T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

SOSYAL MEDYADA COVID-19 SÜRECİNDE AŞI VE MASKE KARŞITLIĞI SÖYLEMİ: TWITTER ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tuncay YILDIZ

Yeni Medya ve İletişim Anabilim Dalı
Yeni Medya Programı

ŞUBAT, 2023

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

SOSYAL MEDYADA COVID-19 SÜRECİNDE AŞI VE MASKE KARŞITLIĞI SÖYLEMİ: TWITTER ÖRNEĞİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Tuncay YILDIZ
(Y2012.400020)

Yeni Medya ve İletişim Anabilim Dalı
Yeni Medya Programı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Nur Emine KOÇ

ŞUBAT, 2023

ONAY FORMU

ONUR SÖZÜ

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum "SOSYAL MEDYADA COVID-19 SÜRECİNDE AŞI VE MASKE KARŞITLIĞI SÖYLEMİ: TWITTER ÖRNEĞİ" adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça'da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim. (08/02/2023)

Tuncay YILDIZ

ÖNSÖZ

Fizik öğretmeni olmama rağmen medya/iletişim sektörü hep ilgimi çekmiştir. Akdeniz üniversitesi'ndeki öğrencilik yıllarımda arkadaşlarımla beraber çıkardığımız dergiler medya alanında ilk tozu yuttuğum dönemdir. O dönemlerin üzerinden yıllar geçti ve yüksek lisans yapmaya karar verdiğimde hiç düşünmeden "Yeni Medya" alanını seçtim.

Yüksek lisans eğitimi hocalarımın hepsine özellikle makale/tez yazma konusunda eşsiz rehberlikte bulunan hocam Dr. Tamer BAYRAK'a teşekkürü bir borç bilirim. Tez danışmanı hocam çalışmamın her aşamasında desteğini esirgemeyen, eli üzerimde olan Dr. Nur Emine KOÇ'un yeri çok ayrıdır. Kendisine çok özel teşekkürlerimi borç bilirim. Kırk yaş üstü evli ve çocuklu biri için yüksek lisans eğitimine ve tez çalışmalarına zaman ayırmak başka alanlardan zaman ayırmakla oluyor. Bu süreçte yeterince zaman ayıramadığım eşim Filiz AYDIN YILDIZ, çocuklarım Yakup Bera YILDIZ ve Berke YILDIZ'a teşekkürlerimi sunarım.

Şubat, 2023 Tuncay YILDIZ

SOSYAL MEDYADA COVİD-19 SÜRECİNDE AŞI VE MASKE KARŞITLIĞI SÖYLEMİ: TWITTER ÖRNEĞİ

ÖZET

Koronavirüs salgını Çin'in Hubei eyaletinin başkenti Vuhan ilinde 01.12.2019 tarihinde ortaya çıkan küresel bir sağlık sürecidir. Belirli bir nedeni olmadan gelişebilen, mevcut aşıların engelleyemediği, insandan insana ve hayvandan insana bulaşabilen bu hastalık 2020 yılının Ocak ayı ortalarında hızla tüm dünya ülkelerine yayıldı. Dünyada hızla yayılan Koronavirüs nedeniyle vaka ve ölümlerin artması, ülkelerin herkese evde zorunlu izolasyon gibi sert önlemler almasına sebep oldu. Çok zaman geçmeden aşı çalışmaları başladı ve bu süreçte virüsün yayılımını azaltma amacıyla maske zorunluluğu geldi. Maske zorunluluğu etkiye tepki doğurdu, maske karşıtlığı ve linç propagandaları (nefreti) ortaya çıktı. Maske karşıtları sosyal paylaşım ağlarında seslerini duyurmaya, daha yüksek sesle maske karşıtı duruşlarını dile getirmeye başladılar. Bir süre sonra Koronavirüs aşısı geliştirildi ve insanların isteğe bağlı olan bu aşıları olması için kampanyalar başladı. Bu sefer aşı karşıtları ortaya çıktı ve bu kesim sosyal paylaşım ağlarında seslerini yükseltmeye, nefret/linç propagandalarına başladılar. Koronavirüs nedeniyle zorunlu izolasyon başlamış, insanlar uzun süre evlerinden çıkamamışlardı. Sonrasında bu izolasyon politikaları kısmen gevşetilse de insanlar bu süreçte çoğunlukta evde kaldıklarından internette daha fazla zaman geçirmişti. Dolayısıyla sosyal medyada geçirilen sürelerde artmıştı. Evde zorunlu olarak kalan ve sosyal paylaşım ağlarında daha fazla zaman geçiren insanlar bu platformlar üzerinden maske ve aşı kızgınlıklarını ya da memnuniyetsizliklerini dile getirmişlerdi. Evde geçirilen uzun sürelerin sosyal paylaşım ağlarının kullanımını artırdığını ve insanların sosyal medya üzerinden tepki gösterme refleksini harekete geçirdiğini söylemek mümkündür. Koronavirüs izolasyonu nedeniyle, çoğu karşıtlık ya da linç propagandalarının sosyal paylaşım ağları üzerinden özellikle Twitter paylaşımları ile yapıldığını görmekteyiz. Çalışmada

yoğun nefret içeren Twitter paylaşımları incelenmiştir. Maske ve aşı karşıtlığı (nefreti) içeren tweetler çalışmanın sınırlılığı bağlamında incelenmiştir. Bu tweetlerin 20 tanesi örnek vaka olarak ayrılmış ve bu örnekler Van Dijk'in eleştirel söylem analizi üzerinden incelenmiştir. Bu araştırma maske kullanımı ve Koronavirüs aşısı karşıtlığı meselesinin ardalan nedenlerini anlamlandırma açısından önemlidir. Bununla beraber bu çalışma, nefret (linç) söylemlerinin üretiminde sosyal medya ağlarının katkısını ve nefret (linç) söylemlerinin arkasında bulunan etkenleri açıklamak anlamında da önemlidir. Bu bağlamda çalışmanın hipotezi "Sosyal medya toplumsal meselelerde karşıtların/nefret söylemcilerinin seslerini duyurmaya hizmet eder" şeklindedir.

Anahtar Kelimeler: Söylem analizi, Maske karşıtlığı, Aşı Karşıtlığı, Koronavirüs

DISCLAIMER OF VACCINE AND ANTI-MASK IN THE COVID-19 PROCESS IN SOCIAL MEDIA: TWITTER EXAMPLE

ABSTRACT

The coronavirus epidemic is a global health process that emerged on 01.12.2019 in Wuhan, the capital of China's Hubei province. This disease, which can develop without a specific reason, cannot be prevented by current vaccines, and can be transmitted from person to person and from animal to human, spread rapidly to all countries of the world in mid-January 2020. The increase in cases and deaths due to the rapidly spreading coronavirus in the world has caused countries to take drastic measures such as mandatory isolation at home for everyone. Not long after, vaccination studies started, and in this process, masks were required to reduce the spread of the virus. Mask requirement caused a reaction against the effect, anti-mask and lynching propaganda (hate) emerged. Opponents of masks began to make their voices heard on social networks and to express their anti-mask stances more loudly. After a while, the coronavirus vaccine was developed and campaigns began for people to have these optional vaccines. This time, anti-vaccine opponents emerged and this group began to raise their voices on social networks and spread hate/lynching propaganda. Mandatory isolation started due to the coronavirus, and people could not leave their homes for a long time. Although these isolation policies were partially relaxed afterward, people spent more time on the internet as they mostly stayed at home during this process. Therefore, the time spent on social media has increased. People who were forced to stay at home and spent more time on social networks expressed their anger or dissatisfaction with masks and vaccines on these platforms. It is possible to say that long periods of time spent at home increase the use of social networks and activate the reflex of people's reaction through social media. Due to the coronavirus isolation, we see that most of the opposition or lynching propaganda is made through social networks, especially with Twitter shares. In the study, Twitter

posts containing intense hate were examined. The tweets containing anti-mask and anti-vaccination (hatred) were examined in the context of the limitation of the study. 20 of these tweets were separated as case studies and these examples were examined through Van Dijk's critical discourse analysis. This research is important in terms of understanding the background reasons for the use of masks and the anti-Coronavirus vaccine opposition. However, this study is also important in terms of explaining the contribution of social media networks in the production of hate (lynching) speech and the factors behind hate (lynching) speeches. In this context, the hypothesis of the study is that “Social media serves to make the voices of opponents/hate speakers heard in social issues”.

Keywords: Discourse analysis, Anti-mask, Opposition to Vaccination, Coronavirus

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ i
ÖNSÖZ iii
ÖZET v
ABSTRACT vii
İÇİNDEKİLER ix
ŞEKİLLER LİSTESİ xiii
ÇİZELGELER LİSTESİ xvii
KISALTMALAR LİSTESİ xxi
I. GİRİŞ 1
A. Çalışmanın Odaklandığı Problem 8
B. Çalışmanın Amacı 9
C. Çalışmanın Önemi ve Hipotezi 9
D. Çalışmada Kullanılan Yöntem 10
E. Çalışma Konusunun Sınırlılıkları 10
II. SOSYAL MEDYA 13
A. Medyanın Gelişimi 13
B. Yeni Medyanın Dönüşümü 15
C. Kavram olarak Sosyal Medya 16
D. Sosyal Medyada Tarihsel Gelişim 22
E. Sosyal Medya ve Özellikleri 27
F. Sosyal Medyanın Etki Alanları 30
1. İfade Özgürlüğü ve Demokrasiye Etkisi 30
2. Toplumsal Hareketlere Etkisi 31
3. Kamusal Alan ve Gündem Belirlemeye Etkisi 33

4. Kişilerarası İletişime Etkisi 35
5. Benlik Sunumuna Etkisi 37
6. Mahremiyete Etkisi 38
7. Kimliğe Etkisi 41
8. Kullanımlar ve Doyum Sağlamasına Etkisi 42
9. İnternet Bağımlılığına Etkisi 43
G. Sosyal Paylaşım Ağları 45
1.Sosyal Paylaşım Ağları Örnekleri 46
2. Sosyal Paylaşım Ağı Kullanım İstatistikleri 49
3. Sosyal Paylaşım Ağlarının Yapı Taşları 53
a. Gruplar 54
b. İlişkiler 55
c. Konum 55
d. İtibar 56
e. Paylaşım 57
f. Sohbet 58
g. Kimlik 58
4. Bir Sosyal Paylaşım Ağı Olarak Twitter 59
III. SÖYLEM VE NEFRET (LİNÇ PROPAGANDASI) SÖYLEMİ 65
A. Söylem Kavramı 65
B. Nefret (Linç) Söylemi 65
C. Nefret (Linç) Söylemi Oluşturan Bazı Etkenler 67
1. Önyargılar 68
2. Kalıp Yargılar (Stereotipler) 69
3. Ayrımcılık 70
4. Damgalama (Stigma) 71
5. Yabancı Korkusu (Zenofobi) 72

6. Eşcinsel, Biseksüel ve Transseksüel (LGBT) Bireylere Karşı Duyulan Korku, Önyargı, Hoşnutsuzluk (Homofobi) 73
D. Nefret (Linç) Söylemi Çeşitleri 75
1. Cinsel Kimliğe Yönelik (Homofobik) Nefret Söylemi 76
2. Kadınlara Yönelik Nefret Söylemi 78
3. Mezhep ve İnanca Yönelik Dini Nefret Söylemi 79
4. Göçmenlere Karşı ve Göçmenlerin Türklere Karşı Irkçı Nefret Söylemleri .. 83
5. Siyasi Aktörlere, Partilere ve Siyasal Tercihlerden Dolayı Kişilere Yapılan Nefret Söylemi 85
6. Otoritenin Ya da Yetkili Kurulların Ülkede Oluşan Krizlerin Önlemine Karşı Aldığı Kararlara Yönelik Nefret (Linç) Söylemi 87
7. Engellilere ve Çeşitli Hastalıklara Yönelik Nefret Söylemi 88
8. Dijital Oyunlarda Nefret Söylemi 89
E. Nefret (Linç) Söylemi Bağlamında İfade Özgürlüğü 90
F. Sosyal Medya Ağlarında Nefret (Linç) Söylemi 92
G.Nefret Söylemi ve Nefret Suçu Kavramlarının Hukuki Boyutu 93
IV. TWITTER'DA MASKE KULLANMA ZORUNLULUĞU VE İSTEĞE BAĞLI COVID-19 AŞISI OLMA KAMPANYALARINA YÖNELİK NEFRET (LİNÇ) SÖYLEMİNİN ANALİZİ 97
A. Koronavirüs Tarihçesi 97
1. Dünyada Yeni Koronavirüs (Covid-19) Krizi 98
2. Koronavirüs Krizinin Türkiye'ye Yansıması 99
3. Türkiye'de Koronavirüs Krizinin Yönetim Süreci 99
4. Türkiye'de İsteğe Bağlı Covid-19 Aşısı Yapma Çalışmaları 103
B. Twitter'da Maske Takma Zorunluluğu ve Aşı Olma Kampanyalarına Karşı Nefret (linç) Söylemi 104
1. Araştırmanın Yöntemi 104
a. Önemi 104
b. Amacı 104

c. Yöntemi 105
d. Sınırlılıklar 106
2. Eleştirel Söylem Analizi 106
3. Eleştirel Söylem Analizi Uygulaması 109
V. SONUÇ VE ÖNERİLER 223
VI. KAYNAKÇA 235
ÖZGEÇMİŞ 255

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1 Tez Çalışması Zihin Haritası 11
Şekil 2 Yaşlar Arası İnternet, Cep Telefonu ve Bilgisayar Kullanım Oranları 22
Şekil 3 We Are Social ve Hootsuite Ortak Çalışması Sonucu Dijital 2022 Raporu .. 27
Şekil 4 We Are Social ve Houtsuite Ortak Çalışması Sonucu Dijital 2021 Raporu .. 27
Şekil 5 Tweet Görseli 32
Şekil 6 Rogers ve Dearing'in (1987) Gündem Koyma ve Saptama Modeli 33
Şekil 7 Sosyal Medyanın Bağımlılık ve Gereklilik Olarak İki Yüzü 44
Şekil 8 Yıllara Göre Sosyal Medya Plarformlarındaki Kullanıcı Değişimi 49
Şekil 9 Sosyal Medya Kullanım ve Kullanıcı Verileri 50
Şekil 10 Bazı Ülkelerin Nüfüslarına Göre Sosyal Medya Kullanım Oranları 51
Şekil 11 Bazı Ülkelerin Sosyal Medyada Geçirdiği Günlük Ortalama Süreler 51
Şekil 12 Sosyal Medya Peteği 53
Şekil 13 Bazı Sosyal Medya Ağlarının Odaklandıkları Temel Yapı Taşları 53
Şekil 14 Jack Dorsey Tarafından Atılan İlk Tweet 60
Şekil 15 Biz Stone'nin Peter Stringer'a Attığı Tweet 60
Şekil 16 Twitter Ağının Eski ve Yeni Logoları 60
Şekil 17 Lauren Chen'in Attığı Tweet 62
Şekil 18 Nefret Pramidi 67
Şekil 19 Charlie Hebdo Dergisinin Kahramanmaraş Depremi Nefret Paylaşımı 75
Şekil 20 Kahramanmaraş Depremi Üzerine İsveç'den Atılan Nefret Tweetleri 76
Şekil 21 Twitter'da Eşcinsellere Yönelik Nefret Söylemi Paylaşımları 77
Şekil 22 Twitter'da Kadınlara Yönelik Nefret Söylemi Paylaşımı 78
Şekil 23 Twitter'da İslam Dinine Yönelik Nefret Söylemi Örnekleri 79
Şekil 24 Twitter'da Sünni ve Alevi İnancına Yönelik Nefret Söylemi Örnekleri 80
Şekil 25 Twitter'da İsrail ve Yahudilik Üzerine Atılan Nefret Tweetleri 80
Şekil 26 Twitter'da Şehitlik İnancına Yönelik Nefret Söylemi Paylaşımı Örnekleri 81
Şekil 27 Kahramanmaraş ve İzmir Depremleri Sonrası Atılan Nefret Tweetleri 81

Şekil 28 Aşırı Sağcı Wilders'in Twitter Hesabı Askıya Alınma Haberi 82
Şekil 29 Avrupa Medyasında Yayınlanan İslamafobik İçerik Örneği 82
Şekil 30 Suriyeliler Üzerine Yapılan Nefret Tweetleri Örnekleri..... 84
Şekil 31 Suriyeli Göçmenlerin Türklere Karşı Attıkları Nefret Tweetleri..... 84
Şekil 32 Hastalık Tanımayan Nefret Tweeti Örnekleri..... 86
Şekil 33 Şiddeti Öven Nefret Tweeti 86
Şekil 34 Twitter'da AIDS'li Kişilere Karşı Yapılan Nefret Söylemi Örnekleri 89
Şekil 35 Sağlık Bakanlığı'nın İlk Açıkladığı Günlük Koronavirüs Tablosu..... 99
Şekil 36 Sağlık Bakanlığı'nın Açıkladığı Haftalık Koronavirüs Tabloları 100
Şekil 37 05.12.2022 İtibariyle Türkiye'de Koronavirüs Aşısı Olma Yüzdesi 100
Şekil 38 Koronavirüs Aşıları Olma Görselleri..... 104
Şekil 39 Teun Adrian Van Dijk'in Eleştirel Söylem Analizi Modeli..... 109
Şekil 40 Analizi Yapılacak 1.Tweet..... 109
Şekil 41 Analizi Yapılacak 2.Tweet..... 116
Şekil 42 Analizi Yapılacak 3.Tweet..... 121
Şekil 43 Analizi Yapılacak 4.Tweet..... 126
Şekil 44 Analizi Yapılacak 5.Tweet..... 132
Şekil 45 Analizi Yapılacak 6.Tweet..... 139
Şekil 46 Analizi Yapılacak 7.Tweet..... 144
Şekil 47 Analizi Yapılacak 8.Tweet..... 150
Şekil 48 Analizi Yapılacak 9.Tweet..... 155
Şekil 49 Analizi Yapılacak 10.Tweet..... 161
Şekil 50 Analizi Yapılacak 11.Tweet..... 168
Şekil 51 Analizi Yapılacak 12.Tweet..... 175
Şekil 52 Analizi Yapılacak 13.Tweet..... 181
Şekil 53 Analizi Yapılacak 14.Tweet..... 186
Şekil 54 Aşı Geliştirme Çalışmalarında Zorunlu Olan Fazlar 188
Şekil 55 Dünyada Acil Kullanım Onayı Alan Koronavirüs Aşıları..... 189
Şekil 56 Analizi Yapılacak 15.Tweet..... 192
Şekil 57 Sovereign İndependent Gazetesinin Bill Gates Haberi..... 194
Şekil 58 Analizi Yapılacak 16.Tweet..... 198
Şekil 59 Analizi Yapılacak 17.Tweet..... 202
Şekil 60 Analizi Yapılacak 18.Tweet..... 208
Şekil 61 Analizi Yapılacak 19.Tweet..... 212

Şekil 62 Analizi Yapılacak 20.Tweet..... 217
Şekil 63 Eski Mısır'daki Duvar Resminin PCR Testine Olan Benzerliği 219
Şekil 64 Deyr el Medine'de Bulunan Duvar Resmi..... 220
Şekil 65 Abdullah Çiftçi'nin 5G Teknolojisinin Koronavirüsü Yaydığı İddiası 229

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 1 Sosyal Medyanın Geleneksel Medyaya Göre Farkları 19
Çizelge 2 Web 1.0, Web 2.0, Web 3.0 ve Web 4.0'ın Karşılaştırılması 23
Çizelge 3 Dünyada En Popüler 17 Sosyal Medya Ağının Kullanıcı Sayıları 28
Çizelge 4 Sosyal Medyanın Olumlu Etkileri 35
Çizelge 5 Sosyal Medyanın Olumsuz Etkileri 36
Çizelge 6 Sosyal Medya Ağlarının Sınıflandırılması 45
Çizelge 7 Türkiye'de Sosyal Medya Ağlarının Kullanım Yüzdeleri (2022)..... 52
Çizelge 8 Twitter Terimleri..... 64
Çizelge 9 Türkiye'de Koronavirüs Hastalığı Kronolojisi 101
Çizelge 10 Türkiye'de Koronavirüs Hastalığı Kronolojisi 102
Çizelge 12 Analizi Yapılacak 1.Tweet Bilgileri 110
Çizelge 13 Analizi Yapılacak 2.Tweet Bilgileri 116
Çizelge 14 Analizi Yapılacak 3.Tweet Bilgileri 121
Çizelge 15 Analizi Yapılacak 4.Tweet Bilgileri 126
Çizelge 16 Analizi Yapılacak 5.Tweet Bilgileri 132
Çizelge 17 Analizi Yapılacak 6.Tweet Bilgileri 139
Çizelge 18 Analizi Yapılacak 7.Tweet Bilgileri 144
Çizelge 19 Analizi Yapılacak 8.Tweet Bilgileri 150
Çizelge 20 Analizi Yapılacak 9.Tweet Bilgileri 155
Çizelge 21 Analizi Yapılacak 10.Tweet Bilgileri 161
Çizelge 22 Analizi Yapılacak 11.Tweet Bilgileri 168
Çizelge 23 Analizi Yapılacak 12.Tweet Bilgileri 175
Çizelge 24 Analizi Yapılacak 13.Tweet Bilgileri 181
Çizelge 25 Analizi Yapılacak 14.Tweet Bilgileri 186
Çizelge 26 Analizi Yapılacak 15.Tweet Bilgileri 192
Çizelge 27 Analizi Yapılacak 16.Tweet Bilgileri 198

Çizelge 28 Analizi Yapılacak 17.Tweet Bilgileri 202
Çizelge 29 Analizi Yapılacak 18.Tweet Bilgileri 208
Çizelge 30 Analizi Yapılacak 19.Tweet Bilgileri 212
Çizelge 31 Analizi Yapılacak 20.Tweet Bilgileri 217
Çizelge 32 Çalışma İçin Ele Alınan 20 Tweetin Analizi 228

KISALTMALAR LİSTESİ

AIDS :Kazanılmış Bağışıklık Yetersizliği Sendromu
BM :Birleşmiş Milletler
ÇKP :Çin Kominist Partisi
CoV :Koronavirüs
DM :Direct Message
DSÖ :Dünya Sağlık Örgütü
#ff **:**Follow Friday
HES :Hayat Eve Sığar
HIV :İnsan Bağışıklık Yetmezliği Virüsü
IoT :Nesnelerin İnterneti
LGBT :Lezbiyen, gey, biseksüel, transseksüel veya travesti
LTC :Huzurevi
MERS :Orta Doğu solunum sendromu
PCR :Polimeraz Zincir Reaksiyonu
RT :Retweet
SARS :Şiddetli akut solunum sendromu
STK :Sivil Toplum Kuruluşu
TCK :Türk Ceza Kanunu
TDK :Türk Dil Kurumu
TT :Trending Topic
TURKOVAC:Türk Koronavirüs Aşısı
TÜİK :Türkiye İstatistik Kurumu
TWEET **:** Cıvıldamak
Vb :ve benzeri
Web **:**World Wide Web, Dünya Çapında Ağ
WHO :Dünya Sağlık Örgü

I. GİRİŞ

İletişim insanlık için yeme, içme, nefes alma kadar önemli bir ihtiyaçtır. Bu nedenledir ki insanlar tüm zamanlarda bir şekilde birbiriyle iletişim kurma yollarını bulmuştur. Arkeolojik çalışmaların sonuçları bizlere insanların iletişim ihtiyacını giderme metotlarını göstermektedir. İlk başlarda kendi sesleri ile ya da dumanla iletişim kuran insanlık, sonraları mağara duvarlarına çizdiği resim veya şekillerle birbiri ile iletişim kurmuştur. Daha sonraları Amerikan yerlileri Kızılderililerin dumanla haberleştiğini, Afrika yerlilerin ise bazı durumları haber vermek veya açıklama yapmak için "tamtam" denilen davullar ile iletişim yollarını geliştirdiklerini görmekteyiz. Dünyanın değişik yerlerinde yaşayan insanların kendilerine has yaptıkları dans, folklor oyunlarını ve dilden dile aktardıkları masalları, hikâyeleri geçmişten bugüne bir çeşit iletişim aracı olarak kullandığı söylenebilir. İlerleyen zamanlarda yazının bulunması iletişimi daha sistematik bir hale getirmiştir. Sümerlerin yazıyı icat etmesi, iletişim tarihinin teknik anlamda başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Sümerlerin çivi yazısı, Mısırlıların Hiyeroglif yazısı ile yazılı iletişime geçtiğini bilmekteyiz. Çinli Cai Lun'un kâğıdı bulması iletişimde yeni bir devrim yapılmasını sağlamış ve süreç içinde insanoğlunun sonu gelmeyen iletişim merakı ve ihtiyacı matbaanın bulunmasını sağlamıştır. Yazının icadı öncesi iletişim süreci, insanoğlunun iletişim kurmak için yaptıkları aşamalarla ilgilidir. Matbaanın bulunması ile iletişim daha da kolaylaşmış ve yaygınlaşmıştır. Matbaanın bulunması ile iletişim de yeni bir devrim yapılmıştır diyebiliriz. Bilginin daha hızlı yayılmasını sağlayan bu teknoloji iletişimi de hızlandırmıştır.

Sanayi devrimi sonrasında görsel iletişim araçlarının gelişmesi, bilgisayar ve internetin icadı ve yaygınlaşması iletişimde çığır açmıştır. Günümüzde iletişim kurmak için bir tuşa basmak yeterlidir. Geniş kitlelere ulaşmak için kitle iletişim araçlarının kullanıldığı günümüzde iletişim araçları oldukça çeşitlenmiştir. Televizyon, gazete, radyo, dergi ve sinema geleneksel kitle iletişim araçları iken

internetin icadı ve 1990'lı yıllarda internetin kullanımının yaygınlaşması ile kitle iletişim boyut değiştirmiş ve yeni medya kavramı hayatımıza girmiştir.

2005 yılında internet üzerinden hizmet veren yeni medya ürünü sosyal medya platformlarının insanların ilgisini çekmesi ile iletişim çok farklı ve kolay yapılabilen zaman/mekân üstü bir sisteme dönüştü. Akıllı telefonların çıkması ve bu telefonların internete ulaşım imkânı sosyal medya ağlarının kullanım sıklığını da artırdı. İletişim akıllı telefonlarla her an ve her yerde yapılabilir oldu. Teknolojinin ilerlemesi iletişim ve enformasyon araçlarının da çeşitlenmesini sağlamıştır. Enformasyon toplumu anlayışını anlatan Daniel Bell, Yonei Masuda ve Alvin Toffler'e göre iletişim ve enformasyon araçlarının gelişimi ile toplumlar bilgi toplumuna daha hızlı geçiş yaparlar (Webster, 2014: 38-40). İletişim dünyasında araç sayısının artması özellikle sosyal medya ağlarının ortaya çıkması ile iletişim her an ve her yerde yapılabilir hale gelmiş ve her konuda istenilen anda bilgiye ulaşım kolaylaşmıştır. Geçmişte güvercinle iletişim sağlayabilen insan günümüzde elindeki telefonla anında istediğiyle iletişim kurabilir duruma gelmiştir. İletişim kurmanın yelpazesi çok gelişmiştir, alternatifler artmıştır. Günümüzde enformasyon toplumu bilgiye ulaşımı hızlandırır tezinin uygulamasını görmekteyiz. Yakın zamanda bilgiye ulaşmak için ansiklopedileri taramak zorunda kalan insanoğlu, günümüzde bilgiyi elindeki akıllı telefonla taşımakta ve istediği anda o telefonla bilgiye ulaşabilmektedir. İstediği ülkedeki kütüphaneye girebilmekte, istediği kaynağa ulaşabilmekte, istediği bilgiye sahip bilim insanlarına direk ulaşma şansı yakalayabilmektedir. Teknoloji bilgiye ulaşmayı da kolaylaştırmıştır. Kişi hastalandığında hastaneye gitmeden hastalığı ile ilgili internet üzerinden ön bilgilere sahip olabilmekte, internet üzerinden üniversitelerden hatta başka ülke üniversitelerinden eğitim alabilmekte, video paylaşım sitelerindeki yüklü içeriklerle takviye eğitim alabilmekte, yine bu video içerikleri ile günlük yaşamda ustalık gerektiren becerileri öğrenip kendi kendine yetebilmekte ve daha birçok bilgiyi elindeki akıllı telefonlar ile edinebilmektedir.

1900'lü yıllarda Sosyolog Thorstein Velen "Teknolojik Determinizm" kavramını literatüre sokmuş ve teknolojinin toplumlarda sosyal, kültürel ve politik değişimlere sebep olacağını ileri sürmüştür. Karl Marx'ın düşüncelerine bakıldığında da teknolojinin insan hayatını hâkimiyeti altına alacağına dair tezleri görmek mümkündür. İnsan hayatına giren her yeni teknoloji insanı dönüştürür, davranışlarında, alışkanlıklarında değişimlere sebep olur, teknoloji olmadan insan

hayatında çok büyük değişimler olmaz, teknoloji değişimlerin itici gücüdür diyen Teknolojik Determinizm savunucularının haklılığını günümüzde çok yoğun bir şekilde görmekteyiz. Geçmiş yıllarda iletişim yüz yüze yapılıyorken sonraki süreçlerde kablolu ev telefonları ile teknolojinin daha da gelişmesi ile akıllı telefonlara yüklü sosyal medya uygulamaları üzerinden yapılır hale gelmiştir. Günümüzde sosyal medya hesabı olmayan kişiler garipsenmektedir. İnsanlar farkında olmadan ya da farkında olarak teknolojinin kendisine yön verdiği ölçüde yaşam sürmektedir. Teknolojik Determinizm tezlerinde olduğu gibi teknolojinin gelişmesi ile insanların iletişim kurma anlayışları değişmiş ve "iletişim sosyal medya ağları ile sağlanır" algısı oluşmuştur. Günümüzde bu algı vardır ve teknolojinin daha da ilerlemesi ile bu algının yerini başka algılar alacaktır. Bu konuda en iddialı teknolojik gelişme "Metaverse" görünmektedir. Bütün dijital teknolojilerin birleşmesi ile oluşan bu yeni iletişim ikonu ileride sanal/artırılmış gerçeklik yolu ile iletişime yeni boyut kazandıracağı düşünülmektedir. Yerinden kalkmadan dünya seyahatine çıkılabileceği, sevdiklerimizle sanki yanımızdaymış gibi iletişim kurulabileceği, okullara gitmeden gitmiş gibi eğitim alınabileceği yani kurgusal bir evrende sanal bir yaşam sürülebileceği vaadinde bulunan bu yeni teknoloji insanların iletişim anlayışını baştan değiştirecek gibi görünmektedir.

Teknoloji kurumların bilgi verme alışkanlıklarını da değiştirmiştir. Günümüzde oldukça fazla sayıda devlet liderinin, kurumlarının sosyal medya hesapları vardır ve bu liderlerin ve kurumların duyurularını bu hesaplar üzerinden yapma davranışı oldukça yaygın bir uygulamadır. İstifa kararlarını bile sosyal medya hesapları üzerinden ilan eden devlet görevlilerinin başka konularda da görüşlerini, tavsiyelerini, tepkilerini yine bu hesaplar üzerinden belirtmeleri sıradan bir davranış haline gelmiştir. Koranavirüs salgını boyunca çoğu devlet yöneticileri duyurularını ve vaka/ölüm sayılarını yine sosyal medya hesapları üzerinden vermişler süreci bu şekilde yönetmişlerdir. Koronavirüs izolasyonu sürecinde internet kullanımında artış olmuş, eve kapanan insanlar her zamankinden çok daha fazla sosyal medya ağlarına girmişler ve süreci bu şekilde takip etmişler, uzak kaldıkları temas edemedikleri akrabaları, sevdikleri ile sosyal medya ağları üzerinden görüntülü/görüntüsüz iletişimde kalabilmişlerdir. Bu süreçte iletişim sosyal medya ağları ile dijital ortama kaymış, sosyal medya ağlarının popülerliği artmıştır. Koronavirüs pandemisi sürecinde insanlar evlerine kapandıklarından dolayı internet veri kullanımı artmıştır.

Veri kullanım artışının sebebi, internet üzerinden hizmet veren sosyal medya ağlarının kullanım oranının artması ile açıklanabildiği gibi eğitimin dijital zeminde uzaktan eğitim ve telekonferans teknolojileri ile yapılması olarak da gösterilebilir. Bu süreçte Zoom, Microsoft Teams, WhatsApp video uygulaması ve Google Hangouts gibi platformlar insanların imdadına yetişmiş ve iletişim, eğitim, işyerlerinin faaliyetleri, toplantıları, uluslararası ilişkilerin yürütülmesi, devletlerin idaresi ve birçok işler bu uygulamalar üzerinden yapılmıştır.

Sosyal medya ağları Koronavirüs izolasyonu sürecinde iletişimin, eğitimin ve işyerlerinin işleyişinin sürdürülebilmesini sağladığı gibi bazı kötü alışkanlıkların ve hastalıkların kazanılmasına da sebep olduğu görülmektedir. Ekran karşısında kalınan sürenin artması bazı fiziksel rahatsızlıklara sebep olabileceği gibi, aşırı radyo dalgalarına ve kablosuz bağlantı sinyallerine maruz kalınması kanser veya başka hastalıkların oluşmasına sebep olabilmektedir. Sosyal hayatını eve taşıyan çocuk ve gençlerde bu kısıtlı ortamda yaşamak fiziksel uyku sorunu, sosyal becerilerde eksilme, aile ilişkilerinde gerginlikler gibi sıkıntılar belirmiştir. İzolasyon sürecinde öncesine göre daha fazla internete girilmesi bağımlılığa sebep olmuş ve internete girilemediğinde kişilerde aşırı kaygı gibi tahatsızlar oluşmuştur (Dikmen, 2021:20-30). İnternet bağımlılığı ve internette artan nefret söylemi artışları da bu zararlı alışkanlıklara örnek olarak verilebilir. Koronavirüs salgını sürecinde izolasyon kararları nedeniyle evde kalan insanlar sosyal alışkanlıklarını yapamamış, Koronavirüs hastalığı ve korkusu zihinleri meşgul etmiş, televizyonlarda/gazetelerde/internettte ilk verilen haberlerde bu hastalığın yıkıcı yönlerinin anlatılması, sosyal medya ağlarında komplo teorileri ile korkuyu artırıcı içeriklerin yaygınlaşması, özellikle salgının ilk günlerinde Çin'de insanların yolda yürürken aniden yere düşmesi yine Çin'de yolların ve evlerin cesetlerle dolu olduğu haberleri insanların zihinsel dengesini bozmuştur. Koronavirüs hastalığının bulaşma korkusu insanları germiş ve olduğundan daha fazla stresli bir yapıya sokmuşdur denilebilir. Stres altında evde yaşayan insanların sosyal medya ağlarına bu ruh hali ile girdiklerinde paylaştıkları içeriklere ve tweet gibi mesajlarına da bu stres halinin yansıdığı düşünülebilir. Çalışmanın yapıldığı Twitter sosyal medya ağında atılan tweetlerde bu nefret söylemleri göze çarpmaktadır. İnsanlar Koronavirüs salgınının yayılmasını önleme amaçlı zorunlu kılınan maske kullanım kararlarına ve bağışıklığı sağlamak için vurulması isteğe bağlı olan Koronavirüs aşı yapma çalışmalarına

yönelik karşıtlık söylemlerini nefret söylemlerine varan dozda paylaştıkları gözlemlenmiştir. Dünyada birçok devlette aşı ve maske kararsızlığı ve karşıtlığı gözlemlenmiştir. Birçok ülkede Koronavirüs aşı kabul oranının %60'ın altında olduğu, özellikle Rusya, Ortadoğu ve Doğu Avrupa ülkelerinde aşı yapma oranının oldukça düşük olduğu tespit edilmiştir (Sallam, 2021:160). Bunun yanında Fransa, İtalya, İngiltere, Yunanistan ve Avusturya gibi ülkelerde aşı karşıtlığı gösterilere dönüşmüştür. Türkiye'de ise aşılanma oranının Doğu ve Güneydoğu Anadolu illerinde düşük olduğu görülmektedir (Sağlık Bakanlığı, 2021:287-311). Koronavirüs aşılarına karşı insanların tereddütleri aşı dozlarını tamamlamaması veya tümden aşı reddi ile sonuçlanabilmektedir (Aker, 2018:179).

Sağlık sosyolojisi literatürüne göre aşı karşıtlığı "tutum değişimi" ve "durum tespiti" çerçevesi dahilin de ele alınmakta ve bu karşıtlık "yeniliklerin yayılması teorisi" (diffusion of innovation) ile açıklanabilmektedir. Bu teoriye göre tıp alanındaki yeni gelişmelerin yayılma durumu bireylerin algıladığı görece avantajlar, karmaşıklık, uygunluk, belirsizlik ve denenmiş olması gibi etkenlerden etkilenmektedir (Glanz ve Rimmer, 2005:28). Koronavirüs aşılarına karşı mesafeli duruşun ya da tamamen reddinin kişilerin bağışıklık sistemlerine güvenmeleri, kalabalık ortamlardan uzak durdukları, geliştirilen aşıların yeterince denenmeden acil kullanım izni ile kullanıma sokulduğundan belirsizliklerin bulunduğu, Koronavirüsün yeni varyantları çıktığında olunan aşının bu varyanta karşı etkisiz kalacağı, kronik rahatsızlıklara olunacak aşının yan etkisinin olabileceği gibi çekincelerle oluştuğu söylenebilir. Aşı tereddütü ve karşıtlığının nedenlerinin tespitinde sosyokültürel, coğrafi, ideolojik, sosyolojik, toplumsal ve politik/siyasal gibi etkenler de önem arzetmektedir (Larson, 2015:4165-4175). Bu bağlamda kişilerin aşı ve maske karşıtlığı sosyal çevreden etkilenmekten, kişisel sebeplerden, medyadaki tutarsız haberlerden, aşıların yeni geliştirilmiş ve yeterince denenmemiş olmasından, siyasal/politik ve ideolojik sebeplerden etkilenerek oluşabilmekte ve kafa karıştıran bu etkenler aşı karşıtlığının yanında nefret söylemlerin de oluşmasına sebep olabilmektedir.

Koronavirüs pandemisi sürecinde ilk zamanlarda olmasa da sonraki süreçte virüsün yayılımını azaltmak amacıyla maske kullanımı çoğu ülkelerde zorunlu hale getirilmiştir. Pandeminin ilk zamanlarında maskenin sadece hasta olan kişiler ve sağlık çalışanları için gerekli olduğunu söyleyen yetkililer maske üretimlerine el koymuş ve maske satılmasını yasaklamışlardır. Bu süreçte sadece sağlık çalışanlarına ve hasta

olanlara maske verilmiştir. Yetkililer sonraki süreçte maske kullanımının herkes için ihtiyaç olduğunu ve maske kullanımının zorunlu hale getirildiğini açıklamışlardır. Koronavirüsün ilk anlarında tavsiye edilmeyen hatta satılması yasaklanan maskelerin sonraki süreçte zorunluluk olarak ilan edilmesi insanlar üzerinde tereddütler oluşturmuş hatta maske kullanımının gereksiz olduğu fikri yaygınlaşmaya başlamıştır. İlk başlarda kullanımı yasaklanan maskelerin sonraki süreçte zorunlu hale getirilmesinin sebebi olarak maske üreticilerin elinde kalan çok miktarda maskenin eritilmesi haberleri de insanların bunun tıbbi bir gereklilik değil ekonomik bir karar olduğu konusunda fikir ürütmesine sebep olduğuda düşünülebilir. Bu haberlerin maske karşıtlığında etkisi elbetteki olmuştur fakat bazı doktorların piyasada satılan maskelerin virüs karşısında çok da faydalı olmadığı açıklamaları maske karşıtlarının tezlerini daha yüksek seslerle çıkarmasına sebep olmuştur.

Koronavirüs pandemisinin ilk günlerindeki muğlaklık, yetkililerin maske gereksizdir açıklamalarından sonra maske kullanımının zorunlu hale getirilmesi, söylentiler, sosyal medyada dolaşıma giren Koronavirüs ve geliştirilen aşılarla ilgili komplo teorileri, asılsız haberler, tıp insanlarının aşı ve maske kullanımı ile ilgili farklı söylemleri, Koronavirüsün düzmece olduğu söylem ve senaryoları, hastalığın aslında basit bir grip olduğu ve abartıldığı söylentileri, bu virüsün kasıtlı olarak ilaç endüstrisi tarafından Dünyaya yayılımının yapıldığı gibi düşünceler sosyal medya yoluyla dalga dalga tüm ülke insanlarına yayılmıştır. Sosyal medyanın haberi yayma gücü ile birlikte Koronavirüs maske ve aşı karşıtlığı taban bulmuş ve bu gruplar etkili olmaya da başlamıştır. Maske takma ve aşı yapma çalışmalarını "bireysel özgürlüğün kısıtlanması" olarak ifade eden karşıtlar, iktidarların Koronavirüsü bahane ederek insanları kontrol etme çabasına girdiğini söylemişler bu söylemleri slogana dönüştürmüşlerdir. Komplo teorisyenleri bu dönemde altın dönemini yaşamışlar ve bu teorisyenler Koronavirüs hastalığının sorumlusu olarak dünyayı yöneten gizli örgütler olduğunu Çin, 5G teknolojisi, ABD hükümeti ve Bill Gates gibi buradaki güçlü aileler olduğunu sosyal medya ağlarında "plandemic" gibi video içerikleriyle ve konferanslarla söylemişlerdir (Henley ve McIntyre, 2020). İnsanlar bu komplo teorileri ve diğer etkenlerin hepsinden ya da bir kaçından etkilenip sosyal medyada karşıtlık/nefret söylemini geliştirdiği düşünülebilir. İnfodemi Koronavirüsede uğramış doğru/yanlış her bilgi hızlı bir şekilde yayılmıştır. Tüm bunlar insanlar üzerinde Koronavirüsle ilgili "şüphe" dıygusunu oluşturmuş nefret/karşıtlık söylemi örgütlü

protesto eylemlerine dönüşmüştür. Protestolar etkili bir örgütlülük düzeyi ile destekçi kitlesini artırmış ve küresel boyutlara ulaşmıştır. Her ülkeden insanlar Koronavirüs karşıtlık/nefret paylaşımını sosyal medyadan paylaşır duruma gelmiştir. Protestoların ana teması "Koronavirüs pandemisi bahane edilerek iktidarlar yetkilerini aşmaktadır, hastalık suistimal edilerek bireysel hak ve özgürlükler kısıtlanmaktadır" şeklinde olmuştur (Carothers ve Press, 2020). Maske ve Koronavirüs aşı çalışmalarına karşı protestolar bireysel ve psikolojik noktalarla açıklanmaya çalışılsa da, bu protesto, karşıtlık/nefret söylemlerinin çıkış sebepleri arasında toplumsal sebeplerin olduğu da söylenebilir. Sosyal medya ağlarında dolaşıma sokulan içerikler ve diğer etkenler nedeniyle oluşan "şüphecilik" sonucu insanların çoğunu birer protestocuya dönüştürmüştür denilebilir. İnsanlar kendi bireysel özgürlüğünün kısıtlanması düşüncesinin dışında, maske ve aşı yapma çalışmalarına oluşan kolektif tepkiye destek olma ve bu tepkinin bir parçası olma isteği içgüdüsü ile de protestolara destek verme gereksinimi duymuştur. Bu prostestocular arasında maske takan, aşı olan insanlarında olması "şüphe" faktörünün etkisini, "ya doğruysa Koronavirüs bir oyunsa" düşüncesiyle karşıtlara destek veren insanların olduğunu göstermektedir.

Koronavirüs sürecinde maske ve aşı karşıtlığı söylemlerinin siyasi ve ideolojik yönlerinin de olduğu söylenebilir. ABD'de Demokratların genellikle maske takma zorunluluğuna ve aşı olma çalışmalarına katıldığı gözlemlenirken, Trump taraftarı Cumhuriyetçilerin çoğunlukla bu kararlara uymadığı bilinmektedir (Dolan, 2020). ABD gibi başka ülkelerde de maske ve aşı karşıtlığının sebepleri arasında politik ve ideolojik bölünmeleri görmek mümkündür. Avrupa ülkelerinde Koronavirüs aşılarına ve maske kullanıma tepki gösteren gruplar aşırı sağ parti taraftarları olarak dikkat çekmektedir. Türkiye'de ise aşı/maske karşıtlık söylemlerinin belirli bir siyasi söylemle yapıldığı söylenemez. Türkiye'de komplo teorileri, Koronavirüs belirsizlikleri, özgürlüklerin kısıtlanması, dini duygular üzerinden karşıtlık söylemlerinin geliştiği söylenebilir. Bunların yanında azda olsa siyasi kutuplaşmanın etkisinin maske ve aşı karşıtlığı söylemlerinde de etkisi olduğu söylenebilir. Siyasi, politik ayrışma Türk Koronavirüs aşısı Turkovac çıktığında daha belirgin görülmüştür. Turkovac çıktığında iktidar partisi temsilcileri ve taraftarları olan bireyler bunu sevinçle karşılarken, muhalefet partisi temsilcileri ve taraftarları tarafından "bu aşı değil selüsyon" diyerek geliştirilen aşının aşı olmadığını ima eden, bu bilimsel faydayı itibarsızlaştırmaya çalışan paylaşımlar o dönemde sosyal ve geleneksel medyada

zirveye çıkmıştır. Toplumlardaki siyasi ve ideolojik kutuplanmalar güven çatlaklarının oluşmasını da beraberinde getirmiştir. Pandemi sürecindeki belirsizlikler güven çatlaklarının büyümesini sağlamıştır. Kısıtlama, maske ve aşı karşıtları bu çatlaklardan sızarak otoritelerin, iktidarların pandemiyi kullanarak özgürlükleri kısıtlama yoluna gittiği, Koronavirüsün küresel bir oyun olduğu savını diğer insanlarında inanmasına, inandıramasa kafalarda "şüphe" oluşmasına sebep olmuşlardır.

Tekonoloji toplumu dönüştürür savınının doğruluğunu Koronavirüs pandemisi sürecinde ve sonrasında yoğun şekilde gördük, görmeye de devam ediyoruz. Bu dönemde çoğu alan dijitalleşti. Hatta Koronavirüsün kontrol altına alındığı bu günlerde bile bazı çalışmalar dijital zeminde yapılmaya devam edilmektedir. Üniversitelerde hibrit eğitim yaygınlaşmıştır yani eğitimin bir kısmının yüz yüze bir kısmının da online yapılması Koronavirüs sonrası oldukça yaygınlaşmıştır. Toplantıların/konferansların dijital ortamda yapılması da sıkça başvurulan çalışmalardır. Evde çalışma sistemi Koronavirüs sonrasında da birçok şirkette devam ettirilmektedir. Teknoloji birçok alışkanlıklarımızı değiştirmeye devam ettirmektedir. Teknoloji insanın yaşamında olumlu değişimlere sebep olduğu gibi kötü değişimlere de sebep olabilmektedir. Ekran karşısında sürekli kalan insan konjektüre göre zihninde oluşturduğu mükemmel insan tiplemesiyle kimlik sergilemekte, kendi kimliğinin dışına çıkabilmektedir. Yüzyüze iletişimde ahlaki değerlere, adabı muaşeret kurallarına dikkat eden insan ekran başında bu kuralları umursamayabilmekte hakaret, küfür, yalan, nefret içerikli içerikler paylaşabilmektedir. Koronavirüs pandemisi sürecinde evde kalıp stresle yaşayan insanların sosyal medya paylaşımlarında da bu nefret söylemleri artışa geçmiştir. Sağlık için alınan kararlara, insanların evde tıkılıp kalmasının önüne geçmek için geliştirilen sağlık önlemlerine bile nefret düzeyinde tepki gösteren insanların sosyal medya ağlarındaki nefret paylaşımlarının makalelere, konferanslara ve akademik çalışmalara konu olmaya başlamıştır. Bu davranış şekilleri ileride makalelere, yüksek lisans/doktora tezlerine daha fazla konu olacağı düşünülebilir.

A. Çalışmanın Odaklandığı Problem

Koronavirüs nedeniyle tüm ülkelerde zorunlu izolasyon kararları alındı. İnsanlar bu zorunlu izolasyon sürecinde evlerinde kaldılar ve internette, yeni medya ürünü sosyal medya ağlarında daha fazla zaman geçirdiler. Koronavirüsle mücadele sürecinde virüsün yayılımını azaltmak için maske kullanımı zorunlu hale getirildi. İlerleyen

zamanda virüse karşı bağışıklığı artırmak amacıyla aşı çalışmaları başladı ve bu çalışmalar sonucunda aşı üretildi. Maske takma zorunluluğu ve isteğe bağlı aşı olma kampanyalarına karşı sosyal medyada tepki (nefret) paylaşımları başladı. Evde kalan insanların sosyal medyayı kullanım oranlarının artması ile nefret söylemi içeriklerinin de sayısı artabilmektedir. Evde kalmanın stresi ile siyasal, toplumsal, ideolojik ya da eğlence gibi sebeplerden tepki paylaşımlarının yapıldığı söylenebilir.

Koronavirüs izolasyonu nedeniyle, çoğu karşıtlık ya da linç propagandalarının sosyal paylaşım ağları üzerinden özellikle Twitter paylaşımları ile yapıldığını görmekteyiz. Maske ve aşı karşıtlarının Twitter'daki propagandalarının ideolojik, sosyal ve toplumsal nedenleri ile bu nedenleri anlamlandırma, sosyal medya ağlarının nefret (linç) söylemlerinin oluşturulmasındaki katkısı ve nefret söylemlerini oluşturan dinamikler çalışmanın odaklandığı problemdir.

B. Çalışmanın Amacı

Bu tez çalışmasının amacı Koronavirüs salgını sürecinde yayılımı önleme ve hastalığın etkisinin azaltılmasına yönelik zorunlu olarak maske takılmasına ve isteğe bağlı olmasına rağmen Koronavirüs aşılarının olunmasına karşı oluşan nefret söylemlerinin ardında yatan ideolojik, sosyal ve toplumsal etkenleri incelemektir. Bu çalışma ile sosyal medya ağlarının nefret (linç) söylemleri oluşturulmasında katkısı ve nefret söylemlerini oluşturan dinamikleri ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır.

Çalışmada bu amaçlara ulaşabilmek için sosyal medya ağları kavramı tüm boyutlarıyla incelenecektir. Sonraki kısımda nefret söylemleriyle beraber onu tamamlayıcı bileşenler üzerinde durulacak ve sosyal medya ağlarının nefret söylemleri (linç) oluşturulmasındaki etkisi ve katkısı ortaya çıkarılmaya çalışılacaktır. Çalışmanın analiz kısmında Koronavirüs sürecinin Dünya'da ve Türkiye'de yönetim süreci anlatıldıktan sonra Van Dijk'in eleştirel söylem analizi ile tweet analizi yapılacaktır.

C. Çalışmanın Önemi ve Hipotezi

Bu araştırma maske kullanımı ve Koronavirüs aşısı karşıtlığı meselesinin ardındaki etkenleri/nedenleri ortaya çıkarmak anlamında önemlidir. Bununla beraber bu çalışma, nefret söylemlerinin oluşturulmasında sosyal medya ağlarının rolünü ve nefret söylemlerinin arkasında yatan etkenleri ortaya çıkarmak anlamında da önemlidir.

Bu bağlamda tezin hipotezi “Sosyal medya toplumsal meselelerde karşıtların/nefret söylemcilerinin seslerini duyurmaya hizmet eder” şeklindedir.

D. Çalışmada Kullanılan Yöntem

Çalışma kapsamında ele alınan zorunlu maske kullanımı ve isteğe bağlı Koronavirüs aşılarını olmaya yönelik tepki/nefret (linç) söylemleri içermekte olan 20 adet tweet paylaşımı örnek vaka incelemesi olarak Van Dijk‟in eleştirel söylem analizi ile incelenecektir. Belirlenen tarih kısıtları arasında çok yoğun nefret söylemi içermekte olan 20 tweet analiz edilecektir. Maske ve koronavirüs aşı karşıtlığına dair nefret (linç) söylemleri barındıran tweet paylaşımları incelenirken anonim/adsız/sahte hesaplardan atılan tweetler, haber tarzındaki paylaşımlar ele alınmayacaktır. Maske kullanma zorunluluğu ve Koronavirüs aşılarına yönelik nefret (linç) söylemleri barındıran ve örnek vaka incelemesi olarak belirlenen tweetler incelenirken, bu paylaşım hesaplarının gerçek Twitter hesabı olmasına da dikkat edilecektir.

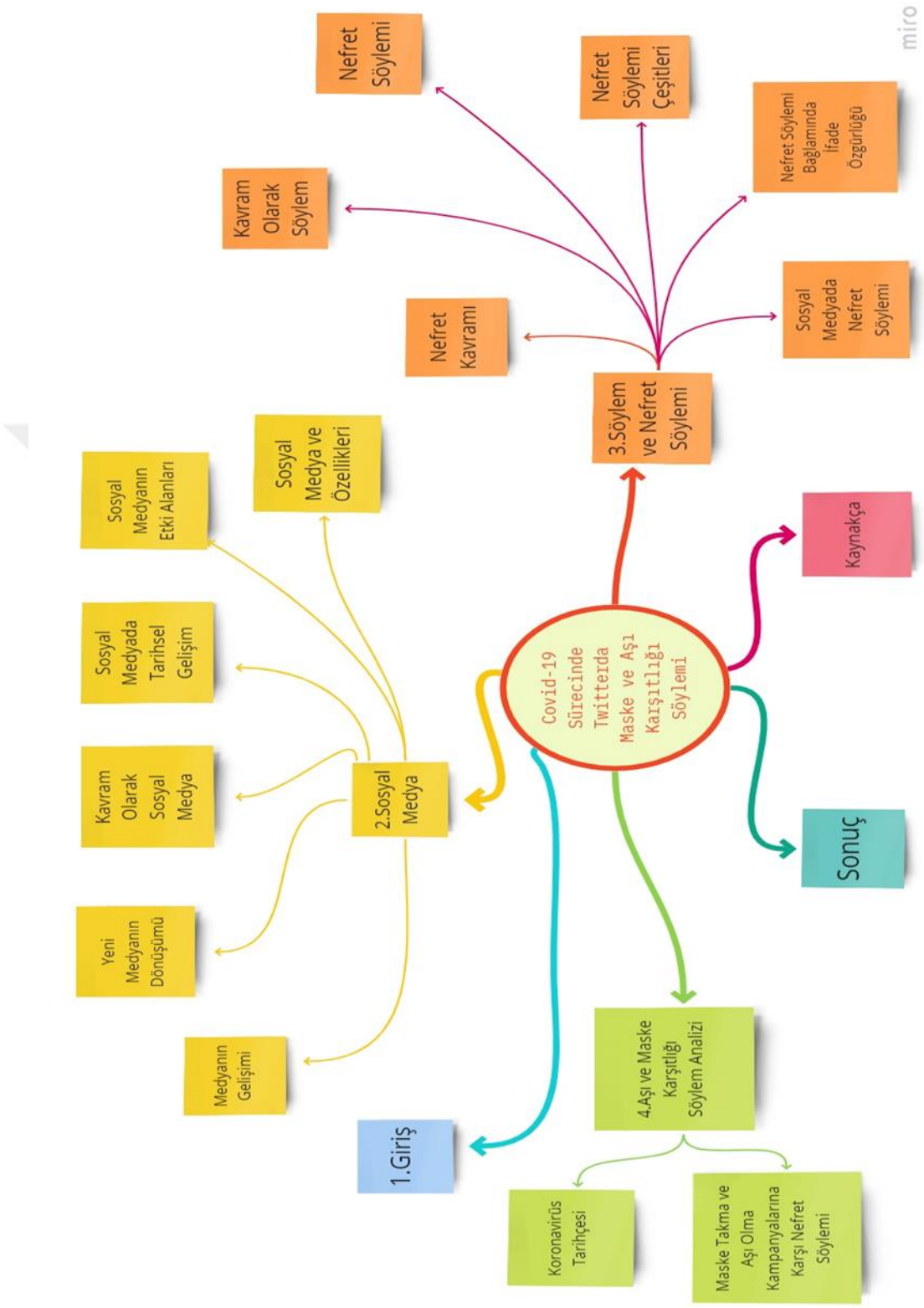
E. Çalışma Konusunun Sınırlılıkları

Çalışmada maske ve Koronavirüs aşılarına karşı analiz edilecek karşıtlık/nefret mesajları Twitter sosyal medya ağından alınan örneklerdir. Maske ve Koronavirüs aşılarına olan karşıtlık/nefret içerikli mesajlar diğer sosyal medya ağlarında da paylaşılmaktadır. Sadece Twitter sosyal medya ağından alınan mesajların analiz edilecek olması çalışmanın sınırlılıklarındandır.

Çalışma kapsamında maske kullanma zorunluluğu ve isteğe bağlı Koronavirüs aşılarına karşı yoğun nefret söylemleri barındıran Twitter paylaşımları 10.09.2020-31.12.2021 tarihleri arasındaki süreçle sınırlandırılarak incelenecektir. Bu tarihler arasındaki tweetlerin seçilme sebebi Koronavirüs pandemisi sürecinde insanların bu tarihler arasında evde bulunma zorunluluğunun olması ve evde bulunmanın gerginliği, stresi nedeniyle yoğunluğu yüksek maske ve aşı karşıtlığı tweetlerin atılmış olmasındandır. Bu tarihler arasında atılan tweetlerin analiz edilecek olması çalışmanın sınırlılıklarındandır. Aynı zamanda anonim/belirsiz hesaplardan atılan nefret tweetlerinin analize katılmaması çalışmanın diğer sınırlılığıdır.

Belirli tarihler arasında Twitter’da atılan 20 adet paylaşımın analiz edilecek olması çalışmanın diğer sınırlılığıdır.

Çalışmanın görselliğinin artırılması amacıyla zihin haritası hazırlanmıştır.

Şekil 1 Tez Çalışması Zihin Haritası

II. SOSYAL MEDYA

Çalışmanın bu kısmında sosyal medya tanımlanmıştır. Geleneksel medyadaki gelişim sonucu bugüne gelişi, geleneksel medyadan yeni medyaya geçiş süreci ve yeni medyanın dönüşümü, literatür taramaları, sosyal medyanın özellikleri, tanımları, sosyal medyanın dünden bugüne tarihçesi, sosyal medyanın etkilediği alanlar, sosyal medya ağları örnekleri, sosyal paylaşım ağları ve temelleri, araştırmanın yapıldığı sosyal paylaşım ağı olan Twitter ve terminolojisi ele alınmıştır.

A. Medyanın Gelişimi

İnsanoğlunun haber alma/verme isteğinin insanlık tarihi kadar eski olduğu ve iletişimin insanlık tarihi ile başladığı söylenebilir. İnsanlık tarihine baktığımızda hayatlarının büyük kısmını göçebe olarak geçiren insanlar, gündüzleri tepe veya yüksek noktalara çıkıp dumanla, geceleri ise ateş yakarak diğer insanlarla iletişim kurmaya çalıştığını biliyoruz. İnsanın sosyal, düşünen bir varlık olması diğer insanlarla iletişim kurma, düşüncelerini başkalarına anlatma/aktarma ihtiyacını tetiklemektedir. Yazının olmadığı dönemlerde iletişim sözlü olmakta, bir takım kanunlar gibi devlet bilgileri, töreler, gelenekler vs. zihinde tutulup diğer insanlara sözle anlatılarak geleceğe taşınmaktaydı. Oğuz Türk'lerinin kahramanlıkları Dede Korkut Hikâyeleri ile sonraki nesillere taşınmış, bu yolla gelecek nesillere bu kahramanlıklar/destanlar haber edilmiştir. Yazı öncesi dönemde bilginin/haberin hikâyeler yanında, masallar, mitler, atasözleri ve destanlar ile taşındığını da görmekteyiz. Yazı öncesi İnka'ların kendilerine has düğüm ve kordon bükme tekniğiyle Kralların sırasını, toplanan ya da toplanacak vergilerin miktarı gibi konuları "Quipu" denilen sistemle kendilerinden sonrakilere aktarmasını iletişimin, haber vermenin en eski yollarından biri olarak gösterebiliriz.

Massimo Baldini, iletişim araçlarının üç devrim ve dört kültürel döneminin olduğunu söylemektedir. Alfabenin icadı ile yazının kullanılması, Gutenberg (matbaanın

bulunması) devrimi, elektrik/elektronik devrimi iletişim araçlarının geçirdiği üç devrim olarak ifade edilmektedir. Sözlü kültür süreci, el yazmalı kültür süreci, matbaa kültürü süreci ve elektrik/elektronik kültür süreci Massimo Baldi'ninin bahsettiği iletişim araçlarının geçirdiği dört kültürel dönemdir (Baldini, 2000: 5-6). Yazının icadı öncesi sosyal varlık olan insan düşüncelerini hayvan resimleri veya bir takım sembollerle mağara duvarlarına kazıyarak anlatmış, yazının icadı sonrası papirüs bitkisinin özünden elde ettiği bir çeşit kâğıt olan papirüs zeminine yazarak kendini ifade etmeye çalışmıştır. Sonrasında daha dayanıklı olan ve arkasını da kullanabildiği hayvan derisinden elde ettiği parşömen denilen bir çeşit kâğıda düşüncelerini aktaran insan bunları cilt haline getirme evresine de girmiştir. İnsanoğlu Baldini'nin bahsettiği yazının icadı devrimini yaşadığı bu süreç sonrası Gutenberg'in matbaayı bulması ile bilginin/haberin seri üretimine geçmiş ve yeni büyük devrim yaşamıştır. Sonraki süreçte Marshall McLuhan'ın ayrıntılarını öngördüğü elektrik/elektronik devrimi ile bu güne gelmiş durumdayız. İletişimde süreç bitmiştir denilemez. Teknolojinin ilerlemesi ile üretilen yeni araçlar iletişimin yapılış şeklini de değiştirmeye devam edecektir. Bugün mükemmel üstü gördüğümüz iletişimi hızlandırmasını hayranlıkla izlediğimiz teknolojiler gelecekte üretilecek yeni iletişim teknolojileri yanında oldukça basit sistemler olarak kalacaktır denilebilir. "Metaverse" adı verilen yeni medya ürünü teknoloji gelecekte iletişimi yerinden kalkmadan başkalarının yanına gitmiş gibi yapabilme olanağı sunacak gibi. "Metaverse" ve henüz adı bile geçmeyen yeni teknolojilerle iletişimde sınırlar zorlanmaya devam edilecektir.

2150 yıl önce Roma İmparatorluğunda imparatorlarının çıkarttığı metal ya da taş üzerine yazılan Acta Diurra gazetesinden bugüne gelindiğinde gazeteler sermaye grupları tarafından çıkarılan bir iletişim aracına dönüşmüştür. Geleneksel medya denilen televizyon, gazete, radyo ve dergi gibi iletişim araçları tek taraflı olma özelliğindedir. Okuyucunun habere etki etmesi oldukça zordur. Roma'da çıkan Acta Diurra imparatorların çıkarına ters haber yapamadığı gibi bugünde gazete, dergi, radyo ve televizyon haberlerinin, sahipleri olan sermaye grupları kime hizmet ediyorsa (hizmet ettiği iktidar olabildiği gibi muhalefette olabilir) onların çıkarlarının tersine haber yapmaları oldukça zordur. Medya sahibi sermaye grupları mevcut iktidarlar ile zıt düşmemek için haberlere sansür de uygulatabilmektedir. Muhalif sermaye grupları da muhalif olma adına doğru olanı da yazmayabilmektedir. İktidar ya da muhalefet partilerinin haberlerini yapan haberi hizmet ettikleri görüşlere göre veren televizyon

kanalı, radyo, gazete ve dergi gibi geleneksel medya organlarını her ülkede görmek mümkündür. Geleneksel medyanın haberi manipüle edilebilme özelliği nedeniyle doğru haber almanın zorlaşmasına sebep olabilmekte, medyaya olan güvende kırılmalar olabilmektedir. Bu anlamda tek taraflı olan, üretici ve tüketicinin farklı kişiler olduğu geleneksel medyada haber içeriğine tüketicilerin müdahale etmesi oldukça zordur. 1980'li yıllara kadar geleneksel medya denilen televizyon, radyo, gazete ve dergi ile tek taraflı yapılan medya sektörü, bu tarihten sonra internetin icadı ile yeni evreye girmiştir. İnternetin icadı "Yeni Medya" denilen medya sürecini başlatmış ve tüketiciler haber, içerik üretme anlamında üretici de olmaya başlamıştır.

B. Yeni Medyanın Dönüşümü

1900'lü yıllardan sonra icatlar artmış, telgraf, ışık, elektrik ve telefon gibi tekniklerin insanların yaşamına girmesi yazılı dönemin yerine elektrik ya da elektronik bir sürece bırakmıştır (Atabek 2005: 63). Teknolojik gelişmelerin hızlı değişimlerine iletişim araçları da ayak uydurmaktadır. 1950 yılında bilgisayarların insan hayatına girmesi ile iletişimde yeni bir döneme girildiği söylenebilir. Bilgisayarların kullanımı ile veri aktarımı ihtiyacı da ortaya çıkmış ve internetin icadına giden süreç başlamıştır. İnternet üzerinden ilk mesaj, ilk veri ağı olan ARPANET ile gönderilmiştir. Gönderilen bu ilk mesaj ABD Kaliforniya Üniversitesinden bir profesörün bilgisayarına gönderilmiştir. Sistemin güvenilirliği ve hızı artırıldığında bilgisayardan bilgisayara veri gönderimi daha da hızlanmıştır. Halen sürekli gelişim halinde olan İnternet 1989 yılında ortaya çıkarılmıştır. Türkiye'de ilk internet bağlantısı 1993 yılında gerçekleştirilmiştir (Sugözü ve Demir, 2011:23). Teknolojinin hızla gelişmesi, internetin hayatımıza girip kullanım alanlarının ve oranının artması kurumların ve insanların eski alışkanlıklarında, sosyal yaşamlarında ve iş yaşantısında değişikliklere sebep olmuştur. Bu değişim ile insanların hayatına yeni kavramlar girmiştir. Bunlardan biri belki de en önemlisi sosyal medyadır (Bulunmaz, 2011: 29). Bu hızlı değişim radyo, televizyon, gazete ve dergilerden oluşan geleneksel medya iletişim araçlarının yanında yeni medya denilen araçlarının da yer almasını sağlamıştır. Bloglar, web siteleri, elektronik kiosklar, mobil medya, CD-romlar, podcastler vb. yeni medya araçları olarak gösterilebilir ve bunların yanında Twitter, İnstagram, Facebook, Youtube gibi yeni medya araçları sosyal medya olarak sınıflandırılmaktadır (Öztürk, 2015: 288). Yeni medya aracı olan sosyal medya gelişen teknoloji ile kendini sürekli yenilemekte,

güncellemektedir. Mevcut sosyal medya ağları kullanıcılarına yeni uygulamalar sunabildiği gibi, teknolojinin hızla gelişmesi ile yeni sosyal medya ağları da oluşturulabilmektedir.

Bilgisayarların ve internetin icadı sonrasında internetin kullanımının yaygınlaşması ile birlikte yeni medya süreci başlamıştır denilebilir. Yeni medya birbirinden bağımsız etkileşim merkezlerini bir araya getirmiştir (Dilmen, 2007: 115). Yeni medya bu yönü ile merkezi bir yapıda değildir çok yönlü, katılıma açık, ağ tabanlı, herkese açık özelliklerine sahip olan yeni medya özgür bir platformdur. Kullanıcı yeni medyada hem okuyucu hem de haberci olabilmektedir. Multimedya paylaşımları ile ses, görüntü, veri paylaşımlarına imkân veren yeni medya, kullanıcılara istediği zaman tanıdığı ya da tanımadığı kişilerle farklı şekillerde iletişim olanağı sunmaktadır. Kullanıcı haber okuduğunda buna yorum yapabilmekte, fikirlerini yazabilmekte hatta direkt kendi haber içeriklerini paylaşabilmektedir. Zamanımızda yeni medya teknolojileri hayatın birçok alanında yerini almıştır. İnternet zemininde çalışmakta olan sistemler, interaktif oyunlar, smart/akıllı televizyonlar, akıllı cep telefonları, bilgisayarlar oyun konsolları, İpodlar vb. yeni medya dünyasının ürünleridir (Binark, 2007:21).

C. Kavram olarak Sosyal Medya

Günümüzde teknoloji hızla gelişmekte ve bu gelişmeyle paralel olarak iletişim araçlarında da değişmeler olmaktadır. İletişim teknolojilerine hükmeden dünyaya da hükmeder (Yengin, 2017:30-31). İnternetin icadı ve kullanımının yaygınlaşması ile iletişim araçları da internete entegre olan sistemler haline dönüşmüştür. Geleneksel medyanın web 1.0'ın monolog ortamının, web 2.0 ürünlerinden olan sosyal medya ağları ile diyalog ortamına dönüştüğünü görmekteyiz (Tuncer 2013: 15). İnternete bağlı olarak çalışan bu iletişim ve haberleşme platformlarının genel adı sosyal medyadır. Sosyal medya ağları kullanım durumuna göre haber kanalı, teknoloji tanıtım kanalı, eğlence kanalı, spor kanalı ya da tamamen iletişim kurma platformu olabilmektedir. Günümüzde akıllı telefon kullanımı oldukça fazladır ve bu cihazlarda yüklü olan sosyal medya uygulamaları ile iletişim bir tuşla sağlanmaktadır. Sosyal medya uygulamaları hayatın bir parçası olmuştur ve yeme, içme ihtiyacı gibi önemli bir noktaya gelmiş durumdadır. Sosyal medyanın bu anlamda iletişim kurma platformu olma durumundan çıktığı, gündelik hayatın bir parçası durumuna geldiği söylenebilir.

Bu yeni sürecin küresel bir ağ döngüsü içinde gerçekleştiği görülmektedir. Bu durumu anlama adına yapılan en iyi tanım "ağ toplumu" dur. Manuel Castells'in dediği gibi "bireyler artık küresel ve yerel olarak örülmüş, birbiriyle bağ(ıntı)lı ağ toplumu içinde yaşamaktadır" (Toprak ve diğ., 2009: 25). Kafede oturup sosyalleşebilen insanlar artık sosyal medya platformlarında da tanıdığı ile konuşmakta, dertleşmekte hatta hiç tanımadığı insanlarla tanışmakta ve sosyalleşmenin yeni türünü yaşamaktadırlar. Sosyal medya da konuşmak zaman ve mekân sınırlarını da ortadan kaldırmıştır. 24 saat her an tanıdığı ya da tanımadığı kişilerle konuşabilen insanlar adeta sosyal medya platformlarını hayatlarının bir parçası haline gitirmişlerdir.

Yeni medya araçlarından olan sosyal medya ağları, bireysel iletişim alanı olmaktan çıkmış, internet zemininde yeni kamusal alan olma konumuna erişmiştir (Çildan ve dğr.,2012:1). Sosyal medya konuşma, tanışma zemini olduğu kadar devletlerin, başkanların, bakanların, devlet görevlilerin, siyasi parti mensuplarının, kişilerin, grupların, derneklerin, vakıfların, sivil toplum kuruluşların açıklamalarını/mesajlarını/duyurularını, kendi fikir ve düşüncelerini aktardığı hedef kitlelerine mesaj verme ya da hedef kitlesini artırma amacı ile de kullanılmaktadır. Bu paylaşımlara diğer odak ve kişiler görüşlerini açıklayabilmekte, sorular sorabilmekte ve fikir çatışmaları da olabilmektedir. Günümüzde sosyal medya platformlarını aktif olarak kullanan devlet liderlerinin sayısı oldukça fazladır. ABD'nin 44. Başkanı Barack Obama seçim döneminde Facebook üzerinden başarılı bir kampanya düzenlemiştir (Binark ve dğr., 2009: 73). Obama sonrası seçilen 45. Başkan Trump'ta Twitter üzerinden görüşlerini çok yoğun bir şekilde dile getirmiş, başkanlık seçimini Biden'e kaybettiğinde yine Twitter üzerinden taraftarlarını harekete geçirip kongre baskınına sebep olmuştur. Bu anlamda sosyal medya platformları kitlelerin daha aktif bir şekilde gruplaşıp harekete geçmesine sebep olabilmektedir.

Safko'ya göre (2010) sosyal medya dijital zeminde bireylerler ya da gruplar arasında videoların, resimlerin ya da sözcüklerin paylaşılabildiği web uygulamalarıdır (akt. Zincir ve Yazıcı, 2013:70). Sosyal medya getirdiği yeniliklerle iletişimde mekân ve zaman kavramlarının yeniden tanımlanmasını sağlamıştır. Bireylerin sosyal medya ağlarında açtığı hesaplarda gizlilik izni vermemişse paylaştığı resim, video, görüş vs. gibi içerikler diğer kullanıcılar tarafından da görülebilmektedir. Sosyal medya sadece iletişim kurma mekanizması değildir. İletişim kurma, propaganda yapma, arkadaş bulma imkânları sağlayan sosyal medya aynı zamanda ticari amaçla da

kullanılmaktadır. Ticari amaçla açılan uygulamalarda ürünler satılmakta ve bu uygulamalardan ürün satın alan kişiler tarafından aldıkları ürünler ile ilgili yorumlar yapılabilmektedir. Kişiler ürün satan uygulamalarda beğendikleri eşya, giysi vb. gibi ürünleri tıklayıp baktığında beğenileri ve ilgileri ile ilgili iz bırakmaktadır. Bu izler ticari amaçla kullanılmakta ve kişi kendi iletişim amacıyla kullandığı sosyal medya ağına girdiğinde en çok beğendiği eşya, giysi vs. ile ilgili reklamları görebilmektedir. Bu anlamda sosyal medya ağlarının "Ekonomi Politik" yönü ortaya çıkmakta ve sosyal medyanın yeni bir pazarlama mecrasına dönüştüğü görülmektedir. İnternette gezinmek için bastığımız her tuş kişinin ilgileri ile ilgili izlerini bırakmakta ve kişilerin ilgilerini depolayan sistem bunu sonrasında ticari firmaların kullanımına sunabilmektedir. Sosyal medyada ürettiği içeriklerle kendini gösteren ve izleme/beğenilme/abone sayıları ile para kazanan, "fenomen" olarak adlandırılan karakterlerde bulunmaktadır. Alvin Toffler'in bahsettiği "üreten tüketici" sıfatı sosyal medya fenomenleri için kullanılabilir. Bu anlamlarda sosyal medya ağlarının ticari tarafı da bulunmaktadır.

Sosyal medyanın geleneksel medyaya göre artıları çok fazladır. Sosyal medya ağları özgürlük ortamı olarak değerlendirilebilir. Geleneksel medya gibi aracı olmadan haberin direk verilebildiği ve alınabildiği bir platform olan sosyal medya ağları bireylerin ilgisini çok çekmektedir ve insanların haber alma ve verme tarzını da değiştirmektedir. Sosyal medyanın katılımcılar yenilik, özgürlük, toplum, bağlantılık, erişim, erişebilirlik, kullanılabilirlik, konuşma ve katılımcılık gibi konularda geleneksel medya ile benzerliği daha çok da farklarının/üstünlüğünün olduğu söylenebilir.

Sosyal medya ağları özgürlükler arenası gibi görünse de bu imajına gölge düşecek uygulamaları da mevcuttur. Yargı kararı olmadan sosyal medya ağını yöneten yapılar tarafından hesabı geçici veya tamamen kapatılan oldukça fazla kişi mevcuttur. ABD'nin 45. Başkanı Donald Trump'ın Facebook, Instagram, Twitter ve YouTube hesapları yargı kararı olmadan tamamen kapatılmıştır. Bazı ülke liderlerinin de bu şekilde hesaplarının geçici veya tamamen kapatılmış olması sosyal medya ağlarını yönetenlerin bu konumlarını siyasi amaçlarla kullandığı da düşünülebilir. Toplumsal, terör gibi olaylarda ya da deprem, sel, fırtına gibi olağanüstü yıkıma sebep olan olaylarının sonrasında süreçlerin yürütülebilmesi için sosyal medya ağlarının yavaşlatılması Dünyada görülen uygulamalardandır. Yöneticilere göre süreç yönetimi

için önemli görülen bu uygulamalar sosyal medya sakinleri ve muhalif odaklar tarafından özgürlüklerin kısıtlanması olarak yorumlanabilmektedir.

Çizelge 1 Sosyal Medyanın Geleneksel Medyaya Göre Farkları[1]

Sosyal Medya Özelliği	**Farklar**
Katılımcılar	Sosyal medyada tüm katılımcılardan geri dönüşüm alınabilmesidir. Geleneksel medyada bireylerin katılımı yoktur.
Yenilik	Sosyal medyada bireylerin geri dönütü her an yapabilmesidir. Geleneksel medyaya göre geri dönütün zaman olarak çok hızlı olabilmesidir.
Özgürlük	Sosyal medyanın geleneksel medyaya göre daha özgür olmasıdır. Geleneksel medya sermaye güçlerinin kontrolünde olduğundan özgürlüğü kısıtlıdır, sosyal medya ise bireylerin kontrolü altındadır ve çok daha özgür bir ortamdır
Toplum	Bireyleri ilgi alanında olan siyasi görüş, film gibi sanat ögesi, sanatçının kendisi gibi topluma mal olmuş konular hakkında görüşlerini paylaşabilmesidir. Geleneksel medya tek yönlüdür kullanıcıların haberlere görüş belirtmesi azdır çoğu zaman hiç yoktur.
Bağlantılık	Bireylerin sosyal medyada ilgi duyduğu alanlarla ilgili link verebilmesidir
Erişe bilirlik	Sosyal medya araçlarına herkesin erişip kullanabilmesidir. Geleneksel medyada insanlar pasif kullanıcı da olsa erişebilmektedir
Kullanırlılık	Geleneksel medyada içerik üretmek uzmanlık gerektirirken, sosyal medyada çoğu zaman uzmanlığa gerek yoktur. Herkes içerik üretip sosyal medyada bu içeriklerini kullanabilir.
Kalıcılık	Geleneksel medyada gazete/dergi basılmış ya da televizyon/radyo programı yapılmışsa değiştirilemez, sosyal medyada ise değiştirme, düzeltme her an kullanıcı tarafından yapılabilmektedir.
Konuşma	Geleneksel medyada gazete/dergi basılmış ya da televizyon/radyo programı yapılmışsa değiştirilemez, sosyal medyada ise değiştirme, düzeltme her an kullanıcı tarafından yapılabilmektedir.

[1] Çizelge yazar tarafından oluşturulmuştur. İçindeki bilgiler www.brandingturkiye.com/, www.ticimax.com, www.aramamotoru.com sitelerinden alınmıştır.

Sosyal medyayı hakaret ve iftira amacıyla kullanarak bu ağları kötü niyetlere alet eden insanların yanında, sosyal medyanın aşırı kullanımı nedeniyle normal hayattan kendini soyutlayan, diğer insanlarla hayatın olağan akışı içinde sağlıklı ilişkiler kuramayan ve psikolojik sorunlar yaşayan insanlarda olabilmektedir. Bu insanlar sosyal medyayı sığınma amacıyla kullanmakta ve normal hayatta başarısız olabilmektedir. Normal hayatta iletişim sorunu yaşayan kişilerin sosyal medyayı dikkat çekmek amacıyla kullandığı görülebilmektedir (Ünlü, 2018:161-172). Sosyal medya paylaşımlarının beğenilme sayısını takıntı yapan insanlarında olduğu bir gerçektir. Fenomen olarak anılan bu kişiler beğenilme sayısına göre içerik üretip paylaşmakta, diğer kişiler üzerinde etki bırakmaya çalışmaktadır (Kıran, 2019:100-111). Sosyal medyada her duyduğuna ve gördüğüne inanan, ticari tuzaklara düşen, hacklenip hesabını kaybeden, kötü niyetli insanlarla tanışıp hayatını olumsuz bir yöne çeviren bireylerin varlığı da bir gerçektir. Sosyal ortamlarda gruplaşmaların kolay olması aidiyet duygusu olmayan ve manipülasyona müsait kişilerin kötü amaçlarla da kullanılmasına sebep olabilmektedir. Sanal ortamda bu tür olumsuz sonuçların oluştuğunu ve bu olumsuz durumların çoğunlukla sosyal medya ağları üzerinden gerçekleştiğini söyleyebiliriz. Bu olumsuz durumların kişisel ve toplumsal temelde problemler oluşturduğu görülmektedir.

Sosyal medya özgür bir ortam olarak görülmektedir. Türkiye'de sosyal medya kullanımı 2004 yılından beri ivmeli bir hızla artmaktadır (Konda, 2011:34). İnsanlar fikirlerini paylaştığında sınırları da aşabilmekte ve diğer kişi ve kurumlara hakaret edebilmekte, iftira atabilmektedir. Yazılımlarla oluşturulan sahibi gerçek bir insan olmayan "bot" hesaplardan ya da bir kullanıcının hesabını kopyalayıp oluşturulan "fake" (sahte) hesaplardan atılan paylaşımlar genellikle nefret paylaşımı yapmak gibi kötü niyetle açılan hesaplardır. Hukuk ihlali oluşturan bu durumlara karşı devletler sosyal medyayı denetim altında tutmakta ve hukuk/yargı aracılığıyla kişilerin kayıtlarına ulaşabilmektedir. Türkiye'de sosyal medyaya özel yasa yokken nefret suçu paylaşımlarının hukuksal takibi 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu üzerinden yapılmaktaydı (Demirtaş, 2017: 2701). Klasik suçlar için yazılmış olan bu maddeler üzerinden yapılan hukuksal takipler yavaş olmaktaydı ve uzun süren yargı sürecinde nefret paylaşımı internette durmaya devam ettiğinden kişiler ve kurumlar mağdur olmaktaydı. Almanya ve Fransa gibi AB ülkelerinde sosyal medya suçlarına özel olarak "sosyal medya üzerinde aşırı sağ ve nefret suçları ile mücadele yasası" başlıklı

yargı düzenlemeleri yapılmış ve "sosyal medyada nefret suçları" daha hızlı tespit edilip, nefret paylaşımının hemen (en fazla 24 saatte) silinmesi ve ağır cezaların verilmesi sağlanmıştır. Türkiye'de sosyal medya nedeniyle hukuğa yansıyan işlemlerin hızlı işlemesi için 17.10.2022 tarihinde resmi gazetede yayımlanan "Sosyal Medya Yasası" yürürlüğe girmiştir. Bu yasa ile sahte/fake ya da gerçek hesaplar üzerinden paylaşımlar yapıp rakip gördükleri kişilere/kurumlara, dinlere, milletlere iftira, küfür, hakaret ederek karalama ya da itibarsızlaştırma, nefret ve ayrımcılık içerikli paylaşımları yayma amaçları engellenmek istenmiştir.

Devletlerin bu denetim mekanizması bir kısım kullanıcı tarafından devletin özgürlükleri kısıtlayıcı uygulamaları olarak da yorumlanabilmektedir. Sosyal medya ağları özgürlük ortamı olarak görülse de, devletler toplumsal olayları önleme ya da bastırmak amacıyla bu ağları hukuku kullanarak yavaşlatma veya tamamen kapatma kararları alabilmektedir. Devletin referans sisteminden bakıldığında uygulama, düzeni sağlama anlamında mantıklı olarak görünse de bu durum sosyal medyanın özgürlük arenası olma durumuna gölge düşürdüğünü düşünenler de mevcuttur. Bunun yanında sosyal medya ağının ana yöneticileri tarafından kişiye/kuruma özel hesabın geçici ya da sürekli kapatılması, bloke edilmesi durumları da yaşanmaktadır. ABD başkanı Donald Trump başkanlık seçimi kaybettiğinde taraftarları ABD kongresini basmış, Trump bu kişilere twitter hesabından "kahraman" demişti. Bunun üzerine twitter yönetimi Trump'ın hesabını 12 saatliğine askıya almış, sonrasında gelişen süreç sonunda hesabı tamamen kapatmıştır. Günümüzde devletlerin sosyal medya ağlarına müdahalesi dışında, ağ yöneticileri tarafından da özgür denilen sosyal medya kullanıcılarına müdahale ettiği görülmektedir. Hesabın geçişi süre ile ya da tamamen kapatılması, yavaşlatılması yanında bazı paylaşımların kaldırılması gibi uygulamaları yapan ağ yöneticileri, kurdukları sosyal medya ağlarını özgürlük alanı olarak tanımlamaları ile ters düştüğü söylenebilir.

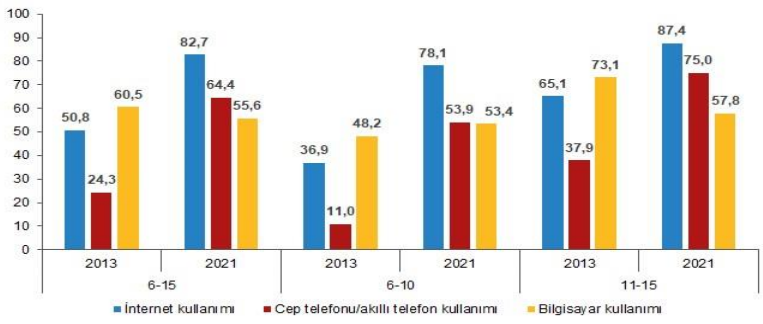
Günümüzün modern yönetimleri insanları gözetlemekte ve gözetim sonucunda elde ettiği veriler ışığında yönetim şekline yön verebilmektedir (Foucault, 1993: 279-280). İnsanları gözetlemenin en iyi yolu sosyal medya ağlarıdır denilebilir. Kişiler sosyal medya ağlarında yaptıkları paylaşımlar ile siyasi tercihleri, sosyal/gündelik meselelerdeki duruşu konularında izler bırakmaktadır. Bu izler yapay zekâ ile toplanıp paylaşımcı kişiler ile ilgili muazzam bir bilgi oluşturulur. Oluşturulan bu bilgi deposu insanların fişlenmesi olarak da yorumlanabilir. Sonuçta siyaset dünyasında

hareketlerine yön verme, siyaset geliştirme anlamında bu bilgiler paha biçilemez değerdedir. Foucault'un dediği gibi sosyal medya insanların izlenmesi ve tanımlanması anlamında kolaylık sağlamıştır.

D. Sosyal Medyada Tarihsel Gelişim

1980'li yıllarda kişisel bilgisayarlar hayatımıza girmiş ve 1990'lı yıllarda internetin hayatın içinde yaygın olarak kullanılması ile internetle ilgili teknolojiler hızla gelişmeye başlamıştır. O günden bu güne bu teknolojilerin gelişimi baş döndürücü hızla gerçekleşmiştir. İlk günlerde sınırlı olarak bağlanabildiğimiz internette tek yönlü iletişim varken bugüne gelindiğinde iki hatta çok taraflı iletişim mümkün hale gelmiştir. İnternetin ilk günlerinde sadece gezinip oldukça yavaş hızda kısıtlı bilgi alınabiliyorken bugüne gelindiğinde internet Google gibi arama motorları ile oldukça hızlı bir şekilde her türlü bilginin alınabildiği hayatın içinde vazgeçilmez bir teknoloji olmuştur. Bugün interneti dünyadan çekip alsak kargaşa çıkar denilebilir. Bankacılık sistemleri, üniversitelerin birçok iş kolları, ülkeleri yöneten birimlerin iş kalemleri, okullar, şirketlerin iş kolları vs. günümüzde internet üzerinden yapılmaktadır. Koronavirüsün dünyada kendini hissettirmesi ve bu virüsün yayılımını azaltıp yok etmek amacıyla ülkelerin izolasyon kararları alması sonucu olağan işlerin ve eğitimin yapılması internet sayesinde olmuştur. Sınırları olmayan iletişim kurmanın yolu haline gelen internet için hayatın içinde denilebildiği gibi hayat internetin içinde de denilebilir.

İnternetin ilk günlerinden bu güne kullanıcı sayıları hızla artmıştır. İnternet kullanım yaşının 4 yaşa kadar indiği görülmektedir. TÜİK'in (Türkiye İstatistik Kurumu) 2021 yılı araştırmasına göre 6-15 yaş arası çocuklarda bilgisayar kullanım oranı %57,8 iken internet kullanım oranı %82.7 dir (data.tuik.gov.tr, 2021 / URL 1).

Şekil 2 Yaşlar Arası İnternet, Cep Telefonu ve Bilgisayar Kullanım Oranları

Kaynak: data.tuik.gov.tr, 2021

İnsanların internet kullanımı hızla artarken internet ve web (ağ) internetini kullanan araçların sayısı da hızla artmıştır. Nesnelerin interneti (IoT) ya da "şeylerin interneti" denilen bu yeni teknolojide internet üzerinden haberleşen cihazların sayısı hızla artmaktadır. 2023 yılında internet üzerinden birbirine bağlanmış ve iletişim halinde olan cihaz sayısının 29 milyar olacağı ve internet akışını nesnelerin interneti (IoT) cihazlarının yöneteceği öngörülmektedir (Cisco, 2020).

Çizelge 2 Web 1.0, Web 2.0, Web 3.0 ve Web 4.0'ın Karşılaştırılması[2]

	Web 1.0	**Web 2.0**	**Web 3.0**	**Web 4.0**
Dönemi	*1990-2000*	*2000-2010*	*2010-2020*	*2020-2030*
İcad	Tim Berners-Lee	O'Reilly Media	Tim Berners-Lee	Robert Bosch GmbH ve Kagermann çalışma grubu
Özelliği	Kullanıcı ile sunucu arasında iletişim yok Web siteleri statik Kullanıcı sadece içeriğe bakabilir	Kullanıcı ile sunucu arasında iletişim var Web siteleri aktif Kullanıcı çevrimiçi içeriği bakar ve yorum yazabilir	Akıllı cihazların dönemi Bu cihazlar kendi aralarında haberleşebiliyor Web de reklamalar ve pazarlama başladı	Yapay zekâ hayatımıza girdi. Yapay zekâ ile donatılmış robotlar insanlar gibi düşünmeye başladı. İnsanlar makinelerle iletişime geçebiliyor. e-ticaret siteleri popüler hale geldi
Kullanıcın fonksiyonu	Kullanıcı sadece okuyabilir.	Kullanıcı okuyabildiği gibi yazabilir de.	Kullanıcının okuma, yazmanın yanında yürütme fonksiyonu da vardır.	Kullanıcı yapay zekâ kodları geliştirerek kendi robotunu yapabilir.

[2] Çizelge yazar tarafından oluşturulmuştur. İçindeki bilgiler nttdata-solutions.com ve bilgibilimi.net sitelerinden alınmıştır.

İnternet teknolojisine bağlı gelişmelere paralel olarak Web 1.0, Web 2.0, Web 3.0 ve Web 4.0 olarak isimlendiren internet dönemleri yaşanmıştır ve yaşanmaya devam edilmektedir. Dünya henüz Web.4.0'ın ürünlerini tam anlamıyla kullanmaya başlamadan Twitter'in kurucusu yazılım mimarı Jack Dorsey'in şirketi The Block Head (TBH) Web 5.0'ı geliştirmeye başladığı bilinmektedir. Dorsey Web 5.0'ı Web 3.0 ile Web 2.0 birleşimi bir teknoloji olarak tanımlıyor. Web 5.0 internet uygulamalarının izinli veya izinsiz istediği kişisel bilgilerin gizlenmesini ve gizlenen bu bilgilerin sahibinden ücret karşılığı değişik alanlarda kullanılmasını amaçlıyor. Web 5.0 "duygusal web" olarak da anılmaktadır. Bu tanımın sebebi yakın gelecekte bu teknolojinin insanların duygularını algılayabilme özelliğine de sahip olacağı fikrinden kaynaklanmaktadır (Saklı, 2020:3). Bu durumda web teknolojisinin insanların duygularını algılayıp ona göre çalışmasını yönlendireceği varsayımları yapılmaktadır.

1990-2000 yılları arasında internetin gelişiminin isimlendirildiği web 1.0 dönemi "salt okunur web" olarak ifade edilmektedir. Web 1.0'ın salt okunur denilmesinin sebebi kullanıcının etken olmadığı sadece sunulan bilgileri okuyabildiği, interneti gözleyebildiği, kendi çalışmalarını oluşturup bunu internet ortamına yükleyemediği bir anlamda da tek yönlü bir web (Word Wide Web) yani "dünya çapında ağ" ortamı olmasındandır. Bu yönüyle bu dönemi internetin en ilkel dönemi olarak görebiliriz. İnternet bu dönemde online bir kütüphane gibi çalışıyordu ve kullanıcılar sadece bu bilgileri okuyabiliyordu.

2000-2010 yılları arasında internetin gelişiminin isimlendirildiği web 2.0 dönemi internetin popüler olmaya başladığı bu dönem "sosyal web" olarak tanımlanmaktadır. İnternetin bu döneminde sadece okuyucu rolünden kurtulmuş olan kullanıcılar içerik üretip katılım, paylaşım yapabilme gibi kazanımları elde etmiştir. İnternet bu dönemde çift yönlü bir platform haline gelmiş ve kullanıcılar diğer kullanıcılar ile iletişim kurmaya başlamışlardır. Twitter, İnstagram, Facebook, YouTube, Wikipedia gibi bugünde aktif olarak kullanılan sosyal medya ağları bu dönemin teknolojik ürünleridir. Sosyal medyanın doğduğu bu dönemde iletişimde çığır açılmıştır. Kullanıcıların içerik oluşturup paylaşabildiği, diğer kullanıcıların içeriklere yorum yapabildiği bu dönem daha dinamik bir ortam oluşturmuştur. Kullanıcıların sosyalleşme isteklerine yönelik olarak hazır admin panelleri, veritabanlar bireylerin kullanımına sunulmuştur. PHP,

ASP.NET gibi programlama dilleri, RSS, AJAX, SOA, API, XML teknolojileri yoğun olarak bu dönemde kullanılmıştır (data.tuik.gov.tr, 2021 / URL 3).

2010-2020 yılları arasında internetin gelişiminin isimlendirildiği web 3.0 dönemi "semantik web" veya makinelerin öğrenme özelliğinin gelişme gösterdiği dönem olarak tanımlanmaktadır. Bu dönemde sanal dünyada aktarılan içerikler anlamlandırılmaya başlanmış, internetin kontrolü insanlardan bilgisayarlara geçmiştir. Bilgisayarların, cihazların kontrolü almaları "akıllı" web ortamını oluşturmuştur. Semantik web olarak da isimlendirilen bu dönemde verileri hem kullanıcılar kullanmakta hem de bu verileri bilgisayar sistemleri anlamlandırabilmektedir. Web 3.0 ile birlikte kişiye özel içerikler ortaya çıkmıştır. Kullanıcıların tercih ve ilgi durumlarına göre önceden ziyaret ettiği mekân, beğendiği ögeler, alışveriş yaptığı yerler gibi bilgiler bilgisayarlar tarafından depolanmakta ve depodaki bilgilerle ilgili kişilere öneriler sunulmakta, kişi kendi sosyal medya hesabına girdiğinde ilgi duyduğu alanlarda reklamlarla karşılaşarak bireylere kişiselleştirmiş bir web hizmeti sunulmaktadır. Web 3.0 ile görüntüler işlenebilmekte, kullanıcılara öneriler sunulabilmekte, yüz tanıma özelliği ile etiketleme yapılabilmekte ve asistan hizmetleri sunulmaktadır.

2020 ve sonrası için isimlendirilen web 4.0 dönemi "simbiyotik web" ya da "akıllı web" olarak da ifade edilmektedir. Bu dönemde bulut bilişim uygulaması ile bilgi havuzu oluşturulmuş ve bu bilgilerin internet üzerinden bilgisayar ya da cihazların kullanabilmesi sağlanmıştır. Fiziksel depolama ortamlarından uzaklaşıp verilerin sanal ortamlara yüklendiği bu dönem gerçekle sanalın iç içe geçtiği bir dönemdir. Bu dönemde artırılmış gerçeklik teknolojileri ve yapay zekâ uygulamaları kendini göstermiştir. Web 4.0 ile nesnelerin interneti (IoT) teknolojisi devreye girmiştir. Bu teknoloji ile bilgisayarlar ve cihazlar birbirine internet üzerinden bağlanmakta ve bağlantı ile haberleşerek içerikleri yorumlayıp anlamlandırarak performanslarını yükseltmekte daha kaliteli hizmetler sunabilmektedirler. Hologram, sanal gerçeklik uygulamaları da bu dönemin ürünlerinden. Bu dönemin ürünü olan bulut sistemindeki verileri yani sanal veri depo alanındaki verileri kullanıcılar ve makineler kullanabilmektedir.

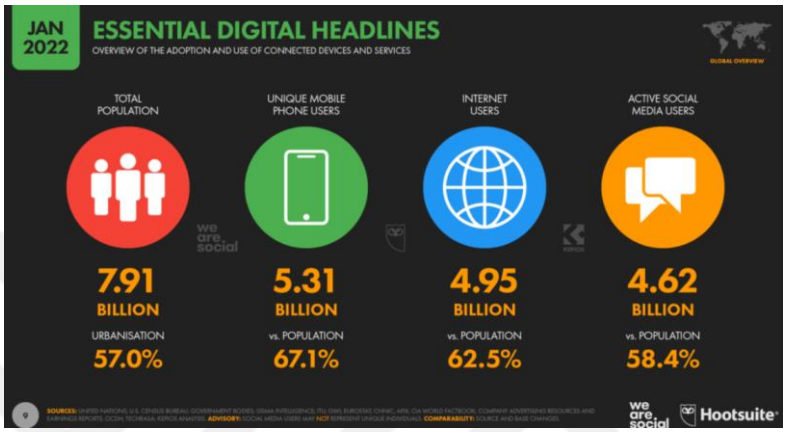
Web 4.0 teknolojisinin geldiği son noktada en fazla konuşulan ürünlerden daha doğrusu ürün adaylarından biri "Metaverse" dir. Online oyunlarda var olan bu

teknoloji gelecekte belki de çok yakın gelecekte hayatımızın bir parçası olacak gibi görülmektedir. Yazar Neal Stephenson 1992 yılında çıkan "Snow Crash" isimli bilim kurgu romanı konusu aslında "Metaverse" üzerinedir. Yazar bu romanında gerçek dünyayı sanal dünyaya aktarmış ve gerçek dünyada yapılabilecek her şeyin sanal dünyada da yapılabileceğini anlatmaktadır. O günlerde abartılı görünen bu durum günümüzde en fazla konuşulan teknolojik gelişme olarak sunulmaktadır. Gerçekliği artırılmış ama gerçek olmayan bu dünya gelecekte internetin başka bir boyutuna bizleri taşıyacak gibi görünüyor. Öyle ki yeni medya ürünü olan sosyal paylaşım ağı Facebook şimdiden bu yeni döneme ayak uydurmada büyük bir adım attı ve şirket adını "Meta" olarak değiştirdi. Gelecekte yeni medya ürünleri Metaverse mantığı çerçevesinde iletişim kurma olanağı sunacak gibi görünüyor. Metaverse teknoloji ile yerimizden kımıldamadan üniversitede bir sınıfta eğitim alabilecek, dünyanın öbür ucunda tatil yapabileceğiz, toplantılara katılabileceğiz ve tabii iletişimi sevdiklerimizin yanına gitmiş gibi yaparak gittiğimizi de hissederek yapabileceğiz. Metaverse teknolojisi yatağa bağımlı hasta kişiler için de yeni bir hayat da sunabilir. Metaverse teknoojisi gerçek hayatı dijital ortama aktarmaktadır. Kişinin yerinden kımıldamadan yaşadığı gerçek gibi görünen bu hayat mekân kavramını baştan tanımlayacak gibi görünüyor. Yeni medya ürünü olan sosyal medya mekân kavramını önemsizleştirdiği gibi, internetin yeni ürünü metaverse mekân kavramı için adeta her şey yeniden başlıyor demektedir. Yeni medya ürünü sosyal medya da iletişim her yer ve her an arada ekran varken yapılabilir hale gelmişken, Metaverse ile iletişim her yer ve her anda ekran yokken yapılabilir hale gelmesini vaat ediyor. Bu anlamda yerinden kalkamayan hastaların işlerini, eğitimlerini, gezilerini kısaca hayatını sabit durduğu yerden hareket eden bireyler gibi yapabilme olanağı sunan Metaverse teknolojisi herşey yeni başlıyor mesajını kulanıcılara vermektedir.

Web 4.0'ın ürünleri tam anlamıyla somutlaşıp herkes tarafından kullanıma sokulmadan Web 5.0 çalışmaları başladı bile. Twitter'in kurucusu Jack Dorsey Web 5.0'ın Web 3.0 ile Web 2.0 birleşimi bir teknoloji olacağını ve kullanıcılara kişisel verilerine dijital ortamlarda sahip olma olanağı sunacağını ve bu bilgilerden dilerse para kazanma olanağı sunacağını söylemektedir.

E. Sosyal Medya ve Özellikleri

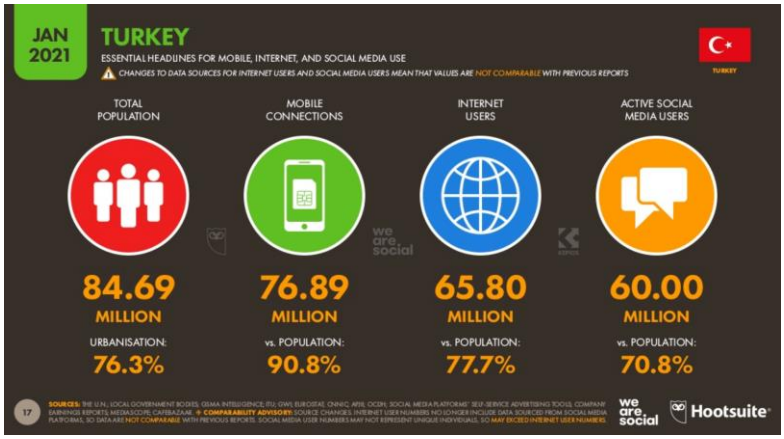
Günümüzde sosyal medya hayatın içine tam olarak yerleşmiştir. Tersi de söylenebilir hayat sosyal medyanın içine yerleşmiştir. İletişimin olmazsa olmazı olan bu teknoloji günün her anında ve internete ulaşılabilen her mekânda iletişime olanak tanımaktadır. Sosyal medyayı kullanan birey sayısı oldukça fazladır. Dünyada ve Türkiye'de kullanıcı sayısı gün geçtikçe artmaktadır.

Şekil 3 We Are Social ve Hootsuite Ortak Çalışması Sonucu Dijital 2022 Raporu

Kaynak: recrodigital.com, 2022

We Are Sosial ve Hootsuite ortak çalışmasına göre Ocak 2022 itibariyle 7,91milyar dünya nüfusunun %67,1'i yani 5,31 milyarı cep telefonu kullanmaktadır. Bu rakam 2021 rakamlarına göre 95 milyon yeni cep telefonu kullanıcısının oluştuğunu gösteriyor. Dünya nüfusunun %62.5'i (4,95 milyar) internet kullanmakta, %58.4'ü (4,62 milyar) sosyal medya kullanmaktadır. Küresel temelde sosyal medya kullanıcı sayısı 2021 yılında 424 milyon kişi artarak %10'dan fazla artmış oldu.

Şekil 4 We Are Social ve Houtsuite Ortak Çalışması Sonucu Dijital 2021 Raporu

Kaynak: www.webolizma.com, 2021

We Are Sosial ve Hootsuite ortak çalışmasında 84,69 milyon nüfuslu Türkiye nüfusunun %90,8'i yani 76,89 milyonu cep telefonu kullanmaktadır. Nüfusun %77,7'si olan 65,80 milyon kişi internet kullanmakta ve nüfusun %70,8'i olan 60 milyon kişi sosyal medya kullanmaktadır. Türkiye nüfusu 2020 yılından 2021 yılına gelindiğinde 806 bin kişi artmış olmasına rağmen, internet ve sosyal medya kullanma oranının da bu oranda artması koronavirüs salgınının etkisi olarak yorumlanabilir.

Sosyal medya denilince ilk akla gelen YouTube, Twitter, Facebook, Instagram gibi ağlar gelse de forum, blog, sözlük ve mikro-blog gibi fikir paylaşımı ya da fikir alışverişi yapılan sitelerde sosyal medyanın alanlarındandır. Podcasting ve Wiki platformları da sosyal medya ağlarındandır ve bunlara yeni araçlar eklenmeye devam etmektedir

Çizelge 3 Dünyada En Popüler 17 Sosyal Medya Ağının Kullanıcı Sayıları[3]

Sosyal Medya Ağı	Dünyada Kullanıcı Sayısı (2021)
Facebook	2.8 milyar
YouTube	2.2 milyar
WhatsApp	2 milyar
Instagram	1.3 milyar
Facebook Mesenger	1.3 milyar
WeChat (Weixin)	1.2 milyar
TikTok	1 milyar
Douyin	600 milyon
QQ	591 milyon
Sina Weibo	566 milyon
Telegram	550 milyon
Snapchat	538 milyon
Kuaishou	506 milyon
Pinterest	454 milyon
Twitter	363 milyon

2021 rakamlarına göre sosyal medya ağları içinde kullanıcı sayısı en fazla olan Facebook olarak görülmektedir. Ticari firmaların %81'i sosyal medya ağlarının zirvesinde olan bu Facebook'da video pazarlama yapmaktadır. Bu anlamda sosyal medya ağlarının "ekonomi politik" yönü ortaya çıkmaktadır. Sosyal medyada gezinen

[3] Çizelge yazar tarafından oluşturulmuştur. İçindeki bilgiler mertsayilgan.com, www.haydarbagis.com sitelerinden alınmıştır.

bireyin tıkladığı her tuşla iz bıraktığı bilinmektedir. Kişinin ilgileri, tarzı, tercihleri konusunda bilgiler içeren bu izler ticari firmalar tarafından kullanılmaktadır. Sosyal medyada gezinirken kişinin ilgi ve tercihine yönelik ürün reklamlarının çıkması o kişinin alışveriş yapmasına sebep olabilmektedir.

Kişiler herhangi bir haber kanalına girmeden sosyal medya üzerinden güncel haberlere ulaşabilmektedir. Geleneksel medyaya göre artıları olan yeni medya ürünü sosyal medyada iletişim interaktif yani çift yönlüdür. Kişiler okudukları haberlere eşzamanlı olarak yorum yapabilmekte ve bu haberleri olduğu gibi hesapları üzerinden paylaşabilmektedir. Bu anlamda sosyal medyada geri bildirim geleneksel medyaya göre daha hızlıdır. Geleneksel medyada okunan ya da izlenen bir habere yorum yapmak, itiraz etmek oldukça zaman alıcı bir süreç gerektirmektedir. Sosyal medyada ise bu süreç bir tuş mesafesindedir.

Yeni medya ögesi olan sosyal medya kişi takip ettiği haberi istediği zaman durdurabilmekte ve zaman geçtikten sonra kaldığı yerden dinleme ya da seyir yapabilmektedir. Aynı zamanda kullanıcı istediği zaman paylaşım yapabilmekte, paylaşımını silebilmekte, mesaj gönderebilmekte ve başkalarından mesaj alabilmektedir. Bu durum sosyal medyanın "eşzamansızlık" yönünü göstermektedir. Yeni medya ürünü olan sosyal medyanın "eşzamansızlık" özelliği Koronavirüs sürecinde eğitimin devam ettirilebilmesi anlamında adeta kurtarıcı olmuştur. Bu süreçte okullar, üniversiteler, eğitim merkezleri kapalı olduğundan eğitim çalışmaları internet üzerinden canlı yapılmıştır. Canlı yapılan dersler sonrasında sisteme yüklendiğinden derse giremeyen veya bir kere daha izlemek isteyenler için istediği zaman (eşzamansızlık) ve yerde bunu gerçekleştirme olanağı oluşmuştur. Geleneksel medyada kitlelere mesaj verme hedefi varken sosyal medyada böyle bir amaç yoktur. Mesaj kitlelere gidebildiği gibi daha az kişilere de gidebilmektedir yani büyük bir kitle içinde bireyler kendi aralarında da mesajlaşabilmektedir. Bu durumda sosyal medyanın "kitlesizleştirme" özelliği ortaya çıkmaktadır. Sosyal medya ağlarında içerik oluşturmak, başka kullanıcıların içeriklerine ulaşmak ve bu içerikleri beğenmek ya da paylaşmak oldukça kolaydır. Sosyal medya örgütlenme, toplanma ve toplulukların anlık iletişimlerini kolaylaştırmıştır. Birçok toplumsal olaylarda toplulukların sosyal medya üzerinden haberleşip buluştukları ve sonrasında yine sosyal medya üzerinde süreci yönettikleri görülmektedir. Kullanıcıların oluşturdukları içerikleri birden fazla ortamda paylaşabilmesi sosyal medyanın "çoklu ortam" yönünü

göstermektedir. Ses, metin, hareket ve durağan ortamın aynı potada sunulması sosyal medyanın "multimedya" yönüdür.

F. Sosyal Medyanın Etki Alanları

Dijitalleşmenin yaygınlaşması ile tüm ülkelerinde internet kullanım oranlarında artış gözlenmiştir. İşlerimizin büyük kısmı internetle olmakta ve internet oldukça fazla zamanımızı almaktadır. Yediden yetmişe bireylerin bir şekilde her gün internetle işleri olmaktadır. İnternet üzerinden en fazla vakit geçirilen alan sosyal medya ağlarıdır. We Are Social ve Hootsuite 2021 yılı için yaptığı ortak çalışmasına göre Türkiye'nin 84,69 milyonluk nüfusunun 60 milyonunun (%70,8) sosyal medya kullanmaktadır. Son iki yılı koronavirüs salgını ile geçirdiğimiz ve insanların bu zaman diliminde zorunlu olarak evlerinde kalması sosyal medya kullanımını artırmıştır denilebilir. Rakamlar bize sosyal medyanın hayatımızda olan yerinin oldukça fazla olduğunu göstermektedir. Hayatımızın bir parçası olan sosyal medya hayatımızı da birçok yönden olumlu ya da olumsuz etkilemektedir.

1. İfade Özgürlüğü ve Demokrasiye Etkisi

İletişim temel bir haktır. Bu hak İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 19. maddesinde bulunmaktadır. Herkesin ifade, düşünce ve vicdan özgürlüğü vardır ve bu hakka başka kişi ve kurumlar tarafından müdahale edilemez. Kişi fikir ve bilgi edinme bu bilgilere ulaşma ve yayma özgürlüğüne sahiptir (Montiel, 2012: 15-16; United Nations, 1997). Demokratik toplumlarda bireylerin ve kurumların ifade ve düşünce özgürlüğü vardır ve bireyler, kurumlar bu düşünceleri yaymak için birçok platformu kullanabilir. Yasalar çerçevesinde açıklanan düşünceler engellenemez. Geleneksel medyanın zamanla sermayenin kontrolüne girmesi ve sermayenin iktidar ile ters düşmeme politikası sonucu düşüncelerin geleneksel medya üzerinden yayılımı oldukça kısıtlanmıştır. Teknolojinin gelişmesi ile düşüncelerin özgürce açıklanabileceği yeni imkânlar doğmuştur. O imkânların en öne çıkanı sosyal medya ağlarıdır. Sosyal medya ağları birey ve kurumların internet üzerinden fikirlerini, özgürce sunulabildiği kendilerini anlatabildikleri bir ortamdır. Sosyal medya ağları bireylere yaratıcılıklarını geliştirip sunma ayrıcalığı sunan bir platformdur.

İnternet ülkeler ve bireyler arasında interaktif karşılıklı bir diyalog ortamı oluşturmuştur. Yeni medya teknolojisinin ürünleri medyada toplumsal dönüşüm meydana getirmiştir. İnternetin icadı ve yaygın olarak kullanılması ile haber alma, haber verme, düşünce açıklama ve yayma herkesin kolaylıkla yapabileceği bir durum haline gelmiştir. Çoğulcu bir ortam oluşturulmuş, fikir ve ifade özgürlüğünün uygulanabilirlik oranı artırılmıştır. İletişim hakları ifade özgürlüğünü, özel hayata saygıyı, çoğulculuğu ve karar alma süreçlerine katılabilmeyi kapsayan şemsiye bir olgudur (Article, 2003: 19). Geleneksel medyanın demokrasiden uzaklaşıp sermayenin güdümüne girmesi, bilgi verme süreçlerinde sansür yapma eylemlerine başvurması, sermayenin çıkarlarına göre haber vermeye başlaması, bireyleri ve kurumları bilgi verme ve alma konusunda yeni arayışlara itmiş ve sosyal medya ağları bu boşluğu doldurmuştur diyebiliriz. Günümüzde herkes elindeki cep telefonu ile haber çekebilmekte ve bunu kendi sosyal medya ağlarında yayınlayabilmektedir. Sosyal medya ağları internet üzerinden ifade özgürlüğüne yeni bir boyut getirmiş ve farklı olanaklar sunarak ifade özgürlüğü boyutunu güçlendirmiştir. Bireyler sosyal medya ağları sayesinde daha görünür olmaya başlamıştır. Bunun yanında sosyal medya ağları etik değerleri ya da bazı dengeleri gözeterek içeriklere ve paylaşımlara müdahale de edebilmektedir (Bayrak, 2015:463). Birey ve kurumların bilgi/haber alma süreçlerinin sağlıklı olması ve bu sürece katılımlarının artması, düşüncelerin açıklanması ile demokratik ortamın kalitesinin de artacağı söylenebilir. Bu anlamda geleneksel medya ve sosyal medya ortamlarının demokrasi kalitesi karşılaştırıldığında sosyal medya ortamının ağır basacağı bir gerçektir.

2. Toplumsal Hareketlere Etkisi

İfade özgürlüğü anlamında sıkıntıların olduğu, güvencenin olmadığı, bireylerin devlet işleri ile ilgili yasalar çerçevesinde bilgi alışverişi yapamadığı, eleştiremediği bir ortamda demokratik katılımın oluşması çok zordur. Sosyal medya ağları toplanma ve örgütlenme özgürlüğünü daha uygulanabilir hale getirmiştir. Sosyal medya ağları, ABD de Barack Obama'nın seçim kampanyasında sosyal medyayı kullanması, sonrasında 2009'da İran'da Yeşil Hareket'in sosyal medya üzerinden örgütlenmesi ile dünyada toplumsal meselelerde etkisini göstermeye başlamıştır. 2011 yılında gelişen Arap devrimlerinde sosyal medya etki ve gücünü göstermeye başlamıştır. Arap devrimlerinde sokağa çıkan eylemcilerin özellikle Twitter üzerinden haberleşerek toplanmaları ve bu faaliyetleri yine sosyal medya üzerinden dünyaya servis etmeleri

sosyal medyayı tam olarak fenomen yapmıştır. Mısır'da Hüsnü Mübarek'e karşı muhalif aktivist biri olan Fawaz Rashed'in "Gösterileri planlamak için Facebook'u, koordine olmak için Twitter'ı, dünyaya anlatmak için YouTube'u kullanıyoruz" söylemi toplanma özgürlüğünün kullanılmasında sosyal medyanın gücünü göstermektedir.

Twitter'da #jan25 etiketi ile örgütlenip 80 bin kişi ile eylem yapan Mısır'lı muhalifler "Facebook devrimi" veya "Twitter ayaklanması" olarak adlandırılan olaylar sonucunda Mısır'ın 30 yıllık lideri Hüsnü Mübarek'in istifa etmesini sağlamışlardır. Sosyal medya ağları gücünü "Arap Baharı" olayları ile tescillemiştir denilebilir. Türkiye'de de Taksim Gezi olaylarında ilk başta çevre duyarlılığı ile başlayan süreç, provokatörlerin sosyal medyada kışkırtıcı bir dil kullanması ve sosyal medya aracılığıyla haberleşip katılımı artırma çabaları sonucu güvenliği tehdit eden bir olay haline gelmiştir.

Sosyal medya ağlarının hukuki konularda da kendini gösterdiği gözlemlenmektedir. İfadesi alındıktan sonra serbest bırakılan birçok kişinin sosyal medyada konu olması ve paylaşım sayısının artmasıyla oluşan kamuoyu baskısı sonucu yeniden ifadesi alınıp tutuklandığı bir vakıadır.

Şekil 5 Tweet Görseli
Kaynak: Twitter, 2018

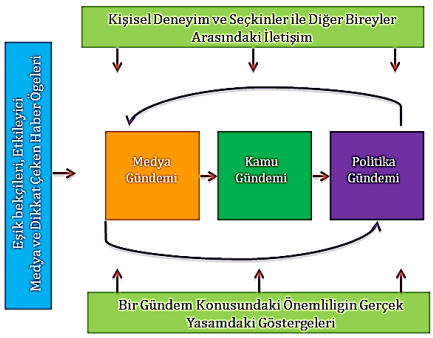
Emine Bulut'un vahşice öldürülmesi ve bu vahşetin sosyal medyada yer alması sonucu kadın cinayetleri geleneksel medyada da çok daha fazla dile getirilmeye başlanmıştır. İnsanların bu olayı sosyal medyada gündeme getirmesi ile sorun haline gelmeye başlayan bu tür durumlara karşı çözüm talepleri de yüksek sesle konuşulmaya başlanmıştır. Çözüm olarak Türkiye'nin çekildiği İstanbul Sözleşmesi'ni yeniden kabul etmesi ve uygulaması istekleri dile getirilmiştir.

Sosyal medyanın gücü konuşulan bir konudur. Geleneksel medyada kendine yer bulamayan ezilen, ötekileştirilen, sansürlenen, baskılanan kesimlerin sesi olan sosyal medyanın ifade özgürlüğüne katkıda bulunduğu söylenebilir. Bunun yanında sosyal

medyada dezenformasyon, manipülasyon gibi durumlar da kötü sonuçlar verebilmektedir. Haber verme amacıyla atılıyormuş gibi görünen paylaşımlar halkı kışkırtma, olmayanı olmuş gibi gösterme, kişilerin itibarını zedeleme vb. niyetler de taşıyabilmektedir.

3. Kamusal Alan ve Gündem Belirlemeye Etkisi

Gündem belirleme problemleri tanımlayıp, sorunlara karşı çözüm alternatiflerini belirlemek amacıyla sosyal ve siyasal kurumlarla kamuoyunu harekete geçirme amacını gütmektedir (Dery, 2000: 38). Gündem belirleme kamuoyunun dikkatini çekmek amacıyla yapılan çalışmalardır. Geleneksel medya bunu basılı ve görsel medya organları üzerinden yaparken, sosyal medyada bireyler ve kurumlar bu çalışmayı her an ve mekânda yapabilmektedir. Kamuoyunun öncelik verdiği, toplumun önemsediği olaylar gündem belirlemede etkili olmaktadır. Medya, sivil toplum kuruluşları, kamu ve politikaların gündem belirlemede etkili olduğu söylenebilir.

Şekil 6 Rogers ve Dearing'in (1987) Gündem Koyma ve Saptama Modeli
Kaynak: McQuail, D.,Windahl, S., İletişim Modelleri, 2010

Medya kamu ve politika gündemini belirleyebilmektedir. Politika gündemi ise medyanın gündemini belirleyerek bir gündem döngüsü oluştuğu söylenebilir. Geleneksel ve sosyal medya gündem belirlemede en etkili alanlar olsa da, gündem belirleme de geleneksel medya gücünü yeni medya ürünü olan sosyal medyaya kaptırdığı söylenebilir. Geleneksel medyada gündem belirleme güç dengelerine göre belirlenmesine rağmen yeni medya ürünü olan sosyal medyada bu güç bireylerdir. Bireylerin gündem belirleme reaksiyonları güç dengesi üzerine değil kendi fikirleri üzerinedir. Gündem belirleme çalışmalarında sürü psikolojisi ile hareket edip isteği dışında hareket edenler de olduğu söylenebilir fakat burada da kişilerin yine kendi dünya görüşü ön planda olmaktadır. Sosyal medya geleneksel medyaya göre patron ve

sermaye merkezli haber üretmeyen, sansürsüz, her türden görüşlere yer veren, çıkar gruplarından nispeten etkilenmeyen, interaktif, paylaşımcı bir yapıya sahiptir (Kahraman, 2013: 20). Sosyal medyada mekân kavramı önemsizleşmiştir. Herhangi bir ülkedeki bir kişi, başka bir ülkedeki kişilerle aynı düşünceleri bir tuşla paylaşabilir, dünyada da gündem belirlemede etkili olabilirler (Edwardsen, 2013:3). Sosyal medya araçları gündem belirlemede mekân kadar zaman olgusunu da önemsizleştirmiştir. Aynı düşüncede olan insanlar aynı yerde olmasa bile bunu sosyal medya üzerinden istediği an dile getirebilirler. Koronavirüs pandemisi nedeniyle ülkeler zorunlu izolasyon kararı aldığında bireyler buna karşı duruşlarını sosyal medya üzerinden dile getirmişlerdir. Yine maske takma zorunluluğu, sonrasında zorunlu olmasa da aşı yapma kampanyalarına karşı bireyler sosyal medya üzerinden tepkilerini gündeme getirmişlerdir. Paylaşımlar tüm dünya ülkeleri üzerinden yapılmış ve küresel maske ve aşı karşıtlığı oluşmuştur. Tüm bunlar sosyal medya ağlarının gündem oluşturmada etkisini göstermektedir.

Gündem belirleme teorisine göre toplum gündemdeki konuları, gündem konularının önem sırasını ve verilmesi gereken değeri kitle iletişim araçları üzerinden öğrenmektedir (Özmelek Taş, 2019:969). Geleneksel medya araçları gerçeği kendi durumuna göre filtre edip sansürleyerek verdiğinden, yeni medya araçlarından olan sosyal medya gerçeği öğrenme anlamında daha fazla tercih edilmeye başlanmıştır. Geleneksel medyada gündem belirleme tek taraflı iken, sosyal medyada gündemi belirleyen her yerde olan insanlardır yani çok yönlüdür. Yeni medya ürünü sosyal medya ağlarında gündem belirleme geleneksel medyaya göre daha pratik, hızlı olmakta bu durumda gündemin yayılımı daha hızlı olmaktadır. Günümüzde sorunlarını siyasi irade tarafından halledilmesini isteyen ya da seslerini topluma duyurmak isteyen bireyler sosyal medya ağı olan Twitter da kolaylıkla örgütlenip gündem olabilmektedir. Tren topic (TT) ifadesi Twitter ile özdeşleşmiş bir ifadedir. Twitter'da hashtag açan gündem oluşturma grupları arasında en fazla destekçi sayısına göre sıralama yapılır ve liste başı olan TT olur. TT olan grup gündemi belirleyen gruptur ve siyasi iradeden isteklerini ya da yapmak istedikleri ne ise onu kamuoyuna duyurmuş olur. Tezin konusu olan maske ve aşı karşıtları da Twitter'da #Maske Yok ve #AşıOlmayacağım gibi hasttag lerle gündem oluşturmuş, maske takma ve aşı olmaya karşı muhalif duruşlarını göstermiş, kitleleri maske takmamaya ve aşı olmamaya davet etmişlerdir. Sosyal medya ağları üzerinden yapılan bu paylaşım

eylemlerinde kişilerin başarılı olup/olmadıkları izafidir lakin bu paylaşımları oluyan diğer bireylerin zihninde soru işareti bıraktıkları düşünülebilir. Twitter ağı üzerinden hashtagler açılıp paylaşım eylemleri gerçekleştirmek gündem belirleme konusunda iyi ve modern bir örnek olarak gösterilebilir. Bu konuda en yakın örneklerden biri "Emeklikte yaşa takılanlar" hashtag ve etiketleri ile uzun süre sosyal medya ağlarında örgütlenen kişilerin en nihayetinde dikkat çekmeleri ve 2022 Aralık ayında isteklerinin gerçekleşmesini sağlamalarıdır.

4. Kişilerarası İletişime Etkisi

İletişimin olabilmesi için bireylerin birbirini fark etmeleri gerekir. Birbirini fark eden bireylerin yaptıkları, yapmadıkları, söyledikleri, söylemedikleri anlam taşımaktadır (Cüceloğlu, 2002:45). Dökmen'e göre iletişimin gerçekleşebilmesi için iki sistemin olması gerekmektedir. Sistemler arasında bilgi alışverişi başladığında iletişimde başlamış demektir. Kişiler arası iletişimde kaynak ve hedef insandır (Dökmen, 2005:23). Kişiler arası sözlü iletişim bireyler arasında direkt olabildiği gibi, bilgisayar gibi sistemler üzerinden de olabilmektedir. Sözlü iletişimin yanında jest ve mimiklerle, dokunarak, el öperek, kola girerek yani beden dili ile yapılan sözsüz iletişim şekilleri de vardır.

Çizelge 4 Sosyal Medyanın Olumlu Etkileri

	Sosyal medyanın olumlu etkileri:
1	Bireyler çok kısa zaman içerisinde başka kişilerin fikirlerine, düşüncelerine ulaşabilmektedir.
2	Sosyal medyada kişilerin paylaşımları sonucu onlar hakkında diğer kişiler bilgi edinebilmektedirler. Mesela doğum günü, mezuniyet, başarılar, hastalık ve ölüm gibi içeriğe sahip paylaşım yapıldığında bunu diğer kişilerde görebilmekte ve bunu öğrenip o kişilerin mutluluğuna ya da üzüntüsüne ortak olabilmektedir.
3	Sosyal medya maliyet olarak da iletişime katkıda bulunmaktadır. Uzak yerlerde olan, her an gidip konuşamayacağımız mekânlarda olan arkadaş veya akrabalarla sosyal medya üzerinden istenildiği zaman iletişim kurulabilmektedir.
4	Bireyler bazen konuşarak yapamadıkları iletişimi yazarak daha iyi ifade edebilmektedir. Sosyal medyanın yazarak iletişim kurma yönü iletişimi bu anlamda kolaylaştırmaktadır.
5	Toplumsal konularda aynı fikirde olanların örgütlenmesi ve birbiri ile fikir alışverişinde bulunmaları sosyal medya ağları üzerinden çok kolay hale gelmiştir.

Kaynak: (Çalışır, 2015:133-134)

Günümüzde bireyler iletişimi daha çok yeni medya ürünü olan sosyal medya ağları ile yani sözlü iletişim ile yapmaktadır. Tanıdığı veya tanımadığı kişilerin paylaşımlarına yorum yapma ya da direkt anlık görüntülü/görüntüsüz sözlü iletişim kurma tercih edilen iletişim teknikleridir. İletişim insanoğlu için yeme içme gibi ihtiyaçtır. Dumanla iletişimden, bugünkü modern cihazlar ve internet üzerinden sosyal medya ağları ile yapılan iletişime kadar iletişimin birçok evresi görülmüştür. Gelecekte de insanoğlu iletişim ihtiyacını çok daha farklı yöntemlerle sürdürecektir. Sosyal medya iletişimi ile bireyler hem bireyliğini koruyabilmekte hem de bir topluluğa ait olabilmektedir. Kişi bireysel paylaşımları ile iletişim kurabildiği gibi, Twitter daki hashtaglere destek olup ya da eleştirisini yazıp bir topluluğun arasına karışabilmektedir. Sosyal medyada kişiler arası iletişimde sınırlar yoktur ve mekân/zaman önemsizdir. Sosyal medya ağları üzerinden yapılan iletişimin kişiler arası iletişime olumlu ya da olumsuz yansımaları olabilmektedir.

Sosyal medya ağları iletişimi kolaylaştıran bir arenadır. Hareket etmeden iletişim olanağı sağlayan bu sistem iletişimi hızlandırmış, bireyleri ise yavaşlatmıştır. Her yerde ve her an iletişim yapabildiğimiz sosyal medyanın olumsuz etkileri de vardır.

Çizelge 5 Sosyal Medyanın Olumsuz Etkileri

	Sosyal medyanın olumsuz etkileri:
1	Birey sosyal medya iletişimi sonucunda asosyalleşmektedir.
2	İletişim yüz yüze olmadığından samimiyet ve sıcaklık daha azdır.
3	Kişiler sosyal medya üzerinden çok haberleştiğinden yüz yüze geldiğinde konuşma gereği hissetmemektedir ya da konuşacak mesele bulamamaktadır. Bu anlamda iletişim kısırlaşmakta, nicelik artarken nitelikte azalma olmaktadır.
4	Bireyler makineler aracılığıyla haberleştiğinden yalnızlaşmaktadır.
5	Sosyal medyada kişiler kendi kişiliğinin dışında başka bir fıtratta iletişim kurabilmektedir. Hatta cinsiyetini ya da kimliğini farklı göstererek iletişim kuranlar olabilmektedir. Bu durumda sosyal medya bireyleri yabancılaştırmaktadır. Sosyal medyada tanışarak yapılan ilişkilerin, evliliklerin çok kısa sürmemesinin sebepleri olarak kişilerin sosyal medyada kendini farklı gösterme yönü olduğu söylenebilir.

Kaynak: (Çalışır, 2015:133-134)

5. Benlik Sunumuna Etkisi

Goffman'a göre birey girdiği ortama göre sosyal rol takınmak ister ve bunun için gireceği ortamla ilgili bilgi edinmeye çalışır, benzer şekilde sosyal ortamdaki kişilerde ortama girecek yeni kişiyi tanımak, bilmek ister. Ortama girecek kişinin dünya görüşü, sosyo ekonomik durumu, kişiliği, güvenirliliği gibi noktalar ortamdaki diğer kişiler tarafından incelenir ve bu bilgilerle tam olarak anlaşılamayan bir gerçeklik inşa edilir. Goffman'a göre insan normal hayattan sosyal ortama girmek isteyen bir oyuncudur ve oyununu girmek istediği ortama göre oynar, sosyal medyada da bireyler oyuncu gibidir. Sosyal medya kullanıcısı birey kendi sayfasında paylaştığı resimler, profilinde kendi hakkında verdiği bilgi, olaylar ile ilgili paylaşımlarıyla diğer sosyal medya kullanıcıları önünde bir performans ortaya koyar ve aslında performansı ile bazı mesajlar vererek ilgi çekmeye çalışır. Bir tiyatro oyuncusu kullanılan dekor veya tiyatronun konusu gibi noktalara göre performans ortaya koyar ve kendinin dışına çıkar. Sosyal medya kullanıcıları da tiyatro oyuncusu gibi kendi sayfasında yaptığı paylaşımlarla diğer kullanıcıların duygu ve düşüncelerini manipüle edebilir. Bunun karşılığında diğer kullanıcılar tarafından beğeni alır ya da eleştirilir. Beğeniler sosyal medya kullanıcısını daha da motive eder ve oyununa devam eder.

Kişilerin görüşünü önemsediği insan sayısı kadar toplumsal benliği vardır ve kişi her birine farklı yüzünü gösterir. İnsanın evdeki benliği ile işyerinde, camide, okulda, kafede gösterdiği benlik çoğu zaman aynı değildir. Sosyal medyada da kişi bu rol değişimlerini çoğu zaman yapar. Diğer kullanıcıların önünde olan sosyal medya kullanıcısı kendini ideal, toplumun istediği ortalama bir benliğe oturtur ve bu benlik rolünden devam eder. Goffman'ın ideal durum (idealization) dediği bu meselede sosyal medya kullanıcıları tepki çekmemek, beğeni sayısını artırmak, ilgi çekmek, menfaat elde etmek için genellikle toplumun kabulleri doğrultusunda paylaşımlarını yapar. Bunun yanında paylaşımları ile tepkileri alacağını düşünen bazı kullanıcılar sahte isim kullanma, önceki paylaşımlarına tezat olması pahasına mevcut konjektüre göre paylaşım yapma gibi yönelimlere de girebilmektedir. Sosyal medya kuvvetli benlik gösteren kullanıcılarda olabilmektedir. Bu kişiler konjektür ne olursa olsun kendi düşüncelerini, paylaşımlarını kendi gerçek isim ve kurum bilgileri ile yapmaktadır.

Hayatın olağan akışı içinde kişileri tanımak için sözleri yanında jest ve mimiklerine de bakarız. Sosyal medyada jest ve mimikleri görülmediğinden, görülse bile bu durumun çok hızlı gelişmesi nedeniyle kişileri tanımakta zorluk çekeriz. Mesela normal hayatta yapılan bir espiri sorun olmamasına rağmen, sosyal medyada yapıldığında anlaşılamayıp sorun olabilir. Bu durumda kişi kendini anlatmak zorunda kalır. Mesajlarda kullanılan bazı kelimelerin, cümlelerin veya karakterin sorun olmasının, jest mimiklerle bu paylaşımların desteklenip anlaşılamaması nedeniyledir. Sosyal medya iletişimlerinde jest mimiklerin görülememesi yazılan beyanın doğru olduğunu kabul etmelere de sebep olabilmektedir. Bu durumda kullanıcılar çok kolay bir şekilde manipüle edilebilmektedir.

6. Mahremiyete Etkisi

Kavram olarak 'mahrem' ifadesi herkesçe bilinmemesi gereken, herkese söylenmeyen, gizli şey anlamına gelmektedir (Göle, 2001:128). Mahremiyet kişiye özgü olan, başka kişilerin bilmemesi gereken her şey olarak tanımlanabilir. Mahremiyet kişinin ya da topluluğun başkası tarafından bilinmesini istemediği ve paylaşmadığı duygu, düşünce, sır, yaşanmışlık vs. gibi olgulardır. Demokratik toplumlar tüm vatandaşların mahremiyetine saygı gösterir ve bu kişisel bir haktır. Kişi özelini saklama veya istediği zaman bunları açıklama hakkına sahiptir. Özel hayata müdahale, gizli olması gereken bilgilerin ifşası, ihlali, kişiler üzerinde bazen maddi bazen de manevi, psikolojik sorunlar ortaya çıkarabilmektedir (Kahraman, 2008: 1).

Sosyal paylaşım ağı olan sosyal medya insanların sosyalleştiği bir mekân olmuş durumda. Bir kafe, restoran, çay ocağı, kahvehane gibi bir mekân haline gelen sosyal medyada insanlar tanıdığı/tanımadığı diğer kullanıcılar ile iletişim kurabilmekte, fotoğraf, dosya, kişisel çalışma ve bilgilerini paylaşmaktadırlar (Deperlioğlu ve Köse, 2010). Yeni medya ürünü sosyal medya ağlarının kullanım oranları gün geçtikçe artmaktadır. İnsanlar caddede, sokakta dolanıp yaşadığı süreci artık sosyal medya ağları içinde yaşamaktadır. Caddede, sokakta dolaşırken gördüğü dostuna, arkadaşına selam verdiği anların bir benzerini sosyal medya ağlarında dolaşırken yaşamakta sosyal medyada gördüğü diğer arkadaşlarına selam verip muhabbete başlamaktadır. Yaşam masamızın üstündeki bilgisayarın, elimizdeki tablet ya da cep telefonunun içinde geçmektedir. İnsanlar modernleşmekte ve aynı zamanda yalnızlaşmaktadır. Yalnızlaşan insanın mahremiyet anlayışı da değişmektedir. Caddede, sokakta

dolaşırken karşılaştığı arkadaşı ile sadece gündelik meseleleri konuşan bireyler sosyal medyada her şeyi konuşmaya başlamıştır. Caddede, sokakta dolaşırken kendi, eşi ya da çocuklarının resimlerini paylaşmayı sakıncalı olarak görebilen insan sosyal medyada bunu rahatlıkla hiç tanımadığı insanların bile olduğu bir platformda paylaşabilmektedir. Zevklerini, hobilerini, mesleğini, siyasi görüşünü, özel konulardaki görüşünü normal hayatta açıklamayı mahrem sınırları içinde görebilen insan, sosyal medyada bu yönlerini rahatlıkla paylaşabilmektedir. Normal hayatta mahrem olan, sosyal medyada mahrem olmamaya başlamıştır.

Kişiler sosyal medyada ilüzyona girmiş gibi davranabiliyor. Ben sıradan biri değilimi ispat etme gayreti peşine düşen insan tüm yönlerini diğer insanlardan farklıymış göstermeye çalışıyor ve kendine yeni bir kimlik oluşturabiliyor. Çoğu kişi bir "fenomen" olma derdine düşmüş gibi ve diğer kullanıcılara farkını gösteren paylaşımlarını sıralayabiliyor. Bilişim teknolojilerinin hızla gelişmesi ve hayatın bilişim teknolojileri içinde yaşanması mahremiyet anlayışını değiştirmiştir. Hal Niedzviecki, "Dikizleme Kültürü" isimli eserinde insanların sosyal medya yoluyla dikizlenmesinden yani gözetlenmesinden bahsetmektedir. Ona göre sosyal medya ağları kullanıcılarının verileri toplanarak pazarlama şirketlerine satılmaktadır. Sosyal medya ağlarında dolaşırken ya da birşeyler paylaşma esnasında kullanıcılar aslında kendilerini tanımlayan izler bırakır. Pazarlama işiyle uğraşan şiketler için bu izler çok değerlidir. Pazarlama şirketleri bu izlelerle zevklerini, beğenilerini öğrendikleri kullanıcılara kişiye özel pazarlama taktikleri geliştirirler. Girdiğimiz dijital adreslerde en çok beğendiğimiz ürünlerin reklamlarını görmemiz kesinlikle tesadüf değildir. Şirketler beğenilerini öğrendikleri kullanıcıların, o ilgi duydukları ürünlerin reklamlarını her girdiği web saysafına yerleştirerek satın almaya teşvik ederler. Bu izler sadece pazarlama şirketlerinin ilgisini çekmez, siyasi amaçları olan, seçmenlerin davranış şekillerini değiştirmek isteyen merkezlerde bu izlere ilgi duymaktadır.

2015 yılında ortaya çıkan Cambridge Analytica skandalı dijital ortamda mahremiyetin ihlalini anlatan güzel bir örnektir. Bir zamanların çok önemli gündemi olan bu durum Cambridge Üniversitesi'nde veri analist uzmanı olarak çalışan Dr. Alexander Kogan'ın şirketi G.Science Research bünyesinde Facebook kullanıcılarının profil bilgilerini toplamasıyla başlıyor. Dr. Kogan bu profil bilgilerini Facebook bünyesinde olan bir uygulama aracılığıyla toplamıştır. Bu uygulamada bulunan kişilik testini yaptırmak isteyen kullanıcılar bunun karşılığında bazı kişisel verilerine erişim izni

vermek zorunda kalıyorlar. Yaklaşık üçyüzbin kullanıcı bu kişilik testini yaptırarak kişisel verilerini bu şirkete veriyor. Testi indiren 300 bin kişi olsa da onların sosyal medya profillerindeki arkadaşlarına da ulaşılması sonucunda 87 milyon kullanıcının verilerine ulaşım sağlanıyor. Kogan bu verileri siyasi partilere ve iş dünyasına hizmet sunan Cambridge Analytica isimli veri analiz firmasına satıyor. Etik dışı hatta suç teşkil eden bu durumu The Observer gazetesi muhabirlerinden Christopher Wylie ortaya çıkararak haber yapıyor. Haberde Facebook kullanıcılarının verilerinin usulsüz ele geçirildiği ve seçim sonuçlarını etkileme kabiliyetine sahip algoritmalar kullanan propaganda makinesi Cambridge Analytica firmasının suç işlediği söylenmiştir (www.bbc.com, 2019 / URL 6). Şirket usulsüzlük ve suç iddialarını kabul etmediğini ve bu verilerin 2016 ABD seçim sürecinde kullanılmadığını açıklamıştır. Facebook ise Kogan'a bu verilere ulaşım izni verilse bile Cambridge Analytica firması ya da diğer şirketlerle paylaşma izni istemediğini ve izinsiz paylaşım yaptığından verilere erişim ruhsat şartnamesine uymadığını belirtmiştir. Facebook yaptığı açıklamada verilerin kullanıcı rızası ile toplandığını, kullanıcıların test karşılığında bu verilere erişim izni verdiklerini bildiklerini, bu erişim için özel algoritmalar kullanılmadığını, verilerin çalınmadığını da söylemiştir. Bununla beraber şirket kişisel test uygulamasının kötü niyetle kullanımından dolayı sistemden kaldırıldığını, uygulama üzerinden kişisel veri edinenlerin bunları silmeleri gerektiğini söylemiştir.

Donald Trump'ın başkan seçildiği 2016 ABD seçiminde ve İngiltere'nin Avrupa Birliği'nden çıkma referandumu olan "Brexit" çalışmasında da bu şirketin manipülasyon yaptığı iddiaları ile birlikte Cambridge Analytica firması bu süreç sonucunda kapatıldı. Facebook ceosu Mark Zuckerberg bu süreçte ABD Senatosu'nda ifade vermiş, kendisi ve şirketi itibar ve maddi anlamlarda zedelenmiştir. Bu olayın sonunda güzel olan sosyal medya ağlarının mahremiyet ihlali, dijital emek sömürüleri ve katılımcı kültür anlamında sorgulanma sürecinin başlamasıdır. Zuckerberg'in "mahremiyetin artık modası geçmiştir" ve Google Ceosu Eric Schmidt'in "saklayacak şeyleri olanlar bir şey paylaşımda bulunmasın" açıklamaları sosyal medya efendilerinin mahremiyet, kişisel verilerin gizliliği etiğine olan yaklaşımlarını ifade etmektedir. Cambridge Analytica skandalına skandal olarak bakmayan Facebook yönetimi kişilerin mahremiyeti etiğini önemsizleştirmekte, iletişim ve eğlence paketi ile aslında kullanıcılarını metalaştırıp sömürmektedir. Hiçbir artı değer, ürün üretmeyen ve milyarlarca dolar değeri olan Facebook şirketi aslında bu gücünü

kullanıcılarının sayılarından ve bu kullanıcıların ürettiği içerikler aracılığıyla bıraktığı izler nedeniyle almaktadır. Diğer sosyal medya ağlarının çalışma mantığı da Facebook'dan farklı değildir. Bu ağlarda kullanıcı verilerinin ve içeriklerinin izin alınmaksızın meta olarak kullanılır hale gelmesi olağan bir uygulamadır. Kullanıcı mahremiyetinin meta olarak kullanılmaya devam edilmesi gün geçtikçe sosyal medya ağlarını güçlendirmektedir.

7. Kimliğe Etkisi

Sosyal medya ağlarını kullanım dinamiği on yıl önceki dinamikle aynı değildir. On yıl önce iletişim kurma, paylaşma amacıyla kullanılan sosyal medya, bugüne gelindiğinde iletişimin yanında ticari amaçla da kullanılmaktadır. Dijital dönüşüm hızla gerçekleşmiş ve dönüşüm devam edecektir. Dijitalleşme sürecinde yeni yeni algoritmalar, stratejiler ve tanımlar hayatımıza girdi. Bunlardan biride "dijital kimlik", "dijital imaj" kavramlarıdır. Günümüzde dijital imaj teknolojileriyle, normal hayatta var olmayan sanal bir yaşama girilmekte ve gerçek yaşamın sınırlılıklarından kaçmaya çalışılmaktadır (Robins, 1999: 49). Dijital ortamda dolanan insan yeni bir kimliğe "dijital kimliğe" sahip olabilmektedir. Kendi dışına çıkıp, hayal dünyasında kurduğu kimlikle dijital ortamda, sosyal medya ağlarında iletişimi sürdürebilmektedir. Kendine oluşturduğu yeni kimlikle fenomen olabilmekte, kimliğinin dikkat çekmesi, beğenilerinin ve abonelerinin artması ile bu durumunu ticari amaçla kullanabilmektedir. Açtığı hesap üzerinden dikkat çeken karakterlerin sayısının artması sosyal medyada diğer kişileri de dikkat çekme eğilimine sokabilmektedir. Kişi açtığı bu hesapla oluşturduğu kimliği maddi kazanç haline getirebilmektedir.

Niedzviecki'nin "Dikizleme Kültürü"ne göre herkes dijital dünyada bu akıma kapılmaktadır ve dikizledikleri üzerine kimlik oluşturup bu ortamda sanal bir yaşam sürmektedir. Genç kuşak dikizlediklerinin etkisinde daha çabuk etki altında kalıp bunları paylaşarak uyum sağlarken, eski kuşaklar paylaşımlara ilk başta temkinli yaklaşsa da sonunda onlarda etki altında kalabilmektedirler. Böylece kuşaklar arasında olan farklılık bu anlamda önemsizleşmekte ve insanlar "Dikizleme Kültürü" nün etkisi altına girmektedir (Niedzviecki, 2011: 10). Küresel kapitalizmde belirsizlik artmakta ve bu artışa bağlı olarak yeni kimlik arayışları başlamaktadır. Kapitalizm sebebiyle oluşan boşluğu sosyal medya ağları doldurmakta ve insanlar bu platformda yeni kimlikler kazanmaktadır. Toplumun bürokratikleşme eğilimi insanların bir takım

ihtiyaçlarını karşılayamamasına, bazı alanlarda doymamasına sebep olmakta, bunun sonucunda doygunluğa sosyal medyada oluşturduğu kimlik üzerinden ulaşmaya çalışmaktadır (Niedzviecki, 2011: 37-38).

8. Kullanımlar ve Doyum Sağlamasına Etkisi

1960'lı yıllarda iletişim alanında kullanılmaya başlanan "Kullanımlar ve Doyumlar" olgusu, iletişim alanındaki çalışmalarda izleyicilerin aktif rolünü ifade eder (Severin ve Tankard, 2001). Bu yaklaşımda bireyler sosyal medya ile ne yapıyor sorusuna cevap aranmaktadır. Sosyal medya kullanıcılarının psikolojik ve toplumsal beklenti durumu "Kullanımlar ve Doyumlar" yaklaşımının temelini oluşturmaktadır denilebilir. Bireylerin normal hayatta bir takım ihtiyaçları, beklentileri vardır ve bu ihtiyaç ve beklentileri karşılayabilmek için sosyal medyayı kullanabilmektedir (Güngör, 2016: 127). İnsanlar takdir edilmek, saygı görmek, eğlenmek, bir gruba girebilmek, sosyalleşmek, heyecanını bastırmak, diğer insanlarla iletişime girmek, rahatlamak, neşelenmek, sıkıntısını gidermek, dini duygularını güçlendirmek, milli kültürünü öğrenmek, bilgi sahibi olmak ve boş zamanını değerlendirmek için kitle iletişim araçlarını, özellikle de sosyal medya araçlarını kullanmaktadır. Sosyal medyadaki tüketim kullanıcıların bilinci dâhilinde olmakta, kullanıcı sosyal medyanın sokaklarında bile isteye dolanmakta, ihtiyaçlarını doyurmaya çalışmaktadır.

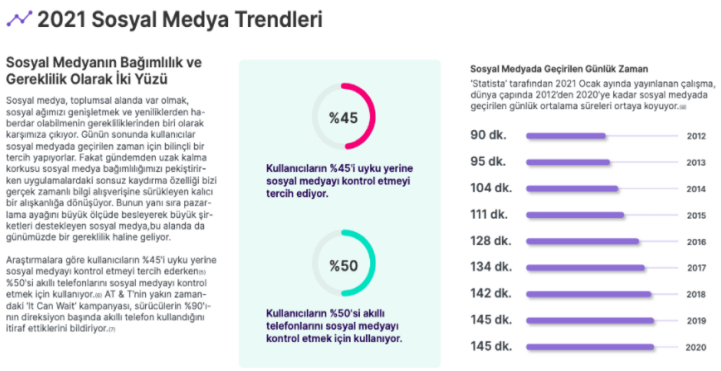
Akçay'ın 2011 tarihli "Kullanımlar ve Doyumlar Kuramı Bağlamında Sosyal Medya Kullanımı: Gümüşhane Üniversitesi Üzerine bir Araştırma" başlıklı araştırmasında sosyal medya kullanım sıklığını, hedeflerini tespit etme ve sosyal medya kullanımlarından edindikleri doyumun belirlenmesi hedeflenmiş. Çalışmanın sonucunda sosyal medyadaki doyumu ifade eden birinci etken sosyalleşme ve sosyal çevre kazanma, ikinci etken eğlenme, boş vaktini geçirebilme olarak tespit edilmiş (Akçay, 2011:147). Akyıldız ve Argan 2011 tarihli çalışmalarında Facebook'un hangi kullanım ve doyum motivasyonu ile kullandıklarını araştırmışlar. Araştırmada Facebook'un sosyalleşmek, stresten uzaklaşmak, sosyal çevre kazanmak, eğlenmek, rahatlamak, boş vaktini geçirebilmek, bilgi edinebilmek ve hayatı tanımak amacıyla kullanıldığı sonucuna ulaşmışlar (Akyıldız ve Argan, 2011). Baltaretu ve Balaban'ın 2010 yılında Romanya öğrencilerinin sosyal medya kullanım amaçlarını öğrenme amaçlı çalışmaya göre sosyal bütünleştirici ihtiyaçlar ve bilişsel ihtiyaçları doyurma amacıyla sosyal medyanın kullanıldığı tespit edilmiş.

9. İnternet Bağımlılığına Etkisi

Bağımlılık bir davranışı, eylemi yapmaktan vazgeçememe ya da bir maddeyi kullanmaktan kendini alıkoyamama, zararlı bu davranış veya maddeyi kullanma anlamında insanın kendini kontrol edememesi durumudur (Egger and Rauterberg, 1996). Bu bağlamda yemek yeme bağımlılığı, alışveriş bağımlılığı, hırsızlık bağımlılığı, seks bağımlılığı, kumar bağımlılığı, sigara bağımlılığı, alkol bağımlılığı, madde bağımlılığı vs. yanında teknoloji/internet özellikle de sosyal medya bağımlılığı sayılabilir. Sosyal medyanın hayatımıza girmesi ile faydaları yanında zararları da görülmüştür. İlk başlarda internete bağlı olarak çalışan ürünler insanların işlerini kolaylaştırması, uzun sürelerde yaptığı banka işlemleri, birileri ile yaptığı iletişim kurma gibi eylemleri daha kısa sürede yapılmasını sağlaması insan yaşamına hızlı bir giriş yapmasını sağlamıştır. Zamana yaptığı katkıları nedeniyle internette işlerin yapılması fazlalaşmıştır. İnternet üzerinden hizmet veren iletişim amaçlı sosyal medya ağlarının aşırı kullanımı ile zamandan tasarruf yapma özelliği yerine zamanı tüketen ve bu duruma bağımlı hale getiren durumlar oluşmuştur. Sosyal medya ağlarında fazla zaman geçirip bu dünyanın bağımlısı olan kişiler normal hayatıyla, sanal dünyada oluşturduğu hayatı karıştırıp toplumsal hayattan kopabilmektedirler (Kırık, 2017: 97). Akıllı telefon kullanım oranının artması ve insanların bu telefonlardan sağladığı fayda arttıkça kullanım sıklığı da arttığı söylenebilir. Akıllı telefon kullanımının dolayısıyla internet kullanımının artması sosyal medya bağımlılığı gibi "dijital rahatsızlıkların" ortaya çıkmasına sebep olmuştur.

Deloitte Global Mobil Kullanıcı Araştırması'na göre (2017) akıllı telefon sahiplerinin bu cihazlara bir günde bakma sayısı ortalama 78'dir. Bu durum her 18 dakikada bir akıllı telefonlarımıza baktığımızı göstermekte ve telefon bağımlılığının geldiği noktayı da ifade de etmektedir. Çalışmaya göre akıllı telefon sahiplerinin sabah kalktığında ilk 15dk içinde telefonuna bakma oranı %79, yatmadan son 15 dakika içinde akıllı telefona bakma oranı %72. Türkiye'de %85 oranında akıllı telefon kullanıcısı gece uyku saatinde telefonu kontrol etmekte. Bu kontrolün nedeni %51 oranında saat kontrolü, %46 oranında sosyal medya hesabını kontrol etme, %33 oranında mesaj servisini kullanma amacı taşıyor. Çalışmaya katılan akıllı telefon kullanıcılarının %66'sının telefonlarını kullanma oranının fazla olduğunu kabul etmekte. Akıllı telefonların kullanım nedeni tabii ki internete bağlanıp iletişim, alışveriş, oyun vb. olanaklara ulaşabilmektir. İnternetsiz bir telefonun kullanım oranı oldukça düşük

olacaktır. Yapılan bu araştırmanın internet bağımlılığının geldiği noktayı göstermesi anlamında değeri vardır (www2.deloitte.com, 2018 / URL 7).

Şekil 7 Sosyal Medyanın Bağımlılık ve Gereklilik Olarak İki Yüzü

Kaynak: webrazzi.com, 2021

Commencis 2021 Sosyal Medya Raporuna göre sosyal medya ağlarını kullanan %45'lik kısım uyku yerine sosyal medya ağlarını kontrol etmeyi tercih ediyor. %50'lik kısım akıllı telefonlarını sosyal medya ağlarını ya da hesaplarını kontrol etme amacıyla kullanıyor. Sosyal medya ağlarının oluşturduğu bağımlılığın artış hızı ise göze çarpıyor. Buna göre 2012'de kullanıcılar sosyal medya ağlarına 2012'de 90 dk. ayırırken, 2020'de 145 dakikaya çıkmaktadır. Sosyal medya ağlarına ayrılan vakit artışının 8 yılda 55dk artması bağımlılığın geldiği noktayı ifade etmektedir. Bu vakit artışının arttığı düşünüldüğünde bağımlılığa karşı alınması gereken önlemlerin önemini göstermektedir.

Akıllı telefonların kullanım kolaylığı nedeniyle akıllı telefonlarla internete bağlanmak daha fazla tercih edildiği söylenebilir. Her devrin kendine göre bazı sosyal ya da psikolojik problemleri olabilmektedir. Günümüzde akıllı telefon bağımlılığı olarak ifade edilen "Nomofobia", rahatsızlık türü olarak kabul edilmektedir. Bu hastalığın belirtisi akıllı telefonundan ayrı kalan insanlarda panik yapma, ümitsizlik, yaptığı işe odaklanamama ve telefona çok sık bakma, kontrol etme gibi sıralanmaktadır. İnsanların yüz yüze birbiri ile daha az iletişime geçmesi, doğadan kopması, hayatını internete hapsetmesi ile yalnızlaşıp mutsuz olması Nomofobia'ya sebep olabilmektedir. Monofobia kişilerde sırt ve baş ağrısı, görmede sıkıntılar, karpal tünel sendromu, ekrandan alınan radyosyonun kanserojen etkisi, yalnız kalma duygusu ve depresyon, ebeveynlerin internette çok vakit geçirmesi ile çocukların sevgi eksikliği hissetmesi gibi sıkıntılara sebep olabilmektedir. Sosyal medya ağlarını çok fazla takip etme eğilimi, paylaşımlarının beğenilme sayısını takıntı hale getirme gibi durumlar

nomofobia belirtileri arasında gösterilmektedir. Normal hayatta gerçekleştirilemeyen ideal benliğin sanal ortamlarda gerçekleştirilmesi daha kolaydır. Kişiler sanal dünyada oluşturdukları sanal kimliğini/benliğini kendi asıl benliği gibi algılayabilmektedir. Kişi kendi oluşturduğu sanal kimliğine/benliğine bir süre sonra kendisi de inanmakta ve gerçek dünyada bu kimliği yaşayamadığında psikolojik olarak zikzakları olmakta, depresyona girmekte ve internet/akıllı telefon bağımlısı (nomofobia) olabilmektedir.

G. Sosyal Paylaşım Ağları

Sosyal medyanın kökeninde sosyal ağ kavramı vardır. Sosyal ağ, internet zemininde kullanıcı bireylerin kendisini tanımlayıp, normal yaşamda kullandığı jest ve mimik gibi beden dilini yansıtan emojileri ve sözcükleri kullanarak diğer kullanıcılarla iletişime geçebildiği dijital ortamlardır. Sosyal medya ağları web 2.0'ın insanların hizmetine sunduğu ikinci nesil internet ürünüdür. Sözlük siteleriyle, Blogger ve LiveJournal isimli blog sitelerinin ortaya çıkmasıyla sosyal medya ağlarının temeli atılmış oldu. Bu anlamda blog siteleri sosyal medyanın başlangıç noktasıdır denilebilir. Sonrasında Facebook ortaya çıkmış ve gerçek yaşamı sanal yaşamla birleştirmiştir. Facebook'dan sonra diğer sosyal medya ağları da peşi sıra hizmet vermeye başlamış ve insanların vaz geçilmez iletişim ve sosyalleşme ortamı haline gelmiştir.

Çizelge 6 Sosyal Medya Ağlarının Sınıflandırılması

	Sosyal Medya Ağlarının Sınıflandırılması
1	Bloglar
2	Twitter örneğinde olduğu gibi mikrobloglar
3	Google gruplarında olduğu gibi internet forumları
4	Yelp örneğinde olduğu gibi inceleme ve değerlendirme siteleri
5	Digg, StumpleUpon, Pinterest örneklerindeki gibi sosyal haber ve sosyal işaretleme siteleri
6	Facebook, LinkedIn, Google+ örneklerindeki gibi sosyal ağ kurma siteleri
7	YouTube, Flickr, Slideshare örneklerindeki gibi medya paylaşım siteleri
8	Second Life ve metaverse örneğindeki gibi sanal dünyalar siteleri.

Kaynak: (Klimova ve Poulova, 2015: 240-246)

Genel anlamda sosyal medya ağları Watsapp, Facebook, Twitter gibi platformlar akla gelmektedir. Kullanıcı sayıları çok fazla olan bu ağların yanında bloglar, sözlükler, mikrobloglar da sosyal medya ağlarındandır. Fikirlerin, içeriklerin paylaşım yapıldığı her platform sosyal medya ağı olarak değerlendirilebilir. Sosyal medya ağlarını sınıflandırmanın zorluğu ile beraber sekiz başlık altında toplanması mümkündür. Bunların yanında wikiler, podcasting araçları da sosyal medya ağları olarak değerlendirilebilir (Tuncer vd., 2013: 9). Teknolojinin gelişmesi ile beraber yeni sosyal medya ağları çıkmaya devam etmektedir.

1.Sosyal Paylaşım Ağları Örnekleri

1978 yılında Randy Suess ve Ward Christensen'in arkadaş çevresiyle bilgilerini paylaşmak ve üniversite arkadaşlarını bulma amacıyla BBS adlı yazılımı ortaya çıkarmaları sosyal medya ağının ilk hali olarak görülmektedir. Günümüzde kullanılan sosyal medya ağlarına benzeyen ilk ağ Facebook'dur. Mark Zuckerberg Facebook'u 04.02.2004 tarihinde Harvard Üniversitesi'ndeki arkadaşları ile iletişimlerini sürdürebilmek amacı ile "The Facebook" adıyla kurmuştur. Ücretsiz hizmet veren bu uygulama Harvard Üniversitesi öğrencilerinin yanında diğer öğrenciler arasında da popüler hale gelmiş ve birinci yılı sonunda ABD'deki okulların öğrencilerinin hemen hemen hepsi bu web sitesini kullanmaya başlamıştır. Kendini sürekli yenileyen Facebook 2008 yılında Farm Ville ile popüler oyunlar ile daha çok ilgi çektiği görülmektedir. Aynı yıl içinde kullanıcıların diğer insanları mailler ile Facebook'a davet etme özelliği ile üye sayısını artıran şirket, 2009 yılında Like (beğeni) atma terimiyle dünyayı tanıştırmış ve "Like" kültürünü iletişim dünyasına kazandırmıştır. Bilgi, fotoğraf, video paylaşımı ile iletişim kurma amacıyla kurulan Facebook 2013 yılında ticari firmalarında dikkatini çekmiş ve markalaşmak isteyen markaların reklam platformu olarak da kullanılır hale gelmiştir. Günümüzde Facebook iletişim ve reklam platformu olarak kullanıldığı gibi topluluk oluşturma, kriz zamanlarında dayanışma oluşturma dijital mekânı ve sosyal sorumluluk projelerinin tanıtıldığı platform olarak da kullanılmaktadır. Meta şirketinin bünyesinde mesajlaşma hizmeti veren Morina isimli şirket, mobil web analizi hizmeti veren Onavo isimli şirket, sanal gerçeklik teknoloji şirketi Oculus VR, mobil mesajlaşma hizmeti veren WhatsApp, video ve fotoğraf paylaşım platformu Instagram isimli şirketler bulunmaktadır. Günümüzde en fazla üyeye sahip sosyal medya ağlarından biri olan Facebook Web 4.0 ürünü Metaverse teknolojine ilk ayak uyduran sosyal medya ağı olmuştur. Facebook sosyal

medyada yine Facebook ismini kullansa da 2021 yılında şirket adını Meta olarak değiştirmiştir.

Telegram, WhatsApp sosyal medya ağına benzeyen anlık sosyalleşme ağıdır. Telegram WhatsApp'a göre gönderilen mesajların güvenliğine ve gizliliğine çok daha fazla önem vermektedir. Şifrelenmiş, kendi kendini yok eden mesaj gönderme imkânı sunan Telegram'ın, Türkiye'de WhatsApp'ın 5 Ocak'ta yeni kullanım koşulları ve gizlilik şartlarını üyelerine onaylama şartı getirmesi ve bu onayla kişinin bilgilerinin Facebook'la paylaşılacağı dayatması sonucu büyük ilgi görmüştür.

Araştırma konusu olan Twitter 2006 yılında Jack Dorsey tarafından geliştirilmiştir. 280 karakter içeren Mikroblog formatlı Twitter daha çok medya, siyasal ve toplumsal olaylarla ilgili paylaşım yapan kullanıcıların ilgisini çekmektedir. Twitter'da yapılan ilk paylaşımı ekip üyesi Dom Sagolla tarafından "#38" hastagi şeklinde yapılmıştır. Twitter yönetimi kamusal alanda düşüncelerin kendi platformlarında özgürce ifade edilebilmesinin önemli bir güç olduğunu belirtiyor ve kendilerini meraklı bireylerin iş birliği yapabileceği mecra olarak görmektedirler. İnsanların diğer insanlarla bağlantı kurabilmesinin, onlarla seviyeli tartışabilmesinin, sorunlara çözüm yolları sunabilmesinin insanları Twitter'da buluşturduğu söylenebilir. Bugün dünyada başkanlık, cumhurbaşkanlığı, bakanlık, milletvekilleri gibi önemli makamlar aldıkları kararları Twitter üzerinden açıklayarak bu sosyal medya ağını yarı resmi kurum gibi kullanmaktadır. Twitter 26 Nisan 2022 tarihinde Elon Musk tarafından satın alınma sürecine girmiş, sonrasında fake hesapların çokluğu nedeniyle bu satın alınma işlemi iptal edilsede sonraki gelişen süreçte bu satın alma gerçekleşmiştir. Kendisini özgür düşüncenin platformu olarak gören Twitter yönetimi bazı ülke liderlerinin, bakanlarının, vekillerinin, sanatçılarının paylaşımlarını sistemden kaldırmış hatta bu kişilerin hesaplarını geçici süreliğine ya da tamamen kapatmıştır. Twitter bu hali ile özgürlüğün platformu olduğu tezine gölge düşürmüş ve ABD çıkarlarına aykırı paylaşım yapanları sistemde engellemiş ya da sistemden atmıştır.

Kendilerine kanal açıp, içeriklerini paylaşmak isteyen, fenomen olmak isteyenlerin en fazla ilgi gösterdiği sosyal medya ağı YouTube'dir. Kişiler dünyanın her yerinden bu ağa ulaşabilir, kanal açıp uzun ya da kısa süreli içeriklerini yükleyip paylaşabilirler. Başka kullanıcıların kanallarındaki içerikleri seyredebilirler.

Kısa süreli video ya da müzik içeriklerini paylaşmak isteyenlerin sosyal medya durağı TikTok'dur. Bu ağda video olarak 3 saniye ile 60 saniye aralığında, müzik olarak 3 saniye ile 15 saniye aralığında içerik üretip yükleyerek paylaşmak mümkündür. Aynı zamanda üretilen videolara artırılmış gerçeklik özelliği, çıkartmalar ve filtre eklenebilmektedir.

Sosyalleşmek sadece mesaj atmak, direk arayarak sesli veya görüntülü konuşarak iletişime geçmek değildir. Oyun oynayarak sosyalleşen kişilerde vardır. Bu kişilere yönelik hizmet veren sosyal medya ağlarından biri Twitch'dir. Twitch kullanıcıları bu ağı genellikle oyun oynamak amacıyla kullanır. Bu ağ e-spor (elektronik/dijital ortamda spor) oyuncularının kariyerlerinin başladığı veya kullanıcıların yeni oyunları öğrendiği/keşfettiği bir platform özelliği taşımaktadır. Twitch oyun formatlı sosyal medya ağı olarak görünse de oyun dışı paylaşımların da yapıldığı, her türden içeriğin paylaşılabildiği, yüklenebildiği sosyal medya ağıdır.

Oyuncalara yönelik sesli ve yazılı sohbet etmelerine yönelik tasarlanan sosyal medya ağı Discord'dur. Bilgisayar ve telefonlarından oyun oynamayı seven kullanıcıların en fazla kullandığı sosyalleşme platformlarından biridir.

Müzik formatlı sosyal medya ağı olarak Myspace gösterilebilir. Bu ağda kullanıcılar grup kurabilirler, kişisel profil açabilirler, resim ve video yükleyip paylaşabilirler.

Profesyonel iş çevrelerin sosyalleşme durağı LinkedIn olarak gösterilebilir. İş çevrelerinin diğer işletmelerle bağlantı/ilişki kurabildiği, iş bulmak isteyenlerin CV paylaşabildiği, eleman arayanların aradıklarını araştırabildikleri ve daha fazla özelliğe sahip olan bu ağ profesyonel işveren ve personellere hitap etmektedir.

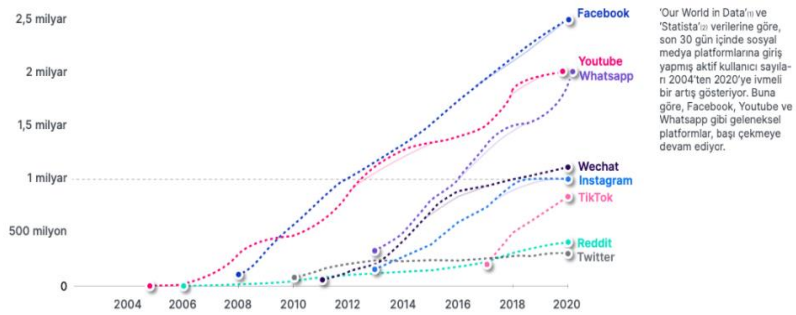
Kozmetik, moda ve dekorasyon gibi alanlarda içerik paylaşılan ve daha fazla kadınların ilgi gösterdiği sosyal medya ağı Pinterest'tir. Bu ağda kişiler kendi moda, ev/dekorasyon gibi projelerinin/tasarımlarının fotoğraflarını paylaşabilir, diğer paylaşımlara bakıp yeni fikirler edinebilirler, modayı takip edebilirler, seyahat planlamaları yapabilirler.

Görüntülü haberleşme imkânı sağlayan sosyal medya ağlarından biri de Snapchat'tir. Kullanıcılar resimleri kullanarak arkadaşları ile görüntülü mesajlaşabilmektedir. Kullanıcılar bu ağda haberleri keşfedebilmekte ve tüm dünyadaki canlı hikâyelere göz atabilmektedirler.

Skype, Microsoft bünyesinde olan bir sosyal medya ağıdır. Kullanıcılar görüntülü ya da sesli arama yapabilmekte, mesaj atabilmektedir. Skype'nin tercih edilme sebeplerinden biri Skype'den Skype'ye iletişimin ücretsiz olmasıdır. Bu ağ grup konferans görüşmelerine de imkân vermektedir.

2. Sosyal Paylaşım Ağı Kullanım İstatistikleri

Sosyal medya 1997 yılında SixDegrees.com ile hayatımıza girdi ve sonrasında Friendster, MySpace, LinkedIn, XING ve Facebook ile hayatımıza daha fazla dâhil olmaya başladı. O günden bugüne sosyal medya ağları sayıca çok fazla arttı ve iletişimin baş enstrümanı haline geldi. Sadece iletişim de değil ticaret alanında da sosyal medya ağları kendini göstermeye başlamıştır. Bugün yediden yetmişe sosyal medya ağları içinde var olan insanlar mevcuttur.

Şekil 8 Yıllara Göre Sosyal Medya Plarformlarındaki Kullanıcı Değişimi
Kaynak: webrazzi.com, 2021

"We Are Social, Hootsuite" araştırmasının 2021 Ocak ayı sonuçlarına göre dünyada yaklaşık 4,66 milyar kişi internet kullanmaktadır. Dünya nüfusunun %53,6'sı (2022 yılında dünya nüfusu 7 milyar 924 milyon kişi) olan 4,20 milyar kişi sosyal medya kullanıcısıdır. Dünya nüfusunun yarısından fazlası sosyal medya kullanmaktadır. Araştırmaya göre 2,5 milyara yakın kişi Facebook, 2 milyar kişi YouTube ve Whattsapp, 1 milyar kişi Wechat, Instagram ve Tiktok, 500 milyon kişi de Reddit ve Twitter kullanmaktadır. Bu durumda dünya nüfusunun çeyreğinden fazlası Facebook kullanarak, bu sosyal medya ağını zirvede tutmaktadır. Araştırmanın araştırma platformu olan Twitter'in yatay seyri dikkat çekmektedir. Bu platformun eğlence formatında olmaması daha çok gündemle ilgili, bilimsel, kültürel, siyasal paylaşımların yapılmasının kullanıcı sayısının fazla artmaması olarak gösterilebilir. Aynı zamanda Twitter paylaşımlarının karakter sınırlamasının olması bu platforma fazla rağbet gösterilmeyişinin sebebi de olabilir. Koronavirüs izolasyonları döneminde

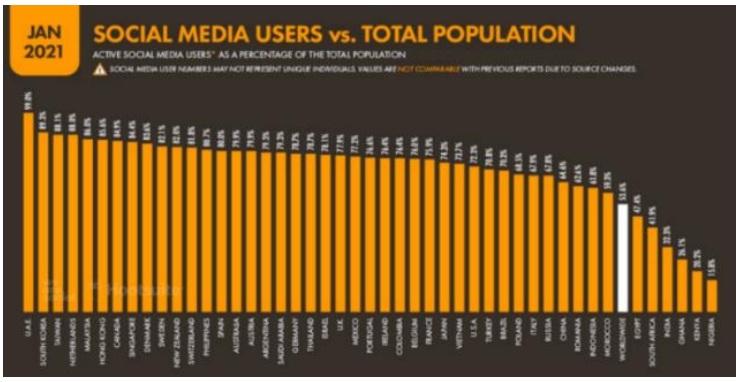
Facebook, YouTube, Wechat, Tiktok ve Reddit sosyal medya ağlarının kullanıcı sayısı artışlarının koronavirüs öncesine göre normal seyrinde olduğu görülmektedir. Whatsapp'ın koronavirüs döneminde, önceki sürece göre çok daha fazla kullanıcı sayısının arttığı görülmüştür. Koronavirüs pandemi sürecinde insanların evlerinde kalması iletişimi artırmıştır. Eğitimin online olması ve derslerin duyurularının çoğunlukla Whatsapp grupları oluşturularak yapılması, aynı zamanda arkadaş, akraba gruplarına aynı anda birbiri ile sohbet etme olanağı vermesinden dolayı bu ağa rağbetin normalden daha fazla arttığı tespiti yapılabilir. "We Are Social, Hootsuite" ın pandemi sürecinde yaptığı araştırmada sosyal medya kullanıcı sayısı %72, paylaşım sayısının ise %43 arttığı tespiti yapılmış. Koronavirüsün kullanıcı sayısını artırma anlamında sosyal medya ağları arasında en fazla Whatsapp'a yaradığı görülmektedir. Koronavirüs izolasyonu sürecinde Instagram ve Twitter ağlarının kullanıcı sayılarının hemen hemen artmaması ilginç olarak değerlendirilebilir.

Şekil 9 Sosyal Medya Kullanım ve Kullanıcı Verileri

Kaynak: webrazzi.com, 2021

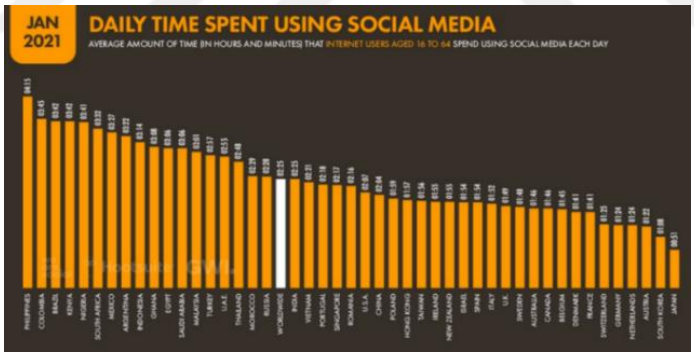
"We Are Social, Hootsuite" araştırmasına göre 2020-2021 yılları arası 1 yıllık süreçte %13,2 oranında kullanıcı sayısının arttığı görülmektedir. Koronavirüs izolasyonununda insanların evde kalması ve iletişimlerini büyük oranda sosyal medya üzerinden yapması bu artışta etkili olmuştur denilebilir. 4,20 milyarlık dünya nüfusunda sosyal medya kullanıcısının 4,15 milyarı sosyal medya ağlarına akıllı telefonları üzerinden bağlanmaktadır. %98.8 oranını ifade eden bu sayı insanların sosyal medya için bilgisayarları değil, kullanımı pratik olan her an elimizin altında olan akıllı telefonları kullandığını göstermektedir. Kullanıcı sayısı en fazla olan Facebook sosyal medyada geçirilen günlük zaman sıralamasında 35dk ile 3. sırada. Zirvede ise 53dk ile Tiktok görülmektedir. Son sırada ise 1dk ile Twitter bulunmaktadır. Instagram'ın günlük kullanım dakikası ise oldukça ilginç 15dk.

Şekil 10 Bazı Ülkelerin Nüfüslarına Göre Sosyal Medya Kullanım Oranları

Kaynak: redrodigital.com, 2021

"We Are Social, Hootsuite" sosyal medya araştırması 2021 raporuna göre Türkiye nüfusunun %70,8'i aktif sosyal medya kullanıcısıdır. Dünyada nüfusuna göre sosyal medya kullanım oranı sıralamasında %99,0 ile BAE zirvede, %15,8 ile Nijerya en dipte bulunmaktadır. Kanada %84.9, İsveç %82.1, İspanya %80, Almanya %78.7, Belçika %76, Fransa %75.9, Japonya %74.3, ABD %72.3 ile Türkiye'den daha fazla oranda sosyal medya kullanıcısına sahip oldukları görülmektedirler. Çalışmada İtalya %67.9, Rusya %67.8, Çin %64.6 ile Türkiye'den daha az oranda sosyal medya kullanıcısına sahip olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 11 Bazı Ülkelerin Sosyal Medyada Geçirdiği Günlük Ortalama Süreler

Kaynak: redrodigital.com, 2021

"We Are Social, Hootsuite" sosyal medya araştırması 2021 raporuna göre Türkiye'deki %70.8'lik sosyal medya kullanıcısı günde ortalama 2 saat 57 dakika sosyal medya ağlarında vakit geçirmektedir. Bu sıralamanın zirvesinde 4 saat 15 dakika ile Filipinler bulunmakta, sonunda ise ise sadece 51 dakika ile Japonya bulunmaktadır. Dünya ülkelerinin sosyal medya kullanıcılarının ortalama süresinin 2 saat 27 dakika olduğu gerçeğine göre Türkiye kullanıcılarının dünya ortalamasını geçtiği görülmektedir. Kanada, İsveç, İspanya, Almanya, Belçika, Fransa, Japonya ve ABD'nin sosyal medya kullanıcı sayıları oranı Türkiye'den fazla olmasına rağmen,

günlük ortalama sosyal medyada geçirilen süre sıralamasında Türkiye'den daha az süreleri bulunmaktadır. Kanada 1 saat 46 dakika, İsveç 1 saat 48 dakika, İspanya 1 saat 54 dakika, Almanya 1 saat 24 dakika, Belçika 1 saat 45 dakika, Fransa 1 saat 41 dakika, Japonya 51 dakika, ABD 2 saat 7 saniye ile günlük ortalama sosyal medya kullanım sürelerine sahiptir. Bu süreler ülkelerin nüfuslarına göre sosyal medya kullanıcı sayıları ile bu kullanıcıların ortalama sosyal medya kullanma oranı arasında bir korelasyon olmadığını göstermektedir. Yani sosyal medya kullanıcısı fazla olan ülkelerin, sosyal medya kullanım süreleri de fazla olmamaktadır.

Çizelge 7 Türkiye'de Sosyal Medya Ağlarının Kullanım Yüzdeleri (2022)[4]

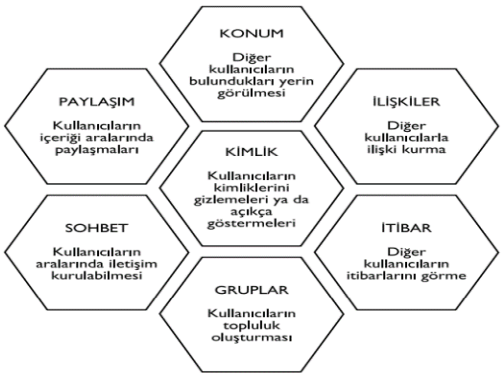
Sosyal Medya Ağı	Kullanım Yüzdesi
YouTube	%82,1
Instagram	%92,5
WhatsApp	%93,2
Facebook	%78,1
Twitter	%69,6
Facebook Messenger	%54,3
Pinterest	%40,7
LinkedIn	%28,2
Snapchat	%37,2
TikTok	%47,6
Skype	%26,2
Twitch	%24
Tumblr	%13,3
Telegram	%53.7
Reddit	%11,1
YouTube	%82,1

"We Are Social, Hootsuite" sosyal medya araştırması 2022 raporuna göre Türkiye'de sosyal medya kullanıcılarının en fazla kullandığı ağ %93,2 ile WhatsApp, en az kullanılan ağ ise %11,1 ile Reddit olduğu görülmektedir. 2022 raporuna göre sosyal medya kullanıcılarının %58.7'si erkek, %41.3'ü kadınlardan oluşmaktadır. İnsanların sosyal medyada 2 saat 59dk vakit geçirmektedir. 2021 rakamları 2 saat 57dk olduğu düşünüldüğünde 2 dakikalık artış gözlemlenmektedir.

[4] Çizelge yazar tarafından oluşturulmuştur. İçindeki bilgiler recrodigital.com sitesinden alınmıştır.

3. Sosyal Paylaşım Ağlarının Yapı Taşları

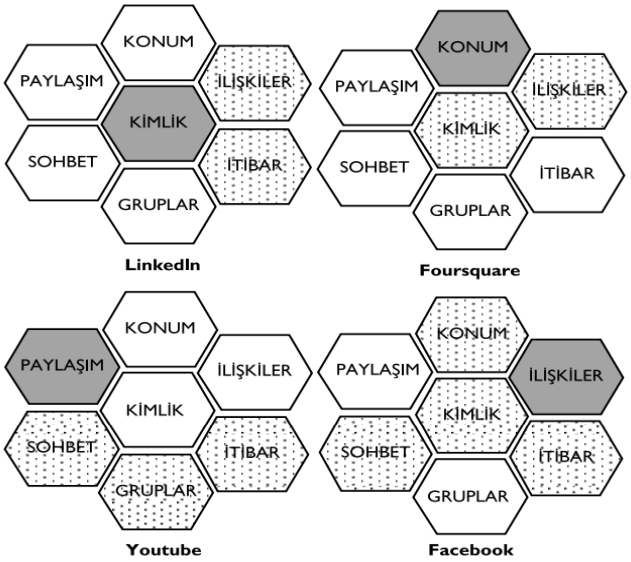
Sınıflandırması oldukça zor olan sosyal medya ağlarının ortak yapıtaşlarını/özelliklerini Kietzmann yedi başlıkla açıklamıştır. Bu yedi yapısal özellik gruplar, ilişkiler, konum, itibar, paylaşım, sohbet ve kimlik başlıklarından oluşmaktadır (Kietzmann, 2011: 241-251). Sosyal medyanın yapı taşlarını ifade eden bu temel yapıları Kietzmann kimlik özelliğini merkeze alarak petek şeklinde olan şema ile göstermiştir.

Şekil 12 Sosyal Medya Peteği

Kaynak: **(**Kietzmann, 2011: 241-251)

Sosyal medyanın neyi ifade ettiği, hangi formatta hizmet sunduğu gibi noktalar sosyal medya ağından daha verimli hizmet alınması anlamında önemlidir. Sosyal medya ağlarının yapı taşlarının belirlenip bunların bir petek şeklinde belirtilmesi oluşabilecek karışıklıkları önleyeceği gibi etkili kullanım olanağı sunacağı da düşünülebilir.

Şekil 13 Bazı Sosyal Medya Ağlarının Odaklandıkları Temel Yapı Taşları

Kaynak: **(**Kietzmann, 2011: 241-251)

Sosyal medya hizmeti sunan web siteleri farklı formatlarda ve özelliklerde olsalar da hepsinin taşıdığı yedi temel yapı vardır. Sosyal medya ağları bu yedi yapıtaşı aynı anda içermek zorunda değildir. Sosyal medya ağının çalışma stratejisine göre bu yapı taşlarından biri veya bir kaçı baskın olabilmektedir. Petekte görüldüğü gibi YouTube sosyal medya ağında "paylaşım", Linkedln sosyal medya ağında "kullanıcıların kimlikleri" baskın iken, Facebook sosyal medya ağında baskın yapıtaş "ilişkilerken" bunu konum, kimlik, sohbet ve itibar yapıtaşları izlemektedir. Foursquare sosyal medya ağında ise "konum" baskın olarak görülmektedir. Bunların dışında Twitter sosyal medya ağında ise "paylaşım" ve sohbet yapı taşları baskın ögelerdir.

a. Gruplar

İnsan sosyal bir varlıktır. Konuşmak ve iletişim kurmak insanoğlu için yemek içmek gibi bir ihtiyaçtır. Günümüzde insanlar bu ihtiyaçlarını sosyal medya ağlarında sunulan sohbet ortamlarında giderebilmektedirler. Kişiler sosyal medya ağlarında açtıkları üyelik hesaplarında arkadaş grupları oluşturabilmektedirler. Kullanıcılar kendileri sosyal medya ağlarında grup kurabildiği gibi başka kişilerin kurduğu gruplara da katılabilmektedirler. Kişilerin gruplarında binlere varan hatta daha fazla sayıda arkadaş sayıları olabilmektedir. Gruplarda çok sayıda kişi olmasına rağmen kullanıcıların sosyal ilişki kurabildikleri kişi sayısı oldukça azdır. Bu konuda Oxford Üniversitesi öğretim üyesi Robin Dunbar'ın yaptığı çalışmaya göre, kişi ne kadar sosyal olurda olsun, en fazla 150 kişi ile sosyal ilişki kurabilmektedir. Dunbar'ın yaptığı araştırmaya göre insan beyninde, dil yeteneğinin ve bilinçli düşünülebilme mekanizmasının kontrol edildiği neokorteks bölümü maksimum 150 kişi ile ilişki kurma kapasitesine sahiptir. Bu 150 sınırı "Dunbar Sayısı" olarak ifade edilmektedir. Bir kişinin en fazla sosyal ilişki kurabileceği sayı 150 iken sosyal medya gruplarında binlerle, hatta fenomenlerin milyonlarla ifade edebileceğimiz sayıda arkadaşları olabilmektedir. Sosyal medya ağlarının sosyalleşme sayısı çok fazla ise, bir anlamda o sosyal medya ağındaki kullanıcı sayısı ne kadar fazla ise grupların sayısı ve gruplardaki arkadaş sayısı da doğru orantılı olarak fazla olmaktadır.

Sosyal medya ağlarında iki tür grup bulunmaktadır. Bunlardan biri kişilerin kendilerinin kurduğu gruplar (arkadaş listeleri) içindeki yakın arkadaşları, takipçileri ya da fanları olarak sınıflandırılabilir. Twitter, Facebook gibi sosyal medya ağlarının içindeki arkadaş listeleri kişilerin kendilerinin açtıkları gruplardandır. İkinci tür grup ise normal yaşamdaki kulüplere benzemektedir. Bu grup içinde herkese açık gruplar

olabildiği gibi katılım onayı gereken guruplar ya da davetle girilebilen özel guruplarda bulunmaktadır.

b. İlişkiler

Sosyal medya ağlarının özelliklerinden biri de kullanıcıların birbiri ile geliştirdikleri ilişki modelleridir. Sosyal medya ağının özelliğine bağlı olarak kullanıcıların kurdukları ilişki modeli de ona göre şekil almaktadır. Sosyal medya ilişkileri kişilerin birbirlerini arkadaş listelerine alma ya da aynı paylaşımı beğenme gibi daha fazla ileri gitmediği gibi, fiziksel yaşamda buluşma gibi sosyalleşme şekillerine kadar varabilmektedir. Sosyal medya ağının kullanıcılarına sunduğu ilişki olanakları farklı olabilmektedir. Örneğin LinkedIn sosyal medya ağı kullanıcılarına resmi formatta ilişki imkânı sunmaktadır. Bu ağda iş dünyasının kendi alanları ile ilgili paylaşım yaptığı, iş bulma, iş ilanı gibi resmi içerikler üzerinden kullanıcı ilişkilerinin gerçekleştiği görülmektedir. Gayri resmi ilişkilerin kurulduğu, herhangi bir yapıya bağlı kalmadan ilişkilerin gerçekleştiği sosyal medya ağlarının sayısı oldukça fazladır. Bloglar, Facebook bunlara örnek olarak verilebilir. Bu ağlarda kullanıcılar hiçbir yapıya bağlı kalmadan istedikleri zaman ilişki kurabilmekte, istedikleri şekilde iletişime geçebilmektedirler. Bunun yanında yarı resmi ve karakter sayısının sınırlı olduğu ilişki modeli sunan ağlarda mevcuttur. Twitter bu modele en iyi örnektir. YouTube sosyal medya ağında olduğu gibi ilişkilerin oldukça az olduğu modellerde vardır. Bu ağlarda kullanıcılar içerik paylaşır, başkalarının içeriklerini izler, yorum yapar fakat birbirleri ile iletişime girme durumları oldukça azdır. Sosyal medya ağının kullanıcı kimliğine verdiği önem derecesinde ilişkilerde o yoğunlukta olmaktadır denilebilir.

c. Konum

Sosyal medya ağlarında kullanıcıların fiziki konumu yani nerede olduğu belirtilebildiği gibi, kullanıcının ağ içinde olup olmadığı, müsait olup olmadığı gibi durumları da belirtilebilmektedir. Kişilerin sosyal medyada fiziki konumlarını belirleme tercihi tamamen kendilerine aittir. Bunun için sosyal medya ağına konum belirtme izni vermeleri gerekir. Fiziki konumunun bilinmesini istemeyen kullanıcılar konum ekleme butonunu kapatabilmektedir. Hesap gizli olduğunda sadece arkadaşları konumu görebilirken, gizli olmadığında herkes tarafından konum bilgisi görülmektedir. Kişinin fiziki konumunu belirtmesinin hem olumlu hem de olumsuz

sonuçları olabilmektedir. Konumda arama yapanların size ulaşma ihtimalinin artması, takipçi sayısını artırması, etkileşim ve sosyalleşme durumunun artma gibi etkenler olumlu tarafı olarak gösterilebilir. İstenmeyen ve art niyetli kişilerin konumdan kullanıcıyı her an takip etmesi olumsuz tarafı olarak değerlendirilebilir. Kullanıcılar Twitter ve Facebook gibi sosyal medya ağlarında "check-in" durumlarını paylaşarak kendine yakın pozisyondaki arkadaşlarını görebilmekte diğer kişilerinde onları takip etmesini sağlayabilmektedirler. Gerçek zamanlı etkileşim durumunu artırmak isteyen kullanıcılar konum durumunu açarak bu isteklerini yaşayabilirler (Kietzmann vd., 2011: 246). Bazı sanatçılar hayranlarının/fanlarının kendilerini takip etme isteklerine cevap vermek için "check-in" özelliğini açabilmektedir. Kullanıcılar "Friends Around Me" uygulamasını kullanarak farklı sosyal medya ağlarından "check-in" bilgisini paylaşan arkadaşlarının konumunu izleyebilmektedirler. Twitter ve Facebook sosyal medya ağlarında konum bilgisi kapalı bile olsa telefonun konum bilgisi açık ise bu konum otomatik olarak bu ağlarda paylaşılmaktadır. Bu nedenle bu ağlarda her paylaşım esnasında telefonun otomatik paylaştığı konum bilgisi izin verilmemelidir ya da telefonun konum izni (GPS işlevi) kaldırılmalıdır. Instagramda ise ağda konum bilgisi kapalı ise telefonun konum bilgisi açık bile olsa, konum paylaşılmamaktadır.

Sosyal medya ağları kullanıcıların fiziki konumu yanında, ağ içinde iken iletişim kurulabilme anlamında müsait olup olmadığını da gösterebilmektedirler. Örneğin WhatsApp uygulamasında kullanıcı durumunu belirten meşgul, sinemada, müsait, okulda, pil bitmek üzere, işte, konuşamam yalnızca WhatsApp, spor salonunda, uyuyor, toplantıda sadece acil aramalar gibi ifadeler seçilip o anki durum belirtilebilmektedir.

d. İtibar

Türk Dil Kurumu'na göre itibar değerli, saygı görme, güvenilirlik, saygın olma, prestij sahibi olma olarak açıklanmaktadır (sozluk.gov.tr, 2022 / URL 13). İtibar diğer insanlar veya kurumlar arasında fark yaratma sanatı olarak da tanımlanabilir (Tokatlı vd, 2017:37). İtibar paydaşlar arasında değerin göstergesidir (Sabuncuoğlu, 2004:73). İtibar geleneksel anlamda saygı gören, akıl danışılan, sözü dinlenilen, değerli bulunulan ve güvenilir olan anlamlarını içermektedir. Sosyal medya ağlarında ise itibar kavramı adeta yeniden tanımlanmıştır. Geleneksel anlamda karşılığı olan itibar ifadesinin sosyal medya ağlarında kullanımı oldukça farklıdır. Geleneksel anlamdaki itibar olgusunu umursamayan sosyal medya kullanıcısı oldukça fazladır denilebilir.

Sosyal medya ağları geleneksel anlamın dışında kendi itibarlı kullanıcı kavramını türetmiştir. Takip edilen kişilerin ya da arkadaşların, özellikle takipçi kişilerinin çoğunlukta tanınmıyor olması geleneksel anlamda kastedilen itibar kavramının bu mecrada değişmesine sebep olmuştur. Kullanıcıların normal hayattaki karakterleri ile sosyal medya ağındaki karakterinin farklı olmasının da itibar kavramının değişim sebebi olarak gösterilebilir.

Kişinin Twitter da olduğu gibi takipçi sayısının fazlalığı, paylaşımının beğenilme/yorum ve retweet sayısı, Facebook da olduğu gibi arkadaş sayısının fazlalığı, paylaşımlarının beğenilme/yorum sayısı, YouTube'de da olduğu gibi abone sayısı (özel yayın ücretli abone sayısı itibarı daha fazla artırmaktadır), yüklediği video içeriklerinin izlenme/beğenilme/tıklanma sayısı, LinkedIn de olduğu gibi diğer kullanıcıların verdiği destekler sosyal medya dünyasın da kullanıcılara itibar sağlayan faktörlerdir.

Sosyal medya da kişisel kullanıcılar yanında kurumsal olan/olmayan firmalarda bulunmaktadır. Kurumsal itibar o firmayı diğer firmalar arasında öne iten faktördür. Kurumsal itibar geçmişten bugüne yapılan işlemlerin bileşkesinin pozitif anlamda olan sonucudur (Herbig ve Milewicz, 1993:18). Kurumsal itibar kavramında müşteriye yansıtılan izlenimler çok önemlidir. İyi izlenim bırakan firmalar tercih sebebi olmaktadır. Kişilerin dijital ortamlarda bıraktığı izler onların zevklerini, ilgilerini ortaya çıkarabilmekte ve pazarlama şirketleri bu izlerden yola çıkarak değişik pazarlama stratejileri gerçekleştirmektedir. Kişilerin internette gezinirken karşılarına kendi zevklerine göre ürünleri pazarlayan alışveriş siteleri çıkabiliyor. Kurumsal itibar işte tam bu anda etkisini gösterebiliyor. Kişi karşısına çıkan alışveriş sitesinin itibarına bakarak ürünü alıp almayacağına karar verebiliyor. Kurumsal itibar o alışveriş sitesinin daha önce sattığı ürünleri sitede görüldüğü haliyle satması, ürünü sağlam ve zamanında göndermesi, hasarlı ise ürünü iade sürecinde tavrı, şikâyet var gibi tüketici sitelerinde şikâyetlerin varlığı gibi noktaların birleşiminin verdiği kanaat olduğu görülmektedir. Kişi bu noktalara bakarak alışveriş sitesinin kurumsal itibarı hakkında edindiği kanaate göre siparişini verebilmektedir.

e. Paylaşım

Sosyal medya ağlarının paylaşım özelliği kullanıcıları ortak payda da buluşturan etkenlerden biridir. Neyin paylaşıldığı o sosyal medya ağının kullanım nedeni

olabilmektedir. Paylaşım özelliği sosyal medyayı sosyal medya yapan başlıca özelliklerdendir. Kullanıcı yapacağı paylaşımın özelliğine göre kullanacağı sosyal medya ağını da belirlemektedir. Video paylaşımı yapacak kişi daha çok YouTube veya TikTok gibi uygulamaları tercih eder. Bu nedenle sosyal medyada video paylaşmak isteyen kişilerin buluşma mekânı genellikle YouTube veya TikTok ağlarıdır. İş durumu ile ilgili paylaşım yapacak kişi Linkedln ağına, siyasi/kültürel konularla ilgili düşüncesini açıklayacak kişiler genellikle Twitter ağını tercih ederler. Fotoğraf paylaşımı yapan kullanıcıların durağı ise genellikle Instagram ağı olmaktadır. Bana paylaşımını söyle sana sosyal medyanı söyleyeyim cümlesi ile bu durum ifade edilebilir. Paylaşımın içeriği kullanılan sosyal medya ağını da etkilemektedir.

f. Sohbet

Kişilerin sosyal medyayı kullanma sebeplerinden biri de sohbettir. Sohbet iletişim şeklidir ve sosyal varlık olan insanların ihtiyaçlarından biridir. Kullanıcılar sohbet edeceği konuya göre kullanacağı sosyal medya ağını belirler. Herkesin sohbet anlayışı farklıdır. Kimi kişi siyasi, gündelik politik konularla ilgili sohbet etmek ister, kimileri spor, kimileri arkadaş bulmak, kimileri hiçbir amacı olmadan öylesine sohbet yapabileceği kişileri arar. Sosyal medya ağlarının kullanıcılarına sunduğu sohbet şekilleri farklı olabilmektedir fakat ortak amaç kişilerin ya da grupların iletişim kurabilmelerini sağlamaktır. Sosyal medya ağlarının varoluş sebeplerinden biri de iletişimin çift yönlü olmasını sağlamak ve iletişimi olabildiğince kolaylaştırmaktır. Kullanıcılar bazı konular hakkında fikirlerini diğer kullanıcılarla paylaşmak ve kapsamlı sohbet için blog sitelerinde yazı yazabilmekte, başkalarının paylaşımlarına yorum yapabilmekte, anlık olarak görüş alış verişinde bulunabilmekte, başkalarını paylaşımlarını olduğu gibi paylaşabilmekte, bağlı olduğu gruplarda özel günler gibi anlarda kutlama mesajı atarak bir anda çok sayıda mesajını gönderebilmekte, sadece kendi gibi düşünen insanlarla iletişim kurarak kendi "yankı odasını" oluşturabilmektedir.

g. Kimlik

Sosyal medya ağlarına üye olan kullanıcılar kendi profillerini oluştururlar. Bu profilde ad, soyad, yaş, cinsiyet, meslek gibi bilgiler istenmektedir. Kendi gerçek bilgilerini cömert bir şekilde veren çoğunluğun yanında, bazı kişiler kendi gerçek bilgileri ile değil de takma isimlerle profil oluşturma yoluna gidebilmektedir. Kişilerin kendi

doğru bilgilerini girmemelerinin sebebi güvenlik kaygısı, bu bilgilerin ne için istendiği ve başka amaçlarla kullanılma endişesi olarak değerlendirilebilir. Gerçek bilgilerin ya da kişiyi ifade eden kodların verilmiş olması dijital saldırılara maruz kalma gibi olumsuz sonuçlar oluşturabilmektedir. Kişilerin kimlik bilgilerinin yanında ilgi alanları, beğendikleri durumlarda sorulabilmektedir. Bu anlamda sosyal medya yapı taşlarından olan kimlik, kullanıcıların kimliklerini ne ölçüde ifade ettikleriyle ilgili bir durumdur.

4. Bir Sosyal Paylaşım Ağı Olarak Twitter

Twitter internetin "sms" hizmeti olarak tanımlanan, kendine has ismi "tweet" olan mesajların yayımlanabildiği Amerika kökenli mikroblog sosyal medya hizmetidir. Twitter ve Tevatür kelimelerinin benzerliği dikkat çekmektedir. Kullanıcılar açtıkları profillerinde mesajla birlikte fotoğraf, video ve bağlantıda paylaşabilmekte, takipçilerine bu içerikleri gönderebilmektedir. Twitter'a mikroblog ağı denmesinin sebebi diğer sosyal medya ağlarından farklı olarak yazılan metinlerde karakter sınırlaması olmasındandır. Twitter ilk başlarda karakter sayısı 140 karakterle sınırlı iken, kullanıcıların kendilerini daha iyi ifade edebilmesi için sonradan 280 karaktere çıkarılmıştır.

Twitter'a giden süreç 14 kişiden oluşan arkadaş grubunun bir araya gelip beyin fırtınası yapması ile başlıyor. Bu çalışmalarda Jack Dorsey, telefonda var olan "sms" hizmetinin internet üzerinden daha fonksiyonlu bir şekilde yapılabileceğinden bahsetmiş ve arkadaş grubunun bu yönde çalışmaları başlamıştır. Jack Dorsey bu fikrini açıkladığı bir yarışmada birincilik ödülü almış ve fikrin önemi tescillenmiştir. Çalışma 14 kişi ile başlasa da Twitter sosyal medya ağı Jack Dorsey, Biz Stone, Noah Glass ve Evan Williams işbirliğinde 2006 yılının Mart ayında San Fransisco'da oluşturulmuş ve 2006'nın Temmuz ayında kullanıma açılmıştır. Twitter ağına giden süreçte çalışmanın başında isim olarak Jack Dorsey "Durum" fikrini ortaya atmış ve nihayetinde Noah Glass'ın önerisi olan "Twitter" ismi seçilmiştir. Twitter'da ilk Tweeti Jack Dorsey 21.03.2006 yılında @jack hesabından atmıştır. Twitter sosyal medya ağında ilk mesajı Dom Sagolla "#38" şeklinde atmıştır.

Şekil 14 Jack Dorsey Tarafından Atılan İlk Tweet

Kaynak: Twitter, 2006

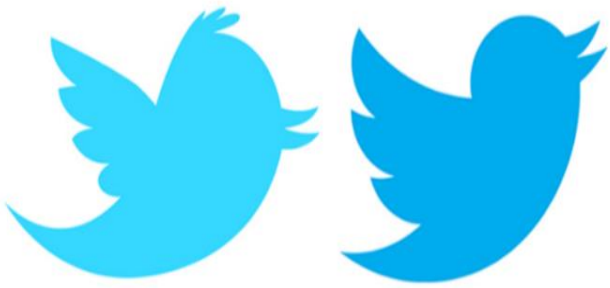
Twitter ağının sembolü olan mavi renkli kuş "Larry" ismi ile anılmaktadır. İsminin neden "Larry" olduğu uzun süre sır gibi saklansa da, bu gizem kuruculardan Biz Stone'nin, 2011 yılında Peter Stringer'a attığı tweet ile çözülmüştür. Bu konuda çok çetrefilli görüşler ileri sürülse de atılan bu tweetle, mavi kuşun adının "Larry" olmasının sebebinin, soyadı kuş anlamına gelen ve NBA liginde Boston Celtics'de oynayan basketbolcu Larry Bird olduğu anlaşılmıştır. Bu nedenle Twitter sosyal medya ağının mavi renkli kuşu "Larry The Bird" şeklinde isimlendirilmiştir.

Şekil 15 Biz Stone'nin Peter Stringer'a Attığı Tweet

Kaynak: Twitter, 2011

Twitter'ın logosu olan "Larry" isimli mavi kuş 2012 yılında tasarım olarak değiştirilmiştir. Yeni tasarım olan mavi kuş renk olarak daha koyu mavi, kafasını daha fazla yukarı kaldırmış ve kanatları daha geniş bir kuş logosudur. Bu değişikliklerle twitter ağının evrensellik, özgürlük, sınırsızlık ve umut mesajları verdiği söylenebilir.

Şekil 16 Twitter Ağının Eski ve Yeni Logoları

Kaynak: Twitter, 2012

Twitter 2011 yılının Nisan ayının 25'inde Türkçe olarak kullanılabilmeye başlanmış ve bu yenilikle beraber Türkiye'de kullanıcı sayısı hızla artmıştır.

Twitter sosyal medya ağını 25.04.2022 tarihinde Elon Musk 44 milyar dolara alma sürecini başlatmıştır. Musk gelişen süreçte Twitter'daki "fake" (sahte) ve algoritma hesapları olan "bot" hesaplarla ilgili yeterli bilgi alamadığını gerekçe göstererek bu satın almadan vazgeçtiğini açıklasa da sonradan Twitter'ı satın alma işlemini bitirmiştir. Musk "Twitter sosyal medya ağını para için almadığını, insanlığa hizmet etmek için bu işe girdiğini" açıklamıştır. Twitter gibi teknoloji devlerinin devletlere ve devletlerin yöneticilerine, hesapları geçici ya da tamamen kapatarak yaptırım uygulaması dikkate alındığında iş dünyasında oldukça etkili birinin bu işe girmesi Dünya'da ses getirmiştir. Elon Musk Twitter'ı satın almadan önce bazı önde gelen kişilerin ifade özgürlüklerini kısıtladığı bir platform olarak dikkat çekmektedir. 45. ABD başkanı Donald Trump'ın Twitter hesabı 06.01.2021 tarihinde Kongre baskını yapan göstericilere "vatansever" diyen paylaşımı nedeniyle kısıtlanmış, 09.01.2021 tarihinde ise hesabı tamamen kapatılmıştır. Trump'ın çalışma ekibinde olan bazı kişilerin seçim sürecinde Biden'ın oğlu aleyhinde görüntü yayınladıkları içerikler neden gösterilerek Twitter hesapları geçici olarak askıya alınmıştır. Twitter yönetimi Türkiye İçişleri Bakanı Süleyman Soylu'nun hesabını "Boğaziçi Üniversitesi'nde Kabe-i Muazzama'ya yapılan saygısızlığı gerçekleştiren 4 LGBT sapkını gözaltına alındı" şeklindeki paylaşımını nefret söylemi içeriyor gerekçesi ile 30.01.2021 tarihinde kısıtlamıştır. Bir tür medya kuruluşu olan Twitter diğer medya kuruluşlarına da farklı davranması ile de dikkat çekmektedir. Rusya-Ukrayna savaşı çıkmadan önce Rusya medya kuruluşu olan Russia Today ve Sputnik kuruluşlarının Twitter hesaplarına "Rusya Devletine Bağlı Medya" ibaresi konulmuş ve diğer kullanıcılar bu şekilde uyarılıp etikenlendirilerek ayrımcılık yapılmıştır. Diğer medya kuruluşlarının Twitter hesaplarına bu tür uyarı koymayan Twitter Ukrayna-Rusya savaşı sürecinde farklı görüşleri nedeniyle bazı gazetecilerin hesaplarını kısıtlamıştır. Twitter yönetiminin ABD seçimlerinde taraf tutması gibi sığınmacılara karşı iletişim anlayışında da evrensel ilkelere uymadığı görülmektedir. Bunlar gibi başka örneklerde bulunduğu düşünüldüğünde ifade özgürlüğünün Twitter yönetiminin evrensel ilkelere göre işletilmediği, yönetimin özgürlük anlayışına göre işletildiği söylenebilir. Elon

Musk Twitter'ı satın aldıktan sonra bu anlayış devam edecek mi düşüncesi kullanıcıların merak ettiği bir durum olarak gündemde gelmiştir.

Twitter'ın bireysel kullanıcılar yanında devlet kurum ve yöneticileri, profesyonel yapılar, şirketler, gazeteciler, sporcular, sanatçılar, idareciler gibi yönetimsel ya da etkili kişiler tarafından kullanılması bu sosyal medya ağını diğerlerinin yanında ayrıcalıklı konuma sokmuş ve insanların algısında yarı resmi kurum olarak yer edinmiştir denilebilir. Günümüzde Twitter yöneticilerinin, etkili kişiliklerin, kurumların duyurularını yaptıkları, görüşlerini açıkladıkları, insanların taleplerini dile getirebildiği, şikâyetlerini yaptığı, kurumlara ve yöneticilere eleştiri ve öneri sunabildiği bir platform olarak çalışmaktadır. Twitter bu yönü ile eğlence odaklı olmayan, fikir beyan edilen, duyuruların yapıldığı, olgun tartışmaların yapıldığı bir yapı görünümündedir.

İnsanların şiddete başvurmadan tartışabildikleri dijital bir ortam oluşturmak hedefinde olduğunu söyleyen Elon Musk kaybedilen diyalog ortamını yeniden oluşturmak istediğini belirtmiştir. İfade özgürlüğü mottosu ile Twitter sosyal medya ağını satın aldığını söyleyen Musk'ın söylemlerinden kendisinden önce alınan ifade özgürlüğü kısıtlamalarının ve engellemelerinin artık olmayacağı mesajının da kullanıcılar tarafından algılandığı söylenebilir. Musk Twitter'ı devraldıktan sonra bazı üst düzey yöneticiler kovulmuş ya da istifa etmiş, çalışan sayısı da oldukça fazla azalmıştır. Twitter'daki değişim sosyal medya takipçilerinin de ilgisini çekmiş ve "Elon Musk'tan önce Twitter ve Elon Musk'tan sonra Twitter" paylaşımları yapılmıştır. Lauren Chen adındaki bir kişi sosyal medyadan yaptığı paylaşımla Musk'ın Twitter'ındaki değişimlerinden başka bir yönüne vurgu yapmıştır. Chen oldukça ilgi gören paylaşımına eklediği bir resimle Musk'tan önce Twitter'da çalışan kadın sayısının Musk'tan sonra oldukça fazla azaldığına dikkat çekmiştir.

Şekil 17 Lauren Chen'in Attığı Tweet

Kaynak: Twitter, 2022

Elon Musk’tan sonra Twitter’daki değişimlerden biride hesabı kapatılan 45.ABD başkanı Donald Trump’ın hesabının yeniden açılmasıdır. Musk önce “Trump, Twitter'a dönsün mü?” anketini yapmış, anketten %52 oranında “Trump, Twitter'a dönsün” sonucu çıkınca Trump’ın hesabı yeniden aktif hale getirilmiştir.

Elon Musk’tan önce yüksek profilli hesapların doğrulama aracı olan “mavi tik” ücretsiz iken Musk’tan sonra ücretli olmuş ve Apple’daki Twitter uygulaması için ayda 11 dolar, diğer cihazlarda ise 8 dolar olarak fiyatlandırılmıştır.

a.Twitter Terminolojisi

Sosyal medya ağları ile birlikte sosyal hayatta kullanılmaya başlanılan bazı terimler türemiştir. Bazı terimler her sosyal medya ağında ortak olarak kullanılıyor iken bazı ağlarda ise kendilerine has terimler mevcuttur. Çalışmanın alanı olan Twitter ağı kendine has terimleri ile dikkat çekmektedir. Twitter’ı anlamak için bu terimlerin önemli olduğu söylenebilir. Ülke başkan, başbakan, bakan ve milletvekillerinin veya kurumlarının resmi açıklamalarını yaptığı Twitter sosyal medya ağı adeta yarı resmi platform olarak hizmet vermektedir. Resmi bir platform formatında olması ve görüşlerin genellikle düzgünce açıklanması Twitter ağının insanlar tarafından her geçen daha fazla ilgi göstermesine neden olmuştur. Kişilerin yoğun ilgisi Twitter ağının kendine has kurallarının ve jargonunun oluşmasını sağlamıştır. Sosyal medya ağlarının genellikle eğlence amacıyla kullanıldığı düşünüldüğünde Twitter ağı farklı bir konumda değerlendirilebilir. Twitter genellikle eğlence amaçlı olmayan düşüncelerin sınırlı karakter dahilinde açıklandığı bir mekan görünümündedir.

Çizelge 8 Twitter Terimleri[5]

Twitter Terimleri	
Handle:	Twitter kullanıcılarının adıdır.
Followers:	Takipçi sayısıdır.
Tweet:	Tweet paylaşılan içeriklerdir. Bu paylaşım genellikle karakter sayısı 280 olan metin şeklinde olmaktadır. Tweet'ler sadece metin olabildiği gibi, metinle beraber resim ve video da içerebilmektedir.
Retweet (RT):	Başka kullanıcıların tweetini hiç değiştirmeden olduğu gibi paylaşmaktır.
DM (Direct Message):	Kullanıcıların kendi aralarında ya da grup olarak mesajlaşabilmesine imkân veren hizmettir. Bu mesajlaşma iki kişi ya da belirlenen grup arasındadır yani diğer kullanıcılara açık değildir. Mesajlaşma özeliğinde karakter sınırlaması yoktur.
Hashtag:	Etiket anlamına gelmektedir. Kullanıcıların konu gündeme getirmek ya da sohbet/tartışma konusu açmak amacıyla izledikleri yoldur. Bunun için bir konu ismi seçilir ve bu ismin başına "#" işareti kullanılır.
Mention:	Bahsetmek anlamına gelmektedir.
Replies:	Kullanıcıların paylaşımlarına karşı aldığı cevaplardır.
Feed:	Kullanıcıların ana sayfalarında gördüğü tweet akışıdır. Kişilerin takipçileri içerik paylaştıkça bu sayfa güncellenmektedir.
TT (Trending Topic):	Twitterda konu başlığı olarak en fazla paylaşım içeren konularının anlık listesidir. Bu liste paylaşımların durumuna göre sürekli güncellenmektedir.
Fav:	Kullanıcıların takip ettiği kişilerin atmış olduğu tweetlerini favorilerine ekleme ve diğer takipçileri ile paylaşma uygulamasıdır.
#ff:	FollowFriday ifadesinin kısaltılmış halidir. Cuma günleri yapılan takipleşme anlamına gelmektedir. Örneğin #ff @xy şeklindeki tweet xy kişisi takip edilmeye değerde olan, takip edin anlamına gelmektedir.
Tweet Vine:	Twitter'ın 6 saniye süreli video paylaşılmasını sağlayan sosyal ağı olan Vine'ın kişileri etiketleme (mention) hizmetidir.
Media Studio:	Twitter'da paylaşılan videoların yönetilmesi, ölçülmesi, videolardan gelir elde edilebilmesi için kullanılan platformdur.
Flood:	280 karakterle derdini anlatamayan kullanıcılar "Tweetle" kısmında bulunan "+" butonuna tıklayarak yeni 280 karakter elde etmekte ve paylaşmak istediğini daha uzun ifade edebilmektedir.
TweetDeck:	Bu özellik ile birden fazla Twitter hesabı yönetmek mümkün olmaktadır. Bu özelliği daha çok profesyonel olarak çalışan sosyal medya uzmanları kullanmaktadır.

[5] Çizelge yazar tarafından oluşturulmuştur. İçindeki bilgiler sosyalmedya.co ve www.seokursu.com.tr sitelerinden alınmıştır.

III. SÖYLEM VE NEFRET (LİNÇ PROPAGANDASI) SÖYLEMİ

A. Söylem Kavramı

Söylem sözcükleri kullanma eğilimi, eylemidir. Bu eğilim eyleme dönüşürken ideolojilerden, bilgi durumundan, müzakere yeteneğinden, beyan tarzından, kişinin bulunduğu yerden etkilenir. Söylem kültürel, siyasal, ekonomik alanlarda olduğu gibi, sosyal hayatla ilişkilidir (Sözen, 1999:367). Araştırmacıların bir kısmı söylemi, yazma ve konuşma eylemlerinin tümü olarak değerlendirirken, bir kısım araştırmacı ise sadece konuşma eylemleri olarak sınırlandırmaktadır. Foucault ise söylem kavramını tarihi olan ve gelişmeye devam eden dil uygulamaları şeklinde ifade eder (Potter & Wetherell, 1987). Foucault her bireyin farklı olması, her bireyde farklı söylem tarzlarının oluşmasını sağlar. Bireylerin gelişen zaman içerisinde söylemleri de farklı olmuştur (Parker, 2002:92-108). Mağara resimleriyle derdini anlatan, söylem oluşturan insan sonraları söylemlerini veciz cümlelerle yapar oluş, biraz daha zaman ilerlediğinde parşömen kâğıdına sonrasında modern anlamda kâğıda, bu zamanlarda ise dijital ortamlarda derdini anlatmış zamana göre yeni yeni söylem tarzları oluşturmuştur. Günümüzde genç nesil söylemlerini emojilerle anlatma yolunu tercih etmektedir ki buda söylemin illaki ağızla olması gerekmediğini göstermektedir.

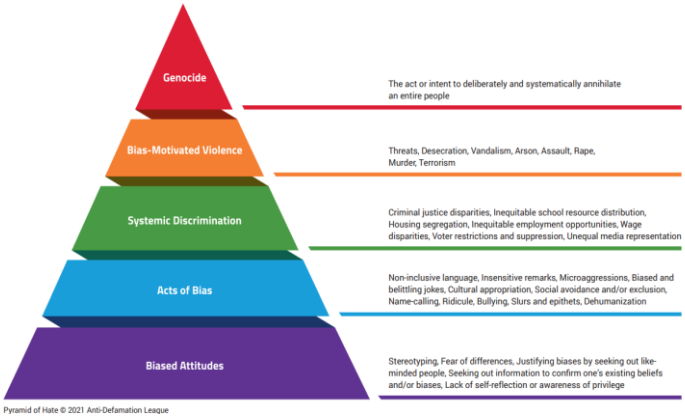
Söylem kimine göre sanatsal bir eylemdir kimine göre sadece karşı tarafa derdini anlatma aracıdır. Kişiler derdini anlatırken dilin naif tarafına dikkat etme eğiliminde olabildiği gibi hakaret, nefret, linç söylemleri kullanarak dilin naif tarafını umursamayabilmektedir.

B. Nefret (Linç) Söylemi

Türk Dil Kurumu'na göre "nefret" kelimesi birisinin ya da topluluğun kötülüğünü/mutsuzluğunu isteme amaçlı duygu besleme ve o kişiye/kişilere karşı tiksinti duymaktır (sozluk.gov.tr, 2022 / URL 14). Nefret sonuç itibariyle

hoşgörüsüzlüğe sebep olan tehlike durumları oluşturabilecek güçlü bir duygudur. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin 1997 yılı tavsiye kararına göre "nefret" söylemleri, antisemitizm, yabancı düşmanlığı, ırkçı, saldırganlığa uzanan milliyetçi fikirler, etnik merkeziyetçi anlayış, ayrımcılık, dini inanış ve diğer konulara karşı hoşgörüsüzlük içeren nefret türlerini savunan, teşvik eden, kışkırtan, meşrulaştırmaya yönelik her türlü ifade şekilleridir (İnceoğlu ve Sözeri, 2012:225). Nefret söylemi potansiyel şiddeti her zaman barındırmaktadır. Nefret söylemleri bir süre sonra kitlelerin dili olabilmekte, bir sonraki aşama da bu kitleler söylemleri taş/mermi gibi kullanıp fiziksel/sözel linç eylemine yani şiddete başlayabilmektedir. Bu tür söylemlerin linçe/şiddete evrilmesi genellikle toplumsal/siyasal bunalım süreçlerinde oluştuğunu söyleyebiliriz.

Nefret söylemi ön yargılardan beslenen, ayrımcı tutumlar şeklinde kendini gösteren, tahammülsüzlüğün dışa vurulduğu eylemdir (İnceoğlu, 2013:76-80). Nefret söylemi söylem olarak kalmayabilmekte ve provoke/motive edici özelliği ile devamında linç söylemine de dönüşebilmektedir. Yeni medya ürünü sosyal medya ağlarında nefret ve linç eylemleri çok sıklıkla görülmektedir. Sosyal medyada nefret ve linç söyleminin nedenleri siyasi görüşler, sosyal meseleler, takım tutma, güncel olaylara olan bakış açısı farklılıkları olabilmektedir. Sosyal medyada trol hesaplardan yapılan gündem oluşturma paylaşımları sonucunda nefret ve linç söylemleri yoğunlaşabilmektedir. Tahammülsüzlük zirveye çıkıp ötekileştirme başlamakta, sonrasında birbirini dinlememe, hakaret, küfür gelebilmektedir. Kişiler Facebook, Twitter gibi sosyal medya ağlarında gördüğü coşkulu gündem oluşturma bombardımanına kendini kaptırmakta ve oluşan nefret dilini hoş görüp bunlara ortak olabilmektedirler. Çalışmanın konusu olan aşı olma kampanyası ve maske zorunluluğuna karşı kişiler özellikle Twitter'da birlik olup paylaşımlar yapmış, bu paylaşımlar çoğu kullanıcı da nefret ve linç söylemine dönüşmüştür. Bu kullanıcılar farklı fikirdeki kişilerin görüşlerine kendilerini kapatmış adeta kendi yankı odalarında diyaloglarına devam etmişlerdir. Analizi yapılan tweet paylaşımlarında kendisi gibi düşünmeyen kişilere karşı küfür gibi uç noktalara varan hakaretler bulunmaktadır. Teorilerini inandırıcılığı yüksek delil veya referanslara dayandırmadan bunu diğer kullanıcılara adeta dayatan bireyler sosyal medyada "klavye delikanlısı" gibi dolaşmaktadır. Kendilerine yapılan küçük bir eleştiriyi bile hazmedemeyen bu kişilerin Koronavirüs aşı çalışmaları isteğe bağlı olmasına rağmen zorunluymuş gibi paylaşımlar yaptığı görülmüştür.

Şekil 18 Nefret Pramidi

Kaynak: Palaz, R.A. (2022)

Anti Defamation League'nin oluşturduğu "Nefret Piramiti" modeline göre, piramidin altından üstüne doğru çıkıldığında tutumların söyleme, söylemlerin eyleme dönüştüğünü buradan da bu sürecin nefret suçuna hatta soykırıma dönüşebildiğini görebilmekteyiz. Nefret suçlarının temelleri söylem ve davranışlarla atıldığını söyleyebiliriz. Piramide göre alttaki nefret söylemleri içeren davranışları insanlar ya da kurumlar/devletler normal olarak gördüklerinde piramidin üst kısmındaki davranışlar kabul edilebilir davranışlar olarak görülmeye başlanmaktadır. Bu süreç bir altın normalize olması bir üstün kabul edilebilir hale gelmesi ile devam etmektedir ve soykırıma varan suçlara ulaşabilmektedir. Nefret söylemini gündelik söylemlerin içinde görebildiğimiz gibi "mizah" adı altında üretilen eserlerde de görebilmekteyiz. Üretilen eserlerde sergilenen "nefret" dili bir süre sonra toplumun dili olabilmekte piramidin bir üst basamağına atlama durumunu oluşturabilmektedir.

C. Nefret (Linç) Söylemi Oluşturan Bazı Etkenler

Nefret söylemleri nefret suçuna dönüşme potansiyeline sahip içeriklerdir. Söylem kimi zaman bireysel suçlara dönüşebildiği gibi toplumsal suç olaylarına da sebep olabilmektedir. Dünya ülkelerinde bir tweetle başlayıp o ülkede kargaşa, korku, anarşi ortamını oluşturan günlerce, aylarca süren eylemlerin meydana geldiğini bilmekteyiz. Nefret söylemlerinin sebepleri ne olursa olsun sonuç olarak kötü sonuçları olan eylemlerdir. Nefret söylemleri önyargılar, kalıp yargılar, ayrımcılık, damgalama, yabancı korkusu, eşcinsellere veya eşcinselliğe karşı duyulan korku, önyargı, hoşnutsuzluk isimli altı başlık altında ifade edilebilir.

1. Önyargılar

İnsanların önyargıları doğduğu, büyüdüğü mekândan, aile ortamından, eğitim aldığı ortamdan, geleneksel ve sosyal medyadan, gündelik yaşamımızda ve sosyal medyadan iletişime geçilen kişilerden kaynaklanabilmektedir. Oluşan bu önyargılar zamanla bireylerin doğruları haline de gelebilmektedir. Önyargılar diğer bireye ya da gruba olumsuz yargılar, peşin hükümler içerir (Myers, 2015: 308). Önyargılar hoşlanmama, nefret etme, mesafe koyma, küçümseme gibi tutumlara sebep olabilmektedir (Göregenli, 2012: 21). Önyargılar kırılması çok zor olan duygulardır. Bireyin önyargılarını kontrol etmesi ya da önyargılı olduğunu kabul etmesi de bir o kadar zordur. Önyargılar doğrular haline gelmişse müdahale için çok geçmiş de kanlınmış olunabilir. Bireylerin önyargılarından daha tehlikeli olan toplulukların önyargılarıdır. Toplulukların önyargıları bırakın "nefret suçunu" soykırıma kadar gidebilen suçların sebebi olabilme özelliğine sahiptir.

Önyargılar sonucu suç işlendiğinde, önyargı temelli "nefret suçu" işlenmiş olunur. Önyargı+Suç=Nefret Suçu şeklinde bir modelleme yapılması mümkündür (Alğan ve Şensever, 2010:16). Bu anlamda önyargılar suça giden bir basamak gibi değerlendirilebilir ve tehlikeli bir kavramdır. Önyargı temelli suçlar "önyargı suçları" olarak nitelendirilebilmektedir (Osce, 2009:16). Dünyada geçmişte ve günümüzde önyargı temelli işlenen "nefret suçları" göze çarpmaktadır. Alman liderlerinden Adolf Hitler'in Nazi Almanya'sında altı milyon Yahudi'nin sistemli bir şekilde öldürülmesi (Holokost), geçmişte en bilinen önyargının soykırım suçuna giden örneklerinden. Günümüzde ise küresel camia soykırım olarak değerlendirmese bile İsrail Devleti'nin sistematik bir şekilde işgal ettiği Filistin Devleti'nde gerçekleştirdiği cinayetler göze çarpmaktadır. Çocuk, sivil, kadın, gazeteci ayırımı yapmadan öldürülen Filistinli insan sayısı Nazi Almanya'sının öldürdüğü Yahudi insan sayısından daha fazladır. Stockholm Barış Araştırmaları Enstitüsünün (Sipri) raporlarına göre 1948-1997 yılları arası zaman diliminde yani İsrail Devleti'nin kuruluş yılı olan 1948'den 1997 yılına kadar 12bin Filistinli hayatını kaybetmiştir. "kriegsberichterstattung.com" adlı internet sitesinin yayınladığı rapora göre 1987-2012 yılları arası süreçte İsrail 8516 Filistinliyi öldürmüş. 2014 yılında İsrail'in baskılarına isyan eden Filistinlilerin Gazze ayaklanmasında İsrail 2101 Filistinliyi öldürmüş (www.evrensel.net, 2021 /URL 15).

2014 sonrası öldürülen Filistinli sayısı hariç 1948-2014 arası süreçte İsrail'in 22617 Filistinliyi öldürdüğü görülmektedir. Geçmişte Almanya'nın Yahudilere yaptığı soykırım suçunu maalesef İsrail günümüzde Filistinlilere sistematik olarak yapmaktadır.

Önyargı ile kalıp yargılar farklı kavramlar olmasına rağmen ikisinin de benzer sosyal gerçekliği göstermesi ve birbirini tamamlaması nedeniyle karıştırılmaktadır (Göregenli, 2013: 29). Kalıp yargı genel geçer inançlardır ve önyargıların bir parçasıdır. Kalıp yargıya güçlü duygular eşlik ettiğinde önyargı tutumu oluşabilir (Paker, 2012: 42). Örneğin bir bireyin ya da toplumun İsrail Devleti'nin Filistinlilere yaptığı insanlık dışı uygulamalara bakıp "İsrail terör devletidir" demesi kalıp yargıdır. Bunu düşünen birey ya da toplumun İsrail Filistinlilere karşı cinayet işliyor, bunu Müslümanlara karşı yapmaktadır, Müslümanları öldürüyor ve karşılık verilmeli aynısı İsrail devletine yapılmalı derse bu önyargıya dönüşmüş olur.

2. Kalıp Yargılar (Stereotipler)

"Stereotip", "kalıp yargı" kavramını ilk kullanan Kuzey Amerikalı gazeteci Walter Lippman'dır. 1922 yılında yazmış olduğu "Public Opinion" adındaki kitabında kullandığı "Stereotip" kavramını dünya ile tanıştırmıştır (Marshall, 1999: 579). Kalıp yargılar yani "zihnin tasavvuru" bireyler ya da topluluklar hakkında izlenimler yoluyla edinilmiş atıflar, zihinde oluşturulan imgelerdir (Göregenli, 2012: 23). "Stereotip" diğer bireyleri ya da toplulukları tanımlayabilmek için basitleştirip betimleyerek yerleştirdiğimiz kategorilerdir (Aygül, 2010: 101). Kalıp yargılar bazı birey ya da gruplar hakkında olumlu ya da olumsuz görüşlerin özetidir. Bu özet bilgi, betimleme o grup ya da bireyle karşılaşılma durumunda verilecek tepkinin şeklini, dozajını karşı taraftan beklentileri belirleyen bir faktördür. Kalıp yargılar genellikle olumsuz olsa da olumlu kalıp yargılarda vardır. Kadınlar duygusaldır, yaramaz çocuklar zekidir, pahalı olan malzemeler sağlamdır, tüm Yahudiler zengindir, arabası olan zengindir, fizik başarılamaz bir derstir gibi örnekler kalıp yargılardır.

Belirlenmiş roller kalıp yargıları oluşturabilmektedir. Belirlenen rol sonucunda oluşan kalıp yargı davranışa dönüştüğünde ise "ayrımcılık" meydana gelmektedir. Kalıp yargılar yaşanmışlıkların sonucunda ortaya çıkan oluşan ve yaygınlaşan kalıplardır, kesinlik içermez ve bilimsel bir yönü yoktur. Genellikle negatif kalıplardır ve bunun sonucunda yabancılaşma, iletişimde kopukluk ve çatışmalar oluşabilmektedir.

Günümüzde geleneksel medyanın yanında sosyal medya paylaşımlarının da kalıp yargıların oluşmasına sebep olduğu görülmektedir. Bireyler geleneksel ve sosyal medyada gördükleri, okuduklarının etkisinde kalıp yargılara sahip olabilmektedir.

3. Ayrımcılık

Ayrımcılık güç sahipleri tarafından etnik köken, siyasi düşünce, cinsiyet, inanç, engel durumundan dolayı, sosyal sınıf temelli diğer kişilere uygulanan fiziksel ya da sözel baskıdır (Bhugra, 2016:336). Ayrımcılığı bir grubun başka bir gruba haksız sebeplerden uyguladığı olumsuz eylemler olarak da tanımlayabiliriz (Aronson, Wilson and Akert, 2012:757). Ayrımcılığın asıl nedeni farklı özelikte olanı hiyerarşik yapı içerisinde dezavantajlı konumda tutmaktır (Göregenli, 2012:21). Ülkelerin içyapılarındaki dinamik yapılara göre ayrımcılık yapılan alanlarda değişebilmektedir. Bazı ülkelerde insanların ten rengine göre ayrımcılık yapılırken, bazı ülkelerde inancına yönelik ayrımcılık yapılmakta, bazı ülkelerde siyasi kutuplaşmalardan dolayı iki tarafta birbirini ayrıştırmakta, bazı ülkelerde bunların ikisi, üçü veya daha fazla sebeplerden ayrışmalar yaşanabilmektedir.

Dünyanın birçok ülkesinde korku politikaları yükselmekte artık olmaz denilenler yaşanabilmektedir. Suriye'de rejimin baskıları sonucu iç savaş çıkması ve insanların Türkiye üzerinden Avrupa ülkelerine ve ABD'ye akın etmesi üzerine kabul edilecek insanlarda Hristiyan olması, üniversite mezunu olması gibi özelliklerin aranması ayrıştırmanın en yakın örneklerindendir. ABD'de Afrika kökenli insanların polis tarafından maruz kaldı muamele ekranlara en sık gelen utanç görüntüleri olarak göze çarpmaktadır. Almanya'da Adolf Hitler'in düşünce mirasçıları Neo-Nazi'lerin özellikle Türk'lere ve Müslümanlara yönelik şiddete varan ırkçı ayrımcılık eylemleri, Fransa'da yasalara bile yansıyan Müslümanlara yönelik ayrımcılık uygulamaları, Afganistan ve Suudi Arabistan'da kadınlar üzerinden yorumlanan din anlayışı nedeniyle kadınlara uygulanan ayrımcılık, Irak ve özellikle İran'da mezhep kökenli ayrımcılık uygulamaları, İsrail'in Filistin topraklarını işgal edip Filistinli'lere yaptığı ırkçı ayrımcılık ve diğer birçok ülkelerde görülebilen ayrımcılık uygulamaları dünyanın gerçekleridir. Türkiye'de ise daha çok siyasi görüşlerinden ve cinsel tercihlerinden dolayı ayrımcılık uygulamaları görünse de bu siyasi ayrımcılığı şu kesim yapıyor demek oldukça zordur. Her kesim kendi siyasi düşüncelerini öne

çıkarma heyecanıyla diğer farklı düşünen kesime "cahil" diyebilme cüretini göstermeye varan ayrımcılık eylemlerinde bulunabilmektedir.

Ayrımcılık kurumsal olabildiği gibi bireysel de olabilmektedir. Kurumsal ayrımcılık o toplumun sosyal yapılarından kaynaklanmaktadır, bireyler ya da gruplar arasında olan etkileşim ise bireysel ayrımcılığı kaynağı olabilmektedir. Bireysel ayrımcılığın açık olması tespit edilme özelliğini artırırken, kurumsal ayrımcılık ise korumalı olma durumundan dolayı tespit edilmesi oldukça zordur. Kurumsal ayrımcılık süreklilik arz eder nesilsen nesile taşınır ve etkisi bireysel ayrımcılığa göre daha uzun ve şiddetlidir (Jong, 2008: 244).

Sosyal medya ağlarında kişiler birbirlerini tanımasalar da etkileşim kurabilmekteler ve birbirlerine karşı ayrımcı dil kullanabilmektedirler. Bireyler birbirini görmemenin ve fiziksel olarak irtibat durumunun olmamasından dolayı ayrımcılık dilini, normal yüz yüze irtibata geçme durumuna daha da şiddetlendirebilmektedirler. Sosyal medyada farklı olanı/düşüneni ötekileştirmek, hakaret etmek, küfür etmek, aşağılamak sosyal medya da görebildiğimiz ayrımcılık uygulamalarındandır.

4. Damgalama (Stigma)

Damga yani stigma kavramı sosyoloji biliminin ortaya çıkardığı bir terimdir. Günümüzde ise tıp, psikoloji gibi alanlarda da kullanılan bir kavramdır. Stigma ifadesi toplum içinde "kara leke" anlamında kullanılan kişiyi veya topluluğu aşağılama amacı güden bir ifadedir. Damgalama yani kara leke atfetme ile kişilere ya da topluluklara bir takım olumsuzluklar yüklenmektedir. Damgalanan kişiler süreç içinde toplumdan uzaklaştırılabilmekte, yalıtılarak yok edilmeye çalışılmaktadır (Özmen, 2007: 9). Damgalanan kişinin ya da topluluğun adı kötüye çıkabilmekte, itibar kaybedebilmekte ve değersizleşebilmektedir. Bunun sonucunda kişi ya da topluluk lekeli, utanç duyulabilecek bir konumda, ayrıştırılmış, ötekileştirilmiş bir konuma düşebilmektedir. Önyargı ile gelen damgalama ayrımcılıkla sonuçlanabilmekte, kişi normal haklarını ve menfaatlerini kullanmaktan alıkolunabilmektedir (Üçok, 1999: 68). Damgalama ile kişiler toplumca kabul edilen normalin dışına itilir ve toplumsal anlamda normal bireylere göre arasına çizilen sınır nedeniyle ayrımcılığa maruz kalır. Bu ayrımcılık nedeniyle kişilere normal kimliğinin yanına eklenen etiketler onların diğer bireyler tarafından gösterilen insani yaklaşımların dejenere olmasına, daha az saygı gösterilmelerine, istenmemelerine, onur kırıcı durumlarla daha fazla karşılaşmalarına

sebep olabilmektedir. Damgalanan kişilerde taciz, zorbalık, mobbing ve istismar gibi durumlar daha fazla görülebilmektedir.

Sosyal psikologlar damgalamaya varan süreci ipuçları, kalıp yargı, önyargı, ve ayrımcılık olarak dört aşamada açıklamaktadırlar (Soygür ve Özalp, 2007: 240). Damgalama sonucunda damgalanan birey ya da topluluğun normal dışı farklı olduğuna vurgu yapılır ve bunun sonucunda o kişi ya da topluluğa birçok olumsuz özellikler atfedilir (Çuhadar ve Çam, 2011: 136). Damgalama ile birlikte bir takım kalıp yargılar üretilmektedir. Romanlar, Araplar, Sarışınlar gibi ifadeler genellikle beraberinde kalıp yargılar içermekte ve o şekilde kullanılmaktadır. Örneğin Kayserili denildiğinde insanların "Kayseriler cimridir" denmesi, Araplar için "Araplar pistir" denmesi, siyasetçilerin özellikleri konuşulduğunda " Siyasetçiler yalancıdır" denmesi, eşcinseller için "Eşcinseller sapıktır" denmesi damgalama sonucu bireylere verilen etiketler yani kalıp yargılardır.

5. Yabancı Korkusu (Zenofobi)

Yabancı korkusu yani zenofobi bireylerin başka ülke vatandaşlarından yani yabancılardan ya da kendisine göre farklı olanlardan korkma ve nefret etme duygusu, yabancıların ya da farklı olanların tehlikeli olabileceği düşüncesi sonucu oluşan korkudur. Bu korku süreç içinde "yabancı düşmanlığı" haline de dönüşebilmektedir. Kişinin sosyal kimliği her ne ise kendi kimliğine sahip olana hoşgörülü davranmasına, kendi kimliğinin dışında olanlara ise hoşgörüsüz davranmasına sebep olabilir (Tajfel, 1982:2). Kişinin kendi vatandaşı yere tükürdüğünde gösterdiği tepki ile yabancı biri yere tükürdüğünde gösterdiği tepkinin aynı olmamasının sebebi de zenofobinin bir sonucudur denilebilir. Yabancı düşmanlığı düşüncesi "onlar" ve "biz" ayrımını ortaya çıkarabilir ve "onlar" diyerek olumsuzluğu, "biz" diyerek uygarlığı/olumluluğu ifade ederek toplumu sınıflara ayırabilir (Mora, 2009:11). Zenofobinin uç türü olarak "ırkçılık" gösterilebilir. Bilimkurgu alanında ise dünya dışı varlıklara karşı duyulan korku olarak ifade edilebilir. Zenofobi değişik olana karşı duyulan korku olarak tanımlanabilir. Zenofobinin yabancı korkusundan daha ileri bir ifadeyle tanımlanması gerekirse psikolojik bir vakıadır denilebilir. Zenofobinin çok uç boyutu "soykırım" dır.

Zenofobinin iki türünden bahsedebiliriz. Bir toplumun içinde olan fakat o toplumun doğal parçası olmayan genellikle azınlıklara ya da göçmenlere duyulan korku birinci tür zenofobidir. Göçmen akımlarının yoğun olduğu bu yıllarda zenofobik hissiyatın

hareketlenmesi görülebilmek hatta yıllar önce göçmüş ve entegre olmuş insanlara bile zenofobik tepkilerin verilmesine sebep olabilmektedir. Almanya'da göçmen bir öğrenci yaşadığı hem trajik hem de komik olayı şu şekilde anlatmaktadır "Türk arkadaşlarında olduğu bir gezi programında otobüse binerken Alman ve yaşlı bir kadın bize yaklaşarak 'ülkenize mi dönüyorsunuz aferim size gidin gidin dedi', kendimi bu söz karşısında öyle incinmiş hissettim ki, bilemezsiniz" (H. A. Kişisel görüşme, 16 Kasım 2008) Zenofobi fiili sonuçları olmasıyla beraber sözle de gösterilebilmektedir. Canatan'ın 2008 yılında Hollanda toplumu üzerinde yaptığı "Yabancı karşıtlığı" konulu araştırmada, Hollandalı insanların %30'u yabancı komşu istemediği, %50'si ise ülkedeki yabancı sayısının fazla olduğunu söylemiştir. 2008 yılında Suriye, Afganistan ve Afrika kökenli insanların bugünlerdeki gibi yoğun şekilde Hollanda gibi ülkelere göçmediği düşünüldüğünde bu oranların Hollanda'da çok daha yukarılarda olabileceği düşünülebilir. Avrupa'da yükselen İslamofobi olaylarının alt kodlarına bakıldığında zenofobinin izleri görülebilir. Afrika kökenli insanların Avrupa'ya göçerken motivasyonlarının "Bizden çaldıklarınızı almaya geliyoruz" şeklinde olduğu da düşünüldüğünde zenofobinin özellikle Avrupa ve ABD'de büyük sorunlar çıkarabileceği öngörülebilir.

Zenofobinin ikinci türü kültüreldir. Buradaki korku, toplumun dışından gelen yabancılara karşı olan bir duygu değildir, burada nesne toplumun bizzat içinde olan fakat kültürel farklıkları olan insanlar ya da kültürel kodlardır. Kişilerin aksanlarını alaya almak ya da o kültürü küçümsemek bu tür zenofobiye örnek olarak verilebilir. Bir toplumun dili içine giren yabancı kelimelere gösterilen tavırlar da zenefobik örnektir.

6. Eşcinsel, Biseksüel ve Transseksüel (LGBT) Bireylere Karşı Duyulan Korku, Önyargı, Hoşnutsuzluk (Homofobi)

Küresel olarak toplumlara bakıldığında LGBT'li bireylere karşı değişik tepkiler ve yaklaşımlar sergilendiği görülmektedir (Güney, Kargı ve Çorbacı-Oruç, 2004). Bazı toplumlarda heteroseksüellik dışındaki eğilimlere hoşgörü gösterilebilirken, toplumların çoğunda LGBT'li kişilere karşı hoşgörü, saygı gösterilmemekte hatta hastalıklı bireyler olarak yaklaşılmaktadır. Toplulukların içinde ++LGBT'li bireylere saygı çerçevesinde yaklaşan kişiler olduğu gibi saygı duymayanların sayılarının daha fazla olduğu görülmektedir ve bu hoşgörüsüzlük, ayrımcılık, önyargı toplumlar içinde

önemli bir sorun olarak göze çarpmaktadır (Polimeni, Hardie ve Buzwell, 2000). Bu sorun "homofobi" kelimesi ile anılmaktadır.

Türk Dil Kurumunda homofobi teriminin karşılığı olmamakla birlikte Dil Derneği sözlüğüne bakıldığında "eşcinsellik korkusu" olarak tanımlanmaktadır (www.dildernegi.org.tr, 2022 / URL 16). Dünya Homofobi terimi ile 1969 yılında Time Dergisinde yayımlanan bir makale sonrası tanışmıştır. Eşcinsellere ve eşcinselliğe duyulan korku, hoşnutsuzluk olarak tanımlanan bu duruma heteroseksizm ya da heteronormatiflik sözcüklerini öneren bilim insanları da vardır (Herdt ve van der Meer, 2003). Heteroseksizm heteroseksüel anlayışı yüceltmekte ve bu anlayış dışındaki durumları ret etmekte, karalamakta ve damgalamaktadır (Herek, Kimmel, Amaro ve Melton, 1991). Heteronormatiflik ise daha çok eşcinsel ve feminist yazarların üzerinde durduğu bir terimdir. Bu terim heteroseksizm ve homofobi terimlerine göre farklı bir yaklaşım getirmekte sosyal, kültürel ve politik yönlere vurgu yapmaktadır (Herdt ve van der Meer, 2003). Bu durumda heteroseksüel bireylerin çoğu homofobi duygusu taşımaktadır denilebilir. Heteroseksüellerin yanında transseksüeller ve eşcinsellerin de homofobi düşüncede olabildikleri bilinmektedir. Ünlü trans erkek bir birey evlendikten sonra "Artık LGBT ile anılmak istemiyorum, ben o günleri geride bıraktım" demecini verdiğinde LGBT'li kişileri ötekileştirerek ve farklı olduklarını ifade ederek homofobik bir açıklama yapmıştır. Prof. Dr. Doğan Şahin 40 yaşında olan bir hastasının, 20 yaşından beri eşcinsel hayat sürmüş olmasına rağmen erkekler ile ilişkisinin uzun sürmediğine ve bu durumun geçici bir durum olduğuna inanmak istemesi, bir gün bir kadına muhakkak ilgi duyacağına inanması ve o kadınla evleneceğini söylemesinden bahsediyor (www.cetad.org.tr, 2021 / URL 17). Bu açıklama eşcinsellerin de homofobik tepkiler verebildiğini gösteren durumlardır.

Pekii eşcinsellik ve homofobi hastalık mıdır? ABD 1973'de, Dünya Sağlık Örgütü de 1990'da eşcinselliğin akıl hastalığı olmadığına karar verdi. DSÖ Eşcinselliğin akıl hastalığı olmadığına karar versede bu konuda ülkeler arasında görüş farklılığı olduğu bir gerçektir. Homofobi duygusunun hastalık olup olmadığı konusunda ise Dünya Sağlık Örgütü'nün bir açıklaması yoktur ve bu konuda kafa karışıklığı olduğu bir gerçektir. Rome Tor Vergata Üniversitesi Profesörlerinden E. A. Jannini homofobinin şiddetin eşlik ettiği kişisel özelliklerle ilgili olabileceğini ve psikiyatrik hastalık olarak değerlendirmenin doğru olabileceğini söylemiş, homofobik bireyleri bilimsel olmasa

da “zayıf” kişilikler olduğunu ifade etmiştir. Jannini’nin bu tanımlamasını “LGBT yanlısı çöp” olarak gören bilim insanları da mevcuttur.

D. Nefret (Linç) Söylemi Çeşitleri

Sosyal medya ağlarında kişiler çok hızlı bir şekilde örgütlenip ortak konularını yüksek sesle ifade edebilmekte ve dikkat çekebilmektedirler. Bu gündem belirleme çalışmaları doğa bilinci, eğitim gündemi gibi olumlu sayılabilecek gündemler olabildiği gibi cinsel kimliğe, kadınlara, mezhep ve inanca, yabancı göçmenlere ve otoriteye yönelik nefret söylemleri de olabilmektedir. Nefret söylemi kendilerini modern, medeni, evrensel ilkeler çerçevesinde konumlandıran devletlerin bireylerinde hatta medya organlarında görülebilmektedir. Peygamberimiz Hz. Muhammed’e hakaret içeren karikatürleri yayımlayan Fransız Charlie Hebdo dergisi Türkiye’de 6 Şubat 2023 tarihinde olan dünyanın en yıkıcı depremlerinden Kahramanmaraş depremini nefret içerikli karikatürle sayfasına taşımıştır. Dergi “günün çizimi” notunu içeren nefret paylaşımında depremde yıkılmış evlerin üstüne “Türkiye’de deprem” yazmış altına ise “Tank göndermeye ihtiyaç kalmadı” yazarak “deprem Türkiye’yi bizim yerimize yıktı” anlamına gelecek Türkiye ile ilgili ardalan kodlarını deşifre eden bir karikatür paylaşmıştır. Bu büyük depremden sonra dünya ülkelerinden yardım istenmiş ve birçok ülke yardım ekiplerini Türkiye’ye göndermişlerdir. Böyle bir günde insani duyguların öne çıkması beklenirken nefret içerikli paylaşımların medeni ve evrensel ilkeler çerçevesinde kendini tanımlayan ülke basınından gelmiş olması düşündürücü bir durum olarak değerlendirilebilir.

Şekil 19 Charlie Hebdo Dergisinin Kahramanmaraş Depremi Nefret Paylaşımı

Kaynak: www.aa.com.tr, 2023

Kahramanmaraş depremi ile ilgili Fransa haricinde bazı Avrupa ülkelerinin vatandaşlarının attığı tweetlerde de nefret içerikli söylemleri görmek mümkündür. Bu paylaşımlar nefret söylemlerinin kıtasının olmadığını gelişmiş ülke vatandaşlarının attığı tweetlerde görülmektedir.

Şekil 20 Kahramanmaraş Depremi Üzerine İsveç'den Atılan Nefret Tweetleri
Kaynak: Twitter, 2023

Neden düşman bir ulusa yardım edelim ki? Türkiye herhangi bir yardım istemeden önce İsveç'in NATO'ya girmesine izin vermeli anlamlarına gelen iki nefret tweeti.

1. Cinsel Kimliğe Yönelik (Homofobik) Nefret Söylemi

Cinsel kimlik kişinin biyolojik özelliğinden dolayı olan kimliğinden ziyade, kendisini hangi cinsiyete ait gördüğü ile ilgili bir durumdur (American Psychological Association, 2015: 834). İnsanlarda eşcinsel, biseksüel ve heteroseksüel eğilimler olabilmektedir. Kişinin cinsel ve romantik anlamda hemcinsine ilgi göstermesi eşcinsel eğilim, karşı cinse ilgi göstermesi heteroseksüel eğilim, her iki cinsiyete ilgi göstermesi biseksüel eğilim olarak ifade edilmektedir (Güner, vd. 2011: 19-20). Heteroseksüel eğilim dışında tüm farklı cinsel eğilimli kişileri tanımlayan "lezbiyen", "gey", "biseksüel" ve "trans cinsiyet" ifadelerinin baş harflerinin birleşimi ile "LGBT" çatı terimi ortaya çıkarılmıştır (Dondurucu, 2018: 1380). LGBT'li bireylerin normal üreme ve çoğalma eylemini engelleyen cinsel ilişki anlayışları olduğu düşünüldüğünden üç büyük din tarafından bu tercihler günah, sapkınlık olarak görülmektedir (Gelbal ve Duyan, 2006: 574).

Muhafazakâr/geleneksel aile anlayışını benimseyen bireyler LGBT'li bireylere olumsuz bakış açısına sahip olabilmektedir. Sosyal medyada cinsel kimliğe yönelik yani LGBT'li bireylere yönelik olan nefret ve linç söylemi çoğunlukta dini duyarlılığı olan bireyler tarafından yapıldığı söylenebilir. Dondurucu (2018) İnci Sözlük üzerinde yaptığı çalışmada, "gey" ifadesi ile eşcinseller üzerine yapılan olumsuz açıklamalarda, dini referanslı yorumların yapıldığını tespit etmiştir. Dini duyarlığı olan kişilerde

LGBT'li bireyleri nefret söylemleri oluşturulmasının yanında bu yaşam tarzını benimsemeyen seküler yaşam içindeki bireylerde de nefret söylemleri gözlemlenebilmektedir.

Şekil 21 Twitter'da Eşcinsellere Yönelik Nefret Söylemi Paylaşımları
Kaynak: Twitter, 2022

1950/1970 yılları arasında heteroseksüel eğilimin dışındaki tüm cinsel eğilimler psikolojik hastalık olarak görülmüş ve değişik tedavi türleri uygulanmıştır. Bu tedavi türleri sonucunda kişiler psikolojik olarak yıpranmış hatta hayatını kaybetmiştir (akt. Candansayar, 2014: 256). Günümüzde de bu eğilimlere hastalık olarak gören ve küçük yaşlarda tespit edilmesi durumunda tedavi imkânlarının var olduğuna inanan kişiler vardır. Sosyal medyada ve normal yaşamda farklı cinsel eğilimlere sahip karşı kullanılan nefret ve linç söyleminin nedeni olarak, tıbbın geçmişte bu eğilimleri hastalık olarak görmesinin yansıması olarak değerlendirilebilir. Farklı cinsel eğilimli kişilere karşı gösterilen nefret ve linç söyleminin bir diğer nedeni olarak toplumların ataerkil yapısı olarak gösterilebilir. Ataerkil toplumlarda öğretilmiş erkek modeli vardır ve bu modele göre bireyler heteroseksüel olmalıdır. Erkek güçlüdür, karşıt bireye ilgi duymalıdır ve bu durum yoksa ötekileştirilmelidir (Kılıç, 2011: 150). Öğretilmiş erkek modeline sahip bireylerde, farklı cinsel eğilimlere sahip bireylere karşı tavır alma, nefret ve linç söylemlerine başvurma gibi sonuçlara sebep olabilmektedir.

Sosyal medya veya geleneksel medyada dolaşımda olan farklı cinsel eğilimlere yönelik nefret/linç söylemi, bu kişilerin içe kapanmasına sebep olabilmektedir (Çomu, 2012: 118). Yeni medya ürünü olan sosyal medyada Elisabeth Noelle-Neumann'ın Suskunluk Sarmalı Kuramı bu kişiler üzerinde hayat buluyor denilebilir. Amacı nefret söylemi olmasa da toplumsal öğretilmiş mekanizmaya uyup sosyal medyada gördüğü farklı cinsel eğilimli kişilere karşı paylaşımlara beğeni atan, bunu olduğu gibi alıp paylaşan bireylerde vardır. Niyetleri farklı olsa da nefret söylemi uygulayıcılarının değirmenine su taşıyan, onların nefret söylemlerinin yayılım hızlarını artıran bu

dolaylı destekler oldukça fazladır. Sosyal ve geleneksel medyada yükselen bu karşıt ses farklı cinsel eğilimli kişilerin kendilerini saklamaları hatta hayatlarına son vermeleri gibi sonuçlara sebep olabilmektedir.

2. Kadınlara Yönelik Nefret Söylemi

Tarihsel sürece bakıldığından kadın çoğu zaman erkekten geri planda düşünülmüştür. Aristo "Kadın, birtakım niteliklerin yokluğundan ötürü kadındır" diyor. Saint Thomas "kadının yarım kalmış bir erkek, rastlantısal bir varlık" olduğunu söylemektedir. Michelet "Kadın şu bağımlı varlık", Benda "Erkeğin bedeni, kadınınkini çekip alsanız bile bir anlam taşımakta, kadının bedeniyse, erkeksiz tüm anlamını yitirmektedir" demektedir (Beauvoir, 1980: 17). Kadını araç olarak görüp onu yok sayan erkek egemen söylemler kadına yönelik nefret hatta şiddet suçlarının temelini oluşturabilmektedir (İnceoğlu, 2017: 144). Kadına yapılan nefret söylemi zaman içinde şiddete dönüşebilmekte ve toplumsal anlamda şiddet eyleminin meşru görülmesine de hizmet edebilmektedir (Yıldız, 2021:933). Fiziki şiddete dönüşmemiş söylemde kalan nefret söylemlerinin kendisi de "sözel şiddet" olarak görülmektedir. Kadınlar fiziksel cinsel, ekonomik, duygusal şiddete maruz kaldığı kadar sözel şiddete de maruz kalabilmektedirler.

Şekil 22 Twitter'da Kadınlara Yönelik Nefret Söylemi Paylaşımı

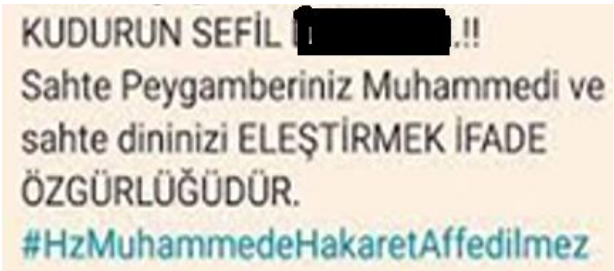
Kaynak: Twitter, 2020, 2022

Toplumların geleneksel ve kültürel kodları ve o kodların öğrettiği cinsiyet rolleri, dini değerler, ataerkil toplum yapısı doğrultusunda öğrenilmiş erkek cinsiyet rolleri kadınları ikinci konuma koymakta, ötekileştirmekte hatta çocuklarla aynı seviyede görülebilmektedir. Kadınlara biçilen bu rol nefret/linç söylemlerine açık hale gelmelerine sebebiyet verebilmektedir. Böyle bir durumda kadınlara uygulanan nefret/linç söylemlerini ve devamında gelebilen şiddet eylemlerini toplumsal yapıyı

analiz ederek anlayabiliriz. Söylemler sosyal bir ortamda gerçekleştiğinden bunları toplumsal bağlam dikkate alınarak değerlendirilmelidir (Van Dijk, 2015: 35). Medya insan topluluklarını temsil eder ve onlar hakkında bir şeyler söyler (Burton, 2008: 113). Bu anlamda kadına yönelik nefret/linç söyleminin arka planını öğrenmek için toplumsal yapının dinamiklerine, geleneksel ve sosyal medyanın bu dinamikleri nasıl temsil ettiğine bakmak gerekmektedir.

3. Mezhep ve İnanca Yönelik Dini Nefret Söylemi

Faklı din inanışları ve mezhep aidiyetlerini hedef alınarak yapılan söylem türüdür. Toplulukların inançları dört temel din olabildiği gibi bunun dışında olan inanç aidiyetleri de olabilmektedir. Aidiyet duyulan dinin mezhep farklılıkları da olabilmektedir. Farklı din ve mezhep inanışında olan bireylerin ya da toplulukların birbirlerine karşı geliştirdikleri nefret/linç dili dünyanın birçok ülkesinde görülebilmektedir. Geçmişte savaşların sebebi olan din ve mezhep farklıkları günümüzde daha çok ötekileştirme, dışlama tarzında olmaktadır. Avrupa ülkelerinde görülen Hristiyan üstünlüğü psikolojisinin, Türkiye'nin Müslüman ülke olduğu nedeniyle AB'ne girmesini engellediği düşüncesi birçok uzman tarafından söylenmektedir. Türkiye'de dinlere yönelik çok yoğun nefret dili kullanılmasa da İslam dinine yönelik nefret paylaşımları görülebilmektedir.

Şekil 23 Twitter'da İslam Dinine Yönelik Nefret Söylemi Örnekleri

Kaynak: Twitter, 2020

İsrail Devleti'nin sistematik bir şekilde Filistin Devleti'ni işgal edip orada sebep olduğu insan hakları ihlalleri ve ölümleri sonrasında bu ülkenin aidiyeti olan Yahudi dinine karşı nefret söylemlerinin zirve yaptığı gözlemlenmektedir. Sünni ve Alevi başta olmak üzere bazı inanış türleri zaman zaman birbirlerine nefret dili uygulayabilmektedirler (Binark ve Çomu, 2013:210). Alevilerin ibadethane olarak gördükleri kendilerine has cem evleri, burada yaptıkları inançsal ritüellerinin olması

ve bunları İslam'ın Alevilik mezhebinin inanışları olarak görmeleri tarih boyunca bazı tepkileri üzerlerine çekmelerine sebep olmuştur. Türkiye'de de gerek Sünni gerekse de Alevi inanç aidiyetine sahip bireyler sosyal medyada birbirlerine karşı nefret temelli paylaşım yapabilmektedirler.

Şekil 24 Twitter'da Sünni ve Alevi İnancına Yönelik Nefret Söylemi Örnekleri
Kaynak: Twitter, 2017, 2019

İsrail devletinin Filistin devletini işgal etmesi, Filistinli bireylerin evlerine, işyerlerine ve tarlalarına keyfi el koyup buralara Yahudi yerleşim alanları yapması ve Filistin toprağı olan Kudüs'te bulunan Müslümanların ilk kıblesi Mescid-i Aksa camiinde tutumu ve uygulamaları Müslüman bireylerin tepkisini çekmekte ve sosyal medyada bu tepki nefret söylemlerine dönüşebilmektedir.

Şekil 25 Twitter'da İsrail ve Yahudilik Üzerine Atılan Nefret Tweetleri
Kaynak: Twitter, 2017, 2018

Türkiye sınırlarındaki PKK, PYD, YPG ve IŞID terör tehlikeleri nedeniyle sınırlarının içinde ve dışında operasyon yapmakta ve bu operasyonlarda şehitler verebilmektedir. 15 Temmuz FETO darbe girişiminde halk "darbeye hayır" mottosu ile sokaklara dökülmüş ve devletine bağlı asker ve polislere destek olarak darbecileri püskürtmüştür. Bu mücadele sürecinde 251 insanımız "Şehit" olmuştur. Şehitlik dini bir makam ve terimdir. Operasyonları desteklemeyen, teröre destek veren, 15 Temmuz darbesini destekleyen ya da dinen farklı görüşlerden dolayı Şehitlik mertebesi ve Şehit yakınları hakkında nefret paylaşımları sosyal medyada yapılabilmektedir.

Şekil 26 Twitter'da Şehitlik İnancına Yönelik Nefret Söylemi Paylaşımı Örnekleri

Kaynak: Twitter, 2011, 2017

Deprem, sel, yangın vs. gibi doğal olayların oluş sebebini dini nedenlere dayandıran kişiler bunu sosyal medya ağlarında paylaşabilmektedir. Bu paylaşımlar nefret dili örneklerini sergileyebilmektedir.

Şekil 27 Kahramanmaraş ve İzmir Depremleri Sonrası Atılan Nefret Tweetleri

Kaynak: Twitter, 2020, 2023

ABD'de 11 Eylül saldırıları sonucu oluşan gündem sonrası Dünya'ya İslam korkusu (İslamofobi) yayılmış ve bazı Avrupa ülkelerinde bu korku nefret/linç diline dönüşmüştür. Bu dil Hollanda aşırı sağcı Özgürlükler Partisi (PVV) lideri Geert Wilders'de olduğu gibi bazı siyasetçilerin söylemlerine ve eylemlerine yansımıştır. Özgürlükler Partisi lideri Wilders partisinin adı özgürlük olmasına rağmen Hollanda ve AB ülkelerinde Müslüman varlığını ve Müslümanların inançların göre yaşama haklarını kabul etmemektedir. Wilders ülkesinde olan Müslüman varlığını Hollanda'nın güvenlik sorunu olarak görmekte ve bu zeminde siyaset yapmaktadır. Sosyal medya ağı Twitter Wilder'in İslam dini ve İslam Peygamberi Hz. Muhammed (SAV) hakkında yaptığı nefret içerikli paylaşımlar nedeniyle hesabını askıya almış, bu yaptırımın kalkması için nefret içerikli paylaşımlarını silmesi gerektiğini açıklamıştır.

Şekil 28 Aşırı Sağcı Wilders'in Twitter Hesabı Askıya Alınma Haberi

Kaynak: www.cnnturk.com, 2022

Fransa'da Macron hükümeti uygulamalarına bakıldığında bölücü, islamafobik söylem ve eylem stratejilerini görmekteyiz. Fransa'da ulusal güvenlik gerekçesi ile Müslümanların kurduğu dernek gibi sivil toplum kuruluşlar, işletmeler kapatılmış, camilere baskınlar yapılmıştır. Yine Fransız aşırı sağ lideri Le Pen'in Müslüman değerlerine karşı söylemlerinde İslamofobik izler görmek mümkündür. Bu uygulamalar AB'nin kendi koyduğu ve evrensel değerler olan hukukun üstünlüğü, inanç özgürlüğü, özgür örgütlenme ve ifade özgürlüğü gibi maddelere aykırı olsa da Fransa, Hollanda, Avusturya gibi ülkeler bu aykırı uygulamalara devam etmektedir. Bu ülkelerin yanında Almanya'da 2019 yılında Müslüman kuruluş ve temsilcilik binalarına 184 saldırı gerçekleştiği bilinmektedir. Avrupa'da siyasetçiler ve Fransa'daki L'Express ve Charlie Hebdo dergisi gibi medya kurumlarında (haber ve İslami kişi ve değerlerle dalga geçen, hakaret eden makale, karikatür gibi içerikler) yükselen bu nefret dili Neo-Nazi örgütlerin güçlenmesine, aşırı sağcı partilerin oy oranlarının artmasına sebep olmakta bu nefret dili sosyal medya ağlarına ve sokağa da taşınmaktadır.

Şekil 29 Avrupa Medyasında Yayınlanan İslamafobik İçerik Örneği

Kaynak: www.kureselsiyaset.org, 2020

Avrupa'da Müslüman aidiyetlere olduğu kadar Yahudi aidiyetlere de nefret ve linç dili görülebilmektedir. Avrupa Birliği Temel Haklar Kurumu (FRA) araştırma sonucuna göre Avrupa'da yaşayan Yahudiler saldırıların hedefi olmaktan çekiniyor ve

kimliklerinin öğrenilmesinden korkarak yaşamlarına devam ediyor. Avrupa Birliği üyesi 28 ülkede 16500 Yahudi birey ile yapılan araştırma sonucuna göre katılımcıların %28'i son bir yılda en az bir kez, %39'u son beş yılda en az bir kez Yahudi karşıtı tacize uğramış, %3'ü son beş yılda, %2'si son bir yılda en az bir kez Yahudi olmalarından dolayı fiziksel tacize uğramış (sputniknews.com.tr, 2021 / URL 20). Bu sayılar Avrupa'da sadece Müslümanlar değil aynı zamanda Yahudilerinde artan sayıda antisemitik tacize, inanç ve mezhebe dayalı nefret/linç söylem ve fiiliyatlarına maruz kaldığını gösteriyor. Avrupa'da popülist aşırı sağ partilerin antisemitik, ırkçı söylemi siyasete taşıması, Avrupa'nın geçmiş dönemlerdeki hastalığı olan Yahudi düşmanlığını da harekete geçirmiştir. Almanya'da Nazilerin sinagog saldırıları, Polonya'da büyük kitlelerin düzenlediği antisemitik gösteriler, İskandinav bölgelerinde Yahudi evlerine ve iş yerlerine hatta sinagog kapılarına sarı yıldızlar yapıştırma eylemleri, Fransa'da gerçekleşen Yahudi mezarlarına saldırılar ve sosyal medya ağlarında yaygın olarak gerçekleşen Yahudi aidiyetlere karşı nefret dili Avrupa'da sadece Müslümanlara değil Yahudilere de mezhep ve inanca yönelik nefret dilinin yaygın bir eylem olduğunu göstermektedir.

4. Göçmenlere Karşı ve Göçmenlerin Türklere Karşı Irkçı Nefret Söylemleri

Dünyada Müslüman ve Yahudi göçmenlere karşı uygulanan ırkçı nefret söylemleri geçmişten bugüne devam etmektedir. Arap Baharından sonra Orta Doğu ülkelerinde meydana gelen iç savaşlar sonucunda insanların buradan Türkiye'ye ve Avrupa ülkelerine göçmeleri ırkçı nefret dilinin bu göçmenler üzerine kaymasına sebep olmuştur. Göçmenlerin sayısının artması siyasetçilerin, geleneksel medya mensuplarının ve sosyal medya kullanıcılarının bu durumu "Mülteci Krizi" olarak görmesi, mültecilerin göçtükleri ülkelerdeki entegrasyon sorunları, göçerlerin sayısının bazı yerlerde yerel bireylerin sayılarını geçmesi gibi sebepler yabancı ve göçmenlere yönelik ırkçı nefret söyleminin nedenleri olarak gösterilebilir. Avrupa'da Suriye'li göçmenlere karşı yapılan nefret söylemlerinin yanında Rusya-Ukrayna savaşında Avrupa ülkelerine göç eden Ukraynalı bireylere aynı nefret söylemlerinin yapılmaması dikkat çeken bir noktadır.

Son zamanlarda Dünyada yabancılara karşı gösterilen ırkçı nefret söylemi daha fazla Suriye'li mülteciler üzerinde yoğunlaşmaktadır. Suriye'li göçmenlere karşı sosyal medya ağlarında iki farklı şekilde ırkçı nefret paylaşımlarının olduğu görülmektedir.

Birinci çeşit paylaşımlarda göçmenler terörizmle ilişkilendirilerek yalnızlaştırılmaktadır. İkinci tür paylaşımlarda göçmenler göçtükleri yerleri ekonomik olarak zora soktukları, yerel insanların iş bulmalarını zorlaştırdıkları, illegal yaşadıkları, cihatçı ve istilacı gibi kamuoyu üzerinde etki bırakan sertlikte ve onları damgalayan betimlemeler yapılmaktadır (Parekh, 2006: 214). Bu paylaşımlar kamuoyunda mültecilerle ilgili sorunların görmezlikten gelinmesine, önyargıların ve ayrımcılığın oluşmasına, dijital ortamlarda yapılan ırkçı nefret söylemlerinin normalleşmesine, sebep olabilmektedir. Twitter'da #ÜlkemdeSuriyeliİstemiyorum etiketi ile hastag açıldığında paylaşımlar yoğun bir şekilde yapılmış ve bu tartışmalar 2022 Türkiye'sinde hala tartışılmaya devam edilmektedir. Siyasi partilerin seçim vaatlerinde "Suriyelileri ülkelerine geri göndereceğim" şeklinde vaatte bulunan hatta en iddialı siyasi vaadi mültecilerin özellikle Suriyelilerin Türkiye'den gönderileceği üzerine kurulmuş ırkçı partilerde kendini göstermeye başlamıştır.

Şekil 30 Suriyeliler Üzerine Yapılan Nefret Tweetleri Örnekleri

Kaynak: Twitter, 2017

Türkiye'de Suriyeli göçmenlere karşı sosyal medyada yapılan nefret paylaşımlarının yanında, Suriyeli göçmenlerin Türk vatandaşlara karşı yaptığı nefret paylaşımları da olmaktadır. Bu paylaşımlarda Suriyeli göçmenler Türkiye'de sayılarının milyonları bulduğunu buranın artık kendi memleketleri olduğunu söyleyip Türkler gitsin içerikli adeta Türkleri tahrik eden paylaşımlar yaptıkları görülebilmektedir.

Şekil 31 Suriyeli Göçmenlerin Türklere Karşı Attıkları Nefret Tweetleri

Kaynak: Twitter, 2016, 2021

5. Siyasi Aktörlere, Partilere ve Siyasal Tercihlerden Dolayı Kişilere Yapılan Nefret Söylemi

Cinsiyetçilik, yabancı düşmanlığı, mezhep ve din kökenli farklılıklara tahammülsüzlük, hoşgörülü olamama, önyargılar yanında taraf tutup siyasi tercihlere saygı duymama nedeniyle de nefret söylemleri yapılabilmektedir. Bu söylem sadece vatandaştan değil siyasetçilerden de duyulabilmektedir. Söylemi üreten siyaset mekanizmasıdır, siyasetçileri destekleyen bireyler de bu söylemi sosyal medyada yaymaktadır. Bireyler aidiyet duyduğu siyasi parti ya da desteklediği kişilere duyduğu sevgi ve saygı nedeniyle gerçekleşen her söylemin mutlak doğru olduğu kanaatine varabilmektedir. Siyasi olarak yapılan söylemlere destek verenlerle, destek vermeyenler sosyal medya ağlarında dijital zeminde adeta dilsel meydan muharebesi yapmaktadırlar. Bu dilsel muharebe sonucunda bireyler farkında olarak ya da farkında olmadan nefret söylemi alanına da kayabilmektedir. Siyasetçilerin siyasi arenada kullandığı olumsuz söylemler bireylerin bu söylemleri sosyal medyada hatta sokakta tekrarlamasına sebep olabilmektedir. Geleneksel ya da sosyal medyada, sokakta nefret dili çok sık dile getirildiğinde bu dil meşrulaşmış gibi bir atmosfer oluşabilmektedir. Bu durumda nefret dili kullanılan kesimin fiziki zarar görmesi gibi kargaşa durumları oluşabilmektedir (Hernandez, 2010:6). Bu tür kargaşa durumlarının oluşması sadece siyasetçilerin söylemleri üzerine oluşmamaktadır. Bireyler aidiyet duyduğu siyasi parti ya da siyasi figürleri desteklemek adına sosyal medyada ve sokakta görüşlerini yüksek sesle ifade edebilmekte, bu yüksek ses kontrol dışına çıkıp nefret diline de dönüşebilmektedir.

Twitter'da AK Parti Lideri ve Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'a yönelik nefret söylemlerinin çokluğu göze çarpmaktadır. Hakaret, aşağılama, ötekileştirme, küfür içerikli paylaşımlardaki nefret dili Erdağan'ın siyasi misyonuna olduğu kadar kişiliğine hatta ailesine kadar uzanabilmektedir. Koronavirüs hastalığına yakalanan Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'a birçok kesim sosyal medyadan geçmiş olsun dileklerini iletirken HDP milletvekili Hüda Kaya "Dilerim geçmiş olmasın" paylaşımında bulunmuştur. Bir diğer siyasi figür olmayan Twitter kullanıcısı "Var bir hayalimiz…hadi bakalım" paylaşımı ile Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Koronavirüs olma durumundan zarar görmesini hayal ettiğini

söylemektedir. Bu paylaşımlar sağlık gibi insani/vijdani durumlar söz konusu olduğunda bile bazı kişilerin insani düşünemeyip farklı siyasi tercihlerden dolayı nefret dili örneklerini sergileyebildiklerini göstermektedir. Bu nefret dilini siyasilerin kullanması onlara destek veren kitleleri de etkilemekte ve onların da Twitter gibi sosyal medya ağlarında insani konularda bile duyarsız olmalarına sebep olabilmektedir.

Şekil 32 Hastalık Tanımayan Nefret Tweeti Örnekleri

Kaynak: Twitter, 2022

Siyasi parti mensuplarının kullandığı dilden etkilenip sosyal medyada nefret dili kullanan kesimler olduğu gibi, siyasi liderleri desteklemediğinden ya da fikirlerini beğenmediğinden dolayı onlara karşı nefret dili kullanan sosyal medya kullanıcıları da olabilmektedir. CHP genel başkanı Kemal Kılıçdaroğlu Ankara'nın Çubuk ilçesinde katılmış olduğu Şehit cenaze töreninde yumruk yemiş ve bu şiddeti destekleyen sosyal medyada kullanıcıları paylaşımlar yapmışlardı. Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın ve eşinin Covid-19 hastalığı sonucu bunu kutlayan nitelikte tweet atanlar ile CHP lideri Kemal Kılıçdaroğlu yumruk yediğinde bunu kutlayan nitelikte tweet atan kullanıcılar siyasal tercihlerinden dolayı insani/vijdani konularda bile nefret dili örneklerini sergileyebildiklerini göstermişlerdir. Kılıçdaroğlu'na yönelik nefret tweetleri genellikle direk hakaret, küfür şeklinde olup bu paylaşımların çeşitli terör örgütleri ile ilişkilendirme üzerine kurularak da atıldığını görebilmekteyiz.

Şekil 33 Şiddeti Öven Nefret Tweeti

Kaynak: Twitter, 2020

Twitterda Milliyetçi Hareket Partisi Genel Başkanı Devlet Bahçeli'ye yönelik nefret söylemleri genellikle "milliyetçilik" üzerinden olduğu görülmektedir. Devlet Bahçeli için yapılan olan nefret paylaşımlarında genellikle Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın adının da geçtiği göze çarpmaktadır. Twitterda İYİ Parti Genel Başkanı Meral Akşener'e yönelik olan nefret söylemleri genellikle kadın cinsiyeti üzerinden "cinsiyetçilik" ve "milliyetçilik" üzerinden yapılmaktadır. Meral Akşener'e yapılan nefret içerikli paylaşımlarda genellikle CHP ve HDP'nin de geçtiği görülmektedir.

Araştırmanın konusu olan Twitter sosyal medya ağında kullanıcıların Türkiye'de mevcut otorite olan iktidara, partiye, üyelerine özellikle lideri olan Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'a hakaret/nefret/linç paylaşımlarını çok yoğun bir şekilde attıkları gözlenmektedir. Bunun yanında ana muhalefet partisi olan ve otoriteye yani iktidara aday olan partiye ve üyelerine özellikle de lideri olan Kemal Kılıçdaroğlu'na hakaret/nefret/linç dili kullanıldığını görmekteyiz. Diğer parti liderlerine ve parti bürokratlarına da Twitter'da hakaret/nefret/linç paylaşımlarını görmek mümkündür. Bu dili kullanarak tweetler atan kesimin gazeteci, siyasetçi, sanatçı olması bu paylaşımların diğer kullanıcılar tarafından beğenilip retweet yapılması dolaşımını hızlandırmakta ve hakaret/nefret/linç dili normalmiş gibi bir hava ortamı oluştuğu görülmektedir.

6. Otoritenin Ya da Yetkili Kurulların Ülkede Oluşan Krizlerin Önlemine Karşı Aldığı Kararlara Yönelik Nefret (Linç) Söylemi

Otorite ya da iktidar, muktedir olan, işi yapan, kudret sahibi, bir topluluğun veya kuruluşun idaresini elinde bulunduran, halkı ve olayları kontrol edebilen, koruyan, hükümet olan odaktır. Otorite görevi olan iktidarın yeri geldiğinde aşırılıklarla mücadele ederken kolluk güçlerini kullanır. Kolluk güçleri meselenin halli adına sırasıyla etkileme, ikna, zorlama ve sorun giderilemiyorsa anayasal yetki çerçevesinde güç kullanır. İktidar bir yandan huzuru sağlayan makam olarak görülürken bir yandan kolluk güçlerini kullanmak zorunda kaldığında bu güç kullanımından dolayı eleştirilerinde odağında olabilmektedir. İktidarın sosyal meseleleri kolluk güçlerini kullanarak çözmesini başarı olarak gören kesimler olabildiği gibi, aşırı güç kullanma, şiddet uygulama gibi yorumlar yapan kesimler de olabilmektedir (Lukes, 1997:630). Bütün bu durumlar iktidar konusunu, nasıl ele alınması gerektiği meselesini tartışmalı hale getirmektedir. Kimine göre iktidar olanın şiddet araçlarını kullanarak sorunları

halletmesi hak ve başarı olarak görülürken, kimine göre bu durum kısıtlama olarak görülebilmektedir.

En büyük otorite devleti yöneten iktidarlardır. İktidarlar yönetme, yasa yapma, koruma, yönlendirme yetkisine sahiptir ve kolluk güçleri üzerinden yasalar çerçevesinde şiddet kullanma hakkına sahip tek güçtür. Bu hak iktidarların eleştirilme nedeni de olabilmektedir. Toplumsal olayları çözme görevi olan hükümetin doğasıyla bunu kolluk güçleri ile çözmesi ve bunun eleştirilmesi anlaşılabilir bir durumdur. Bu eleştirilerin sosyal medya ağlarında nefret/linç dili ile yapılması ise sorunlu bir durum olabilmekte ve yargının ilgilenmesi gereken durum haline gelebilmektedir.

Devletin düzenini sağlamakla görevli iktidarın sorumlu kişilerinin verdikleri karar ve uygulamaları anlamında muhalefet odakları ve medya görevlileri tarafından eleştirilmesi ifade özgürlüğü olarak değerlendirilmektedir. Bu eleştirilerin muhalefet figürleri, gazeteci ve sanat dünyasında yapılması meselelere yarar da getirir fakat eleştirinin nefret/linç diliyle yapılması ifade özgürlüğü olarak değerlendirilmeyip yargının da hakaret nedeniyle devreye girmesiyle sonuçlanabilir. 2013 yılı Mayıs ayında Taksim Gezi Parkı'nda ağaç ve çevre duyarlılığı ile başlayıp protestocuların şiddet hareketlerine dönüşen eylemler Ağustos ayında polisin ön uyarılarına riayet edilmemesi sonucu baskınla sona erdirilmiş ve bu süreçte siyaset, sanat camiası düzeni korumakla görevli otoriteye karşı sosyal medyada attıkları tweetlerle nefret/linç dili örneklerini sergilemişlerdir. 15 Temmuz 2016 darbe girişiminde düzeni sağlamakla görevli olan iktidarın aldığı kararlar ve uygulamalarda siyaset ve sanat camiasında nefret/linç dili kullanılarak eleştirildiği görülmektedir.

7. Engellilere ve Çeşitli Hastalıklara Yönelik Nefret Söylemi

Dünya Sağlık Örgütü işlevsel hasar olma durumunu özürlülük, normal aktivitelerde kısıtlı olma durumunu sakatlık, sosyal devavantajlı olma durumunu engellilik olarak tanımlamaktadır (Çınarlı, 2010: 2). Birleşmiş Milletler kararlarında kişinin kendi işlerini doğuştan ya da sonradan olan noksanlıklar nedeniyle yapamaması "özürlülük" olarak ifade edilmektedir. İlerleyen süreç içinde sakat, özürlü, kötürüm, çürük gibi ifadalerin aşağılayıcı olduğu düşünüldüğünden bu ifadeler kamusal metinlerden çıkarılarak bunların tümünü ifade eden "engelli" kavramı kullanılmaya başlanmıştır. Engellilik toplumsal anlamda baskı oluşturan bir durumdur ve ırkçılık, cinsiyetçilik gibi ayrımcılık oluşturan uygulamalarla birlikte düşünülülebilir (Thomas, 2011:31).

Engelli olmanın yanında kilolu olan, ruhsal, AIDS gibi hastalıklara sahip olan kişilerde toplum içinde ya da sosyal medyada bazı ayrımcı durumlarla karşılaşabilmekte ve nefret diline maruz kalabilmektedirler.

HIV virüsü ile yaşayan AIDS hastalarının kimliği anayasa güvencesi ile gizli tutulmalıdır. Durum böyle iken bazı iş kollarında kişilerden işe alım öncesi ya da mevcut çalışanlardan HIV testlerinin istenmesi bu anayasal güvenceyi ihlal etmektedir. Çalışan kişilerden HIV virüsü testi pozitif çıkanlar işten çıkarılabilmekte, iş yerinde mobinge maruz kalabilmekte, sosyal haklarından mahrum bırakılabilmektedir. HIV virüsü ile yaşayan kişileri bazı hekimler tedavi etmek istemeyebilmektedir. HIV virüsü ile yaşayan kişilere cinsel kimlikleri ile ilgili aşağılayıcı sorular sorulmakta ve kişiler nefret diline maruz kalabilmektedir. Tüm bunlar hayatın olağan akışı içinde yaşanabildiği gibi sosyal medyada da kişiler afişe edilip nefret dili bombardımanına maruz bırakılabilmektedir.

Şekil 34 Twitter'da AIDS'li Kişilere Karşı Yapılan Nefret Söylemi Örnekleri
Kaynak: Twitter, 2016, 2020

8. Dijital Oyunlarda Nefret Söylemi

İnternetin sözünün geçtiği sanal ortamlarda sınırlar zorlanmakta ve nefret dili farklı içerik üreten alanlara da sıçramaktadır. Bu alanlardan biri de dijital oyun içerikleridir. Çocukların, gençlerin çoğunlukla bulunduğu bu online ortamda oyun oynanırken nefret dili ile karşılaşılmaktadır. Oyunlar genel anlamda eğlence, boş vakti geçirme amacıyla bulunulan ortamlardır. İnsanın var oluş hikâyesi anlamında "homo ludens" yani "oyun oynayan insan" olduğu söylenebilir. (Huizinga, 2003: 28). Teknolojinin gelişmesi geleneksel oyunların unutulmasına sebep olmuştur. Günümüzde oyun denildiğinde geleneksel oyunlar değil de akla bilgisayar, tablet ya da cep telefonu ile oynanan yazılım mantıklı dijital oyunlar gelmektedir. Dijital oyunlar tek kişi ile oynanabildiği gibi hiç tanışmayan insanlar arasında da oynanabilmektedir. Sınırlı bir mekânda, algoritma/yazılım temelli kurallarla sanal ortamda bir araya gelen insanlar

saatlerce oyun oynayabilmekte, yapay çatışmalara girebilmektedirler (Salen ve Zimmerman, 2004:83). Dijital oyunlar "arcade/atari" örneklerinde olduğu gibi joystick ya da bir/iki tuş ile oynanan, basit görsellere sahip oyunlardan bugünkü çok tuşla ya da oyun konsolları ile oynanan, kompleks/strateji yapılı oyunlar haline gelmiştir.

Günümüzde dijital oyunlar eğlence kültürü anlamında yeri olduğu kadar ekonomik yönü, oyunlarda kullanılan dil nedeniyle edebiyat yönü de araştırmalara konu olnuş, çok disiplinli bir boyuta ulaşmıştır. Sosyal/Psikolojik yönlü araştırmalarda oyunların bağımlılık, ruhsal etkileri, şiddete meyillendirme, şiddete karşı duyarsızlaştırma ve okul başarısındaki başarısızlık gibi etkileri araştırılmaktadır. Dijital oyunlarda üretim ve tüketim aşamasında homofobik, militarist, ırkçılık ve zenofobik tarzda nefret içerikli unsurlar oldukça fazla kullanılmaktadır (Öztekin H., Öztekin A., 2020: 548-552). Oyunu kullanan bireyler bu içeriklerden etkilenmekte oyunu oynarken karakterlerine taktıkları avatar/kullanıcı isimlerini bu içeriklere benzer tarzda verebilmekte hatta normal hayatta bu içerikleri kullanmaya devam edebilmektedir. Oyuncular avatarları ile kendini özdeştirebilmekte adeta bir ilişki kurma eğilimine girebilmektedir. Bu durum kişide toplum tarafından kabul edilmeyen şiddet gibi davranışların ortaya çıkmasına sebep olabilmektedir (Yengin, 2012:59-60). Bu durumda oyuncuların kulandığı avatarlar kişinin sosyal çevresinde önemli bir pozisyona yerleşebilmektedir (Klang, 2004: 390-391). Oyuncular aynı zamanda kendi yaşantısında, arkadaşlıklarında, eğitim hayatında ve aile içinde iken iç dünyasında biriktirdiği kazanımları oynadığı oyunlardaki karakterlerine yüklemekte ya da karakterlerini ona göre seçmektedir (Binark ve Bayraktutan-Sütcü, 2009: 277). Bu durumda denilebilir ki oyuncuların ürettiği karakterlerin militarist, homofobik, ırkçı, cinsiyetçi, homofobik söylem ve görselleri kişinin gerçek hayatından beslenmektedir. Tüm bu nefret içerikleri oyun ve eğlence jelatini ile sunulduğunda kendini gizlemekte, zamanla kabul edilebilir gibi görünebilmektedir. Bu durum zamanla normalleşebilmekte ve oyuncular ve toplum adına tehlikeler oluşturabilmektedir.

E. Nefret (Linç) Söylemi Bağlamında İfade Özgürlüğü

İfade özgürlüğü bireylerin kanaat, görüş ve isteklerini kendilerine zarar geleceği korkusu, tereddüt yaşamadan özgürce açıklayabilmesi, söyleyebilmesidir. Teknik olarak kişinin yapacağı her türlü açıklama ifade özgürlüğü olarak tanımlandığında

nefret dili içeren ifadelerde bu özgürlük alanının içerisinde görülebilmektedir. Buna karşılık hukuk bağlamında değerlendirildiğinde nefret dili içeren ifadeler suç olarak karşımıza çıkabilmektedir. İfade özgürlüğü sınırı diğer kişilerin özgürlük alanını ihlal ettiği anda başlamaktadır. Bireylerin en temel haklarından olan ifade özgürlüğü, diğer birey veya kurumların haklarını korumak amacıyla nefret dili ile sınırlandırılabilmektedir. Buna karşılık nefret dili içeren ve suç olabilecek ifadeler eleştirel düşünceler olarak görülmesi yönünde görüşler ve taleplerde olabilmektedir.

Nefret dili aşağılama, hor görme, beğenmemeden daha fazlası olarak görülmektedir. Yoketme, zarar verme, reddetme, fiziki müdahaleye teşvik gibi söylemler nefret dili olarak değerlendirilebilir (Badamchi, 2015:56). Bu durumda hangi söylem nefret unsurudur bunun ortaya konulması gerekmektedir. Bu durum iki başlık altında toplanabilse de toplumsal anlamda tam da mutabık kalındığı da söylenemez. Birincisi söylem tarzında nefret unsuru içermesidir. Şiddete başvurmadan sadece fikrini açıklamak olarak tanımlanabilecek bu durum tartışmanın odağında durmaktadır. Birçok kesim şiddet içermeyen her açıklamanın, söylemin ifade özgürlüğü olarak görülmesi gerektiğini savunmaktadır. Sözel taciz, kişilik haklarına ve konumuna hakaret, terörü övme, şiddeti övme de bu kapsama girdiğini düşünürsek bu alan daha da fazla genişletilebilir durumdadır. Söylem fiziksel anlamda sonuçlara sebep olmamışsa da hukuksal olarak yargının devreye girebildiği bu tür durumlar toplumsal anlamda muğlaklık içermekte ve hukukun verdiği kararlar tartışma konforları oluşturabilmektedir.

İkincisi fiziksel sonuçlara sebep olan söylemler ifade özgürlüğü kapsamına girer mi? Sorusudur. Söylem fiziksel anlamda sonuçlar doğuruyorsa bu söylemler ifade özgürlüğü alanının dışındadır, bu söylemler nefret suçu olarak değerlendirilmektedir (Yardımcı, 2018). Söylem şiddet gibi fiziksel eylemlere sebebiyet veriyorsa bunun ifade özgürlüğü olarak değerlendirilemeyeceği görüşü geniş bir mutabakat arz etmektedir. Yine de terör gibi konularda terörü övme, biraz makyajla özgürlük, eşitlik, halkların kardeşliği gibi muğlak mesajlar ve sloganlarla kendini farklı gösteren terör eylem ve söylemlerine destek verme, siyasetçilere yapılan eleştirilerin hakaretlere varması ve aile üyelerine kadar varan mahrem alanları aşan hakaret içerikli yorumların yapılması birçok kesim tarafından ifade özgürlüğü biçiminde değerlendirilebilmektedir. Yargı bu söylemlere ceza verdiğinde "ifade özgürlüğüm ihlal edildi" şeklinde karşı yorumları sıkça duyabilmekteyiz. Cumhuriyet savcısı

Mehmet Selim Kiraz'ın İstanbul adalet sarayındaki odasında DHKP-C'li teröristler tarafından rehin alınıp sonrasında öldürülmesi sonrası Tarık Akan gibi toplumun önde gelen sanatçıları farklı görüşü fiziksel saldırıya dönüştüren teröristler için "yapılan eylem yanlış oraya girmeleri yanlış diyorum. Ben onlar için terörist lafını kullanmam" dediği bilinmektedir (www.haberler.com, 2015 / URL 21). Türkiye'de şiddete karşı olduğunu ifade eden fakat terör örgütlerinin farklı retoriklerle yaptıkları şiddet eylemlerini eleştirmeyen, hatta açık veya kapalı tarzda destek verici sosyal medya paylaşımları yapan sanatçı, siyasetçi, gazeteci gibi bireylerin olduğunu görebilmekteyiz. Türkiye'de 40bin kişinin ölümüne sebep olan hala faal durumdaki PKK terör örgütünün başındaki kişi için "heykelini dikeceğiz" diyen siyasi parti başkanının söylemleri de birçok kişi tarafından ifade özgürlüğü bağlamında değerlendirildiği görülmektedir.

Durum gösteriyor ki ifade özgürlüğü sınırı olsa da toplumsal anlamda bu sınırlar değişebilmektedir. Söylemin sonucu kadına, çocuğa, doktora, öğretmene vb. gibi kesimlere şiddete sebep oluyorsa bunun ifade özgürlüğü olmadığı konusunda geniş bir mutabakatı olmaktadır. Söylemin sonucu siyasetçiye, yargı mensubuna, gazeteciye vb. gibi kesimlere şiddete sebep oluyorsa bunun ifade özgürlüğü olduğu konusunda mutabakat olmadığı görülmektedir. Şiddeti sadece fiziksel olarak düşündüğümüzde, söylem bazında kalan ifadelerin zararsız olduğu sonucuna varılabilir ki bu durum psikoloji bilimini, verilerini yok saydığımızda mümkün olabilir. Çünkü doğrudan fiziksel zarar vermeyen ifadeler psikolojik ve duygusal anlamda söylemin muhatabına zararlar verebilmektedir. Sosyal veya geleneksel medyada çamur at izi kalsın mantığı içerisinde yapılan birçok paylaşım kişiye fiziksel anlamda zarar vermese de toplumdaki/iş hayatındaki konumuna, kişinin psikolojisine zarar verebilmektedir. Bu durumda denilebilir ki sosyal veya geleneksel medyada yapılan nefret paylaşımları, paylaşım sonrası zarar görme durumları toplumsal olarak izafi bir anlam içermektedir.

F. Sosyal Medya Ağlarında Nefret (Linç) Söylemi

Sosyal medya sağladığı zaman ve mekân kolaylığı nedeniyle haber alma konusunda en fazla kullanılma özelliğine de sahiptir. Kişiler sosyal medya ağlarını iletişim amacıyla kullanırken aynı zamanda birçok konu ile ilgili paylaşımı okuyarak haberde alabilmektedir. İnternette oluşturulan içerikler bir tuşla kısa zamanda milyonlarca kişilere ulaşabildiğinden birçok kurum ve bireyler sosyal medya ağları üzerinden

haber içerikleri paylaşabilmektedirler. Bu yolu haber verme amacıyla kullananlar olduğu gibi nefret ve linç içerikli paylaşımlarını yaymak için kullanan kurum ve kişiler de olabilmektedir. Saniyeler içinde milyonlara ulaşan bu içerikler kullanıcıları etkilemekte ve bu paylaşımları aynen paylaşarak nefret içerikli paylaşımların yayılmasını hızlandırabilmektedir. Nefret içerikli paylaşımlar genellikle sahte hesaplar üzerinden paylaşılmaktadır. Nefret içerikli paylaşımları yapan sahte veya yurtdışı kaynaklı hesaplar herhangi bir sosyal medya kullanıcısını potansiyel içerik yayıcısı olarak görürler. Her paylaşımın alıcısı olabileceğinden nefret paylaşımlarının da alıcısı olabilmekte ve bu paylaşımları insanlar sorgulamadan aynen kendi hesapları üzerinden paylaşabilmektedir. Nefret içeriğinin paylaşım sayısı etkisini artırmakta günün sonunda polisiye bir hikâye de ortaya çıkabilmektedir.

Türkiye'de sosyal medyada nefret/linç paylaşımlarının yapılma anlarına bakıldığında bazı özel zamanlar olduğunu görebiliriz. Deprem, sel, yangın gibi doğal olaylar meydana geldiğinde, darbe olması veya söylentisinin arttığı zaman dilimi, ekonomik dalgalanma, toplumsal tepki yürüyüşleri, 1 Mayıs'a giden süreç, İsrail'in Filistin'e müdahale süreçleri, Fransa gibi ülkelerdeki İslam karşıtı karikatür veya haberler yayınlandığında, genel veya yerel seçim süreçleri, Kurban Bayramı süreci, Ramazan ayı, ABD'nin Türkiye üzerine "ekonomini batırırım" tarzı söylemleri sonrası, PKK terör örgütüne karşı yapılan operasyon süreçleri, Libya, Suriye gibi ülkelerde yapılan operasyon süreçleri, spor müsabakaları gibi süreçlerde sosyal medyada nefret/linç içerikli paylaşımlarının sayılarının arttığını söyleyebiliriz.

G.Nefret Söylemi ve Nefret Suçu Kavramlarının Hukuki Boyutu

Nefret söylemleri sonuç itibariyle nefret suçlarının başlangıç noktası olabilmekte ya da nefret suçu oluşturabilmektedir. İlk başlarda bireysel olan ya da öyle gözüken "nefret söylemi" içeren paylaşım bir suç unsuru içermiyor gibi görünse de bu tip paylaşımlar provoke edici yönü nedeniyle kitleleri yönlendirebilmekte ve sonucunda nefret suçunun oluşmasına sebebiyet verebilmektedir. Bu durumda hukuksal anlamda "nefret söylemi" ve "nefret suçu" iki farklı kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. "Nefret Suçu" sonuç itibariyle bir suçu ifade ettiğinden ceza hukuku alanına girerken, "nefret söylemi" ise ifade özgürlüğü alanına girdiğinden ifade özgürlüğü hakkının kötüye kullanılması olarak değerlendirilmektedir. Nefret suçları genel anlamda ötekinin uğradığı zararların tümüdür. Bu zararların içeriği anlamında Dünya

ülkelerinde genel olarak uzlaşılmış bir tanım yoktur. Genel olarak bakıldığında nefret suçlarının işleniş şekilleri nefret içerikli konuşma, telefon ederek ya da mesajla rahatsız etme, duvar yazıları ile hakaret, kişilik haklarına hakaret içeren inciltici lakap takma, fiziksel saldırı, taciz/tecavüz/sarkıntılık, aile içi şiddet, gasp, gözdağı vermek, saldırı tehditi, kundakçılık vb. herhangi bir şekilde zarar verme eylemleri olarak gösterilebilir.

Nefret suçları ilk olarak 1969 yılında ABD'de "ön yargı yasaları" ifadesi ile kavramsallaştırılmış, sonraki yıllarda 1980'de din, köken, ırk kavramları da eklenerek "nefret suçu" olarak kabul edilmiştir. 1990'da bu suça cinsel suçlarda eklenmiş ve "nefret suçu" alanı genişletilmiştir. 1990'lardan sonra Avrupa ülkeleri yasal mevzuatlarına "nefret suçu" kavramını eklemiştir. Türkiye'de ise "nefret suçu" ile ilgili özel kanun 17.10.2022 yılında resmi gazetede yayımlanan "Sosyal Medya Yasası" ile yürürlüğe girmiş olmakla birlikte Türk Ceza Kanunu'nda kişileri düşmanlığa sevk eden ayrımcılık fiilleri nedeniyle,

> *m.115 (inanç, düşünce ve kanaat hürriyetinin kullanılmasını engelleme), m.122 (nefret ve ayırımcılık), m.125 (hakaret), m.153 (ibadethanelere ve mezarlıklara zarar verme) ve m. 216'da (halkı kin ve düşmanlığa tahrik ve aşağılama) cezalandırılmaktadır. Bunlardan TCK m.122'de yer alan ayırımcılık suçu 1 Haziran 2005'den itibaren mevzuatımıza ilk defa girmiş olup, 2.3.2014 tarih ve 6529 sayılı* Kanunla "nefret ve ayrımcılık" *suçu şeklinde yeniden düzenlenmiştir (*www.bghukukburosu.com.tr, 2021 / URL 22).

17.10.2022 tarihinde resmi gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren "Sosyal Medya Yasası" ile sahte/fake ya da gerçek hesaplar üzerinden paylaşımlar yapıp rakip gördükleri kişilere/kurumlara, dinlere, milletlere iftira, küfür, hakaret ederek karalama ya da itibarsızlaştırma, nefret ve ayrımcılık içerikli paylaşımları yayma amaçları engellenmek istenmiştir. Bu paylaşımı yapan kişilerin paylaşımlarına erişiminin engellenmesi ya da bu içeriğin tamamen çıkarılması/silinmesi uygulaması kararı alınmıştır. Bu yasada sosyal medya ağlarında korku, endişe ve panik oluşturmak amacıyla ülkenin iç ve dış güvenliği, kamu güvenliği/düzeni ve genel işleyişi ile ilgili gerçek olmayan içerik, bilgi yayan kişiler 1 yıldan 3 yıla kadar hapisle cezalandırılır müeyyidesi de bulunmaktadır. Kişi bu paylaşımları gerçek kimliğini gizleyerek yapmış veya bir örgüt adına bu içerikli paylaşıyor ise ceza yarı oranında

artırılmaktadır. Yasaya göre günlük erişim sayısı 10 milyondan fazla olan sosyal medya ağlarına Türkiye içerisinde ikametli Türk bir temsilci bulundurma zorunluluğu getirilmiştir. Yasa ile temsilcinin yargı kararları dahilinde kamu/anayasal düzenini bozma amaçlı içerik yayan, casusluk ve devlet sırlarını yaymaya dair içerik yayan, nefret suçu içerikli paylaşım yayan kişilerin bilgilerini adli birimlere vermek zorunluluğu getirilmiştir. Yasaya göre sosyal medya ağı yargı kararını 4 saat içinde yerine getirmediği takdirde bant genişliği %90 oranında daraltılabilmektedir (www.resmigazete.gov.tr, 2022 / URL 23). Sosyal medyada gerçeğe aykırı bilgi yaymayı ve nefret suçu içerikli paylaşımları önleme amacıyla getirilen bu yasa kişilerin ve kurumların karalanmasını, itibarının zedelenmesini önleme amacı taşımaktadır. Bunun yanında bu yasanın internette haber yayınlayan birimleri kısıtlayacağı, internette özgürlüklerin azaltılacağı, muhalefete baskı ve sansür olarak kullanılacağı yorumlarını yapan kesimlerde olduğu görülmektedir.

IV. TWITTER'DA MASKE KULLANMA ZORUNLULUĞU VE İSTEĞE BAĞLI COVID-19 AŞISI OLMA KAMPANYALARINA YÖNELİK NEFRET (LİNÇ) SÖYLEMİNİN ANALİZİ

A. Koronavirüs Tarihçesi

Tüm dünyada milyonları evine hapseden Covid-19 (Koronavirüs) kendini bu şekilde duyursa da aslında ilk olarak 1930 yılında tavuklarda keşfedilmiştir. İnsanlar üzerinde tespiti ise 1960'lı yıllara dayanıyor ve bugüne gelindiğinde insanlara enfekte olduğu tespit edilen Koronavirüs sayısı yedidir. Tespit edilen Koronavirüslerden dördü endemik türdür, yani düzenli bir şekilde belirli bir bölgede ya da belirli insan gruplarında görülen nispeten zararı az olan türdür. Diğer üç türü ise ciddi hastalığa sebep olan hatta ölümlere sebep olan türlerdir. Koranavirüsler genellikle kış aylarında soğuk nedeniyle daha etkili olabilmekte ve 229E, OC43, NL63 ve HKU1 türleri hafif, orta şiddette rahatsızlıklara sebep olmaktadır. İnsanlar üzerinde görülen ilk Koronavirüs türleri soğuk algınlığına sebep olan ve çok sıkıntılı enfeksiyonları nadiren oluşturan 229E ve OC43'tür. Koronavirüsün NL63 türü ilk olarak 2004'de Hollanda'da bronşiolit olan bir bebekte görüldü. Bundan bir yıl sonra Hong Kong'da zatürre olan yaşlı bir hastada Koronavirüsün HKU1 türü tespit edildi.

Koronavirüslerin ılımlı yüzü şiddetli akut solunum sendromu SARS ile değişti ve SARS virüsünü kapan hastaların yaklaşık %10'u öldü. SARS virüsünün nereden geldiği kesin olarak belirlenemese de, bu virüsün yarasalarda tespit edilmesi yarasalardan bulaştığı ya da misk kedisi üzerinden insanlara bulaştığı tahmin edilmektedir. Milyonları eve hapseden Covid-19 Koronavirüsüne benzeyen SARS-CoV Koronavirüsü ilk olarak Kasım 2002'de tespit edildi. Belirtileri Covid-19'da olduğu gibi kas, baş, boğaz ağrısı, ateş olan SARS-CoV virüsü nedeniyle 2002-2014 yılları arasında tespit edilen ölen insan sayısı 774 kişidir.

2002 Kasım ayında tespit edilmiş olan SARS virüsünden 10 yıl (2012'de) sonra Koronavirüs türü olan MERS-CoV virüsü ilk olarak Suudi Arabistan'da tespit edildi.

Bundan üç yıl sonra (2015'de) Güney Kore'de ve 2018'de yine Suudi Arabistan'da aynı virüs tespit edildi. Tespit edilen bu Koranavirüs türleri endemik tür yani belirli bölge ve insan sayısında görülen ve kontrol altına alınabilen, salgına sebep olmayan, çok bulaşıcı olmayan türlerdir. SARS belirtileri çok şiddetli olduğundan hastaların tanımlanması ve izole edilmesi kolaydı. Vakalara bakıldığında develerle yakın temasta olan kişiler olduğu görülmekte idi.

SARS-Cov-2 yani milyonları eve hapseden Covid-19 virüsü belirtileri çok hafif olmasından hatta bazı bireylerde hiç semptom göstermemesinden, bulaşma hızı çok yüksek olmasından dolayı kontrol altına alınabilmesi öncekilere çok daha zor olmuştur. Covid-19 SARS ya da MERS virüsleri kadar ölümcül olmamasına rağmen tespit edilmesindeki zorluklar ve bulaşma hızının çok yüksek olması nedeniyle bulaştığı ve ölümüne sebep olduğu insan sayıları daha önceki Koronavirüs türlerine göre çok daha yüksek olmuştur (www.ensonhaber.com, 2021 / URL 24).

1. Dünyada Yeni Koronavirüs (Covid-19) Krizi

Milyonları evlerine hapseden Koronavirüs'ün yeni türü ilk olarak Çin'in Wuhan kentinde tespit edildi. 31.12.2019 tarihinde Dünya Sağlık Örgütü Çin Ofisi bu yeni Koronavirüs ile ilgili ilk bilgileri aldı ve ilk twiti 4 Ocak 2020'de attı. Dünya Sağlık Örgütü 5 Ocak 2020'de Koronavirüs ile ilgili "salgın" uyarısını yayınladı. 9 Ocak 2020'de karşılaşılan bu durumu "Yeni Tip Koronavirüs" olarak isimlendirdi.

11 Ocak 2020'de yeni tür Koronavirüs sebepli ilk vefat Çin'de görüldü. 13 Ocak'da Tayland'da, 15 Ocak'da Japonya'da, 21 Ocak'da ABD'de, 24 Ocak'da Fransa'da, 29 Ocak'da Birleşik Arap Emirlikleri'nde yeni tip Koronavirüs vakaları tespit edildi. 30 Ocak 2020'de Dünya Sağlık Örgütü direktörü Tedros Adhanom Ghebreyesus "uluslararası bir halk sağlığı acil durumunu" nu yani örgütün en yüksek alarm seviyesini ilan etti ve 4 Şubat 2020'de Birleşmiş Milletler Sekreterinden "BM kriz yönetimi politikası"nı işletmesini istedi.

Dünya Sağlık Örgütü 11 Şubat 2020'de yeni tip Koronavirüs'ü Covid-19 olarak isimlendirdi. 29 Ocak 2020'de devletlere karantina uygulaması tavsiye edildi. 7 Mart 2020'ye gelindiğinde Covid-19 vakaları yüzbin sayılarını aştı ve 13 Mart 2020 sonrası pandeminin merkez üssü Avrupa oldu. Vaka sayısı 4 Nisan 2020'de bir milyonu aştı (www.gazeteduvar.com.tr, 2021 / URL 25). 25 Kasım 2022 tarihi itibariyle küresel boyutta Dünya Sağlık Örgütüne bildirilen koronavirüs vaka sayısı 636.440.663, ölüm

sayısı ise 6.606.624 kişidir. 31 Mayıs 2022 tarihi itibariyle küresel boyutta yapılan aşı sayısı 12.959.275.260 doz aşıdır (covid19.who.int, 2021 / URL 26).

2. Koronavirüs Krizinin Türkiye'ye Yansıması

Türkiye'de ilk Koronavirüs vakası Sağlık Bakanlığı tarafından 11.03.2020 tarihinde açıklandı. Koronavirüs kaynaklı ilk ölüm ise 15.03.2020 tarihinde görüldü. Eve kapanma uygulaması ilk olarak Mart 2020 başladı ve 2022 Mayıs tarihine gelindiğinde sağlık kuruluşlarında maske takma zorunluluğu hariç tüm önlemler kaldırıldı. Haziran 2022 tarihine gelindiğinde Türkiye'de Covid-19 toplam vaka sayısı 15,1 milyon kişi olmuş, 98.965 kişinin ölümü gerçekleşmiş oldu. Tüm Dünya'da ise Haziran 2022 itibariyle toplam covid-19 vaka sayısı 535 milyon kişi, vefat sayısı ise 6.31 milyon kişi olarak kayıtlara geçmiş oldu.

3. Türkiye'de Koronavirüs Krizinin Yönetim Süreci

Çin'in Wuhan eyaletinde görülen yeni tip Koronavirüs hastalığı Türkiye'ye ulaşana kadar ilk önlem olarak Sağlık Bakanlığı'na bağlı olarak çalışan Koronavirüs Bilim Kurulu oluşturuldu. Yeni tip Koronavirüsle mücadele sürecinin yönetimi bu kurulun aldığı kararların iktidara tavsiye belgeleri üzerinden yürütüldü. Kısa süre sonra Koronavirüs hastalığı vaka ve ölüm sayılarının her gün dijital gösterge ile açıklanacağı belirtildi ve Türkiye'de bu tablo en fazla takip edilenler arasına girdi. Bu tabloda günlük Koronavirüs vaka sayısı, vefat sayısı, yapılan test sayısı belirtildiği gibi o güne kadar olan toplam vaka sayısı, test sayısı, vefat sayısı ve iyileşen insan sayıları da belirtilmeye başlanmıştır. Kamuoyuna sunulan bu tablo sonucu Koronavirüs salgını ile mücadele daha şeffaf bir zeminde yürütülmeye başlanmıştır.

Şekil 35 Sağlık Bakanlığı'nın İlk Açıkladığı Günlük Koronavirüs Tablosu

Kaynak: doktorclub.com, 2020

2022 Mayıs ayına gelindiğinde günlük açıklanan tablo haftalık olarak açıklanmaya başlanmıştır.

Şekil 36 Sağlık Bakanlığı'nın Açıkladığı Haftalık Koronavirüs Tabloları

Kaynak: covid19.saglik.gov.tr, 2022

Şekil 37 05.12.2022 İtibariyle Türkiye'de Koronavirüs Aşısı Olma Yüzdesi

Kaynak: covid19.saglik.gov.tr, 2022

Çizelge 9 Türkiye'de Koronavirüs Hastalığı Kronolojisi [6]

Tarih	Koronavirüs Pandemisi Süreci, Karar ve Gündemleri
2020 Ocak	10.01.2020 tarihinde Koronavirüs hastalığı ile mücadele edilebilmesi için Sağlık Bakanlığı'na bağlı Bilim Kurulu oluşturuldu. 24 Ocak 2020'de havaalanlarına termal kameralar yerleştirildi ve belirti gösterenlerin karantinaya alınacağı açıklandı. 31 Ocak 2020'de Wuhan'da bulunan Türk'leri almak için uçak gönderildi.
2020 Şubat	3 Şubat 2020'de Çin'den gelen bütün uçuşlar durduruldu. 23 Şubat 2020'de İran sınırı kapatıldı ve tek taraflı olarak İran'a olan uçuşlar durduruldu. 29 Şubat 2020'de Irak, İtalya ve Güney Kore'ye olan uçuşlar karşılıklı olarak kapatıldı ve Irak sınırı da kapatıldı.
2020 Mart	11.03.2020'de ilk Koronavirüs vakası Sağlık Bakanlığı tarafından açıklandı. Hasta erkek bir bireydi ve ismi açıklanmadı. 15.03.2020'de ilk ölüm gerçekleşti. Eski Kara Kuvvetleri Komutanı Aytaç Yalman Koronavirüs hastalığından ölen ilk birey olarak kayıtlara geçti. 16 Mart'ta okulların 1 hafta, üniversitelerin 3 hafta eğitime ara vereceği, Nisan ayının sonuna kadar spor müsabakalarının seyircisiz olacağı açıklandı. 23 Mart'ta eğitimin internet üzerinden uzaktan eğitimle ve televizyon üzerinden yapılacağı açıklandı. Tüm özel ve vakıf hastaneleri pandemi hastanesine dönüştürüldü. Koronavirüs vaka sayılarının her gün dijital olarak açıklanması kararlaştırıldı. Mart aynın sonuna gelindiğinde Covid-19 vaka sayısı 13.531 kişiye, ölüm sayısı ise 214 oldu. Yapılan toplam test sayısı 92.403 olarak açıklandı.
2020 Nisan	En çok vaka ve ölüm sayısının İstanbul'da olduğu, 601 sağlık çalışanının Koronavirüs olduğu ve 1 doktorun vefat ettiği, tüm illerde vaka olduğu, 39 ilde ölüm olduğu, Türkiye geneli vefat sayısının %82'sinin 60 yaş ve üstü hastaların olduğu açıklandı. İstanbul Çapa Tıp Fakültesi Öğretim Üyesi Prof.Dr Cemil Taşcıoğlu Covid-19 nedeni ile vefat eden ilk doktor oldu.
2020 Mayıs	1-3 Mayıs arası sokağa çıkma yasağı uygulanmasına, 65 yaş üstü kişilerin sokağa çıkma yasağı olduğunda günde 4 saat dışarı çıkabilmesine, 11 Mayıs'ta AVM lerin açılmasına, askerlik terhis işlemlerinin 31 Mayıs'ta başlamasına, berberlerin 11 Mayıs'ta açılmasına, LGS'nin 20 Haziran'da, YKS'nin 27-28 Haziran'da yapılmasına, tüm otomotiv fabrikalarının açılmasına, cerrahi maskelerin bir adetinin 1TL olmasına, 29 Mayıs'tan sonra camilerin açılmasına, Yeşilköy Prof. Dr. Murat Dilmener Acil Durum Hastanesi'nin 31 Mayıs'ta açılmasına, karar verildi.
2020 Haziran	MSÜ, LGS, YKS Yapıldı. Yolculuk kısıtlamaları kaldırıldı. 65 yaş üstü sokağa çıkma yasağı kaldırıldı
Ağustos	Kamu çalışanlarına esnek, uzaktan çalışma izni verildi

[6] Çizelge yazar tarafından oluşturulmuştur. İçindeki bilgiler www.atlasdergisi.com ve www.aa.com.tr sitelerinden alınmıştır.

Çizelge 10 Türkiye'de Koronavirüs Hastalığı Kronolojisi[7]

Tarih	Koronavirüs Pandemisi Süreci, Karar ve Gündemleri
2020 Ekim	Dijital Koronavirüs hasta tablosunda hastalığı hafif geçirenlerin sayısıda verilmeye başlandı.
2020 Kasım	Okulların eğitim-öğretim sezonu sonuna kadar uzaktan eğitimle yapılması ve haftasonu 10-20 arası sokağa çıkma yasağı uygulanması kararlaştırıldı.
2020 Aralık	Çin menşeli Sinovac ürünü CoronaVac aşısının bir kısmı Türkiye'ye getirildi.
2021 Ocak	13 Ocak'ta CoronaVac aşısı acil kullanım onayı alarak aşılama başladı. İlk aşı Sağlı Bakanı Fahrettin Koca ve Bilim Kurulu üyelerine vuruldu. 14 Ocak'ta Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan aşı oldu.
2021 Şubat	Koronavirüs hastalığının Brezilya ve Güney Afrika varyantı Türkiye'de görüldü.
2021 Mart	İki haftada güncellenmek üzere valiler tarafından 81 ilin risk haritasının oluşturulmasına karar verildi.
2021 Nisan	14 Nisan'da hafta içi 19.00-05.00 arası, hafta sonu ise tamamen kapanma kararı alındı. Vakaların artması üzerine 29 Nisan saat 19.00 dan 17 Mayıs 05.00 tarihine kadar tamamen kapanma kararı alındı. Rus menşeli Sputnik V COVID-19 aşısına acil kullanım onayı verildi.
2021 Mayıs	17 Mayıs sonrası için hafta içi 21.00-05.00 arası hafta sonu tamamen kapanma kararı alındı.18 Yaş altı ve 65 yaşın üstündeki aşı olan bireylerin sokağa çıkma yasağı kaldırıldı.
2021 Temmuz 2021 Ağustos	1 Temmuz'dan itibaren kısıtlamalar kaldırıldı. Yüzyüze eğitime başlandı. Evde izolasyonlar sona erdi.
2021 Aralık	22 Aralık'ta Türk Koronavirüs aşısı Turkovac için acil kullanım onayı verildi.
2022 Mart	Açık havada maske takma zorunluluğu kaldırıldı. HES kodu uygulaması sona erdi. Kapalı alanlarda maske kullanımına devam kararı alındı.
2022 Nisan	Sağlık kuruluşları ve toplu taşıma araçları hariç kapalı alanlarda maske takma zorunluluğu da kaldırıldı. Koronavirüs Bilim Kurulu'nun sadece olağanüstü durumlarda toplanmasına karar verildi.
2022 Mayıs	Toplu taşımada maske takma zorunluluğu kaldırıldı. Sağlık kuruluşlarında maske takma zorunluluğuna devam kararı alındı.

[7] Çizelge yazar tarafından oluşturulmuştur. İçindeki bilgiler www.atlasdergisi.com ve www.aa.com.tr sitelerinden alınmıştır.

4. Türkiye'de İsteğe Bağlı Covid-19 Aşısı Yapma Çalışmaları

Türkiye'de Koronavirüs aşılarının yapılması 13 Ocak 2021'de Sinovac olarak bilinen Çin menşeli CoronaVac ile başladı. Bunu Türk bilim insanları Özlem Türeci ve Uğur Şahin'in ürettiği Biontech aşısı izledi. 2021 Aralık'ta Erciyes Üniversitesi Aşı Araştırma ve Geliştirme Uygulama ve Araştırma Merkezi'ne bağlı Türk bilim insanlarının ürettiği Turkovac aşısı yapılmaya başlandı. 13 Haziran 2022'ye gelindiğinde tek doz aşı olanların sayısı 57.811.079 kişi, ikinci doz aşı olanların sayısı 53.024.115 kişi, üçüncü doz aşı olanların sayısı 36.581.105 kişi, toplamda 147.416.299 kişi Koronavirüs aşılarını olduğu açıklandı. 4 Aralık 2022 tarihine gelindiğinde ise Türkiye'de toplam yapılan aşılama sayısı 152.076.635 adet olmuştur. Bu sayının 57.944.329 kişisi 1 doz aşı olanlar, 53.180.616 kişi 2 doz aşı olanlar, geri kalanlar ise üç ve dahaz fazla doz aşı olanlardır (covid19asi.saglik.gov.tr, 2021 / URL 30). Sağlık Bakanlığı'nın COVID-19 Aşısı Bilgilendirme Platformu ismiyle yayımladığı bu sayılar her gün güncellenmektedir.

Türkiye'de Koronavirüs aşısı olma tamamen isteğe bağlı yürütülmüş bir uygulama olarak sürdürüldü ve sürdürülmektedir. Bireylerin özgürce karar vermesi üzerine yürütülen bu aşılama süreçlerinde katılımı artırmak için aşı olmaya yönelik farkındalık videoları çekilmiş ve afişler yapılmıştır. Bunun bağlamda Türkiye içinde ve dışında önde gelen siyasi, sanatçı ve sporcu figürlerinin aşı olurken görüntüleri yayımlanarak ve toplumun önde gelen figürlerinin aşı olmaya çağıran söylemlerini içeren video, afiş gibi içeriklerin televizyon ve internetten dolaşıma sokulması ile aşı olma konusunda istek oluşturulmaya çalışılmıştır. Rol model olan figürlerin Koronavirüs aşılarını tavsiye etmelerinin kişiler üzerinde oluşabilecek pozitif etkinin oldukça fazla olduğu düşünülebilir. Rol model denilebilecek kişilerin aşı olma tavsiyeleri aşı olmada pozitif etki oluşturabildiği gibi, bazı kişilerde baskı olarak da algılanabilmektedir. İsteğe bağlı olan Koronavirüs aşıları algılanan bu baskı nedeniyle aşı zorunlu olarak yapılıyor imajı oluşturabilmektedir. Analizi yapılan tweetlerde bu durum açıkça gözlemlenmiştir. Koronavirüs'ü "Dünyaya yaymakta parmağı var" şeklinde komplo teorilerinin içinde yer alan Bill Gates'in aşı olma görüntüleri ise dikkat çekmektedir. Çalışma için analizi yapılan tweetlerde de Bill Gates'in Koronavirüs salgını olmadan önce sanki bu süreci biliyormuş algısını oluşturacak sözleri nedeniyle aşı olmayacağını açıklayan paylaşımlar mevcuttur.

Şekil 38 Koronavirüs Aşıları Olma Görselleri

Kaynak: onedio.com, 2021

B. Twitter'da Maske Takma Zorunluluğu ve Aşı Olma Kampanyalarına Karşı Nefret (linç) Söylemi

1. Araştırmanın Yöntemi

a. Önemi

Bu araştırma zorunlu maske kullanımı ve isteğe bağlı Koronavirüs aşısı karşıtlığı meselesinin ardındaki ideolojik, sosyolojik ve toplumsal nedenlerini anlama yönünden önemlidir. Bununla beraber bu çalışma, nefret söylemlerinin oluşturulmasında sosyal medya ağlarının etkisini ve nefret söylemlerinin arkasında yatan sebepleri ortaya çıkarmak yönünden de önem arz etmektedir.

b. Amacı

Bu tez çalışmasının amacı Koronavirüs salgını sürecinde yayılımı önleme ve hastalığın etkisinin azaltılmasına yönelik zorunlu olarak maske takılmasına ve isteğe bağlı olmasına rağmen Koronavirüs aşılarının olunmasına karşı oluşan nefret söylemlerinin arkasında yatan ideolojik, sosyal ve toplumsal sebepleri araştırmaktır. Bu araştırma ile

sosyal medya ağlarının nefret (linç) söylemleri oluşturulmasında oynadığı rol ve nefret söylemlerini oluşturan dinamikler açıklanmaya çalışılmıştır.

Çalışmada bu amaçlara ulaşabilmek için sosyal medya ağları kavramı tüm boyutlarıyla incelenecektir. Sonraki kısımda nefret söylemleriyle beraber onu tamamlayıcı bileşenler üzerinde durulacak ve sosyal medya ağlarının nefret söylemleri (linç) oluşturulmasındaki etkisi ve katkısı ortaya çıkarılmaya çalışılacaktır. Çalışmanın analiz kısmında Koronavirüs sürecinin Dünyada ve Türkiye'de yönetim süreci anlatıldıktan sonra Van Dijk'in eleştirel söylem analizi ile tweet analizi yapılacaktır.

c. Yöntemi

Çalışma kapsamında ele alınan zorunlu maske kullanımı ve isteğe bağlı Koronavirüs aşısı olma ile ilgili yoğun nefret (linç) söylemleri içeren 20 tane tweet paylaşımı örnek vaka incelemesi olarak Van Dijk'in eleştirel söylem analizi ile incelenecektir. Belirlenen tarih kısıtları arasında 20 adet tweet örnek vaka incelemesi için, tez kapsamında analiz yapılmak üzere seçilecektir. 20 adet örnek vakanın 10 tanesi Türkiye dışından, diğer 10 tanesi de Türkiye içinden yapılan Twitter paylaşımlarından seçilmiştir. Yoğun olarak maske ve Koronavirüs aşısı karşıtlığına yönelik nefret (linç) söylemleri barındıran tweet paylaşımları incelenirken anonim/belirsiz hesaplardan atılmış olan tweetler, haber tarzındaki paylaşımlar ele alınmayacaktır. Maske kullanma zorunluluğu ve Koronavirüs aşılarını yapma çalışmalarına karşı nefret (linç) söylemleri barındıran ve örnek vaka olarak ayrılan 20 tane tweet paylaşımı incelenirken bu paylaşım sahiplerinin kullanmakta olduğu Twitter hesaplarının gerçek hesap olmasına önem gösterilmiş ve kullanıcıların hesap kimlikleri gizlenmiştir.

Çalışmanın ikinci kısmında yeni medya ve sosyal medya kavramları, sosyal medyanın tarihsel gelişimi ve temel özellikleri, sosyal medyanın etki alanları, sosyal paylaşım ağları, sosyal paylaşım ağlarının yapı taşları ve analizin alanı olan Twitter açıklanmıştır. Üçüncü bölümde nefret ve söylem, nefret söylemi (linç) kavramları, nefret söylemlerinin çeşitleri, nefret söylemlerinin ifade özgürlüğü ile ilişkisi ele alınmış sonraki aşamada sosyal medya ağlarında nefret söylemleri açıklanmaya çalışılmıştır. Dördüncü kısımda ise araştırma kuramı olan Van Dijk"in eleştirel söylem analizi açıklanıp uygulamaya geçilmiştir. Örnek Twitter paylaşımlarının incelenmesiyle sosyal medya ağlarında maske kullanımı ve Koronavirüs aşılarına yönelik üretilen nefret söyleminin analizi yapılmıştır. Çalışmada amaç zorunlu maske

takma takılması ve isteğe bağlı Koronavirüs aşı yapma çalışmalarına yönelik Twitter'da yapılan nefret söylemlerinin ideolojik, toplumsal, sosyo-politik yönlerini ortaya çıkarmaktır. Bu nedenle söylemlerin dilbilimsel yönü kadar arka plan yönlerinin analizine de önem veren Teun A. van Dijk'in nitel eleştirel söylem analizi kullanılmıştır.

d. Sınırlılıklar

Çalışma kapsamında maske kullanma zorunluluğu ve Koronavirüs aşılarına dair nefret söylemleri barındıran Twitter paylaşımları 10.09.2020- 31.12.2021 tarihleri arasındaki zaman kısıtı ile sınırlandırılarak incelenmiştir. Bu kısıtlar arasında yoğun nefret söylemi içeren 20 tane tweet paylaşımı örnek vaka incelemesi için seçilmiştir. Maske ve Koronavirüs aşı karşıtlığına dair nefret (linç) söylemleri barındıran paylaşımlar incelenirken anonim/belirsiz hesaplardan atılan ve haber tarzı olan paylaşımlar ele alınmamıştır. Nefret içerikli tweetlerin 10.09.2020- 31.12.2021 tarihleri arasında paylaşılan tweetlerden seçilmesi, nefret paylaşımlarının sadece Twitter sosyal medya ağından atılan paylaşımlardan seçilmesi, 20 adet tweetin analizinin yapılmış olması, anonim/belirsiz hesaplardan atılan nefret tweetlerinin analize katılmaması çalışmanın sınırlılıklarıdır.

Tezin herhangi bir olağanüstü maliyeti yoktur ve herhangi bir yerden maddi destek alınmayacaktır.

Tez çalışması takvimi:

14.02.2022 Tez çalışmasına başlama tarihi.

10.09.2020 – 31.12.2021 tarihleri arasında Twitter'da maske takma zorunluluğuna yönelik tepki paylaşımlarının araştırılması.

20.01.2021 – 31.12.2021 tarihleri arası Twitter'da aşı olma kampanyalarına yönelik tepki paylaşımlarının araştırılması.

01.12.2022 Tez çalışmasının tahmini bitme tarihi.

2. Eleştirel Söylem Analizi

Bireyler birbiri ile diyalog kurarken ya da geleneksel/yeni medya organlarında ifade etmek istediklerini kendilerine göre algıyla tanımlarlar. Bu algı tanımlaması söylemdir. Bu algı tanımlaması kişilerin bulunduğu bölgelerin özelliklerinden, ait

olduğu toplumdan, siyasi tercihlerinden ve ideolojik görüşlerinden etkilenir (Güllüoğlu, 2012:272). Söylem kişinin ya da kurumun kodlarını da ortaya çıkarır. Birçok faktörden etkilenerek geliştirilen söylem oluşturulmak istenilen algının görünen şeklidir. Farklı şekillerde ifade edilerek doğru yanlış gibi, yanlış da doğru olarak gösterilebilir. Egemen odak bilgiyi elindeki medya gibi enstrümanlarla yönlendirebilir gerçek olanı farklı olarak algılanmasına yol açabilir. Burada egemen odak olarak sadece ülkeyi yöneten iktidarlar anlaşılmamalıdır. Ülkeyi yönetmeye aday ana muhalefet ve diğer muhalefet partileri, iş insanları dernekleri, spor veya sektör federasyonları, sendikalar, dernekler, vakıflar, televizyonlar, gazeteler, sivil toplum kuruluşları, sosyal medyadaki trol gruplar egemen odaklar olarak değerlendirilebilir.

Bu durumda söylemin eleştirel olarak ele alınması oldukça önem kazanmaktadır. Egemen odakların söylemle örtük olarak ifade etmek istedikleri noktaları ortaya çıkarmak eleştirel söylem çözümlemesinin amaçlarından biridir. Eleştirel söylem analizi söylemle meşrulaştırılmak istenen kötü ya da iyi algının ortaya çıkarılma çabasıdır (Özer, 2012:203-204).). Egemen sınıflar oluşturdukları söylemle kendi amaçlarına yönelik alan açma çabasında olabilirler ve ellerindeki imkânlarla oluşturdukları gücü kötüye kullanabilirler. Gerçeğin hangi göstergeler kullanılarak ele alındığı ve anlamlandırıldığı, ne şekilde algılandığı en nihayetinde sürecin dil yoluyla aktarılış şekli oldukça önemli bir noktadır (Büyükkantarcıoğlu, 2012:164). Eleştirel söylem analizi bu kötüye ya da iyiye yönelik oluşturulan algıyı ortaya çıkarmak ister.

Teknik bir şey elde etmenin bilgisidir (Yengin, 2014:49). Çalışmada isteğe bağlı olan Koronavirüs aşısı yapma kampanyalarına ve zorunlu maske takma kararlarına yönelik Twitter'da yapılan paylaşımların analizi Teun A. van Dijk'in eleştirel söylem analizi üzerinden yapılacaktır. İdeoloji, egemen odakları temsil eden kesimlerin sosyal temsilidir. Gösterge yoksa ideolojide yoktur (Voloşinov, 2001:48). Dilbilim dilin toplumsal pratiklerini anlamlandırıp simgeleştirerek düşüncenin oluşum mekanizmasını açıklamaya çalışır (Sancar Üşür, 1997:73). Van Dijk geliştirdiği söylem analizi tekniğinde metni dilbilimsel veya yapısal olarak analiz ettiği gibi ideolojik, toplumsal ve sosyopolitik inançların arka plan kodlarına bakarak söylemin inşa ediliş şeklini göstergelerle ortaya çıkarmaya çalışmaktadır. Dijk'in analiz tekniği paylaşımın yapısını belirlemede, bundan daha önemlisi de ideolojik sunumunu ortaya çıkarmada diğer analiz metodlarına göre öne çıkmaktadır (Özer, 2015:200). Söylem çözümlemesinde Sosyo-bilişsel yaklaşım anlayışını getiren Van Dijk söylemlerin

sosyal temsil yönüne işaret etmektedir. Söylem ve toplum arasında bir bağ vardır ve toplumlardaki söylem kontrolünü yönlendiren araçlar üzerinde durmaktadır. Van Dijk dilin söylem olarak söylediğinden çok söylemediği ile ilgilenmektedir. Söylenenin arka kodlarını merak eder "aslında ne diyor" sorusunu sorarak söylemin ideolojik, toplumsal yönlerini ortaya çıkarmaya çalışır.

Teun Adrian van Dijk sosyal medya paylaşımlarının yapılarını çözümlerken "sentaktik" ve "semantik" olarak iki farklı analiz yöntemini kullanmıştır. Sosyal medya metninin anlatım dilinin gramer bazında çözümlemesi "sentaktik", söylemin bütün olarak anlatmak istediklerinin çözümlemesi "semantik" çözümleme olarak tanımlanabilir. Semantik çözümlemede paylaşımın yazdığına değil yazmadığına yoğunlaşılmakta bir anlamda arka plan kodları anlamlandırılmaya çalışılmaktadır. Kişini paylaşımı atma motivasyonu ortaya çıkarılmaya çalışılmaktadır.

Teun Adrian van Dijk'in eleştirel söylem analizi makro ve mikro yapılarından oluşmaktadır. Makro yapı ile söylemin "Tematik" ve "Şematik" çözümlemesi gerçekleştirilmektedir. Makro yapı söylemin dili, bağlam, sosyal, ideolojik, toplumsal ardalan bilgileri, söylemin kaynağı, söylemle birlikte paylaşılan fotoğraf vb. görsel varsa bunların incelemesi yapılmaktadır. Mikro yapı ile söylemin sentaktik, bölgesel uyum, kelime seçimleri ve paylaşımın retoriği çözümlemesi gerçekleştirilmektedir. Sentaktik çözümleme söylemin dilbilimsel analizidir. Söylemdeki cümlelerin pasif ya da aktif, karmaşık ya da basit olma durumları sentaktik çözümleme içinde değerlendirilmektedir. Bölgesel uyum çözümlemesinde cümleler arasındaki işlevsel, nedensel ve referansal ilişki durumları değerlendirilmektedir. Kelime seçimlerinde ise söylemdeki kelimelerin düz anlam, yan anlam, metafor ve metonimi durumlarına bakılarak söylemdeki ideolojik yapılanma, temel inanç gibi durumların tespiti yapılmaktadır. Metafor anlatımı güçlendiren, anlatıma sanatsal değer katan mecaz anlatımdır. Güzel bir şey anlatılırken bunu başka bir güzelliğe atıfta bulunarak anlatmak metafor olarak tanımlanmaktadır. Metonimi aralarında nitelik yönden bağ olan iki unsurun birbiri yerine kullanılması olarak tanımlanır. Parçanın bütün yerine kullanılıp genişlemesi, bütünün parça yerine kullanılıp daralması durumu metonimidir. Retorik kısmında söyleme ek olarak kullanılan fotoğraf, tanık ifadesi ya da ek belge varsa bunların çözümlemesi yapılmaktadır (Van Dijk, 1988:15).

A-Makro Yapı

1-Tematik Yapının İncelenmesi
a)Twitter Paylaşımının Metni
b)Twitter Paylaşımında Kullanılan Görsel
c)Twitter Paylaşımının Bulunması İçin Kullanılan Anahtar Kelimeler

2-Şematik Yapının İncelenmesi
a) Paylaşımın Anlatım Dili (Tweette kullanılan dil)
b) Paylaşımın Ardalan Bilgisi (Tweetteki toplumsal, sosyal ve ideolojik kodlarının araştırılması)
c) Paylaşımın Bağlam Bilgisi (Tweetteki söylemin oluşmasına sebep olan etken)

B-Mikro Yapı

1-Paylaşımın Sentaktik Çözümlemesi (Tweetin Dilbilimsel olarak analizi)

2-Bölgesel Uyum
a)Nedensel İlişki
b)İşlevsel İlişki
c)Referansal İlişki

3-Paylaşımdaki Kelime Seçimi (Yan anlam, düz anlam, metafor, metonimi gibi)

4-Paylaşımdaki Retorik (Paylaşımın inandırıcılığını artırmak amacıyla kullanılan belge fotoğraflar, tanık ifadesi, sayısal veri gibi)

Şekil 39 Teun Adrian Van Dijk'in Eleştirel Söylem Analizi Modeli

Kaynak: **(**Özer, 2011: 85)

3. Eleştirel Söylem Analizi Uygulaması

Analiz 1:

Şekil 40 Analizi Yapılacak 1.Tweet

Kaynak: Twitter, 2021

Çizelge 11 Analizi Yapılacak 1.Tweet Bilgileri

Tweet Bilgileri	Tweet İçeriği
Gönderinin İçeriği	Trinidad'daki kuzenim aşı olmayacak çünkü bir arkadaşı olmuş ve iktidarsızlaşmış. T……i ş…….ş. Arkadaşı evlenmeye haftalar kalmışken kız arkadaşı düğünü iptal etmiş. Bu nedenle dua edin ve kararınız içinize sinsin, zorbalığa gelmeyin
Kullanıcı	N. M.
Tweet Tarihi	13.09.2021
Retweet Sayısı	10,2K
Beğeni Sayısı	53,7K
Yorum Sayısı	60,3K
Takipçi Sayısı	25.370.636
Karşıtlık Türü	Aşı karşıtlığı

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapının İncelemesi

a)Twitter Paylaşımının Metni

"Trinidad'daki kuzenim aşı olmayacak çünkü bir arkadaşı olmuş ve iktidarsızlaşmış. Testisleri şişmiş. Arkadaşı evlenmeye haftalar kalmışken kız arkadaşı düğünü iptal etmiş. Bu nedenle dua edin ve kararınız içinize sinsin, zorbalığa gelmeyin"

Kullanıcı paylaşımında duygusal bir atmosfer oluşturmakta ve kuzeninin arkadaşı için takipçilerinden dua istemektedir. Bu olayı anlatarak takipçilerine aşı olacaksanız dikkat edin, düşünün ve zorla aşı yapmalarına izin vermeyin demektedir. Gönderi şu şekilde kurgulanmıştır "aşı olursanız iktidarsızlaşma, testislerin şişmesi gibi sağlık sorunları ile karşılaşabilirsiniz, aşı olan kişilere bakarak araştırma yapın, aşı olma konusunu araştırın ve emin olun, aşı olmak içinize sinsin. Rızanız dışında aşı yapma çalışmaları zorbalıktır. Rıza dışında aşı yapma zorbalıklarını kabul etmeyin".

b) Twitter Paylaşımında Kullanılan Görsel

Kullanıcı paylaşımında fotoğraf, belge, sayısal veri, rapor gibi görsel kullanmamakta ve kendi başından geçen bir olaydan bahsetmemektedir. Kuzeninin arkadaşının başından geçen bir olayı anlatmaktadır fakat kuzeninin ve kuzeninin arkadaşının adından bahsetmemiştir. Tweetinde Koronavirüs aşısı olan kuzeninin arkadaşının aşı olduktan sonra iktidarsızlaştığından, testislerinin şiştiğinden bahsetmiş fakat buna

sebep olan aşının türü ve bahsettiği tıbbi sıkıntılar ile ilgili sağlık raporu paylaşımda sunulmamıştır. Paylaşımını görsellerle desteklemeyen paylaşımcı duyduğu bir olayı anlatarak aşı karşıtlığı yapmaktadır. Bunlara bakılarak metinde enformasyon eksiltimi yapılmıştır denilebilir. Görsellerle desteklenmeyen paylaşımların inandırıcılığı da düşük olabilmektedir. Kişi paylaşımda "dua edin" diyerek manevi ifadeler kullanarak inandırıcılığını artırmak istiyor da olabilir. "Zorbalığa gelmeyin" ifadesi ile paylaşımının dikkat çekmesini hedeflediği de söylenebilir.

c)Twitter Paylaşımının Bulunması İçin Kullanılan Anahtar Kelimeler

"Covid-19 vaccine opposition", "Is Covid-19 a global game?", "I will not be vaccinated", "Mask opposition", "I will not wear a mask", "Coronavirus", "anti-coronavirus" etiketleri ile Twitter'da arama yapılarak çalışma konusu bu tweete ulaşılmıştır.

2.Şematik Yapı:

a. Gönderinin Anlatım Dili

Paylaşımın dili rivayet tarzındadır. Kullanıcı kendi başından geçen bir olaydan bahsetmemektedir. Kuzeninin arkadaşının başından geçen bir olaydan bahsetmekte yani duyduğu bir olayı nakletmektedir. Bu rivayet üzerinden aşının yan etkilerinden bahsedilerek aşı karşıtlığı mesajı verilmektedir. Paylaşımda hakaret, aşağılama yoktur. Kuzeninin arkadaşına dua isteyerek maneviyat içerikli duygusal bir dilde kullanıldığı görülmektedir. Paylaşımda takipçilere "aşı olma kararınız içinize sinsin, zorla aşı yapma zorbalığını kabul etmeyin" denilerek tavsiye dili de kullanılmış, gerçekte isteğe bağlı yapılan Koronavirüs aşı yapma çalışmalarını sanki zorla yapılıyormuş gibi göstererek, olmayan bir uygulamaya zorbalık diyerek Koronavirüs hastalığıyla mücadeleye destek vermediğini ifade etmiştir.

b.Ardalan Bilgisi

Zorbalık bireylerin kendisinden daha güçsüz, kendisini koruyamayacak kişileri değişik şekillerde kasıtlı ve sistematik olarak rahatsız etmesi, saldırganlık göstermesidir. Zorba davranışların ve şiddete meyilli olmanın sebebi olarak eğitim seviyesi gösterilebilir (Buluç, 2005: 44-73). Zorba eylemleri hayatın birçok alanında görmek mümkündür. Bu eylemler sonucunda zorbalığı yapanda "mutluluk", zorbalığa maruz kalanda ise "mutsuzluk" durumları oluşacağı muhakkaktır. Paylaşımda aşı yapma

çalışmaları zorbalık olarak değerlendirilmektedir. Avusturya dışında Koronavirüs aşısının zorunlu olduğu ülke olmamasına ve aşının tamamen bireylerin tercihine göre yapılmasına rağmen, aşı olma kampanyalarını "zorbalık" olarak değerlendiren kişiler olabilmektedir. Paylaşımı yapan bireyin bahsettiği ülke ABD'dir ve ABD'de Koronavirüs aşısı olma bireylerin isteğine bağlıdır. Bireylerin Koronavirüs aşısı olmalarını sağlamaya yönelik çalışmalarda aşının yararları anlatılmakta fakat bireylere aşı olmaları için baskı yapılmamaktadır. Paylaşımda aşı olma kararının bireylerin içine sinmesi tavsiyesi, isteğe bağlı aşı çalışmalarının amaçlarındandır. Bu durumda içine sinmeyen zaten Koronavirüs aşısı olmamaktadır ve bu bireylere bireysel/kurumsal baskı/müeyyide uygulanmamaktadır. Dolayısıyla paylaşımı yapan kişinin aşıyı araştırın, içinize sinsin, zorbalığa gelmeyin tavsiyesi fiziksel bir zorbalık olarak değerlendirilemez. Bu durumda Koronavirüs aşısı olmaya yönelik yoğun tavsiye kampanyalarını paylaşım sahibi sözel zorbalık olarak değerlendiriyor olabilir ya da "Zorbalığa gelmeyin" diyerek olmayan bir şeyi varmış gibi ifade ederek bireysel olarak karşı olduğu Koronavirüs çalışmalarına zarar verme çabasında olabilir.

Ulusal Aşı Danışma Komitesi'nin verilerine göre Koronavirüs aşılarının ateş, bağ ağrısı, halsizlik, eklem ağrısı, titreme, kas ağrısı, aşı yapılan yerde kızarıklık, ağrı, kızarıklık, şişme, mide bulantısı, kusma gibi yaygın yan etkileri bulunmaktadır. Kanda pıhtılaşma, nefes alma zorluğu, göğüste ağrı, bacakta şişme, şiddetli baş ağrısı, bulanık görme, ciltte morarma/lekeler ise Koronavirüs aşılarının nadiren görülen yan etkilerindendir (www.toronto.ca, 2021 / URL 32). Paylaşımda aşı olan kuzeninin arkadaşının Koronavirüs aşısı olduktan sonra iktidarsızlaşmış olması ve testislerinin şişmesi iddiası yaygın veya nadiren görülen Koronavirüs aşısı yan etkileri arasında görülmemektedir. Kullanıcı bireyleri dehşete düşürecek tıbbi sonuçlu bu örnekleri vererek sosyal medyada manipülasyon dili kullanarak, paylaşımında yaptığı rivayetli anlatımın ötesinde kişileri Koronavirüs aşılarından soğutma, aşı olmaktan vazgeçirme niyetleri taşıyor olabilir.

Paylaşımı yapan kişi ABD'li ünlü bir ses sanatçısıdır. ABD'de Koronavirüs aşısı olmayan sanatçıların alanları ile ilgili, konser gibi performanslara izin verilmemektedir. Koronavirüs aşı karşıtı olan kullanıcı aşı olmayıp konser yapamadığından dolayı yaşadığı maddi/manevi sıkıntılar nedeniyle tepki amaçlı böyle bir paylaşım yapmış da olabilir.

c.Bağlam Bilgisi

Paylaşımın bağlamında aşının iktidarsızlaşma, testis şişmesi yan etkisinden bahsedilmiş. Koronavirüs aşısı olup iktidarsızlaştı, testisleri şişti denilen kişinin kimliği ve bu tıbbi rapor paylaşılmamış. Ulusal Aşı Danışma Komitesi'nin Koronavirüs aşılarının yaygın ve nadiren görülen yan etkileri arasında iktidarsızlığa, testislerde şişme gibi yan etkiler yoktur. Paylaşımın bağlamında bahsedilen aşının iktidarsızlaşma, testislerde şişme gibi yan etkileri bilimsel olarak ortaya konmuş bir veri değildir. Kullanıcının paylaşımının bağlamı içinde bahsettiği Koronavirüs aşı yapma çalışmalarının zorbalık olarak değerlendirilmesi ve bahsedilen ülke olan ABD'de aşı çalışmalarının kişilerin isteğine bağlı olması nedeniyle fiziksel zorbalık değil, sözel zorbalık söylemini geliştirdiği ya da paylaşımı okuyan kişileri Koronavirüs aşılarından uzaklaştırma, aşı olmamaya yönlendirme gibi niyetle paylaşım yaptığı söylenebilir. Tüm bunlar kişinin aşı karşıtlığını korku uyandıracak tıbbi sonuçlara bağlayarak nefret mesajını verme eğiliminde olduğunu göstermektedir.

B. Mikro Yapı

1-Sentaktik Çözümleme

Paylaşım dört cümleden oluşmaktadır. İngilizcede özne+yüklem formülü olduğundan cümleler kurallı kullanılmış denilebilir. Dört cümlenin de yüklemi fiil olduğundan bu cümleler fiil cümlesidir. Paylaşımda uygun yerlerde noktalama işaretleri kullanıldığından anlam kargaşası görülmemektedir. Cümleler arasında anlam yönünden bağ olduğu görülmektedir.

Birinci cümle bağlı cümle yani birden fazla yargı (yüklem) olduğundan, yüklemin türüne göre fiil cümlesidir. Bu cümlede özne (my cousin) açıkça ortadadır. Amerika'da siyahi insanlar "çünkü" bağlacını because şeklinde değil de sokak ağzı olarak "cuz" şeklinde kullanırlar. Birinci cümlede "cuz" kelimesinin kullanılması paylaşımcının siyahi kimliği olduğu ihtimalini güçlendirmektedir. İhtimal denmesinin sebebi ABD'de ırkçılığa karşı olan beyaz insanlar da, siyahi insanların kullandığı "cuz" kısaltmasını kullanabilmektedir. İkinci cümle kurallı olmakla birlikte edilgen cümledir. Çünkü bu cümle nesne yani "his testicles" ile başlamaktadır. Üçüncü cümle iki parçadan oluşmaktadır. Birinci parçası isim cümlesi iken, ikinci parça fiil cümlesidir. Dördüncü cümle emir cümlesidir. Dördüncü cümlede kullanılan "ur"

ifadesi sosyal medya kullanım pratiklerindendir ve "your" anlamında kullanılmaktadır.

2-Bölgesel Uyum

a. Nedensel İlişki:

Paylaşımın ilk cümlesinde kuzeninin aşı olmamasının nedeni olarak arkadaşının aşı olduktan sonra iktidarsızlık sorunu yaşaması ve testislerin şişmesi olarak gösterilerek, nedensellik ilişkisi kurulduğu görülmektedir. Aynı zamanda kuzeninin arkadaşı evlenmek üzere iken kız arkadaşının evlilik törenlerini erteleme nedeni olarak Koronavirüs aşısı olması sonucu iktidarsızlık sorunu yaşaması ve testislerinin şişmesi olarak gösterilmesi nedeniyle burada da nedensellik ilişkisi kurulduğu görülmektedir.

b. İşlevsel İlişki:

Cümleler arasında işlevsel ilişki bulunduğu söylenebilir. Aşı olan kişinin testislerinin şişmesi ve iktidarsızlaşması nedeniyle paylaşımı yapan kişi, aşı olma konusu içinize sinsin, zorbalığa gelmeyin yani detaylı düşünerek aşı olun ya da olmayın diyerek işlevsel ilişki kurmaktadır.

c. Referansal İlişki:

Paylaşımda birinci, ikinci ve üçüncü cümle arasında referansal ilişki kurulmuştur. İkinci cümledeki testisleri şişen kişi ile birinci cümledeki iktidarsızlaşan kişi aynı kişidir. Üçüncü cümledeki "kız arkadaşı düğünü iptal etmiş" denilen kişide yine birinci ve ikinci cümledeki öznedir. Burada üç cümle arasında referansal ilişki varken dördüncü cümlede verilmek istenen mesaja odaklanılmış ve adeta slogan gibi bir cümle yazılmıştır.

3-Kelime Seçimleri

Paylaşımda metafor ya da metonimi içeren kelimeler, hakaret, nefret veya linç edici anlamda kelimeler kullanılmamıştır. Zorbalık "bullied" kelimesi hariç diğerleri düz anlamda kullanılmıştır. Zorbalık kelime anlamı itibariyle bir kişinin diğer kişilere duygusal ya da fiziksel yönden zarar verme eylemidir. Paylaşımda ise ABD'de isteğe bağlı yapılan aşı yapma eylemini zorbalık olarak değerlendirilmektedir. Paylaşım sahibinin, aşı yapma kampanyaları sonucunda kişilerin, aşı olmanın zorunlu olmasa da

bu yoğun kampanyalar sonucu aşı olmayı gayri ihtiyari duygusal zorlama sonucu istemesini zorbalık olarak değerlendiriyor olabilir.

Amerika'da siyahiler imasız, direk konuşarak yan anlam kullanmaktan imtina ederler. Beyazlar daha çok imalı, yan anlamlı, ırkçı kelimeler kullandığından siyahiler onlardan farklı olarak İngilizcede yeni bir diyalekt oluşturmuşlardır. Örneğin siyahilerin bu diyalekttiği kullanarak rap tarzı müziği geliştirmişlerdir. Paylaşımın ikinci cümlesinde kullanılan "cuz" ifadesi aslında because (çünkü) anlamındadır ve bu ifadeyi genellikle siyahi insanlar kullanırlar. Hatta siyahi insanların yanında olduğunu göstermek yani ırkçılığa karşı olduğunu göstermek isteyen beyaz insanlarda bu diyalekttiği kullanabilmektedir. Paylaşımdaki bu ifadeye bakarak kullanıcının siyahi bir insan olduğunu çıkarmak mümkündür.

Paylaşımda üç tane sosyal medyada kullanılan ifade mevcuttur. Bunlardan ikisi aynı şekilde "&" and (ve) anlamında kullanılmış. Diğeri dördüncü cümlede kullanılan "ur" ifadesi "your" (siz/sen) anlamında kullanılmıştır.

4-Metindeki Retorik

Paylaşımda aşı yapma çalışmaları zorbalık olarak değerlendirilmekte ve bu değerlendirilmenin argümanı olarak aşı olan kuzeninin arkadaşının iktidarsızlaşması ve testislerinin şişmesi olarak sunulmaktadır. Koronavirüs aşılarının yaygın veya nadiren yan etkileri arasında iktidarsızlaşma, testislerin şişmesi gibi belirtiler bilimsel olarak tespit edilmemiştir. Paylaşım sahibi de bu konuda kuzeninin adını, olunan Koronavirüs aşı türünü, aşı sonrası iktidarsızlaştığını, testislerinin şiştiği iddia ettiği kişinin adını ve bahsettiği tıbbi sonuçların Koronavirüs aşısından dolayı oluştuğuna dair tıbbi raporları sunmamıştır. Paylaşımda ikna edici veriler sunulmamıştır.

Analiz 2.

Şekil 41 Analizi Yapılacak 2.Tweet

Kaynak: Twitter, 2021

Çizelge 12 Analizi Yapılacak 2.Tweet Bilgileri

Tweet Bilgileri	**Tweet İçeriği**
Gönderinin İçeriği	Ölürsem ölürüm, kalırsam kalırım yine ölücem bi gün, sanki ölümsüzlük aşısını bulmuşlar gibi davranıyorlar… Müjde, kimse kalmıycak, hiç kimsecik, herkes naşşşşti
Kullanıcı	Y.T.
Tweet Tarihi	19.08.2021
Retweet Sayısı	792
Beğeni Sayısı	7003
Yorum Sayısı	87
Takipçi Sayısı	4,7 Mn
Karşıtlık Türü	Aşı karşıtlığı

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapının İncelemesi

a)Twitter Paylaşımının Metni

"Ölürsem ölürüm, kalırsam kalırım yine ölücem bi gün, sanki ölümsüzlük aşısını bulmuşlar gibi davranıyorlar…

Müjde, kimse kalmıycak, hiç kimsecik, herkes naşşşşti"

Kullanıcı paylaşımında Koronavirüs üzerine aşı çalışmasını yapan bilim insanlarına rest çekme, yapılan bu çalışmayı aşağılamaya yönelik bir söylem yapıyor. Gönderi şu şekilde kurgulanmıştır, "Aşı olanda, olmayanda bir gün ölecek. Ölmeme veya yaşamama kimse karışamaz. Koronavirüs aşısı ölümsüzlük aşısı değil, bu aşıyı da olanlar dâhil herkes bir gün ölecek".

b)Twitter Paylaşımında Kullanılan Görsel

Kullanıcı paylaşımında fotoğraf, belge, sayısal veri, rapor gibi görseller kullanmamıştır. Tweet Koronavirüs aşısının işe yaramadığını ifade etmemektedir. Aşının işe yaramadığından çok "karışmayın bana ister aşı olurum, ister aşı olmam, aşı olanda olmayanda bir gün ölecek" mantığı dâhilinde "aşı olun" tavsiyelerine verilen bir tepki içermektedir. Duyguları ifade eden bu paylaşımda görseller yer almamıştır.

c)Twitter Paylaşımının Bulunması İçin Kullanılan Anahtar Kelimeler

"Covid-19 aşısı karşıtlığı", "Covid-19 küresel oyun mu?", "Aşı olmayacağım", "Maske karşıtlığı", "Maske takmayacağım", "Koranavirüs", "Koranavirüs karşıtlığı", "Covid-19 aşısı karşıtı ünlü Türk'ler" etiketleri ile Twitter'da arama yapılarak çalışma konusu bu tweete ulaşılmıştır.

2.Şematik Yapı:

a. Gönderinin Anlatım Dili

Paylaşımın dili tepki, basite alma, boş vermişlik içermektedir. Paylaşım isteğe bağlı olan Koronavirüs aşılarının yaygınlaşması için yapılan kampanyalara karşı "naşşşti" şeklinde yani "hadi herkes yoluna" anlamında sokak dili/argo kullanılarak yapılan bir tepkidir. Paylaşımı yapan kişinin sanatçı olması ve aşı olmayan sanatçıların konser vermelerinin yasaklandığı bir ortamda maddi/manevi kayıplar sonrası bu karara verilen bir tepki dili de olabilir. Paylaşımda "sanki ölümsüzlük aşısını bulmuşlar gibi davranıyorlar" denilerek Koronavirüs aşısı çalışmaları basite alınmakta ve itibarsızlaştırılmaktadır denilebilir. "Ölürsem ölürüm, kalırsam kalırım yine ölücem bi gün" ifadesi ile hayata karşı boş vermişlik dili de gözlemlenmektedir. Bu ifadeyle aşıların sağladığı koruma göz ardı edilmekte ve "Müjde, kimse kalmıycak" denilerek Koronavirüs aşıları yapılsa da yapılmasa da insanın öleceği vurgulanmaktadır. Bu ifadeler ile aşının insanın bağışıklık sisteminde oluşturacağı direnç, hastalığa karşı koruma özelliği ve insan ömrüne kattığı fayda göz ardı edilerek, yapılan Koronavirüs aşı çalışmalarını itibarsızlaştırma dili kullanılmaktadır denilebilir.

b.Ardalan Bilgisi

Ölümsüzlük bitmeyen yaşam demektir. Ölümsüzlüğün çaresi geçmişten günümüze hep merak edilmiş, bu yolda kurulan hayaller bilimsel çalışmaların da motivasyon kaynağı olmuştur. Ölümsüzlük şuan için mümkün değildir fakat tıp alanında yapılan

çalışmalar sayesinde ortalama insan ömrü uzamıştır. Geçmişte toplu ölümlere sebep olan birçok hastalık sonrasında geliştirilen aşılar sayesinde sorun olmaktan çıkarılmıştır. Boğmaca, kızamık, kızamıkçık, çocuk felci, kabakulak, suçiçeği, difteri, hepatit A ve B, tüberküloz gibi hastalıklar geçmişte tedavisi olmayan ve sonucu ölümle biten hastalıklar iken sonrasında bilimsel çalışmalarla geliştirilen aşılar sayesinde bulaşması engellenmiş ve bu mikroplardan kaynaklanan ölümler yok edilmiştir.

Çalışması yapılan paylaşıma bakıldığında "sanki ölümsüzlük aşısını bulmuşlar gibi davranıyorlar" denmektedir. Burada paylaşımı yapan kişi geliştirilen Koronavirüs aşılarının Koronavirüs hastalığına çözüm olsa da ölümsüzlüğe çare olmadığı, Koronavirüs'ten kurtulsak da başka sebeplerden öleceğiz anlamında bu ifadeleri kullandığı söylenebilir. Bu ifadeler paylaşımcının hayatı umursamaz bir hayat tarzına sahip olduğunun ipuçlarını da vermektedir. Milyonlarca takipçiye sahip kullanıcı, bu kişilere tweet paylaşımları üzerinden "bu dünyayı çok da önemsemeyin", "aşılar ölümsüzlüğü sağlamıyor", "aşı olanda ölecek" gibi ifadelerle aşı itibarsızlaştırması arka plan mesajı verdiği görülmektedir.

Türkiye'de Koronavirüs aşısı zorunlu değildir ve tamamen kişinin özgür iradesi ile vereceği bir karardır. Aşı olma zorunlu değil fakat konser, tiyatro gibi bazı aktiviteleri yapabilmek için ilgili sanatçının Koronavirüs aşısı olma zorunluluğu vardır. Hayatlarını verdikleri konserlerden sağladıkları kazançlarla yürüten ses sanatçıları Koronavirüs aşısı olmadıklarında konser verememekte ve gelir kaybına uğramaktadırlar. Paylaşımcının ses sanatçısı olması ve Koronavirüs aşısı olma karşıtı olduğu düşünüldüğünde uğradığı kazanç kayıplarının verdiği psikoloji ile bu paylaşımı yaptığı da düşünülebilir. Sanatçı milyonları etkileme kapasitesine sahip birey olduğundan kendisi için Koronavirüs aşısını düşünmese bile etkilediği insanları aşı karşıtı yapabileceği ve onların Koronavirüs hastalığı ile ilgili sağlık sorunları yaşayabileceği gerçeğini umursamadığı görülmektedir. Bu anlamda paylaşımcı sanatçının, sanatçı sorumluluğuna dikkat etmeden tweet paylaşımları yapabildiğini ya da bu sorumluluğun çok da umurunda olmadığı okuması da yapılabilir.

c.Bağlam Bilgisi

Paylaşımın temel bağlamı, Koronavirüs aşısını olanda/olmayanda bir gün ölecek ve kimse bu dünya da kalmayacak, geliştirilen Koronavirüs aşılarını büyütmeye gerek yok düşüncesidir. Sanki ölümsüzlük aşısını bulmuşlar diyerek bu görüşünü yansıttığı

görülmektedir. Koronavirüs aşılarının geliştirilmesi ve yeterli sayıda aşılama sağlandığında insanların evde izolasyon zorunluluğu kaldırılmış ve hayatın olağan akış standardına dönülmüştür. Koronavirüs aşıları ölümsüzlüğü sağlamasa da hastalığın etkisini azalttığı, ölüm sayıları azalttığı da bir gerçektir. Paylaşımcı "ölümsüzlüğü bulmadılar" bağlamında yaptığı bu tweeti ile ölümleri azaltan Koronavirüs aşılarının bu özelliğini dikkate almamaktadır. Tüm bunlara bakıldığında paylaşım bağlamında "dünyayı umursamama", "bilimsel bir çalışmayı itibarsızlaştırma" düşüncesi olduğu söylenebilir.

B. Mikro Yapı

1-Sentaktik Çözümleme

Paylaşım iki cümle içermektedir. Türkçe'de özne+tümleç+yüklem formülü kurallı cümle olduğu düşünüldüğünde paylaşımdaki birinci cümlenin kurallı olduğu ancak öznesinin gizli olduğu görülmektedir. Birinci cümledeki "ölürüm" kelimesi ben ölürüm şeklinde açıkça verilmediği için gizli özne içermektedir. Aynı şekilde "kalırım", "ölücem" ifadelerinde gizli özne durumu vardır. Birinci cümle kurallı olduğundan slogan havası da vermektedir. Birinci cümlede "ölürüm", "kalırım", "ölücem" ve "davranıyorlar" ifadelerinden cümlelerin fiil cümleleri olduğu anlaşılmaktadır. Birinci cümle yüklemin yerine göre kurallı, yüklemin türüne göre fiil cümlesidir. İkinci cümle ise yüklemin türüne göre fiil, yüklemin yerine göre devrik cümledir. Öznesi ise açıkça belirtilmiştir.

İki cümlede de yazım hataları yapılmıştır. Birinci cümlede "ölücem" kelimesi "öleceğim" şeklinde, "bi gün" kelimesi "bir gün" şeklinde, ikinci cümlede ise "kalmıycak" kelimesi "kalmayacak" şeklinde yazılmalıydı. Paylaşımda "kimsecik" kelimesi ile küçültme anlamı verilmek istenmiştir. "Naşşşti" kelimesi ise argo olarak nitelendirilebilir. Burada paylaşımcı "herkes işine baksın", "herkes bir gün ölecek" anlamında bu ifadeyi kullanmışta olabilir.

"Ölürsem ölürüm", "kalırsam kalırım" ifadelerinde görüldüğü gibi sa, se ekleri ile cümleler birbirine şart anlamı yoluyla bağlanmıştır. Birinci cümlenin sonunda kullanılan üç nokta yanlış kullanılmıştır. Üç nokta eksiltili cümlelerde yani tamamlanmamış yargısı olmayan (yüklemi olmayan) cümlelerde kullanılır, burada ise yargı olduğundan nokta işareti ile cümle sonlandırılmalıydı. İkinci cümlede ise "naşşşti" kelimesinden sonra ünlem işareti gelmeliydi. Çünkü "müjde" kelimesi ile

seslenme bildirilmektedir ancak “müjde” kelimesinden sonra ünlem yerine virgül konulduğundan, ünlem cümlenin en sonuna gelir.

2-Bölgesel Uyum

a. Nedensel İlişki:

Cümlelerin nedensellik ilişkisi kurmadığı görülmektedir. İki cümle arasında nedensellik ilişkisi olmadığı gibi, cümlelerin kendi içinde de nedensellik ilişkisi yoktur. “Ölürsem ölürüm”, “kalırsam kalırım”, “sanki ölümsüzlük aşısını bulmuşlar”, “kimse kalmıycak”, “naşşşti” ifadeleri arasında nedensellik ilişkisi bulunmamaktadır.

b. İşlevsel İlişki:

Cümleler arasında işlevsel ilişki kurulmamıştır.

c. Referansal İlişki:

Paylaşımda kullanılan iki cümle arasında referansal ilişki bulunmamaktadır. İlk cümlede “ölürsem ölürüm”, “kalırsam kalırım” gibi kendisi için ifadeler kullanan paylaşımcı, ikinci cümlede ise “kimse”, “hiç kimse”, “herkes” gibi daha genel kesime hitap eden bir dil kullanmakta ve cümleler arasında referansal ilişki kurmamaktadır.

3-Kelime Seçimleri

Paylaşımın ikinci cümlesinde “hiç kimsecik” ifadesi ile küçümseme yapılmaktadır. İkinci cümlenin sonunda ise “naşşşti” ifadesi ile ile argo kelime kullanılmaktadır. “Ölücem”, “kalmıycak”, “kimsecik” kelime seçimleri, paylaşımda sokak ağzı pratiğinin kullanıldığını göstermektedir. Paylaşımda kullanılan “ölümsüzlük aşısı” ifadesinin yan anlam içerdiği asıl ifade edilmek istenenin “sanki ölümsüzlüğü bulmuşlar” ifadesi olduğu söylenebilir. İkinci cümledeki “naşşşti” argo kelimesi ile “herkes işine baksın” mesajı verilmek istendiği düşünüldüğünde burada da yan anlam içeren kelime seçimi yapıldığı görülmektedir. Diğer kelime seçimleri ise düz anlamda kullanılmıştır. İki cümlede de metafor ya da metonimi içeren ifade yoktur.

4-Metindeki Retorik

Paylaşım bir tepki mesajı anlamındadır. Koronavirüs aşı geliştirme çalışmalarını ve sonuçta geliştirilen aşıları küçümseyen kullanıcı bu ifadelerine karşılık belge, görüntü, veri vs. gibi ikna edici bir unsur ortaya koymamıştır. Koronavirüs aşı geliştirme çalışmalarını ve geliştirilen aşıları küçümseyen paylaşımcı bunlara destek olarak

“kimse kalmayacak, hiç kimsecik” yani aşı olanda ölecek olmayanda ölecek demektedir. Ölümsüzlük çok büyük bir beklenti olduğu düşünüldüğünde aslında kasıt aşıları itibarsızlaştırmaktır. Bu durumda kullanıcının bu itibarsızlaştırma niyetini ikna edici verilerle paylaşım yapmadığı görülmektedir.

Analiz 3:

Şekil 42 Analizi Yapılacak 3.Tweet

Kaynak: Twitter, 2021

Çizelge 13 Analizi Yapılacak 3.Tweet Bilgileri

Tweet Bilgileri	**Tweet İçeriği**
Gönderinin İçeriği	Direneceğim nereye kadar gittiyse gerekirse hayallerimden işimden gücümden okulumdan vazgeçerim ama o küresel oyunlarınıza yenilmem.
Kullanıcı	M.K.
Tweet Tarihi	18.09.2021
Retweet Sayısı	36
Beğeni Sayısı	135
Yorum Sayısı	0
Takipçi Sayısı	195
Karşıtlık Türü	Aşı karşıtlığı

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapının İncelemesi

a)Twitter Paylaşımının Metni

“Direneceğim nereye kadar gittiyse gerekirse hayallerimden işimden gücümden okulumdan vazgeçerim ama o küresel oyunlarınıza yenilmem.”

Paylaşımcı aşı olma meselesini küresel bir oyun olarak görmekte ve bu küresel oyuna karşı direneceğini söylemektedir. Gönderi şu şekilde kurgulanmaktadır "Koronavirüs hastalığı ve bu hastalık için geliştirilen Koronavirüs aşıları küresel bir oyundur, bu küresel oyuna karşı sonuna kadar direnilmelidir".

b)Twitter Paylaşımında Kullanılan Görsel

Kullanıcı Koronavirüs hastalığı ve bu hastalık için geliştirilen Koronavirüs aşılarının küresel oyun olarak ifade etmektedir. Bu iddiasını destekleyecek fotoğraf, belge, sayısal veri, rapor sunmadığı gibi bu konuda bilimsel araştırma yapmış ve yeni Koronavirüs salgınının küresel oyun olduğu sonucuna varmış bir araştırmacıyı da referans olarak göstermemektedir. Bu anlamda kullanıcının enformasyon eksiltimi yaptığı görülmektedir. Esasında Koronavirüs salgınının küresel oyun olduğunu söyleyen çok ciddi araştırmacılar vardır. Rockefeller vakfının 2010 yılında yayınlanan "Karantina Senaryosu" araştırması ve bu bağlamda yapılan salgın hastalık tatbikatları, Koronavirüs salgınının

çıkış noktası olan Çin'in Wuhan eyaletindeki laboratuvardaki elemanların daha önceden Bill Gates'in sahibi olduğu Kanada'daki bir laboratuvarda yetiştirilmeleri gibi süreçler çok anlamlıdır (Koenig, 2020). Kullanıcı bu araştırmacıları takip edip çalışmalarından etkilenip bu etkilenme motivasyonu ile tweet atmış olabilir fakat paylaşımda bunu destekleyecek bir görsel bulunmamaktadır. Görselle desteklenen paylaşımların inandırıcılık yönünün daha fazla olacağı düşünüldüğünde tweetin bu yönünün eksikliği göze çarpmaktadır.

c)Twitter Paylaşımının Bulunması İçin Kullanılan Anahtar Kelimeler

"Covid-19 aşısı karşıtlığı", "Covid-19 küresel oyun mu?", "Aşı olmayacağım", "Maske karşıtlığı", "Maske takmayacağım", "Koranavirüs", "Koranavirüs karşıtlığı" etiketleri ile Twitter'da arama yapılarak çalışma konusu bu tweete ulaşılmıştır.

2.Şematik Yapı:

a. Gönderinin Anlatım Dili

Paylaşımın ana dili slogan havası vermektedir. "Direnmek", "hayallerimden, işimden, gücümden, okulumdan vazgeçerim", "oyunlarınıza gelmem" ifadeleri slogan anlamı katan kelimelerdir. Küresel oyunlara atıf yaparak aşı karşıtlığı yapılan paylaşımda

paylaşımcının iradesi dile getirilmekte ve oyunların işlemediği insan profili verilmeye çalışılmaltadır.

b.Ardalan Bilgisi

Koronavirüs hastalığı ile birlikte küresel ölçekte oynanan yeni bir oyunun ilk adımlarının atıldığı yazılıp çizilmektedir. Dünyada üretilen gıdanın artık mevcut dünya nüfüsuna yetmediği, bu nedenle dünya nüfüsunun azaltılması ya da azalması gerektiğini düşünen küresel oyuncuların varlığı uzun yıllardır konuşulmaktadır. Koronavirüs'le planlarını harekete geçiren küresel oyuncular, yeni bir çağ başlatıp insanların özgürlüğünü yok ederek yeni bir ekonomik düzen kurma ve yeni bir çağ başlatma hedefindedirler (Nordangard, 2020). Bu yeni ekonomik düzende ülkelerin ekonomilerinin çökmeleri hedeflenmiş, korku içinde yaşayan ülke insanlarına tek bir düzen içinde hükmedilmek istenmiştir. Planlanan bu yeniçağ ve düzende teknolojiler bir araya getirilerek fiziksel, biyolojik ve dijital sınırların ortadan kaldırılması hedeflenmiştir. Bu çağda çip takılmış insanlar, yarı robot yarı insan varlıklar ve robotlar hüküm sürmektedir ve sevgi gibi duygusal özellikler bu yeniçağda yoktur. Çip takılmış ve beyninden internete bağlanabilen insan hedeflenmekte ve uzun vadede insan-makine karışımı bir varlık planlanmaktadır. Bu yeniçağda devletler, ırklar, hükümetler, sınırlar yoktur, tek bir hükümetle (ki bu küresel oyuncuların birlikteliğinden oluşan hükümettir) dünya yönetilecektir. Yapay zekâ ile çalışan bir sistem öngörülmüş ve bu sistemde insanların özgürlüğü elinden alınmıştır. 2035'de çip takılmış insanların yaşayacağı, 4.sanayi devriminden sonra robotlar, robot+insan türü varlıkların dünyada olacağı öngörülmektedir ve Koronavirüs bu planların katalizörü olmuştur denilebilir. Koronavirüs ve ilerde planlanan benzer salgın hastalıklarla dünya ülkeleri çıkmaza sokulacak işsizlik, iflaslar, açlık sonucu ülkeler oyun kurucu olan küresel elitlerin eline düşecektir. İflaslar sonucu devletlerdeki şirketler bu küresel elit oyunculara geçecek ve ulusal ekonomiler yok edilecektir. Hastalıklar çoğalacak küresel elitler yaydıkları bu hastalıkların aşılarını insanlara vuracaklar ve özel karışımlı aşılara bağımlı insanların küresel anlamda takibi sağlanacak, gözetlenecektir. İnsanlar özel karışımlı aşılar yoluyla her an küresel oyuncuların takibinde ve yönlendirmesinde olacaklardır. Küresel elitin oyunlarını başlatma noktası Koronavirüs'tür, küresel ölçekte insanlığa yapılan darbe ile açlıklar başlayacak, psikolojiler bozulacak, aile içi ve devletlerin içinde şiddet olayları

başlayacak, küresel ekonomiler sarsılmaya hatta yok olmaya başlayacaktır (Burrowes, 2020).

Covid-19 hastalığı öncesi bu tür teoriler konuşulmaktaydı, Koronavirüs hastalığı sonrası ise daha yüksek sesle ifade edilmeye başlanmıştır. Koronavirüs'ün bu teorilerin başlangıç noktası olduğu ciddi araştırmacılar tarafından söylenmektedir. Kullanıcı kişi attığı bu tweetle direnmekten, hayallerinden vaz geçmek, işinden/okulundan vazgeçme pahasına "o küresel oyunlara yenilmem demektedir. Paylaşımın ardalan kodlarında Koronavirüs üzerinden başlatılan küresel oyunlara vurgu yapıldığı söylenebilir.

c. Bağlam Bilgisi

Koronavirüs hastalığı sonrası geliştirilen aşılarla ilgili hemen hemen her ülkede aşı olmama üzerine tepkilerin olduğunu bilmekteyiz. Aşılama Avusturya dışındaki ülkelerde gönüllü olmasına rağmen bu tepkiler sosyal medyada oldukça fazla yer edinmiş ve etkilide olmuştur. Tepkilerin kaynağına bakıldığında geliştirilen aşıların bilimsel deney süreleri dolmadan "acil kullanım izni" yoluyla kullanıma sokulması ve Covid-19 hastalığının küresel güçler tarafından bilinçli olarak insanlara bulaştırıldığı, bulaş üzerinden küresel oyun dizaynettikleri paylaşılan içeriklerdir.

Analizi yapılan bu tweette ne pahasına olursa olsun aşı olmayacağını söyleyen paylaşımcı bunu "küresel oyunlarınıza yenilmem" söylemi ile aşı olmama sebebini "küresel oyunlara" bağlamaktadır. Aşı olmama sebebini "küresel oyunlara" bağlayan paylaşımcının bunun doğal bir salgın olmadığı birilerinin kirli amaçlarına hizmet eden suni salgın olduğunu ima ettiği söylenebilir.

B. Mikro Yapı

1-Sentaktik Çözümleme

Paylaşım bir cümleden oluşmaktadır. Yüklemin yerine göre bakıldığında cümle kurallı cümledir. Yüklemin türüne göre ise yüklem fiil cümlesidir. Bu cümlede özne açıkça ortaya konulmadığından gizli özne özelliği görülmektedir. Örneğin "yenilmem" kelimesi "ben yenilmem" şeklinde verilmediği için gizli özne olarak nitelendirilebilir. Aynı şekilde "direneceğim" ve "vazgeçerim" ifadelerinde de gizli özne durumu vardır.

Paylaşımda kullanılan kelimelerde yazım hatası bulunmamaktadır. Paylaşımda noktalama işareti eksikliği görülmektedir. "Direneceğim" kelimesi bir seslenme

içerdiği için sonuna ünlem işareti gelmeliydi. Aynı şekilde cümle sonundaki "yenilmem" kelimesi haykırış içerdiğinden ünlem işareti ile sonlanmalıydı. Diğer noktalama eksikliği ise "gittiyse" ve "gerekirse" kelimeleri arasındadır, bu iki kelime arasında virgül olmalıydı. "Hayallerimden", "işimden", "gücümden", "okulumdan" kelimeleri arasında da virgül konularak cümle tamamlanmalıydı.

2-Bölgesel Uyum

a. Nedensel İlişki:

Paylaşıma bakıldığında nedensellik ilişkisi kurulduğu görülmektedir. "Direneceğim", "gerekirse hayallerimden işimden gücümden okulumdan vazgeçerim" söylemlerinin nedeni olarak "küresel oyunlar" gösterilmektedir. Paylaşımda yapmayı düşündüğü eylemin gerekçesini açıklaması nedensizlik ilişkisi kurulduğunu gösterir.

b. İşlevsel İlişki:

Paylaşımda bir cümle bulunmaktadır. "Direneceğim", "vazgeçerim" ve "yenilmem" gibi yargılar arasında "ama" bağlacı ve "sa", "se" şart ekleri ile bağlantı kurularak işlevsel ilişki sağlanmıştır.

c. Referansal İlişki:

Paylaşım bir cümleden oluştuğundan referansal ilişki kurulamaz.

3-Kelime Seçimleri

Paylaşımda "küresel oyun" ifadesi ile mecaz yani metafor içeren ifadeler kullanılmıştır. "Küresel" kelimesi Türk Dil Kurumu tarafından belirtilen "geometrik cisim" anlamı dışında, "ülkelerin birbiri ile bağlı olması", "dünyada benimsenen bakış açısı" anlamında kullanılmıştır. "Oyun" kelimesi de Türk Dil Kurumu tarafından belirlenen anlamı dışında, "hile, düzen, entrika" anlamında kullanılmıştır. Yani "küresel oyun" anlam yönüyle mecazdır ve "küresel" ifadesi ile ülkelerin birbirine bağlı olması, "oyun" kelimesi ile "düzen" ifadesi, birbiri yerine kullanılmış ve metafor örneği gösterilmiştir. Paylaşımda metonimi ve yan anlam içeren kelime bulunmamaktadır.

4-Metindeki Retorik

Paylaşımcı aşı karşıtlığını küresel güçlerin oyunlarına bağlayarak aşı karşıtlığını meşrulaştırmaya çalışmıştır. Bahsettiği küresel oyunlarla ilgili belge, görüntü ya da bu

konuda bilimsel çalışma yapıp Koronavirüs aşılarının küresel güçlerin oyunu olduğu sonucuna varan bilim insanlarını referans olarak sunmamıştır. Paylaşımcının kendisi de bu sonuca ulaşan bilimsel bir çalışma yapmış olabilir fakat yine bunu gösteren veriler metinde bulunmamaktadır. Görsel içeriklerle desteklenmeyen tweetler inandırıcılığı düşük olan paylaşımlardır. Dolayısıyla paylaşım bu haliyle ikna edici değildir ve slogan tarzı görüntü sergilemektedir.

Analiz 4:

Şekil 43 Analizi Yapılacak 4.Tweet

Kaynak: Twitter, 2021

Çizelge 14 Analizi Yapılacak 4.Tweet Bilgileri

Tweet Bilgileri	**Tweet İçeriği**
Gönderinin İçeriği	2 yıl içinde #coronavirus olmadım Aşı olmadım PCR testi yaptırmadım. Yıl içinde 3. şehir dışı seyahatimi de yapıp geldim. Siz hâlâ köle olmaya devam edin Aşılı Köleler! Uyanın pandemi deil plandemi!
Kullanıcı	M.N.
Tweet Tarihi	02.11.2021
Retweet Sayısı	17
Beğeni Sayısı	82
Yorum Sayısı	0
Takipçi Sayısı	1147
Karşıtlık Türü	Aşı karşıtlığı

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapının İncelemesi

a)Twitter Paylaşımının Metni

"2 yıl içinde #coronavirus olmadım Aşı olmadım PCR testi yaptırmadım. Yıl içinde 3.şehir dışı seyahatimi de yapıp geldim. Siz hâlâ köle olmaya devam edin Aşılı Köleler! Uyanın pandemi deil plandemi!"

Paylaşımcı aşı olmadığını, PCR testi yaptırmadığını ve 3 şehir dışına gittiğini söyleyerek kurguyu şu şekilde kurmaktadır "Aşı olanlar köledir, ben aşı olmadan özgürce dolaşmaktayım. Aşı olanlar birilerinin baskıları sonucu, kendi iradeleri dışında köle gibi aşılanmışlardır".

b)Twitter Paylaşımında Kullanılan Görsel

Paylaşımcı Koronavirüs aşılarını olanların köle olduğunu ifade etmektedir. Burada "köle" ifadesi ile gerçek anlamda kölelikten bahsedilmediği, kişilerin kendi iradeleri dışında aşı olduğu ima edildiği düşünülebilir. Bu imada paylaşım yapmış ise Koronavirüs aşılarının insanların iradelerine rağmen yani zorla yapıldığına dair fotoğraf, belge, sayısal veri, rapor, görüntü sunmamaktadır. "Köle" ifadesini başka anlamda kullanmış ise neyi kast ettiği ile ilgili ya da paylaşımın geneli için yine fotoğraf, belge, sayısal veri, rapor ve görüntü sunulmamıştır. Tüm bunlardan dolayı paylaşımda enformasyon eksiltimi yapıldığı görülmektedir. Paylaşımda sunulan Mersin-Tarsus tabelası altından geçen bir aracın içinden çekilmiş fotoğrafla metinde bahsedilen "yıl içinde 3. şehir dışı seyahatimi de yapıp geldim" cümlesine atıf yapıldığı söylenebilir.

c)Twitter Paylaşımının Bulunması İçin Kullanılan Anahtar Kelimeler

"Covid-19 aşısı karşıtlığı", "Covid-19 küresel oyun mu?", "Aşı olmayacağım", "Maske karşıtlığı", "Maske takmayacağım", "Koranavirüs", "Koranavirüs karşıtlığı" etiketleri ile Twitter'da arama yapılarak çalışma konusu bu tweete ulaşılmıştır.

2.Şematik Yapı:

a. Gönderinin Anlatım Dili

Paylaşımcı Koronavirüs aşısı olan kişileri kurgulanmış bir küresel oyunun köleleri olduğunu söyleyerek onları aşağılamakta ve kendisinin bu plana dâhil olmayacağını

sert bir dille ifade etmektedir. Aşı yaptıran kişilere "aşılı köleler" diyerek onların kendi iradelerini kullanmayarak oynanan küresel oyunu alet olduklarını kendisinin ise bu oyunlara gelmeyeceğini nefret dili kullanarak ifade etmektedir. Aynı zamanda kişi "plandemi" ifadesi ile küresel bazda Koronavirüs hastalığı ve aşılarının elit insanlar tarafından oynanan bir oyun olduğunu iddia eden ve bu tür paylaşım yapan "plandemic" etiketli içeriklerden etkilendiğini kullandığı dille göstermektedir.

b.Ardalan Bilgisi

Köle Türk Dil Kurumu sözlüğünde özgür olamayan, bir kişinin emrinde olan kimse olarak tanımlanmaktadır (sozluk.gov.tr, 2021 / URL 33). Köle olan kişi hürriyetinde yoksundur, eşya gibi başka birinin malıdır ve alınır satılabilir. Kulağa bile hoş gelmeyen bu "kölelik" süreci hemen hemen tüm dünya milletlerinde görülmüş olsa bile Antik Yunan ve Roma'da en ağır hali yıllarca uygulanmış bir insanlık suçudur. Bu iki medeniyette kölelerin statüsü insan ve hayvan arası bir statüdür. İnsanların köleler ve hürler olarak sınıflandırıldığı bu medeniyetlerde köleler ev, iş, tarla gibi alanlarda zorla çalıştırılmış, insanüstü zorlama ile çalışan bu insanlar canlarını bile kaybetmişlerdir. Köleliğin biraz daha yakın zaman dilimine bakıldığında 16-18. yüzyıllar arasında Afrika kıtasından kaçırılarak ya da satın alınarak sömürgeci Avrupa ve Amerika kıta devletlerine zorla götürülen siyahi insanlar göze çarpmaktadır. 1515-1850 yılları arasında 12,5 milyon siyahi insanın Avrupa ve Amerika devletlerine köle olsun diye kaçırıldığı ve bunların 2 milyonunun yolda öldüğü bilinmektedir (www.bbc.com, 2020 / URL 34).

Çağlar boyunca kölelik müessesesi devam etmiştir. Günümüze gelindiğinde farklı versiyonlarla bu durumun devam ettiği görülmektedir. Avrupa'nın ucuz iş gücünü karşılama amacıyla, özellikle siyahi insanların ve mültecilerin aşağı katmanlarda olduğu algısı ile mafya ve kayıt dışı ekonomi uygulamaları ile kölelik müessesinin devam ettirildiği söylemleri sıklıkla duyulan söylemlerdir (Güler, 2002: 24). İnsan ticareti, çocukların işçi olarak çalıştırılması, sözleşme ile çok düşük ücrete insan çalıştırma, borcu yüzünden bir insanı zorla çalıştırmak, kadın ve çocuğun cinsel istismarı, kişileri istemediği bir şeye zorlama gibi durumlarla günümüz modern dünyasının kölelik anlayışını devam ettirdiği söylenebilir.

Paylaşımda kullanıcı Koronavirüs aşısı olmadığını, PCR testi yaptırmadığını, 3 şehir dışı seyahati yaptığını yani özgür iradesi ile hareket ettiğini ve bunlara rağmen Koronavirüs hastalığına yakalanmadığını söyleyen kişi aşı olan kişilere ise "siz halâ

köle olmaya devam edin, aşılı köleler" demektedir. Bu kişilere "uyanın" diye seslenmektedir. Paylaşımın ana fikri aşı olanların "köle" olduğu ile ilgilidir. Bu ana fikrin ardalan kodlarında aşı olmama durumunda tıbbi olarak kişide ve aşı olmayan kişi yüzünden toplumda oluşabilecek hastalıkların ve ölümlerin sorumlusunun aşı olmayan kişiler olacağı baskısı ve dayatması yapıldığı fikri görülmektedir. Avusturya dışında tüm ülkelerde Koronavirüs aşıları kişinin rızası ile yapılmaktadır fakat her ülkede aşı yapılmasının gerektiği ve yapılmaması gibi durumlarda aşı olmayan kişilerden dolayı başka kişilerin Koronavirüs olabileceğini hatta ölebileceği gibi uyarılar geleneksel/sosyal medyada veya afişlerde yer almaktadır. Aşı olmak zorunlu değil fakat bu konuda duygular üzerinden aşı olmaya yönlendirme anlamında yapılan kampanyalar kişiler üzerinde baskı oluşturmakta ve aşı olmayı düşünmeyen bazı kişiler bu duygusal baskıya dayanamayıp aşı olabilmektedir. Koronavirüs aşılarının yapılması sürecinde bazı insanların özgür iradeleri ile aşı olmadığı bu paylaşımda vurgulanmak istenen arka plan mesajları olarak değerlendirilebilir. Köle ifadesi kullanılsa da bununla 1850'li yıllara kadar dünyada var olan "köle" anlayışının kast edilmediği, modern anlamda "kişileri istemediği bir şeye zorlama" anlayışının kast edildiği arka plan mesajları olarak okunabilir.

Paylaşımcının son cümlede kullandığı "plandemi" kelimesi, Koronavirüs hastalığı ve aşıları konusunda sosyal medyada hızla yayılan bilgi kirliliğine kapıldığının ipuçları görülmektedir. Sosyal medya iletişime getirdiği zaman ve mekân üstü özelliği yanında yalan/yanlış içeriklerin hızla yayılmasını da sağlamaktadır. Yalan bir bilginin yayılım hızı doğru bilginin yayılım hızından 6 kat fazla olduğu yapılan araştırmalar ile tespit edilmiştir (Vosoughi, S., Roy, D. veAral, S. , 2018: 1146). Kirli/yalan/yanlış bilgiler sosyal medya kullanıcıları arasında etkileşimi ile kitlesel hale gelebilmekte ve enfodemiye sebep olabilmektedir. Enfodemi yalan/yanlış bilgilerin çok hızlı yayılmasıdır, diğer değişle yalan/yanlış bilgi salgınıdır. Paylaşımda kullanılan "plandemi" kelimesinin İngilizce karşılığı "plandemic (the hidden agenda behind Covid-19)" dir. Koronavirüs salgınının arkasındaki gizli amaç anlamına gelen "plandemic" isimli video içeriği 04.05.2020 tarihinde Facebook ve Youtube ağlarında dolaşıma sokulmuş ve enfodeminin bir örneği sergilenmiştir. Paylaşım iki gün içerisinde iki milyon kişi tarafından izlenmiş ve Koronavirüs salgını ile ilgili komplo teorileri milyonların beynine işlenmiştir. "Plandemic" in Türkiye'deki versiyonu Koronavirüs ile ilgili yalan/yanlış içeriklerini Twitter'da #Plandemi etiketi ile

milyonlara sunmuştur. Çalışmanın yapıldığı twitter paylaşımında kullanılan "plandemi" kelimesi ile paylaşımcı bu komplo teorileri içeren videoları seyredip etkilendiğini göstermektedir.

c. Bağlam Bilgisi

Kullanıcı aşı karşıtı bir kişidir. Bu karşıtlığını yani aşı olmamasını özgürlük olgusuna bağlamaktadır. Paylaşımın bağlamında aşı olanların "köle" olduğu söylemi görülmektedir. Aşı olanlara "aşılı köleler" denilerek aşı olan kişilerin aşı olarak birilerinin baskılarına boyun eğdiği, istemediği bir şeyi yaptıkları söylenerek aşı karşıtlığı bağlamında paylaşım yapılmıştır.

B. Mikro Yapı

1-Sentaktik Çözümleme

Paylaşım dört cümleden oluşmaktadır. İlk üç cümle yüklemin yerine göre kurallı, dördüncü cümle ise devrik cümle yapısına sahiptir. Birinci, ikinci ve dördüncü cümlede gizli özne bulunmaktadır. Üçüncü cümlede ise gerçek özne "siz" kelimesi ile kullanılmıştır. Cümlelerin hepsi fiil cümlesidir.

İkinci cümlede "3.şehir dışı" ifadesinde "3." şeklinde değil yani rakamla değil yazıyla "üçüncü şehir dışı" olarak yazılmalıydı. Dördüncü cümlede de "deil" kelimesi ile yazım hatası yapılmıştır. "Deil" kelimesi "değil" şeklinde yazılmalıydı.
Cümleler arasında noktalama işareti eksikliği görülmektedir. İlk cümlenin "olmadım" kelimesinden sonra nokta işareti gelmeliydi. Sonrasında ise "aşı olmadım" "PCR testi yaptırmadım" ifadelerinin arasına nokta ya da virgül gelmeliydi.
Paylaşımdaki cümleler arasında bağlantı bulunmaktadır. Birbirinin devamı niteliğinde olan cümlelerden oluşmaktadır. Kişi asıl ana mesajını ve neden etkilenerek aşı karşıtı olduğunu dördüncü cümlede adeta slogan atarak ifade etmektedir.

2-Bölgesel Uyum

a. Nedensel İlişki:

Paylaşımda dört cümle bulunmaktadır. Birinci ve ikinci cümlede söylenen aşı olmama, PCR testi yaptırmama, sorunsuz bir şekilde 3 şehir dışı seyahati yapabilmenin "özgürlük" anlayışı içerisinde değerlendirilerek, üçüncü cümle ile "aşılı köleler" söylemi üzerinden nedensellik ilişkisi kurulmaktadır. Dördüncü cümledeki "uyanın"

seslenişi baskılara boyun eğip aşı olan kişilere yöneliktir. Burada "uyanın" seslenişi ile üçüncü cümledeki "aşılı köleler" denilen kişilerle nedensellik ilişkisi kurulmaktadır. "Uyanın" seslenişinin nedeni olarak baskılara boyun eğip istemeden aşı olursanız "aşılı köle" olursunuz denmektedir.

b. İşlevsel İlişki:

Birinci ve üçüncü cümle arasında işlevsel ilişki kurulduğu söylenebilir. Birinci cümlede aşı almadığını söyleyen paylaşımcı, üçüncü cümlede aşı olanlara "aşılı köleler" demektedir. Bu iki cümle birbirlerinin tamamlayıcısı olduğundan aralarında işlevsel ilişki vardır. Diğer cümleler arasında işlevsel ilişki kurulmamaıştır.

c. Referansal İlişki:

Birinci ve ikinci cümlenin öznesi aynı olduğundan bu iki cümle arasında referansal ilişki kurulmuştur. Üçüncü cümlede "siz hala köle olmaya devam edin aşılı köleler!" denilerek seslenilen hedef kitle ile dördüncü cümledeki "uyanın pandemi deil plandemi!" cümlesi ile seslenilen hedef kitle aynı kitledir. Bu iki cümlede aşı olan insanlara seslenilerek referansal ilişki kurulduğu görülmektedir.

3-Kelime Seçimleri

Paylaşımda üçüncü cümlede kullanılan "köle" kelimesi gerçek anlamda kullanılmamıştır. Burada kast edilen insanların aşı kampanyaları ya da geleneksel/sosyal medyada ünlü kişilerin "aşı olun" mesajlarına boyun eğip istemese bile aşı olmak zorunda kalanları ifade etmektedir. Kişi dördüncü cümlede kulladığı "plandemi" kelimesi ile Twitter ağında #Plandemi etiketi ile Koronavirüs karşıtı içerikleri dile getirmekte aşı karşıtı olmasının kaynağı hakkında ipucu vermektedir. Paylaşımda metonimi ve metafor içeren kelimeler kulanılmamıştır.

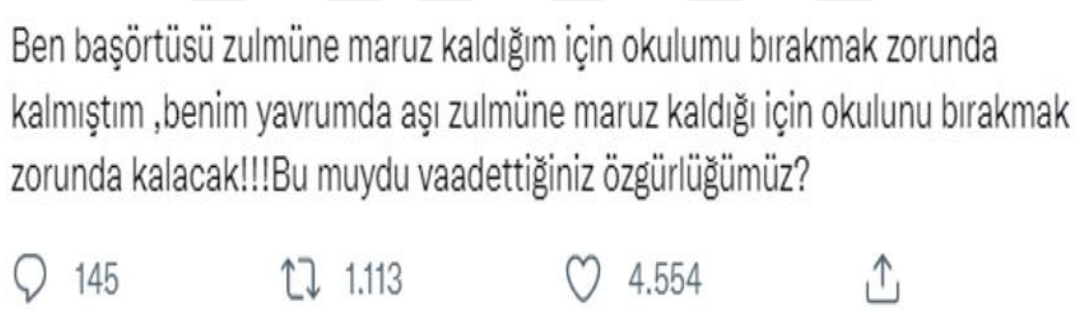
4-Metindeki Retorik

Paylaşım sahibi aşı karşıtı bir kimliktedir. Aşı olmamış fakat hiç Koronavirüs hastalalığını da geçirmemiş kişi hastalığı geçirmediğine dair tıbbi veri paylaşımı sunmamıştır. Aşı olanlara "aşılı köleler" diyen paylaşımcı, onları "uyanın pandemi deil plandemi!" sözleri ile aydınlatma çabasına girmektedir. Plandemi sosyal medyada hızla yayılan Koronavirüs ile ilgili komplo teorilerini içeren video içeriklerinin adıdır. Bu videoları ima eden kullanıcı en azından bir tanesini görsel olarak eklememiştir. Paylaşımını "plandemi" ile bitiren kişi aşı karşıtlığının referansı olarak Koronavirüs

salgını ile ilgili komplo teorilerini içeren #Plandemi etiketli Twitter hesabını göstermiştir ve bu refeferansla tüm ikna edici vasfını kaybetmiştir. Çünkü Koronavirüs salgını ile ilgili yalan/yanlış içerikler paylaşan bu site yargı kararı ile kapatılmıştır.

Çok ciddi araştırmacılar tarafından Koronavirüs salgını küresel güçlerin modern dünyanın kölelerini oluşturmak için oynadıkları oyunun başlangıcı olarak gösterilmektedir. Paylaşımda da "aşılı köleler" ifadesi geçmektedir ve bu ifadeyi destekleyecek ciddi araştırmacılar ve çalışmaları kaynak olarak gösterilmemiştir. Paylaşımda görsel anlamda otoyolda bir otonun içinden çekilmiş fotoğraf eklenmiş lakin bu görselin paylaşımın ana fikri ile alakası olamadığından paylaşımın ikna edici vasfı yoktur denilebilir.

Analiz 5:

Şekil 44 Analizi Yapılacak 5.Tweet
Kaynak: Twitter, 2021

Çizelge 15 Analizi Yapılacak 5.Tweet Bilgileri

Tweet Bilgileri	**Tweet İçeriği**
Gönderinin İçeriği	Ben başörtüsü zulmüne maruz kaldığım için okulumu bırakmak zorunda kalmıştım ,benim yavrumda aşı zulmüne maruz kaldığı için okulunu bırakmak zorunda kalacak!!! Bu muydu vaadettiğiniz özgürlüğümüz?
Kullanıcı	D.F.
Tweet Tarihi	12.08.2021
Retweet Sayısı	1113
Beğeni Sayısı	4554
Yorum Sayısı	145
Takipçi Sayısı	8934
Karşıtlık Türü	Aşı karşıtlığı

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapının İncelemesi

a)Twitter Paylaşımının Metni

“Ben başörtüsü zulmüne maruz kaldığım için okulumu bırakmak zorunda kalmıştım, benim yavrumda aşı zulmüne maruz kaldığı için okulunu bırakmak zorunda kalacak!!!Bu muydu vaadettiğiniz özgürlüğümüz?”

Paylaşımda Türkiye’de 1980 askeri darbesi ile başlayan, 28 Şubat 1997 postmodern askeri darbe ile zirveye çıkan başörtülü kız öğrencilerin özgürlüklerini sınırlandıran ve eğitim hakkını gasp eden başörtüsü yasakları ile Koronavirüs aşılarını yapma çalışmalarının özgürlüklere müdahale yönünün benzerliğine vurgu yapılmış. Paylaşımın kurgusu şu şekildedir “Koronavirüs aşılarını yapma kampanyaları/çalışmaları özgürlüğü kısıtlayıcı faaliyetlerdir. Geçmişte kız öğrencilerin özgürlüğünü ve eğitim hakkını gasp eden baörtüsü yasakları gibi Koronavirüs aşı yapma çalışmalarıda özgürlükleri ve eğitim hakkını gasp etmektedir”.

b)Twitter Paylaşımında Kullanılan Görsel

Paylaşımı yapan kişi geçmişte başörtüsü zulmü (yasakları) neneniyle okulunu bırakmak zorunda olduğunu söylüyor. Kişi hangi okuldan ayrılmak zorunda kaldığını ifade etmemiş ve bu konuda bir görsel paylaşmamıştır. Çocuğunun da Koronavirüs aşısı nedeniyle okulunu bırakmak zorunda kalıp aşı zulmüne maruz kalacağını ifade etmektedir. Bu ifade ile ilgili de görsel kullanılmamış olsada aşı olmama nedeniyle bir öğrencinin okulla ilişiğinin kesilmesi kararı Türkiye’de hiçbir zaman alınmamış olduğundan paylaşımda kafa karışıklığı sezilmektedir. Bu kafa karışıklığını gidermek adına çocuğunun aşı olmaması nedeniyle neden, hangi karardan dolayı dolayı okulunu bırakmak zorunda kalacağını anlatan bir görsel, belge sunulmamıştır. Paylaşımın son cümlesinde “Bu muydu vadettiğiniz özgürlüğümüz” cümlesi ile bu sorunun kime, kimlere ya da hangi kuruma sorulduğu ile ilgili bilgi, veri, görsel sunulmamıştır.

c)Twitter Paylaşımının Bulunması İçin Kullanılan Anahtar Kelimeler

“Covid-19 aşısı karşıtlığı”, “Covid-19 küresel oyun mu?”, “Aşı olmayacağım”, “Maske karşıtlığı”, “Maske takmayacağım”, “Koranavirüs”, “Koranavirüs karşıtlığı” etiketleri ile Twitter’da arama yapılarak çalışma konusu bu tweete ulaşılmıştır.

2.Şematik Yapı:

a. Gönderinin Anlatım Dili

Gönderinin anlatım dili "kandırılmış" olduğunu düşünen birinin kızgınlığını ifade etmektedir. "Bu muydu vadettiğiniz özgürlüğümüz" cümlesi ile verilen sözler tutulmadı, kandırıldık dili kullanılmaktadır. Aşı olmayan çocuğunun okulunu bırakmak zorunda olması (Koronavirüs aşısı olmayanların okullardan kaydı silinme kararı Türkiye'de hiçbir zaman alınmadı) ile vaadedilen özgürlüklerin artması vaadinin tutulmadığını ifade eden "kızgınlık" içerikli ifade ile Türkiye'yi yöneten siyasi parti ve liderine mesaj veren dilde kullanıldığı söylenebilir.

b.Ardalan Bilgisi

12 Eylül 1980 darbesi sonrasında Milli Güvenlik Konseyi yani Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılan ve 31 yıl yürürlükte kalmış olan "kamuda kılık kıyafet yönetmeliği" ile Türkiye'de başörtüsü sorunu başlamış oldu. Bu yönetmelikle birlikte kamuda çalışan kadınların başlarını açarak çalışmaları gerekiyordu. Sonrasında Milli Eğitim Bakanlığı ve Yüksek Öğrenim Kurulu'da yayımladığı genelge ile çalışan kadınlarla beraber kız öğrencilerinde başörtülü olarak üniversiteye giremeyeceği kararı alınmış oldu. Bu kararlar 28 Şubat 1997 tarihine kadar kısmi olarak uygulandı. 28 Şubat 1997 postmodern askeri darbesi sonrasında Milli Güvenlik Kurulu toplantısı ile "irtica" en önemli tehdit olarak kabul edildi ve "başörtüsü yasakları" zirveye çıktı. Milli Güvenlik Kurulu kararları tavsiye kararları olmasına rağmen kararlar o zamanki siyasi irade tarafından imzalanarak aynen uygulamaya konuldu. Uygulama ile başörtülü kız öğrenciler kazandıkları üniversitelere alınmadılar, başlarını açmaları için üniversite girişlerinde "ikna odaları" kuruldu ve ikna olanlar başlarını baskı sonucu açıp üniversitelerine girebildiler, başını açmadan üniversitelerine girmek isteyenler erkek/bayan güvenlikçiler tarafından müdahale edilerek şiddete maruz kaldılar, haklarında davalar açıldı, üniversiteyi derece ile bitirenler ödüllerini alamadılar. Yıllarca kız öğrencilerin okumaları üzerine görüşler belirten kesimler bu uygulamaya karşı çıkmadı ve inançları nedeniyle başlarını kapatan binlerce kız öğrenci okullarını bırakarak lise mezunu olarak kaldılar. Üniversitelerdeki çağ dışı başörtüsü sorunu 2002 yılında iktidara gelen AK Parti tarafından 2007 yılında sonlandırıldı. 2007 yılında YÖK başkanının rektörlüklere gönderdiği talimat sonucu üniversitelerdeki başörtüsü yasağı yeni bir yasa kabul edilmeden çözülmüş oldu. Konunun yasa

bağlamında çözümü 2013 yılında kabul edilen "demokratikleşme paketi" içindeki "kılık kıyafet yönetmeliği 5.madde" değişikliği ile "başörtüsü zulmü" sonlandırılmış oldu.

Paylaşımı yapan kişinin "başörtüsü zulmü" ne maruz kalarak okulunu bırakmak zorunda olduğu anlaşılmaktadır. Başörtü yasakları kız öğrencilerde yıllarca süren travmalara sebep olmuştur. Paylaşımcıda da bu travmanın var olduğu görülmektedir. Başörtüsü zulmüne uğrayan kız öğrencilerde özgürlükler kavramı (direk özgürlük ihlaline maruz kaldıklarından) daha da önemli hale geldiği söylenebilir. Paylaşımın arka planına bakıldığında paylaşımcı kişide de bu hassasiyet görülmektedir. Kişinin tercihine/isteğine bağlı yapılan Koronavirüs aşılarını özgürlüklerin ihlali olarak gören paylaşımcı, kızının aşı olmamasından dolayı okulu bırakmak zorunda olduğunu söyleyerek, geçmişte kendi yaşadığı "başörtüsü zulmü" nün benzerini kızının "aşı zulmü" olarak yaşadığını söylemektedir. Paylaşımcının sözlerinin arka planında "aşı zulmü" ile "başörtüsü zulmü" eşdeğerdir anlayışı görülmektedir ve buna sebep olanlara "bu muydu vaadettiğiniz özgürlüğümüz?" cümlesi ile tepki göstermektedir. Özgürlükleri vadedenlerin siyasi iradeler olduğu düşünüldüğünde paylaşımcının arka planında devleti yöneten siyasi iradeye Koronavirüs aşılarını isteğe bağlı olarak yapmasına rağmen sanki zorla yapılıyormuş ve kişilerin bedeni konusunda özgürlüğünü ihlal ediyormuş gibi kafa karıştıran bir tepki gösterdiği görülmektedir. Paylaşımcıya göre isteğe bağlı yani kişinin özgür iradesi ile yapılan Koronavirüs aşıları özgürlükleri kısıtlayan bir uygulamadır. Bu mantığa göre kafaların karışması mümkündür. Tamamen kişinin özgür iradesi ile yapılan Koronavirüs aşısı nasıl olur da özgürlükleri kısıtlayan bir uygulama olur? Paylaşımcı bu kafa karıştıran soruna cevap vermemektedir. Aşı yapma isteğe bağlı olsada aşı yapma kampanyalarının yapılması, ülkenin önde gelen sanatçı, sporcu, gazeteci vs. kişiliklerinin geleneksel ve sosyal medyada "aşı olun" mesajlarını paylaşımı yapan kişi psikolojik baskı olarak görmüş ve bu baskıyı "özgürlük ihlali" olarak değerlendirmiş olabilir. Arka plan kodlarında paylaşımcının kafasının karışık olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü kızının aşı olmadığından dolayı okulunu bırakmak zorunda olduğunu söylüyor. Türkiye'de aşı olamayan öğrencilerin okula girişleri hiçbir zaman yasaklanmadı. Okula gidişler serbestse neden okul bırakmak zorunda kalınıyor? Bu sorunun cevabı paylaşımda bulunmamaktadır. Böyle bir yasak yoksa okul içinde aşı olmayan öğrencilere okul yönetimi, öğretmenler ya da diğer öğrenciler tarafından "duygusal, sözel şiddet" mi

uygulanıyor da okulunu bırakmak zorunda kalıyor sorusu geliyor. Paylaşımcı söyleminin arka planında bunu mu ifade etmek istiyor sorusunu sorabiliriz. Geleneksel/sosyal medyaya yansıyan böyle bir baskı, aşı olmayanları dışlama gibi eylemlerin okullarda görüldüğüne dair gündem olmadığını düşünürsek paylaşımcı kişinin neyi kast ettiği anlaşılamamaktadır.

Burada zorlamalı da olsa "başörtüsü zulmü" ne uğradığını ve okulunu bırakmak zorunda kaldığını söyleyen paylaşımcının bu iddiasını da sorgulamak mümkündür. Çünkü ikinci cümlede "bu muydu vaadettiğiniz özgürlüğümüz" diyerek kendi kazanımlarını reddettiği hissiyatı veren paylaşımcının inandırıcılığı da sorgulanır hale gelmektedir. Aynı zamanda Türkiye'de hiçbir zaman Koronavirüs aşısı olmayan öğrencilerin okula alınmaması, okul kaydının silinmesi gibi bir uygulama yapılmamıştır. Kişi olmayan bu uygulamayı kendi yaşadığını söylediği "başörtüsü zulmü" ile özdeşleştirerek, yaşadığını iddia ettiği zulmü sorgulanır hale getirmektedir yani belki de hiç yaşamadığı "başörtüsü zulmü" üzerinden başka bir olmayan özgürlük ihlalinden bahsederek var olan durumu çarpıtma ihtimali düşünülebilir. Geçmişte yaşanılan başörtüsü zülümleri ile isteğe bağlı aşı olma çalışmalarının aynı derecede zulüm olduğu söylemi ideolojik görüşlerin zorlaması ile yapılan bir söylem olarak değerlendirilebilir.

c.Bağlam Bilgisi

Paylaşımcı kişinin tweetteki ifadesinden geçmişte Türkiye'de yaşanan "başörtü zulmü" ne uğramış bir kişi olduğu anlaşılmaktadır. Bu zulüm Türkiye'de 1980 sonrası başlasa bile 1997-2007 yılları arasında en acımasız şekilde uygulanmış ve zulme uğrayan öğrencinin yanında onların yakınlarında hatta Türkiye'deki insanların çok büyük kısmında rahatsızlıklara, tepkilere sebep olmuştur. Bu tepki 2002 yılında yapılan seçimlerde "başörtüsü zulmü" ne destek veren, tepki göstermeyen partilerin seçim barajını geçememelerine sebep olmuştur da denilebilir. Travma ve tepkinin çok büyük olduğu bir gerçektir. Paylaşımcı Türkiye'de olmayan zorla Koronavirüs aşı yapma çalışmalarını (Türkiye'de Koronavirüs aşı yapılması kişilerin özgür iradesi yani isteği ile yapılmaktadır) geçmişte yaşadığı "başörtüsü zulmü" ile özdeşleştirerek "aşı zulmü" olarak görmekte ve bu zulmün kızının okulunu bırakmasına bağlamaktadır. Paylaşımcı aşı karşıtlığını olmayan bir şeye bağlamaktadır. Türkiye'de Koronavirüs aşısı olmayan öğrencilerin okulla ilişiği kesilmemiştir ve okulu bırakmanın mazereti olarak Koronavirüs aşısı gösterilemez.

B. Mikro Yapı

1-Sentaktik Çözümleme

Paylaşımda iki cümle kullanılmıştır. Birinci cümlede yüklem sonda, özne başta olduğundan bu cümle kurallı bir cümledir. İkinci cümle ise yüklemi başta, öznesi sonda olduğundan bu cümle devrik bir cümledir. İki cümlelede gizli özne yoktur. Birinci cümlenin öznesi "ben" ve "benim yavrum" iken ikinci cümlenin öznesi "vaadettiğiniz özgürlüğümüz" ifadesidir. Birinci cümle içerisindeki ilk kısımda "kalmıştım" kelimesi yüklemin türü bakımından fiil cümlesidir. İkinci kısımda ise "kalacak" ifadesi kalmak fiil kökünden geldiği için yüklemin türüne göre yine fiil cümlesi oluşturmaktadır. İkinci cümle ise yüklemin türü bakımından isim cümlesidir. Burada isim soylu bir sözcük olan "bu" kelimesine soru eki ve ek eylem gelerek cümle yüklem haline getirilmiştir.

Paylaşımın ikinci cümlesindeki "vaadettiğiniz" kelimesi yanlış yazılmıştır. Bu kelime "vadettiğiniz" şeklinde yazılmalıydı. "Vaat" sözcüğü "etmek" yardımcı eylemi ile kurularak "vaat etmek" yani "vadetmek" birleşik sözcüğünü oluşturur.

Paylaşımcı daha fazla dikkat çekebilmek için birinci cümlenin sonunda üç ünlem "!!!" işareti kullanmıştır fakat Türkçe'de arka arkaya üç ünlem işareti kullanılamadığından burada noktalama işareti yanlışlığı vardır. Diğer noktalama işaretlerinin doğru kullanıldığı görülmektedir.

2-Bölgesel Uyum

a. Nedensel İlişki:

Türkçe'de "için" bağlacı ile nedensel ilişki kurulabilmektedir. Birinci cümlede "için" bağlacı kullanılarak paylaşımcının okulunu bırakmasının nedeni olarak bir zamanlar uğradığı "başörtüsü zulmü" gösterilmektedir. Kızının okulu bırakmasının nedeni olarak da "aşı zulmü" söylenmektedir. İkinci cümle ile birinci cümle arasında dolaylı yolla nedensellik ilişkisi kurulabilir. Kişi ikinci cümlede "Bu muydu vaadettiğiniz özgürlüğümüz?" diyerek birinci cümlede geçmişte kendisinin yasaşadığı "başörtüsü zulmü" nden mevcut siyasi irade sayesinde kurtulduğunu fakat kızının "aşı zulmü" ne yine aynı siyasi irade nedeniyle maruz kaldığını iddia ederek bu iradenin kendisine sunduğu ve vadettiği özgürlükleri sorgulayarak nedensellik ilişkisi kurduğu görülmektedir.

b. İşlevsel İlişki:

Türkçe'de "için" edatı ve "için" sözcüğü cümleye bazen amaç bazen de neden anlamı verebilmektedir. İlk cümlenin birinci kısmında cümleler birbirine neden-sonuç bağıyla bağlanmış ve ikinci cümlede de bu neden-sonuç ilişkisi devam ettirilerek işlevsel ilişki kurulmuştur.

c. Referansal İlişki:

Birinci ve ikinci cümleler arasında referansal ilişki dolaylı bir şekilde kurulduğu söylenebilir. Kişi birinci cümlede kendi uğradığı "başörtü zulmü" nü çözen siyasi irade ile kızının uğradığını iddia ettiği "aşı zulmü" ne sebep olanların aynı siyasi irade olduğunu ima etmektedir. Bu imayı ikinci cümledeki "bu muydu vaadettiğiniz özgürlüğümüz" cümlesinde görmekteyiz. Burada ikinci cümle ile birinci cümle arasında referansal ilişki kurulduğunu söyleyebiliriz.

3-Kelime Seçimleri

Kişi olmayan bir durumu yaşanıyor gibi göstermeye çalışarak "aşı karşıtlığı" yapmaya çalışmaktadır. Düşünen bir insan için söylemlerinin gerçeği yansıtmadığı aşikârdır. Geçmişteki gerçekten yaşanmış olan "başörtüsü zulmü" ile gerçekte yaşanmayan tamamen kendi zihninde kurduğu ve buna inandığı "aşı zulmü" kelimeleri ile ilişki kurarak acitasyon yapmaktadır. Yani kişi "başörtüsü zulmü" kelimelerini kullanarak Koronavirüs aşı yapma çalışma ve kampanyalarını istismar etmeye çalışmaktadır.

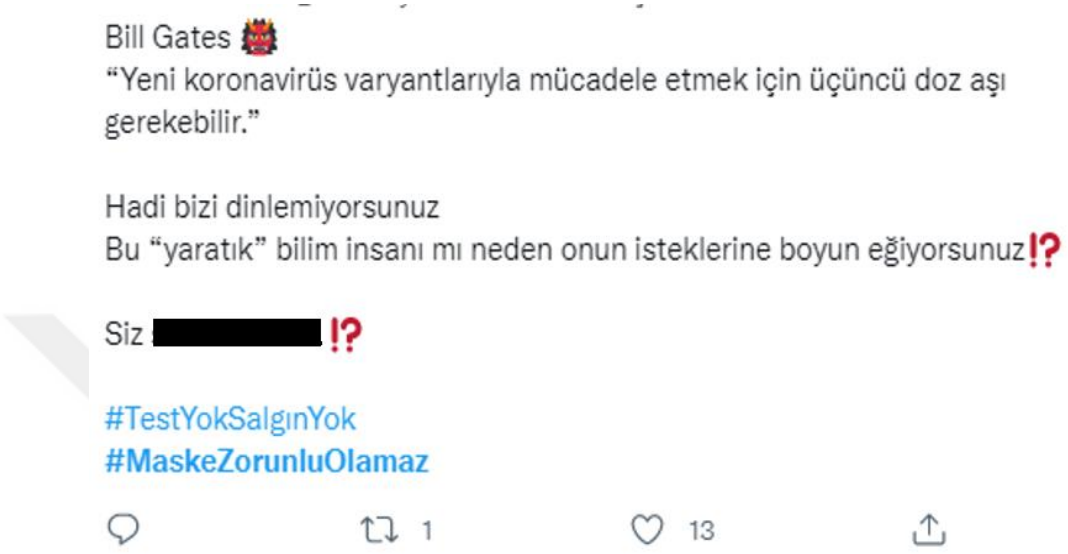
Paylaşımın ikinci cümlesindeki "vaadettiğiniz" kelimesi yanlış yazılmıştır. Bu kelime "vadettiğiniz" şeklinde yazılmalıydı. "Vaat" sözcüğü "etmek" yardımcı eylemi ile kurularak "vaat etmek" yani "vadetmek" birleşik sözcüğünü oluşturur.

4-Metindeki Retorik

Paylaşımcı kişi geçmişte "başörtüsü zulmü" ne maruz kaldığından dolayı okulunu bırakmak zorunda kaldığını söylemekte fakat bıraktığı okulun ismi ve uğradığı "başörtüsü zulmü" ile ilgili bilgi/görsel paylaşmamıştır. Kızının Koronavirüs aşısı yaptırmadığı için okulunu bırakmak zorunda kalacağını ifade eden paylaşımcı kızının okulunun ismini ve bu okulda uğradığı baskı ya da şiddet her neyse bunlarla ilgili belge, görüntü, ses kaydı gibi görseller de paylaşmamıştır. Türkiye'de Koronavirüs aşısı olmayan öğrencilerin okula alınmaması gibi bir karar olmadığı düşünüldüğünde paylaşımcının kızının aşı olmaması nedeniyle okula alınmamasını ikna edici verilerle

açıklayamadığı görülmektedir. Son cümlede söylenen "Bu muydu vadettiğiniz özgürlüğünüz" tepkisini sağlam bir argümana bağlamayarak tepkisinin haklılığına inandıramamaktadır.

Analiz 6.

Şekil 45 Analizi Yapılacak 6.Tweet
Kaynak: Twitter, 2021

Çizelge 16 Analizi Yapılacak 6.Tweet Bilgileri

Tweet Bilgileri	**Tweet İçeriği**
Gönderinin İçeriği	Bill Gates "Yeni koronavirüs varyantlarıyla mücadele etmek için üçüncü doz aşı gerekebilir." Hadi bizi dinlemiyorsunuz Bu "yaratık" bilim insanı mı neden onun isteklerine boyun eğiyorsunuz!? Siz s…….z!?
Kullanıcı	Ö.K.
Tweet Tarihi	18.02.2021
Retweet Sayısı	1
Beğeni Sayısı	13
Yorum Sayısı	0
Takipçi Sayısı	667
Karşıtlık Türü	Aşı ve Maske karşıtlığı

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapının İncelemesi

a)Twitter Paylaşımının Metni

"Bill Gates

"Yeni koronavirüs varyantlarıyla mücadele etmek için üçüncü doz aşı gerekebilir."

Hadi bizi dinlemiyorsunuz

Bu "yaratık" bilim insanı mı neden onun isteklerine boyun eğiyorsunuz!?

Siz s……..z!?"

Paylaşımda Koronavirüs salgını başlamadan önce gelecekte salgınların başlayacağı ve koronavirüs salgını günlerinde yaşananlara benzer ifadeleri yıllar önce söyleyen ve süreç içinde sürekli açıklamalar yapan Bill Gates'in bir sözü kullanılmıştır. Paylaşımda kurgu şu şekilde kurulmuştur "Bill Gates bilim insanı olmamasına rağmen tıp alanı ile ilgili olan yaptığı açıklamalar dinleniyor ve tezlerine boyun eğiliyor. Alanı ile ilgili konuşmayan kişilerin sözlerini dinleyen ve kabul eden s…….r".

b)Twitter Paylaşımında Kullanılan Görsel

Paylaşımda Microsoft şirketi kurucusu Bill Gates'in Koronavirüs hastalığı süreci ile ilgili bir cümlesi paylaşılmıştır. Paylaşımda Bill Gates'in bu sözü üzerinden aşı karşıtlığı mesajı üretilmektedir. Bu anlamda tweet paylaşımının motivasyon kaynağı olan neden olarak Bill Gates'in sözü görsel olarak verilerek açıklanmıştır.

c)Twitter Paylaşımının Bulunması İçin Kullanılan Anahtar Kelimeler

"Covid-19 aşısı karşıtlığı", "Covid-19 küresel oyun mu?", "Aşı olmayacağım", "Maske karşıtlığı", "Maske takmayacağım", "Koranavirüs", "Koranavirüs karşıtlığı" etiketleri ile Twitter'da arama yapılarak çalışma konusu bu tweete ulaşılmıştır.

2.Şematik Yapı:

a. Gönderinin Anlatım Dili

Gönderide Microsoft şirketi kurucusu Bill Gates'in sözü üzerinden aşı karşıtlığı dili üretilmeye çalışılmıştır. Bill Gates değerli bir iş insanı olabilir ama iş alanı bilgisayarlar ve yazılımlar üzerinedir. Tıp, biyoloji gibi alanlarda bir eğitimi ve liyakatı yoktur. Buna rağmen Koronavirüs salgını başladığından beri bu salgınla ilgili

açıklamaları ile dikkat çekmektedir. Paylaşımı yapan kişi de liyakatı olmayan konular üzerinde açıklamalar yapan Bill Gates'in sözlerine önem verilmesine tepki dili üretmektedir. Bill Gates'e "yaratık" kelimesi ile hakaret etmekte, onu dinleyenlere ise "s…..k" diyerek hakaret ve nefret dili kullanmaktadır.

Kişi tweet paylaşımında #TestYokSalgınYok etiketini kullanarak Koronavirüs salgınına inanmadığını, #MaskeZorunluOlamaz etiketini kullanarak maske karşıtı akımlara destek veren bir dil kullanmaktadır. Aynı zamanda aşı olanlara üstten bakan bir dil kullanıldığı da paylaşımda görülmektedir.

b.Ardalan Bilgisi

Bill Gates bilgisayar ve yazılım üzerine kurduğu Microsoft şirketi ile tanınmış ünlü bir ABD'li iş adamıdır. Koronavirüs salgını öncesinde de sözleri dünyada gündem olan Bill Gates, Koronavirüs salgını olduğundan beri yaptığı açıklamalar ile dikkat çekmektedir. Dolar milyarderi Bill Gates komplo teorisi üreten kesimler tarafından da eleştirilmektedir. Gates'in Koronavirüs salgınından çok önce Koronavirüs aşısını ilk geliştiren BioNTech firmasına 55 milyon dolar, yine Koronavirüs aşılarını BioNTech firmasından sonra geliştiren CureVac'a 2015 yılında 52 milyon dolar, Vir Biotechnology firmasına 2016 yılında yatırım yaptığı bilinmektedir (www.milliyet.com.tr, 2021 / URL 35). Bu yatırımlar Bill Gates'in Koronavirüs salgını sürecinde yaptığı açıklamaları daha da fazla anlamlı hale getirmiştir ve Koronavirüs komplo teorilerinin merkezinde konumlandırılmıştır.

Bill Gates'in iş adamı olması ve Koronavirüs dünyada var olmadan aşı merkezlerine para yatırmış olması, paylaşımda geçen "yeni koronavirüs varyantlarıyla mücadele etmek için üçüncü doz aşı gerekebilir." cümlesini anlamlı hale getirmektedir. İş adamlarının para kazandıracak, kâr getirecek işlere para yatırma mantığını düşündüğümüzde Bill Gates bu cümle ile çok önceden para yatırdığı şirketlerin Koronavirüs aşı geliştirme projelerinin ürünü olan aşıları pazarlamaya mı çalışıyor teorisi akla geliyor. Daha da kötüsü salgın başlamadan aşı geliştirme merkezlerine para yatıran Bill Gates Koronavirüs salgınını dünyaya yayıp geliştirilen aşılarla para kazanma amaçlı bir oyunun kurucusu mu? Tüm bunlar paylaşımı yapan kişinin Koronavirüs salgını ve geliştirilen aşılarla ilgili yorum yapan Bill Gates'in söylemlerinin itibar edilmemesi gerektiği arka plan görüşünü ele vermektedir.

c. Bağlam Bilgisi

Paylaşımı yapan kişi aşı ve maske karşıtlığını Bill Gates'e bağlayarak açıklamaktadır. "Bill Gates iş adamıdır, iş adamları para kazanacakları işlere para yatırırlar, Bill Gates'de Koronavirüs salgını olmadan yıllar önce aşı çalışması yapan firmalara para yatırmışsa şu anda dünyada var olan Koronavirüs mikrobunu oluşturup yaymada onunda parmağı vardır ve üretilen Koronavirüs aşıları ile para kazanmaktadır" komplo teorisi söylemini kendi paylaşımına bağlamaktadır. Aşı karşıtlığını Bill Gates üzerinden bağlamdıran kişi komplo teorilerine meraklı olduğunu ve onlardan etkilendiğini de göstermektedir.

B. Mikro Yapı

1-Sentaktik Çözümleme

Paylaşım dört cümleden oluşmaktadır. Dört cümlenin de yüklemi sonda olduğu için kurallı cümledir. Birinci ve dördüncü cümlelerde özne açıkça cümle içerisinde verildiğinden gerçek öznedir. İkinci ve üçüncü cümlede ise öznenin şekli gizli öznedir. Birinci cümlede özne "üçüncü doz aşı", yüklem ise "gerekebilir" ifadeleridir. İkinci cümlede özne gizli özne şeklinde "siz" olarak ifade edilebilir, yüklemi ise "dinlemiyorsunuz" kelimesidir. Üçüncü cümlede özne gizli özne "siz" şeklindedir, yüklemi ise "boyun eğiyorsunuz" ifadesidir. Dördüncü cümlede özne gerçek bir şekilde ortadadır yani "siz" kelimesidir, yüklem ise "s……..z" ifadesidir.

İlk cümlede yüklem fiil cümlesiyken, dördüncü cümle ise isim cümlesidir. Cümlelerde yazım hatası bulunmamaktadır. İkinci cümlenin sonunda noktalama işareti kullanılmamıştır. Burada ünlem "!" işareti kullanılmalıydı. Üçüncü ve dördüncü cümlelerin sonunda ünlem "!" ve soru işareti "?" birlikte kullanılmıştır. Bu bir hatadır burada sadece soru işareti kullanılmalıydı.

2-Bölgesel Uyum

a. Nedensel İlişki:

Paylaşımda nedensellik ilişkisi kurulduğu söylenebilir. Bill Gates'in isteklerine boyun eğilmemesi gerekir cümlesinin nedeni olarak paylaşımda onun bilim insanı olmaması yani tıp veya biyoloji konularında liyakat sahibi olmaması şeklinde ifade edilmektedir.

b. İşlevsel İlişki:

Cümleler arasında işlevsel ilişki kurulduğu görülmektedir. Paylaşımda birinci cümlede Bill Gates'in ismi sonrasında onun bir sözü verilmiş ve sonraki cümlede kendi gibi kişilerin sözlerinin dinlenmemesini dördüncü cümle ile bağlamış ve cümleler arasında işlevsel ilişki kurulmuştur. Dördüncü cümlede ise kendilerinin değil de Bill Gates'in sözlerine itibar edenlere "s……r" şeklinde hakaret ederek önceki cümlelere atıf yapmıştır.

c. Referansal İlişki:

Paylaşımda cümleler arasında referansal ilişki kurulduğu görülmektedir. İkinci cümledeki söylemin sahibi ile üçüncü cümledeki kendisinin değilde başkasının dinlendiği dediği kişi ve dördüncü cümledeki "onun isteklerine boyun eğiyorsunuz" denilen kişi Bill Gates'dir. İlk üç cümlede Bill Gates referans olarak ifade edilmiştir. "Hadi bizi dinlemiyorsunuz" denilen üçüncü cümlede "bizi" ifadesi ile paylaşımcının kendisi gibi aşı karşıtları referans gösterilmektedir.

3-Kelime Seçimleri

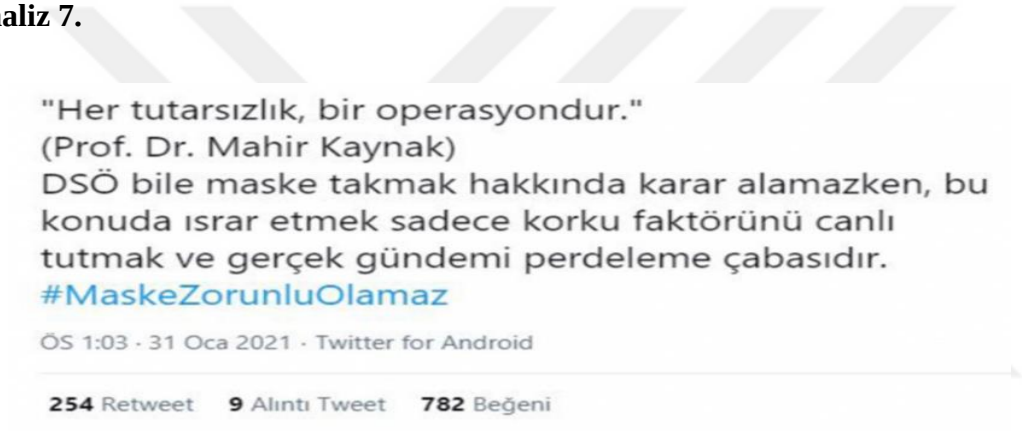
Paylaşımın üçüncü cümlesinde "yaratık" olarak bahsedilen kişi Bill Gates'dir. Yaratık Türk Dil Kurumu'nda yaratılmış olan, mahlûk olarak ifade edilmektedir. "Yaratık" kelimesi sözlük anlamı itibariyle bir insan için kullanıldığında hakaret anlamı içermez fakat bu ifade daha çok halk arasında hayvanlar, korku uyandıran metafizik canlılar için kullanıldığı düşünüldüğünde paylaşımcının Bill Gates'e hakaret ettiği düşünülebilir. Beşinci cümlede "s…..k" kelimesi ile kendisine değilde Bill Gates'i dinleyip boyun eğenlere hakaret edilmektedir. Sonuç itibariyle paylaşımda iki tane hakaret içeren kelime kullanıldığı gözlemlenmektedir. Paylaşımda metonimi ve metafor içeren kelimeler kullanılmamıştır.

4-Metindeki Retorik

Paylaşımda kendisi gibi düşünenleri değilde Bill Gates'i dinleyenlere, ona boyun eğenlere hakaret dili kullanılarak sitem edilmektedir. Kişi bu sitem üzerinden aşı ve maske karşıtlığı söylemini geliştirmektedir. Bu karşıtlığı görsel olarak eklediği "Yeni Koronavirüs varyantlarıyla mücadele etmek için üçüncü doz aşı gerekebilir." cümlesi üzerinden geliştiren kişi "Bill Gates işin içindeyse o işte bir olumsuzluk vardır, üçüncü doz aşı yapılabilir demesinin sebebi daha önce para yatırdığı Koronavirüs aşı

çalışmalarından para kazanmaktır" mesajı vermektedir. Kullanılan Bill Gates sözü görseli ile aşı karşıtlığı konumunu tahkim etmek ve inandırıcılığını artırmak amacı güdülmektedir. Paylaşımcı kişi için inandırıcılık anlamında bu söz görseli yeterli olabilir ama genelin inanması için yeterli olmadığı söylenebilir. Bill Gates'in dinlenilmemesi, isteklerine boyun eğilmemesi gereken kişi olarak görülmesi için sadece bir sözden daha fazlası referans olarak gösterilmeliydi. Kişi bu referans olabilecek görselleri paylaşmadığından inandırıcılık konusunda zayıf kalmaktadır ve nefretle konuşan birey imajı vermektedir. Esasında Bill Gates ile ilgili bu tür iddialarda bulunan etkili ve liyakatli birçok bilim insanı da mevcuttur. Kişi bu bilim insanlarını referans gösterip iddialarını sağlam argümanlarla tahkim edebilirdi.

Analiz 7.

Şekil 46 Analizi Yapılacak 7.Tweet

Kaynak: Twitter, 2021

Çizelge 17 Analizi Yapılacak 7.Tweet Bilgileri

Tweet Bilgileri	**Tweet İçeriği**
Gönderinin İçeriği	"Her tutarsızlık, bir operasyondur." (Prof. Dr. Mahir Kaynak) DSÖ bile maske takmak hakkında karar alamazken, bu konuda ısrar etmek sadece korku faktörünü canlı tutmak ve gerçek gündemi perdeleme çabasıdır.
Kullanıcı	R.M.
Tweet Tarihi	31.01.2021
Retweet Sayısı	254
Beğeni Sayısı	782
Yorum Sayısı	9
Takipçi Sayısı	394
Karşıtlık Türü	Maske karşıtlığı

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapının İncelemesi

a)Twitter Paylaşımının Metni

"Her tutarsızlık, bir operasyondur"

(Prof. Dr. Mahir Kaynak)

"DSÖ bile maske takmak hakkında karar alamazken, bu konuda ısrar etmek sadece korku faktörünü canlı tutmak ve gerçek gündemi perdeleme çabasıdır."

Paylaşım Prof. Dr. Mahir Kaynak'a ait bir söz referans gösterilerek mesaj verme (muhtemelen siyasi iktidara) amacı taşımaktadır. Yapılan kurgu şu şekildedir "Dünya Sağlık Örgütü maske takma konusunda kararsız olmasına rağmen maske takılması konusunda karar alınıyorsa burada başka bir amaç vardır."

b)Twitter Paylaşımında Kullanılan Görsel

Paylaşımdaki tweet tezine referans olarak Prof. Dr. Mahir Kaynak'ın bir sözü verilmiştir. Kullanılan bu görsel ile tweet metnine bakıldığında "tutarsızlık varsa, orada bir başka niyet vardır ve aslında tutarsızlık bilinçli olarak yapılarak başka şeyler perdelenmekte, konuşulması engellemektedir" anlamında paylaşım yapılmıştır. Kişi paylaşımda tutarsız davranarak gerçek gündemi kim veya kimler perdeliyor belirtmemektedir. Bu konuda bilgi, veri, görsel, görüntü veya ses içeriği paylaşmamıştır. Paylaşmamıştır fakat kast ettiği odağın ülkeyi yöneten siyasi iktidardır denilebilir. Çünkü Dünya Sağlık Örgütü maske takma konusunda karar vermemiş olmasına rağmen, kendi ülkesinde maske takılması konusunda ısrar edebilecek tek kurum tüm ülkelerde siyasi iktidarlardır. Bu durumda "Türkiye'de siyasi iktidar maske takmayı zorunlu kılarak ülkedeki hangi gündemi perdelemek istiyor" sorusunu sormak gerekiyor. Paylaşıma baktığımızda perdelenen gündem nedir, bu konuda da görsel paylaşılmadığı görülmektedir. Bu noktalara bakıp paylaşımda enformasyon eksiltimi yapıldığını söyleyebiliriz.

c)Twitter Paylaşımının Bulunması İçin Kullanılan Anahtar Kelimeler

"Covid-19 aşısı karşıtlığı", "Covid-19 küresel oyun mu?", "Aşı olmayacağım", "Maske karşıtlığı", "Maske takmayacağım", "Koranavirüs", "Koranavirüs karşıtlığı" etiketleri ile Twitter'da arama yapılarak çalışma konusu bu tweete ulaşılmıştır.

2.Şematik Yapı:

a. Gönderinin Anlatım Dili

Gönderide Prof. Dr. Mahir Kaynak'ın bir sözü görsel olarak verilerek onun üzerinden mesaj verilme amacı bulunmaktadır. Kişi maske karşıtlığının sebebini, Dünya Sağlık Örgütü'nün bu konuda karar almamış almaması üzerinden anlatmak istemiş, görsel olarak kullandığı Mahir Kaynak'ın sözü üzerinden muhtemelen siyasi iktidara mesaj göndermek istemiştir. Gönderide hakaret, nefret dili olmasa da, ülkeyi yöneten siyasi iktidarı zan altında bırakma, infial uyandırma, güvensizlik ortamı oluşturmaya yönelik bir dil kullanıldığı söylenebilir. Mahir Kaynak'ın sözündeki "tutarsızlık" kelimesinin paylaşım metnindeki karşılığı, Dünya Sağlık Örgütü maske takma konusunda kararsız iken, ülkedeki iktidarın maske takma konusunda ısrar etmesi olarak ifade edilebilir. Burada DSÖ'nün kararlarını Türkiye'nin uygulama zorunluluğu varmış gibi dil kullanılmaktadır fakat bu kararlar tavsiye kararlarıdır, uygulama zorunluluğu da yoktur. DSÖ'nin maske ile ilgili kararı yoksa karar olsada uygulama zorunluluğu da yoksa bu durumda tutarsızlıktan behsedilemez. Mahir Kaynak'ın sözünün ikinci kısmındaki "operasyon" kelimesinin paylaşım metnindeki karşılığı ise "korku faktörünü canlı tutmak ve gerçek gündemi perdeleme çabası" olarak değerlendirilebilir. Burada kullanılan dille maske takma zorunlu kılınarak ülkedeki gündemi perdeleme, konuşturmama, insanların gözünden kaçırma art niyetleri ifade edilmeye çalışılmıştır mesajı verilmeye çalışılmaktadır denilebilir.

b.Ardalan Bilgisi

Paylaşımda Prof. Dr. Mahir Kaynak'ın bir sözü görsel olarak kullanılmıştır. Mahir Kaynak Kuleli Askeri Lisesi ve Harpokulu mezunudur. Üstteğmen iken askeri kariyerini sonlandırmış ve daha önce okuduğu İstanbul Üniversitesi İktisat fakültesinde akademik kariyerine başlamıştır. Akademik kariyeri devam ederken Milli İstihbarat Teşkilatı'na katılmıştır. Yayınlamış birçok kitabı ve makaleleri olan Mahir Kaynak'ın en meşhur sözlerinden biride "Her tutarsızlık, bir operasyondur" sözüdür.

Paylaşımı yapan kişi asker, akademisyen ve istihbaratçı kimliği olan Mahir Kaynak'ın bu sözünü kullanarak paylaşım metninde kullandığı iddiaya ciddiyet ve esrar kazandırmak istediği söylenebilir. Çünkü paylaşımda mesaj verdiği odak büyük bir ihtimalle Türkiye'yi yöneten siyasi iktidar ve yöneticileridir. Türkiye'de maske takmanın zorunlu olup olmadığına karar verecek olan ülkeyi yöneten siyasi iktidar

olacağına göre paylaşımda bahsedilen "bu konuda (maske takma zorunluluğu konusunda) ısrar eden" odak ülkeyi yöneten siyasi iradedir. Paylaşımda Mahir Kaynak'ın sözü ve DSÖ'nün maske kararsızlığı üzerinden iktidarın maske zorunluluğu kararını ayrıştırıcı, kışkırtıcı, kutuplaştırıcı ve kuşku uyandırıcı dille anlatılmaktadır. İktidarın maske takma zorunluluğu kararı Dünyada büyük bir sorun olan Koronavirüs salgını ile mücadele kapsamında değilde bu salgını kullanarak kuşku faktörünü canlı tutup Türkiye'de olan bazı gündemleri perdeleme, görünmesini engelleme amacı olarak anlatılmaya çalışılmaktadır. Koronavirüs'le mücadele amacıyla alınan zorunlu maske takma kararı üzerinden siyasi görüşler nedeniyle manipülasyon yapılmaktadır.

Bu iddia ile Türkiye'de kutuplaşmanın geldiği noktada değerlendirilebilir. Paylaşımın yapıldığı tarih olan 31 0cak 2021 tarihinde Dünyada Koronavirüs salgınının durumu hatırlandığında o belirsizlik ortamında ülkelerin genel olarak maske takma konusunda zorunluluk kararı aldıkları bilinmektedir. Maske takma zorunluluğu Koronavirüs hastalığının bulaşma hızını yavaşlatmak maksatlı iken paylaşımcı kişinin bunu "korku faktörünü canlı tutmak ve gerçek gündemi perdeleme çabası" olarak görmesi sağlığı siyasete alet edip, kendi ideolojisi ile o zaman için dünyadaki ve Türkiye'deki en büyük sorun olan Koronavirüs salgınını karıştırıp, ülkede kutuplaştırma, kargaşa çıkarma amacı taşıdığı söylenebilir. Kutuplaştırıcı dilin hastalıklar üzerinden bile geliştirilebiliyor olması bu tweette dikkat çekmektedir.

c.Bağlam Bilgisi

Paylaşımcı kişi Türkiye'de uygulanan Koronavirüs hastalığı nedeniyle uygulanan maske takma zorunluluğunu dünyada ciddi anlamda belirsizlik ortamı oluşturan salgın bağlamında değerlendirmemektedir. Kişi maske takma zorunluluğunu kendi siyasi ve ideolojik düşüncesi bağlamında değerlendirerek bunu maske takmayı zorunlu yapıyorlarsa korku faktörünü canlı tutup, ülkedeki o zamanki gündemi perdelemek istiyorlar tezine bağlamaktadır. Bu tezini güçlendirmek için asker, akademi ve istihbaratçı kimliği olan Prof. Dr. Mahir Kaynak'ın sözüne atıf yapmaktadır. Bu tweetin istahbaratçı, asker ve bilim insanı bir kişiliğin üzerinden esrarlı bir algı oluşturup Koronavirüs salgınını kullanarak siyasi bir mesaj verme bağlamında atıldığı düşünülebilir.

B. Mikro Yapı

1-Sentaktik Çözümleme

Paylaşım biri alıntı olmak üzere iki cümleden oluşmaktadır. Alıntı olan birinci cümle kurallı olup isim cümlesidir. Bu cümlenin öznesi ise "her tutarsızlık" ifadesi ile gerçek öznedir. Birinci cümlenin "operasyon" cümlesi cümlenin yüklemi olup bu kelime ek eylem alarak ismi yüklem yapmıştır. İkinci cümle de yüklemin yerine göre kurallı olup yüklemin türüne göre ise isim cümlesidir. Bu cümlenin yüklemi "perdeleme cabasıdır". Bu cümle bir isim fiille kurulmuş bir tamlamadır ve ek eylem alarak yüklem olmuştur. Yükleme "kim" ve "ne" sorularını sorarak cümlenin öznesi bulıunabilir. Buna göre bu cümlenin öznesi "DSÖ bile maske takmak hakkında karar alamazken, bu konuda ısrar etmek sadece korku faktörünü canlı tutmak" ifadesidir.

İkinci cümlede dünya sağlık örgütü Türkçe iafadesinin kısaltması olarak "DSÖ" şeklinde yazılsa da bunun küresel anlamda kısa yazımı "WHO" şeklindedir. Cümlelerde imla hatası bulunmamaktır.

2-Bölgesel Uyum

a. Nedensel İlişki:

Paylaşımda maske takma kararının nedeni olarak ülkede korku faktörünü canlı tutmak ve gerçek gündemi perdeleme çabası olarak gösterilmektedir. Nedensellik ilişkisi kurulan paylaşımda maske takma zorunluluğu kararı sağlık ile ilgili bir nedene değil de siyasi bir nedene bağlanmıştır.

b. İşlevsel İlişki:

Paylaşımda işlevsel ilişki kurulmuştur. Prof. Dr. Mahir Kaynak'ın sözü sonrasında bu sözü kendi görüşünü yazarak açan, söz paralelinde görüşünü açıklayan kişi işlevsel ilişki kurmuştur. Mahir Kaynak'ın "her tutarsızlık, bir operasyondur" sözünden sonra DSÖ bile maske konusunda kararsız, Türkiye'deki yetkililer ise maske taktırma konusunda kararlı ise amaçları insanları gererek gerçek gündemlerini perdelemektir demektedir. Kişi burada ikinci cümlede birinci cümlenin açıklamasını yaparak cümlelerin sıralı olmasını sağlamıştır.

c. Referansal İlişki:

Paylaşımda referansal ilişki kurulmuştur. Maske takma zorunluluğu konusunda ısrar etmenin sebebi olarak birinci cümlede kullanılan Prof. Dr. Mahir Kaynak'ın sözü olan "operasyon" ifadesine işaret edilmektedir.

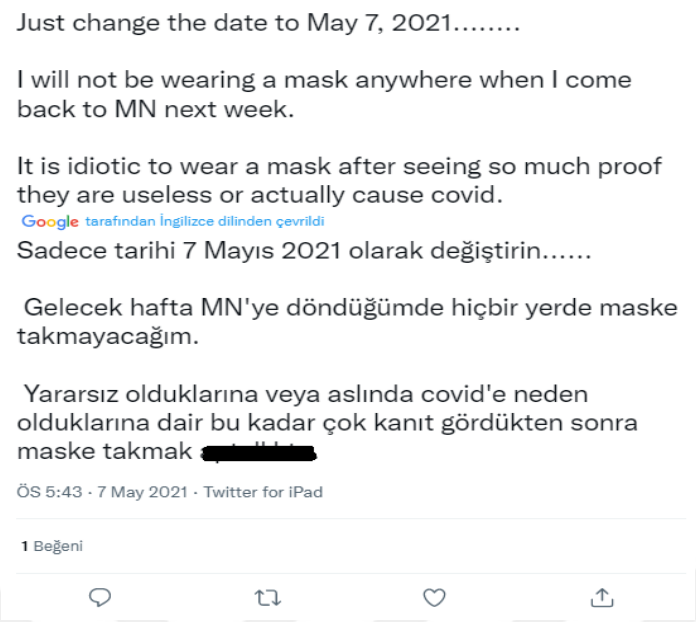
3-Kelime Seçimleri

Paylaşımda metafor ya da metonimi, alay etme, aşağılama, küfür ve hakaret içeren kelime kullanılmamıştır. Paylaşımda "operasyon" kelimesi kullanılarak okuyucu üzerinde dikkat uyandırmak istenmektedir. Asker, akademi ve istihbaratçı kimliğe sahip Prof. Dr. Mahir Kaynak'ın ve Dünya Sağlık Örgütü kurumsal kimliği ismi kullanılarak tweet tezine güç kazandırma amacı da göze çarpmaktadır. "Korku" ve "perdeleme" kelimeleri kullanılarak tweeti okuyan kişide etki yapmak, maske takma zorunluluğu kararı ile dünyadaki ve Tükiye'deki salgın durumuna değil de siyasi nedenlere odaklandırmak isteği gözlemlenmektedir.

4-Metindeki Retorik

Paylaşımcı Dünyada belirsizlik ortamı oluşturan Koronavirüs salgını ile mücadele bağlamında Türkiye'de uygulanan maske takma zorunluluğu kararını siyasi nedenlere bağlayarak açıklamaktadır. Maske takma zorunluluğu kararını siyasi sebeplere bağlayan kişi bu yasakla asıl amacın "korku faktörünü canlı tutmak ve gerçek gündemi perdeleme çabası" şeklinde ifade etmektedir. Tweet içeriğinde mesajın Türkiye'yi yöneten siyasi iktidara olduğu anlaşılsa da paylaşımcı sözünün muhatabını yazmamıştır. Aynı zamanda "ülkede gerçek gündem perdeleniyor" diyen paylaşımcı, perdelendiğini iddia ettiği gündem/gündemler nedir bundan da bahsetmemiştir. İddiasını Mahir Kaynak'ın sözü ve DSÖ'nün maske takma konusunda kararsızlığı ile güçlendirmek isteyen paylaşımcının özellikle "gündemi perdeleme" konusunda inandırıcı veriler sunamadığı görülmektedir.

Analiz 8.

Şekil 47 Analizi Yapılacak 8.Tweet

Kaynak: Twitter, 2021

Çizelge 18 Analizi Yapılacak 8.Tweet Bilgileri

Tweet Bilgileri	**Tweet İçeriği**
Gönderinin İçeriği	Sadece tarihi 7 Mayıs 2021 olarak değiştirin…… Gelecek hafta MN'ye döndüğümde hiçbir yerde maske takmayacağım. Yararsız olduklarına veya aslında covid'e neden olduklarına dair bu kadar çok kanıt gördükten sonra maske takmak a……..r.
Kullanıcı	K.R.
Tweet Tarihi	07.05.2021
Retweet Sayısı	0
Beğeni Sayısı	1
Yorum Sayısı	0
Takipçi Sayısı	896
Karşıtlık Türü	Maske karşıtlığı

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapının İncelemesi

a)Twitter Paylaşımının Metni

"Sadece tarihi 7 Mayıs 2021 olarak değiştirin……

Gelecek hafta MN'ye döndüğümde hiçbir yerde maske takmayacağım.

Yararsız olduklarına veya aslında covid'e neden olduklarına dair bu kadar çok kanıt gördükten sonra maske takmak a…….r."

Paylaşımı yapan kişi 7 Mayıs 2021 tarihini milat olarak ortaya koymakta ve MN'ye (Minnesota) döndüğünde maske takmayacağını ifade ediyor. Paylaşımdaki kurgu şu şekildedir "Maske takmak yararsız olduğu gibi maskeyi takan kişiye Koronavirüs virüsünü bulaştırdığına yönelik kanıtlar bulunmaktadır. Bu nedenle 7 Mayıs 2021 tarihinden sonra maske takmayacağım."

b) Twitter Paylaşımında Kullanılan Görsel

Tweet göndericisi maske takmanın yararsız olduğunu hatta maskenin takan kişilere Covid-19 virüsünü bulaştırdığını iddia etmektedir. Paylaşıma bakıldığında bu iddialara dair bilimsel çalışma verisi ya da bu konuda çalışma yapan bilimi nsanlarının sözlerini görsel olarak sunmamıştır. İddiaların görsellerle güçlendirilmemesi enformasyon eksiltimi yapıldığını göstermektedir.

c)Twitter Paylaşımının Bulunması İçin Kullanılan Anahtar Kelimeler

"Covid-19 vaccine opposition", "Is Covid-19 a global game?", "I will not be vaccinated", "Mask opposition", "I will not wear a mask", "Coronavirus", "anti-coronavirus" etiketleri ile Twitter'da arama yapılarak çalışma konusu bu tweete ulaşılmıştır.

2.Şematik Yapı:

a. Gönderinin Anlatım Dili

Paylaşımın anlatım dili maske konusunda aydınlanan bir insanın heyecanını anlatan bir dildir. Kişi bu aydınlanmanın heyecanı ile milat vermekte ve bu tarihten sonra (muhtemelen öncesinde taktığı) maskeyi takmayacağım demektedir. Anlatımda maske takmanın yararsız olduğu ve Koronavirüs virüsünü bulaştırdığına dair kanıtlar olduğu belirtilmektedir. Maske takanlar a……..r denilerek hüküm dili kullanılmıştır. Heyecanını tutamayan kişi maske takanlara "a…..l" diyerek hakaret ve nefret dili kullanmaktadır.

b.Ardalan Bilgisi

Koronavirüs salgını başladıktan bir süre sonra ülkelerde virüsün yayılımını azaltmak amacıyla maske kullanım zorunluluğu getirilmiştir. Ameliyat maskesi denilen sıradan maskeler yanında N95 gibi havadaki küçük parçaların %95'ini filitreleyen maskelerin

hangisinin daha etkili olduğu maske takma zorunluluğunun başladığı günlerde tartışılan bir konu oldu. Tartışmaya bu konuya hâkim bilim insanlarında katılması normal halkın kafasını iyice karıştırmıştı. Vanderbilt Üniversitesi bulaşıcı hastalıklar uzmanı Dr. William Schaffner ameliyat maskesi olarak kullanılan sıradan maskelerin (marketlerde satılan ucuz maskeler) Koronavirüs'ün bulaşıcılığını engelleyemeceğini söylemektedir. Schaffner bu maskelerle yüz arasında boşluk olduğunu ve virüsün maske bezinden rahatlıkla geçebileceğini söylemekte ve N95 maskesinin ise yüz ile arasında boşluk olmadığını ve havadaki parçaların %95'inin bu maske bezinden geçemeyeceğini söylemektedir (www.bbc.com, 2020 / URL 36). Aynı üniversitenin Tıp Merkezi öğretim üyesi Dr. Mark Denison ise tüm virüslerin piyasada satılan maskelerden geçebileceğini fakat yine de hapşırma ve öksürme sonucu Koronavirüs bulaşma ihtimalini azalttığını söylemektedir. Oxford Üniversitesi'nde araştırmacı olan Trudie Lang Covid'19'la mücadele donanımı olarak maske takmanın oldukça mantıklı bir yöntem olduğunu ifade etmektedir (tr.euronews.com, 2020 / URL 37).

Bilim insanlarının maske konusundaki anlaşamama durumu normal insanlara da yansıyabilmektedir. Bu bilim insanlarını referans gösterip maske takmak zorunlu olsa bile maske takmayan insanlar mevcuttur. Paylaşımı yapan kişide de maske karşıtı bilim insanlarından etkilendiği ardalan bilgisini görmek mümkündür. 7 Mayıs 2021 tarihini milat olarak belirleyen paylaşımcının bu tarihten önce maske taktığı sonucuna da ulaşmak mümkündür. Kişi maske karşıtı bilim insanlarından ya da sosyal medya paylaşımlarından etkilenerek aydınlandığı ve belirlediği tarihten sonra maske takmamaya karar verdiğini söylemektedir. Maskelerin yararlı olmadığı ve Koronavirüs virüsünü bulaştırma anlamında kanıtların olduğunu söyleyen paylaşımcının "kanıt" kelimesini kullanmasından bu konuda araştırma yapan bilim insanların görüşlerini, araştırmalarını okuduğu ve bunlardan etkilendiği ardalan bilgisini okumak mümkündür.

c.Bağlam Bilgisi

Paylaşımcı maske karşıtlığını, Koronavirüs'ün bulaşıcılığını azaltmak amacıyla takılması zorunlu kılınan maskelerin yararsız olduğu ve Koronavirüs'ün bulaşmasını önlemediği hatta bizzat bulaştırdığına dair kanıtlar olduğuna bağlamaktadır. Kişi maske akarşıtlığını Koronavirüs salgını sürecinde maske işe yaradı/yaramadı tartışmaları bağlamında açıklamaktadır. Paylaşımda kişinin maskenin işe yaramadığı görüşüne inandığı da anlaşılmaktadır.

B. Mikro Yapı

1-Sentaktik Çözümleme

Paylaşım üç cümleden oluşmaktadır. Birinci cümle yüklemin yerine göre kurallı bir cümledir. Bu cümle yüklemin türüne göre fiil cümlesi olup öznesi ise gizlidir. Burada değiştirin ifadesindeki şahıs ekinden gizli öznenin "siz" olduğu anlaşılmaktadır. İkinci cümle ise yüklemin yerine göre kurallı olup yüklemin türüne göre fiil cümlesidir. Bu cümlenin de öznesi gizli özneden oluşmaktadır. "Takmayacağım" kelimesindeki şahıs ekinden gizli öznenin "ben" olduğu anlaşılmaktadır. Son cümlede ise yüklemin yerine göre kurallı olup yüklemin türüne göre isim cümlesidir. Burada özne "maske takmak" ifadesidir.

Paylaşımda genel olarak yazım hatası görülmemekle birlikte üçüncü cümlede covid kelimesi büyük harfle yazılmalıydı. Özel isme gelen çekim ekleri kesme işareti ile ayrılır. Paylaşımda da covid ifadesi kesme işareti ile ayrılmıştır. Birinci cümle sonunda kullanılan sekiz nokta yanlış kullanılmış olup Türkçede bu kadar nokta kullanılmamaktadır. Bir cümlenin devamını siz tamamlayın anlamında üç nokta (…) getirilmektedir.

2-Bölgesel Uyum

a. Nedensel İlişki:

Paylaşımda nedensel ilişki kurulmuştur. Paylaşımcı maske karşıtlığının nedenini, maskenin yararsızlığı ve Koronavirüs virüsünü bulaştırma özelliğine dair gördüğü kanıtlar olarak açıklamaktadır. Kişinin daha önce maske taktığı fakat gördüğünü iddia ettiği kanıtlar nedeniyle artık takmacağı anlaşılmaktadır. Bu kanıtlardan bahsetmesede maske takmama nedeninin bu kanıtlar olduğu anlaşılmaktadır.

b. İşlevsel İlişki:

Paylaşımda işlevsel ilişki kurulmuştur. Cümlelerin sıralı olması, bir önceki cümlenin devamı ya da açıklayıcısı olması, cümlede kullanılan yargının bir önceki yargıyı tamamlaması işlevsel ilişki kurulduğunu göstermektedir.

c. Referansal İlişki:

Cümleler arasında referansal ilişki kurulmuştur. Paylaşımcı birinci cümlede milat olarak belirlediği 7 Mayıs 2021 tarihini neden koyduğunu, ikinci cümlede

Minnesota'ya döndüğünde bir daha maske takmayacağının tarihi olarak ifade etmektedir. Maskeyi takmama sebebini üçüncü cümlede görmekteyiz. Cümleler arasında birbirine atıf yaparak referansal ilişki kurulmuştur.

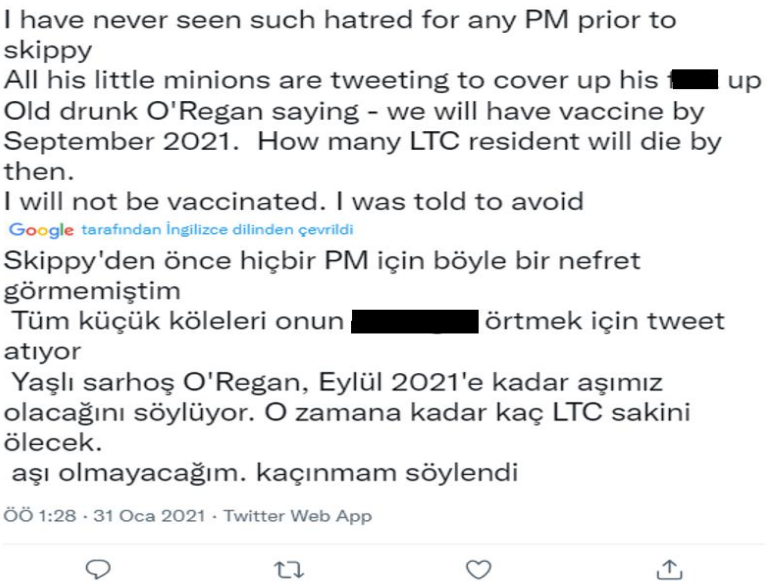
3-Kelime Seçimleri

Paylaşımda metafor ya da metonimi içeren kelimeler kullanılmamıştır. Dördüncü cümlede maske kullanmaya devam edenler için "a….l" denilerek hakaret, nefret veya sözel olarak linç edici anlamda kelime kullanıldığı görülmektedir. Birinci cümlede kullanılan "tarihi 7 Mayıs 2021 olarak değiştirin" ifadesinde "değiştirin" kelimesi emredici bir sözcüktür. Paylaşımda ABD eyaletlerinden biri olan Minnesota'nın kısaltması "MN" kullanılmıştır. Paylaşımın kelime seçimlerine bakıldığında prangalarını kırmış bir insanın rahatlığı görülmektedir. Koronavirüs sürecinde maske takarak sıkılmış ve onun işe yaramadığını anlayıp sevinen insan profili çizen kişi "maske takmayacağım" ifadesi ile bunu dışa vurmaktadır.

4-Metindeki Retorik

Kişi maske karşıtlığını maskenin yararsızlığına ve Koronavirüs hastalığını bulaştırma faktörüne bağlamaktadır. Maskenin yararsızlığı ve Koronavirüs virüsünü bulaştırdığına dair bilgi, belge, bu konuda araştırma yapmış bilim insanlarının araştırma sonucu ya da görüşü, paylaşımcı kendisi bilimsel bir çalışma yapıp bu sonuca ulaştı ise o araştırmanın sonuç görseli paylaşılmamıştır. Tweetlerde açıklanan metinle birlikte metni destekleyecek görsellerinde paylaşılması o mesajın dikkat çekmesini ve inandırıcılık düzeyinin artmasını sağlayabilmektedir. Paylaşımın bu haliyle ikna edici özelliği bulunmamaktadır.

Analiz 9.

I have never seen such hatred for any PM prior to skippy
All his little minions are tweeting to cover up his [redacted] up
Old drunk O'Regan saying - we will have vaccine by September 2021. How many LTC resident will die by then.
I will not be vaccinated. I was told to avoid
Google tarafından İngilizce dilinden çevrildi
Skippy'den önce hiçbir PM için böyle bir nefret görmemiştim
Tüm küçük köleleri onun [redacted] örtmek için tweet atıyor
Yaşlı sarhoş O'Regan, Eylül 2021'e kadar aşımız olacağını söylüyor. O zamana kadar kaç LTC sakini ölecek.
aşı olmayacağım. kaçınmam söylendi
ÖÖ 1:28 · 31 Oca 2021 · Twitter Web App

Şekil 48 Analizi Yapılacak 9.Tweet

Kaynak: Twitter, 2021

Çizelge 19 Analizi Yapılacak 9.Tweet Bilgileri

Tweet Bilgileri	**Tweet İçeriği**
Gönderinin İçeriği	Skippy'den önce hiçbir PM için böyle bir nefret görmemiştim. Tüm küçük köleleri onun …… örtmek için tweet atıyor. Yaşlı sarhoş O'Regan, Eylül 2021'e kadar aşımız olacağını söylüyor. O zamana kadar kaç LTC sakini ölecek. Aşı olmayacağım. Kaçınmam söylendi.
Kullanıcı	B.E.
Tweet Tarihi	31.01.2021
Retweet Sayısı	0
Beğeni Sayısı	0
Yorum Sayısı	0
Takipçi Sayısı	739
Karşıtlık Türü	Aşı karşıtlığı

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapının İncelemesi

a)Twitter Paylaşımının Metni

"Skippy'den önce hiçbir PM için böyle bir nefret görmemiştim.

Tüm küçük köleleri onun …….. örtmek için tweet atıyor.

Yaşlı sarhoş O'Regan, Eylül 2021'e kadar aşımız olacağını söylüyor. O zamana kadar kaç LTC sakini ölecek.
Aşı olmayacağım. Kaçınmam söylendi."
Paylaşımdaki kurgu şu şekildedir "Kanada Çalışma Bakanı O'Regan'a destek mesajı yazan kişiler gevezelik yaparak boş konuşmaktadır. Kanada'daki yaşa bağlı olmayan ve yaşlı kişileri en son sırada Koronavirüs aşısı yapma kararı adil değildir. Bu ülkede (Kanada) yaşlı insanlara önem verilmemektedir. Bu nedenle LTC (huzurevi) sakinlerine aşı sırası zaten geç gelecek ve bu arada çok yaşlı insan ölecek, bu durum kimsenin umurunda değil. Benim ise umurumda ve bu duruma tepki olarak ben de aşı olmayacağım, zaten aşıdan kaçınmam da söylendi".

b)Twitter Paylaşımında Kullanılan Görsel

Kişi Kanada Çalışma Bakanı O'Regan taraftarlarına tepki olarak bu tweeti atmaktadır. Tweetle birlikte bir görsel paylaşmamaktadır. O'Regan'a ve taraftarlarına tepkisi çok şiddetli olmasına rağmen bu tepkiye sebep olacak argümanlar (belge, görüntü, ses kaydı) paylaşmamıştır.

c)Twitter Paylaşımının Bulunması İçin Kullanılan Anahtar Kelimeler

"Anti-Covid-19 vaccine", "Is Covid-19 a global game?", "I will not be vaccinated", "Anti-mask", "I will not wear a mask", "Coronavirus", "Anti-Coronavirus" etiketleri ile Twitter'da arama yapılarak çalışma konusu bu tweete ulaşılmıştır.

2.Şematik Yapı:

a. Gönderinin Anlatım Dili

Analizi yapılan tweet başka birinin tweetine cevap yazan @BoooogReeeeee adlı kişiye cevap olarak yazılmıştır. Kişi, PM yani bir tweete (Kanada Çalışma Bakanı O'Regan destek veren tweete) yazılan yorumların fazla olduğunu düşünmekte ve bu yorumlardan rahatsız olduğu görülmektedir. O'Regan'a destek olan kişilerin kendisi gibi düşünen insanlara karşı yaptıkları yorumları gevezelik olarak görmekte ve içeriklerini nefret dili olarak değerlendirmektetir. Bunlara binaen ben bu gevezeliklerden (skippy) önce böyle bir nefret dili görmemiştim demektedir. Kişinin nefret dili olduğunu söylediği cevapları paylaşımda göremiyoruz fakat bunlara verdiği cevabı küfür, argo, linç, aşağılama ve nefret içerikli kelimelerle ifade ettiğini görmekteyiz. Yani kişi şikâyet ettiği nefret dilini, çok şiddetli nefret dili olarak

eleştirdiği kişilere kullanmaktadır. Kanada Çalışma Bakanı O'Regan'a "yaşlı sarhoş" şeklinde hakaret ederek, ona destek tweetleri atan kişilere "küçük köleler" diyerek hakaret ve aşağılayıcı dil kullanmaktadır. Bu insanlara küfür ederek "onun ….." örtmekteler demektedir. Bu söylemlere bakıldığında paylaşımda hakaret, argo, aşağılama ve küfür dili kullanıldığı görülmektedir. Kanada'da gündelik konuşma dilinde lanet olsun cümlesi çok fazla kullanılmaktadır ve hakaret anlamı taşımamaktadır. ~~F….k (f…k) you~~! İfadesi de çok sık kullanılan ifadedir ve hakaret/küfür anlamı taşımaktadır. Burada da kişi gündelik konuşma dili kullanmakta ve küfür etmektedir.

Tweete bakıldığında kişi aslında aşı karşıtlığını Kanada Çalışma Bakanı O'Regan taraftarları üzerinden kurgulamaktadır. Aşı olmayacağım zaten bana ve LTC (huzur evi) sakinlerine zaten aşı sırası gelmeyecek demektedir. Burada kişinin tepki dili kullandığı, aslında adil aşı yapma sırası gözetilse aşı olabileceği anlamı da çıkarılabilmektedir. Bazı AB ülkelerinde ve ABD, Kanada gibi ülkelerde yaşlı olan insanlara ve ırkçılık nedeniyle siyahilere aşı konusunda öncelik verilmediği düşünüldüğünde kişinin tepkisini bu gerçek durum üzerinden kurduğu ve O'Regan taraftarlarına gevezeler dediği düşünülebilir.

b.Ardalan Bilgisi

Kanada devleti Koronavirüs salgını ile mücadele sürecinde başlatılan aşılama programında ilk başta sağlık çalışanlarının ve ileri yaştaki vatandaşlarının öncelikli aşı olacak kişiler olarak açıklamıştı. Bu açıklamadan kısa süre sonra yaş bazlı programı değiştirdiklerini aşı olmada önceliğin Koronavirüs'le mücadele edenlerin olacağını dolayısıyla yaşlıların aşılamada en son sırada olacağı açıklanmıştı (www.gazeteduvar.com.tr, 2021 / URL 38). Bu politika sonucunda tüm dünya devletleri arasında Koronavirüs'den dolayı ölen huzurevi sakini ve yaşlı sayısı en fazla Kanada devleti olarak öne çıktı. Tüm vaka oranları içinde huzur evlerinde kurumsal bakım alıp vefat eden insan oranı Kanada'da %71, İtalya, Norveç, Belçika ve İspanya'da %53, İrlanda'da %51, Fransa'da %49, Türkiye'de ise %4 oranındadır (www.yenisafak.com, 2020 / URL 39).

Paylaşımı yapan kişinin bu tweetle gösterdiği tepkinin ardalan sebebinin Kanada'da yaşa göre aşı çalışmasının yapılmaması olduğu görülmektedir. Kanada'nın çalışma bakanı O'Regan Koronavirüs aşılarının Kanada'ya 2021 yılı Eylül ayında geleceği

açıklamasına paylaşımcı "getirsen ne olacak, yaşlıları aşı olmada son sıraya koydunuz, o aşılar gelene kadar çok sayışa LTC (huzurevi) sakini ölecek" şeklinde tepki göstermektedir. Kişinin aslında aşı olma niyeti olmasına rağmen çalışma bakanı O'Regan ve hükümete tepkili olduğundan aşı olmayacağını söylediği de düşünülebilir. Paylaşımcı Kanada hükümeti ve Çalışma Bakanı O'Regan'ın siyasi destekçilerinin sosyal medyada ona destek vermelerine de küfürlü ifadelerle tepki göstermektedir. Onlara "küçük köleler" diyerek aşağılamakta ve söylemlerini düşünmeden, iradeleri ile değil de siyasi olarak savundukları Kanada hükümeti ve Çalışma Bakanı O'Regan'a körü körüne destek olsun diye yaptıklarını ima etmektedir.

Paylaşımı yapan kişinin siyahi olması (profil resminden anlaşılmıştır) ve Kanada'daki bir uygulamayı eleştiriyor olmasına bakarsak onun Kanada'daki orta ya da küçük büyüklükte bir şehirde yaşadığı yorumunu da yapabiliriz. Kanada'da devlet politikası olarak "biz göçmen ülkesiyiz dolayısıyla onlarla yaşamayı öğrenmeliyiz" mottosu hâkim olduğundan genel olarak ırkçılığa sıfır tolerans gösterilmesine rağmen orta ya da küçük büyüklükteki şehirlerde ırkçılık çok sık karşılaşılan vakalardandır. Siyahi kişi paylaşımında ırkçılıkla ilgili bir mağduriyetini belirtmemiş olsa da, bu kişilerin ya da diğer siyahilerin yaşamları sürecinde ırkçılığa maruz kalma durumları kendileri ile alakalı olsun/olmasın onları çoğu konuda hassas düşünmeye sevk edebilmektedir. Paylaşımda da bu hassasiyet göze çarpmakta ve bu nedenle kendisi ile alakası olmamasına rağmen LTC (huzur evi) sakinlerinin aşı olmada son sıraya konulmasına öfkeli ve küfürlü ifadelerle onlara destek amacıyla tepki gösterdiği görülmektedir. Bununla beraber kişinin kendisi de LTC sakini olabilir ve LTC sakinlerinin aşı olmada son sıraya konması sonucu öfkeyle bu tweeti atmış da olabilir.

c.Bağlam Bilgisi

Kişi attığı öfkeli ve küfürlü tweeti Kanada Çalışma Bakan O'Regan'ın taraftarlarının Twitter'da onu destekleyen tweetler atmasına bağlamaktadır. O'Regan ve mensubu olduğu iktidar partisi yaşlıları aşı olmada son sıraya koydu, Eylül 2021 tarihinde gelecek olan aşıların son sırada aşı olacak yaşlılar için bir yararı olmayacak diyen paylaşımcı aşı karşıtlığını bu bağlamda açıklamaktadır. Paylaşımın bağlamına bakıldığında aslında aşı olabileceğini O'Regan ve hükümetin yaşlı insanları adeta ölüme terkederek aşı yapmada onları sona atması nedeniyle yaşlılara destek amaçlı bende aşı olmuyorum demektedir. Kişi Kanada'da LTC (huzurevi) sakini de olabilir. Bu nefret tweetini LTC sakini bir kişinin yaşlıların aşı olmada en son sıraya koyulma

kararına verdiği tepki bağlamında da yorumlamak mümkündür. Bu kararı alan Çalışma Bakanı O'Regan ve ona sosyal medyada destek veren destekçileri bu nefretten büyük bir pay almaktadır.

B. Mikro Yapı

1-Sentaktik Çözümleme

Paylaşımda altı cümle bulunmaktadır. Cümlelerin kurallı olduğu görülmektedir. İlk üç cümle etken kurallı cümle iken, dördüncü ve beşinci cümleler edilgen kurallı cümledir. Çünkü bu cümlelerin nesneleri baştadır. İngilizce'de edilgen cümle yapısı nesne+yardımcı fiil+fiilin üçüncü hali ile verilir. Cümlelerin beşide fiil cümlesidir.

Cümlelerde imla kurallarına uyulmayan yerler mevcuttur. Birinci cümle sonunda nokta, üçüncü cümlede soru işareti konulmalıydı. Dördüncü cümlede kişi aşı olmayacağını özellikle vurgulamak istediği için yardımcı fiil olan "not" olumsuzluk ekini ayrı yazmıştır. İngilizce'de vurguyu artırmak için resmi dil formatında "not" eki ayrı yazılır.

Üçünü cümlede (soru cümlesinde) O'Regan'a yaşlı ayyaş diyerek aslında kendisine ve LTC sakinlerine sıra gelmeyeceğini ima etmekte ve tepki olarak zaten sıra gelmeyecek "ben aşı olmuyorum" tepkisini vermektedir. Kişi LTC sakini de olabilir. Kanada'da en son huzurevi sakinleri aşılandığından kişi bu durumu "O zamana kadar kaç LTC sakini ölecek." Şeklinde soru cümlesi kurarak sorgulamaktadır.

2-Bölgesel Uyum

a. Nedensel İlişki:

İkinci cümlesinin kendi içinde nedensellik ilişkisi kurulduğu görülmektedir. Kişinin cevap verdiği O'Regan'ın taraftarlarının (küçük köleleri) tweet atmasının nedeni olarak onun (O'Regan'ın) "……" örtmek amacıyla olduğunu ifade etmektedir.

Paylaşımda üçüncü ve dördüncü cümleler arasında da nedensellik ilişkisi kurulmaktadır. Kişi aslında aşının yararına inanmakta fakat Çalışma Bakanı O'Regan gibi hükümet üyeleri nedeniyle aşı sırası (LTC) huzurevi sakinlerine en son sırada geleceğine, huzurevi sakinlerine aşı sırası gelesiye kadar öleceklerini düşünerek onlara destek olmak amacıyla aşı karşıtı gibi tepki göstermektedir. Bu nedenle paylaşımında çaresizliğini ifade etmek için küfürlü cümle kullanmaktadır.

b. İşlevsel İlişki:

Cümeleler birbirlerini tamamladığından dolayı aralarında işlevsel ilişki kurulduğu görülmektedir. Paylaşımcı birinci cümlede cevap verdiği tweetlerdeki ifadeleri nefret dili olarak görmekte, ikinci cümlede cevap verdiği tweet sahiplerinin onun (O'Regan'ın) "……" örtmek için tweet attığını söylüyor, üçüncü cümlede ikinci cümlede "onun" dediği kişinin O'Regan olduğunu açıklıyor, dördüncü cümlede üçünlede ifade edilen O'Regan'ın cümlesine bir soru ile cevap veriyor, beşinci cümlede diğer cümlelerle alakası yok gibi görünsede üçüncü cümlede açıkladığı O'Regan'ın sözüne tepki olarak "aşı olmayacağım diyor", altıncı cümlede ise beşinci cümlenin devamı olarak "aşıdan kaçınmam söylendi" diyerek cümleler arasında işlevsel ilişki kurmaktadır.

c. Referansal İlişki:

İkinci ve üçüncü cümleler arasında referansal ilişki kurulduğu görülmektedir. Üçüncü cümlede "onun" dediği kişi, dördüncü cümlede O'Regan olarak açıklanmaktadır.

3-Kelime Seçimleri

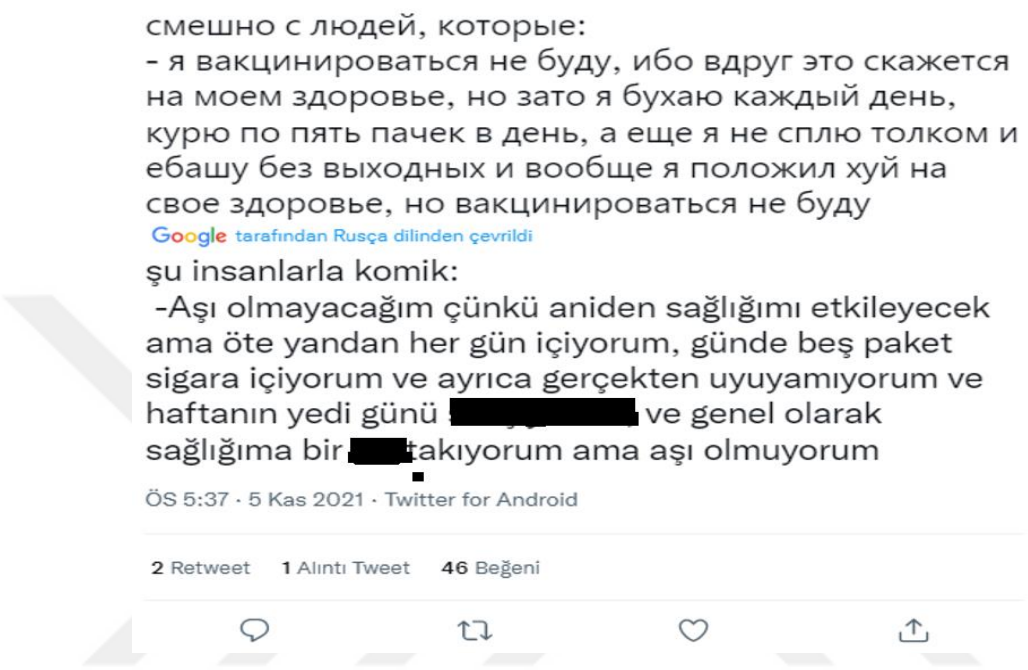
Paylaşımda kullanılan bazı kelimeler nefret dili örneği özelliğindedir. "Küçük köleler", "…….", "sarhoş" ifadeleri nefret dili olduğu kadar hakaret, aşağılama, küfür nitelikli ifadelerdir. Paylaşımda metafor ya da metonimi içeren kelimeler bulunmamaktadır. Birinci cümlede PM olarak bir ifade kullanılmıştır. PM İngilizce'de zaman dilimini ifade etmektedir. İngilizce'de gün ikiye ayrılır ve öğleden sonra 12-24 saatleri arası PM ile öğleden önce 24-12 arası saatleri arası AM ile gösterilir. Kişinin "Skippy'den önce hiçbir PM için böyle bir nefret görmemiştim" cümlesindeki PM ile "hayatımda öğleden sonra paylaşılan sosyal medya mesajlarında bu kadar nefret dili görmemiştim" demek istediği söylenebilir. Dördüncü cümlede kullanılan LTC ifadesi ile Kanada'daki devlet korumasında olan "huzur evi" sakinleri anlatılmak istenmiştir.

4-Metindeki Retorik

Kişi paylaşımdaki söylemini kuvvetlendirmek, ikna vasfını yükseltmek için metin, ses kaydı veya görüntü gibi görseller kullanmamıştır. Tweeti ile Kanada Çalışma Bakanı O'Regan'ı itibarsızlaştırmaya çalışan kişi bunu belge ile desteklememiştir. Altıncı cümlede yazdığı "kaçınmam söylendi" cümlesi beşinci cümlenin devamıdır ve "Koronavirüs aşılarından kaçınmam söylendi" şeklindedir. Bunu yazan kişi

Koronavirüs aşılarından hangi bilimsel sonuç nedeniyle kaçınması gerektiği ve bunu kimin söylediği ile ilgili bir bilgide paylaşmamıştır. Paylaşımda bu hali ile ikna edici veriler sunulmamıştır.

Analiz 10.

Şekil 49 Analizi Yapılacak 10.Tweet

Kaynak: Twitter, 2021

Çizelge 20 Analizi Yapılacak 10.Tweet Bilgileri

Tweet Bilgileri	**Tweet İçeriği**
Gönderinin İçeriği	Şu insanlarla komik: -Aşı olmayacağım çünkü aniden sağlığımı etkileyecek ama öte yandan her gün içiyorum, günde beş paket sigara içiyorum ve ayrıca gerçekten uyuyamıyorum ve haftanın yedi günü …… ve genel olarak sağlığıma bir …… takıyorum ama aşı olmuyorum
Kullanıcı	O.T.
Tweet Tarihi	05.11.2020
Retweet Sayısı	2
Beğeni Sayısı	46
Yorum Sayısı	0
Takipçi Sayısı	623
Karşıtlık Türü	Aşı karşıtlığı

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapının İncelemesi

a)Twitter Paylaşımının Metni

Google translate çevirisi

Şu insanlarla komik:
"-Aşı olmayacağım çünkü aniden sağlığımı etkileyecek ama öte yandan her gün içiyorum, günde beş paket sigara içiyorum ve ayrıca gerçekten uyuyamıyorum ve haftanın yedi günü ……., ve genel olarak sağlığıma bir ……. takıyorum ama aşı olmuyorum"
Google translate çevirileri yaparken bazen cümleleri anlamı bozuk şekilde çevirebilmektedir.
Paylaşımın çevirisi aşağıdaki gibidir ve analiz bu çeviriye göre yapılacaktır.
"Şu insanlara gülüyorum:
Aşı olmayacağım zira aniden sağlığımı etkileyecek buna karşın her gün kafayı buluyorum, günde beş paket sigara içiyorum, ayrıca uyumuyorum sadece aralıksız ……., ve genel olarak sağlığım …….. değil ama yine de asi olmayacağım"
Paylaşımdaki kurgu şu şekildedir, "Aşı olan şu insanlara gülüyorum, ben aniden sağlığımı etkileyecek, sağlığımı bozacak Covid-19 aşılarını olmayacağım. Ben dünyamı yaşıyorum her gün içiyorum ve kafayı buluyorum, günde beş paket sigara içiyorum, uyumuyorum, aralıksız …….. Sağlık benim için önemli değil, önemli olan hayatımı yaşamak. Tüm bunlara rağmen de asi olmayacağım."

b)Twitter Paylaşımında Kullanılan Görsel

Kullanıcı paylaşımında fotoğraf, belge, sayısal veri, rapor gibi görseller kullanmamıştır. Kişi paylaşımında kuralları takmayan bir yapıya sahip olduğunu, onun için önemli olanın dünya hayatını doyasıya yaşamak olduğunu ifade etmektedir. Aşı karşıtlığının sebebi olarak hiçbir görsel kullanmamıştır.

c)Twitter Paylaşımının Bulunması İçin Kullanılan Anahtar Kelimeler

«Вакцина против Covid-19», «Ковид-19 — это глобальная игра?», «Я не буду вакцинироваться», «Антимаска», «Я не буду носить маску», «Коронавирус», «Анти- Коранавирус», «Известная российская вакцина против Covid-19» etiketleri ile Twitter'da arama yapılarak çalışma konusu bu tweete ulaşılmıştır.

2.Şematik Yapı:

a. Gönderinin Anlatım Dili

Gönderi tamamıyla sokak diliyle yazılmış. Paylaşımcının rahat bir hayat tarzına sahip olduğu anlaşılmaktadır. Kişi Koronavirüs aşılarını olmayacağını, aşıyı olanlarada güldüğünü söylemektedir. Bu anlatımda aşı olanları aşağılama, hakaret etme dili görülmektedir ve aşı olanlar gereksiz bir iş yapıyorlarmış durumunu yansıyan anlatım dili gözlemlenmektedir. Kişinin anlatım dilinde kullandığı bazı ifadelerin Rusların normal hayatta kullandıkları argo ya da küfür sınırlarını zorladığı görülmektedir. Kişi rahat bir ağız yapısına sahip olsa da "ben aniden sağlığımı etkileyecek, sağlığımı bozacak Koronavirüs aşılarını olmayacağım" diyerek aslında sağlığı ve aşı gibi konularda hassas olduğunuda ifade eden bir dil kullanmıştır. Aynı kişi "her gün içiyorum ve kafayı buluyorum, günde beş paket sigara içiyorum, uyumuyorum" diyerek ilk söylediği cümleyle yani sağlığına önem verdiği ifadesi ile tezat olan başka bir dil kullanmıştır. Kişinin sürekli içtiğini ve kafayı bulduğunu söylediğine bakılırsa bu tweetide aşırı içme sonucu kafa bulmuş haliyle attığını söyleyebiliriz.

b.Ardalan Bilgisi

Ruslarda votka içkisini sürekli içmek çok normal bir durumdur. Su gibi votka içilen bu ülkede ikram edilen votkayı reddetmek hakaret olarak bile algılanabilmektedir. Votkanın ya da alkollü içkilerin sürekli içilmesinden dolayı sarhoş olma, ayık olamama gibi durumlar görülebilmektedir. Paylaşımcı kişide hergün kafayı bulduğunu ifade etmektedir. Bu durumda tweet atan kişilerin yazdıkları ifadelerde argo, küfür olabilmektedir. Paylaşıma bakıldığında bunun uç halleri görülmektedir. Paylaşımdaki "Aralıksız ……..", "sağlığım ……. değil" gibi ifadeler bunların örnekleridir.

Paylaşımdaki bu ifadelere bakıldığında kişinin kafayı bulmuş bir halde bu paylaşımı yaptığını söylemek mümkündür. Kişi ikinci cümlede Koronavirüs aşısını aniden sağlığını etkileyebileceğinden dolayı yaptırmayacağını söyleyerek sağlığına önem verdiğinin ipuçlarını vermektedir. Aynı kişi devamında "her gün kafayı buluyorum, günde beş paket sigara içiyorum, ayrıca uyumuyorum" devamında "genel olarak sağlığım …….. değil" diyerek bu seferde sağlığını pek de önemsemediğini belirten ifadeler kullanmaktadır. Cümlelerdeki bu tezatlara bakarak kişinin kafayı bularak bu tweeti attığını söyleyebiliriz.

Rusya'da votkanın bağışıklığı güçlendirdiği, dezenfektan özelliği olduğu, mikropları öldürdüğü, soğuk algınlığına iyi geldiği tedavi ettiği görüşü yüzyıllardır Rus halkı arasında söylenir. Rus akademisyenlerde bu tür söylemleri yapabilmektedir. Rusya Ulusal Önleyici Tıp Araştırma Merkezi öğretim üyesi Dr. Anna Kontseva "alkolün/votkanın çok güçlü bir antiseptik özelliğinin olduğunu, virüsleri temizlediğini" ifade etmektedir. Yine Moskova Bölge Araştırma Enstitüsü öğretim üyesi Prof. Dr. Aleksey Nasedkin "votka gibi alkollü içecekler içildiğinde nefes alınırken alkol havaya uçmakta ve ciğerler bu sayede temizlenmektedir" demektedir (tr.sputniknews.com, 2021 / URL 40). Bazı Rus akademisyenler ve halk arasındaki votka ve alkollü içeceklerin aslında birçok yönden tıbbi yararları olduğu görüşü paylaşımcı kişi tarafından da benimseniyor olabilir. Bu durumda tweetin ardalan kodu daha oturaklı yorumlanabilir. Kişi bu tweeti "aniden sağlığıma zarar verebilecek Koronavirüs aşıları olmayacağım, onun yerine doğal tıbbi yararları olan votka gibi alkollü içecekleri içeceğim, sağlığımı bu şekilde koruyacağım" mantığı dâhilinde atmışta olabilir.

Kişi ikinci cümle sonunda "asi olmayacağım" demektedir. Yani Koronavirüs aşısına karşıyım, aşı olamayacağım ama yinede asi olmayacağım demektedir. Buradan kişinin ardalan kodundan "benim Koronavirüs aşılarına tepkim bireyseldir", toplumsal olarak gösterilen Koronavirüs tepkileri, Koronavirüs aşılarına küresel elitlerin oyunu diyen komplo teorisyenlerin söylemleri benim umrumda değil mesajıda alınabilir. Koronavirüs aşıları nedeniyle yapılan kitlesel eylemler benim umurumda değil, onlarla işim olmaz, o tür tepkiler asilerin işidir, ben ise asi değilim, bireysel özgürlüğüm dahilinde Koronavirüs aşılarını olmayacağım demek istediği de söylenebilir.

c.Bağlam Bilgisi

Kişi aşı karşıtlığını Koronavirüs aşılarının sağlığını aniden etkileyebilme özelliği bağlamında açıklamaktadır. Koronavirüs aşı türlerinin hepsinin normal aşı üretme aşamalarını tamamlayamadan konunun aciliyetine binaen "acil kullanım izinleri" ile kullanıma başlandığını düşündüğümüzde bu bağlamın mantıklı bir tarafından bahsedebiliriz. Tüm aşamaları tamamlanmadan kullanım izni verilen bu aşılar bir süre sonra pekâlâ bir takım yan etkiler gösterebilir. Kişi bu muhtemel yan etkileri önceden önemseyerek ben aşı olamayacağım buna karşın hergün kafayı bulacağım, içeceğim demektedir. Burada aşı olmamayı içmeye nasıl bağlıyor sorusu sorulabilir. Votka gibi alkollü içeceklerin bazı tıbbi sıkıntılara iyi gelebileceği görüşü Rusya'da yaygın görüş

olduğu bir gerçektir. Kişi Koranavirüs salgını ile votka içerek müsadele edeceğini, kendini içerek koruyacağını söyleyerek sürekli içmesini aşı olmama durumuna bağlamaktadır denilebilir.

B. Mikro Yapı

1-Sentaktik Çözümleme

Paylaşımda iki cümle kullanılmıştır. Birinci cümle kısa ikinci cümle ise oldukça uzun ve birçok cümlenin bağlaçlarla birleştirilmesi ile oluşturulmuş. Rusçada kurallı cümle yapısı özne+yüklem+nesne şeklindedir. Cümlelerin ikiside kurallı ve etken cümle yapısındadır. Rusça'da fiil kelimeler cinsiyetlidir. Geçmiş zamanda fiillerde kadın ve orta cins ekleri vardır. Erkek cinsiyette fiile ek getirilmez. Fiilin sonuna "a" getirildiğinde kadın cinsiyet, "o" getirildiğinde orta cinsiyet, hiçbir şey getirilmediğinde erkek cinsiyet anlamına gelmektedir. "П О Л О Ж И Л" ifadesi paylaşımı yapan kişinin erkek cinsiyet olduğunu göstermektedir.

Paylaşımda yazım hatası bulunmamaktadır. Noktalama işareti hataları ise yapılmıştır. İlk cümlenin sonunda iki nokta üst üste kullanılmıştır. İmla kurallarına göre bu işaret sonrası açıklama yapılır. "Şu insanlara gülüyorum" dedikten sonra, insanlara neden güldüğünü açıklaması gerekirken bunu yapmamaktadır. Dolayısıyla iki nokta üst üste yanlış kullanılmıştır bunun yerine nokta "." işareti kullanılmalıydı. Kişi bu cümleyi Koronavirüs aşısı olanlarla alay etmek için kullanmaktadır. Hey siz aşı olanlar size söylüyorum çok komiksiniz, ben hayatımı yaşayacağım ve kendi yöntemlerim ile koronavirüsle mücadele edeceğim demek istemektedir. İkinci cümlenin başında kullanılan tek çizgide "-" yanlış kullanılmıştır. Bu sembol ara söz veya bir cümle belirtilmek istendiğinde kullanılır. Burada ara söz kullanılmadığından tek çizgi sembolü yanlış kullanılmıştır. Paylaşımın ikinci cümlede "ve" bağlacı çok fazla kullanıldığından cümlede bozulma meydana gelmiştir. İkinci cümlede "içiyorum" kelimesinden sonra konulan "ve" bağlacı gereksizdir. Zaten bu "ve" bağlacından sonra "ayrıca" bağlacı ile cümleler bağlanmaktadır. İkinci cümlede kullanılan "……." küfüründen sonra virgül "," sonrasında bağlaç olarak "ve" kullanılmış. Bağlaçlardan önce virgül kullanılamaz, burada "..……" küfüründen sonra nokta "." Koyup cümleyi bitirebilirdi. Sonrasında "ve" bağlacını kullanmadan büyük harfle başlayarak üçüncü cümleyi kurabilirdi. Aynı zamanda ikinci cümlenin sonu nokta "." ile bitirilmeliydi.

2-Bölgesel Uyum

a. Nedensel İlişki:

Paylaşımda kullanılan iki cümle arasında nedensel ilişki kurulmamıştır. Birinci cümlede "Şu insanlara gülüyorum" diyen paylaşımcı neden güldüğünü ikinci cümlede açıklamamaktadır. Neden güldüğünü dolaylı olarak paylaşımdan anlayabilsekde direk olarak bu neden anlaşılamamaktadır. İkinci cümle ise "ve" bağlacı ve virgüllerle "," birbirine bağlanan cümlelerden oluştuğu görülmektedir. İkinci cümlenin kendi içerisinde nedensellik ilişkisi kurulduğu görülmektedir. Kişi ikinci cümlenin başında "aşı olmayacağım" dedikten sonra bunun nedeni olarak "Koronavirüs aşısı sağlığımı aniden olumsuz etkileyecek özelliktedir" diyerek nedensellik ilişkisi kurduğu söylenebilir.

b. İşlevsel İlişki:

Paylaşımda cümleler birbirlerinin devamı olarak yazılmadığından birinci ve ikinci cümleler arasında işlevsel ilişki kurulmamıştır. İkinci cümle birçok cümlenin "ve" bağlacı ve virgülle "." birleştirilmesi ile oluşturulmuştur. Bağlaçlarla birbirine birleştirilen bu cümleler arasında yani ikinci cümlenin kendi içerisinde işlevsel ilişki kurulduğu görülmektedir.

c. Referansal İlişki:

Paylaşımda referansal ilişki kurulduğu görülmektedir. Birinci cümlede "gülüyorum", ikinci cümlede "aşı olmayacağım", "kafayı buluyorum", "sigara içiyorum", "aralıksız ……", "sağlığım ……. değil", "asi olmayacağım" fiilerinin öznesi aynı kişidir. Fiillerin öznesinin aynı olması referansal ilişki kurulduğunu göstermektedir.

3-Kelime Seçimleri

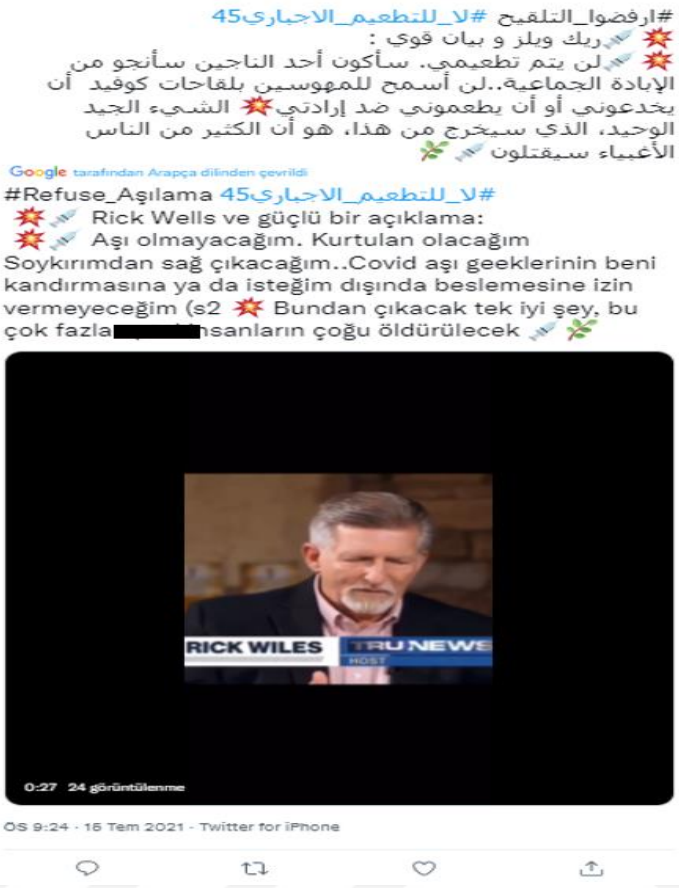
Paylaşımın iki cümlede de metafor ya da metonimi içeren ifade yoktur. Alay etme, aşağılama ve küfür ise paylaşımda kullanılmaktadır. Birinci cümlede "Şu insanlara gülüyorum" diyerek, Koronavirüs aşılarını olan insanlarla alay etmekte, onları aşağılamaktadır. İkinci cümlede ise çok ağır küfür bulunmaktadır. "aralıksız ……", "sağlımın …….. değil" diyerek oldukça şiddetli küfür içerikli kelimeler kullanmaktadır. İkinci cümlede "kafayı buluyorum" ifadesi yan anlamda kullanılmıştır. Burada "içki içiyorum" anlamında "kafayı buluyorum" ifadesi

kullanılmıştır. İkinci cümlenin devamında “sağlığım …… değil” ifadeside yan anlamda kullanılmıştır. Burada kast edilen “sağlımın umurumda değil” ifadesidir.

4-Metindeki Retorik

Paylaşım kendi halinde yaşayan, dünyasını yaşama derdinde olan, sağlığını düşünme konusunda kafası karışık olan bir kişinin, Koronavirüs aşısını önemseyen ve aşı olan insanlarla alay etme, aşağılama üzerine yazdığı bir tweettir. Kişi Koronavirüs aşılarını önemseyen kişilerle hangi argümanlar nedeniyle alay ettiği konusunda belge, görüntü, veri vs. gibi ikna edici bir görsel paylaşmamıştır. İkinci cümlenin başında “aşı olmayacağım zira aniden sağlığımı etkileyecek bir özellikte” diyen kişi aşının ne tür sağlık sorunlarına sebep olabileceği konusunda bilgi vermemiştir. Burada aşının yeni oluşundan dolayı geçmişinin olmaması, dolayısıyla yan etkilerinin bilinmemesi nedeniyle paylaşımcının aşının yan etkileri konusunda bilgi vermesi imkânsız denilebilir. Tabii bu mantık gayet geçerlidir. Kişi aşının yan etkilerini söyleyemese de Koronavirüs aşılarının ileride bazı sağlık sorunlarına sebep olabileceğine dair görüşler beyan eden tıp alanındaki bilim insanlarını ve söylemlerini görsel olarak paylaşarak paylaşımının inandırıcılığını artırabilirdi.

Analiz 11.

Şekil 50 Analizi Yapılacak 11.Tweet

Kaynak: Twitter, 2021

Çizelge 21 Analizi Yapılacak 11.Tweet Bilgileri

Tweet Bilgileri	**Tweet İçeriği**
Gönderinin İçeriği	Rick Wells güçlü bir açıklama: Aşı olmayacağım. Kurtulan olacağım. Soykırımdan sağ çıkacağım. Covid aşı geeklerinin beni kandırmasına ya da isteğim dışında beslemesine izin vermeyeceğim (s2 Bundan çıkacak tek iyi şey. Bu çok fazla a.....l insanların çoğu öldürülecek
Kullanıcı	A.A.
Tweet Tarihi	06.07.2021
Retweet Sayısı	0
Beğeni Sayısı	0
Yorum Sayısı	0
Takipçi Sayısı	98
Karşıtlık Türü	Aşı karşıtlığı

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapının İncelemesi

a)Twitter Paylaşımının Metni

"✹💉Rick Wells güçlü bir açıklama:

✹💉Aşı olmayacağım. Kurtulan olacağım.

Soykırımdan sağ çıkacağım. Covid aşı geeklerinin beni kandırmasına ya da isteğim dışında beslemesine izin vermeyeceğim. ✹ Bundan çıkacak tek iyi şey. Bu çok fazla a.....l insanların çoğu öldürülecek 💉🌿"

Google translate çevirileri yaparken bazen cümleleri anlamı bozuk şekilde çevirebilmektedir.

Paylaşımın çevirisi aşağıdaki gibidir ve analiz bu çeviriye göre yapılacaktır.

#Aşıyı Reddedin #Zorunlu Aşılamaya Hayır

"✹💉Rick Wells'den Sarsıcı Bir Demeç:

✹💉Asla aşı olmayacağım. Bundan kurtulanlardan biri de ben olacağım.

Soykırımdan kurtulacağım.. Bu m……..n Covid aşılarıyla beni aldatmalarına ve irademe rağmen aşılamalarına izin vermeyeceğim. ✹ Bu sürecin sonunda açığa çıkacak tek güzel şey, aptal insanların çoğu ölmüş olacak 💉🌿"

Paylaşımda kullanılan video görselindeki kişi Amerika'lı komplo teorisyeni Rick Wiles'dir. Paylaşımdaki Rick Wells yazımı yanlıştır. Bu nedenle analizde Rick Wiles ismi kullanılacaktır. Kişi Rick Wiles'in paylaştığı videodaki bazı söylemlerini aynen kullanarak onaylamış ve kendi söylemi gibi aktarmıştır. Paylaşımın kurgusu şu şekildedir. "Koronavirüs aşısı olan kişileri birileri aldatmaktadır ve bu kişiler aldanarak kendi iradeleri dışında aşı olmaktadır. Koronavirüs aşılarını çıkaran güçler bu aşılarla insanları öldürerek soykırım yapmak istiyorlar. Ben irademe sahibim bu oyunu görüyorum, beni aldatamazlar ve aşı olmayarak soykırımdan kurtulacağım. Bu oyuna inanıp aşı olan insanların ölmesi işin en güzel tarafıdır."

b) Twitter Paylaşımında Kullanılan Görsel

Kullanıcı Amerikalı komple teorisyeni Rick Wiles'in aşı karşıtlığı üzerine bir sözü ile birlikte aynı kişinin aşı karşıtlığı görüşlerini anlattığı bir video paylaşmıştır. Aşı karşıtlığını, Wiles'in görüşlerine katıldığını ifade ederek ifade etmek isteyen kişi kendi

görüşlerinide ateşli bir şekilde paylaşmıştır. Kişinin aşı karşıtlığını görsellerle destekleyerek ifade etmesi enformasyon eksiltimi yapılmadığını göstermektedir.

c)Twitter Paylaşımının Bulunması İçin Kullanılan Anahtar Kelimeler

لن" ، "للقناع مضاد" ، "التطعيم أتلقى لن" ، "العالمية؟ Covid-19 لعبة" ، "Covid-19 لفيروس مضاد لقاح" Covid-19 لفيروس مضاد شهير عربي لقاح" ، "الكورونا لفيروس مضاد" ، "كورونا فيروس" ، "قناعًا أرتدي 19" " etiketleri ile Twitter'da arama yapılarak çalışma konusu bu tweete ulaşılmıştır.

2.Şematik Yapı:

a. Gönderinin Anlatım Dili

Kişi aşı karşıtlığı üzerine attığı tweeti komplo teorisyeni Rick Wiles'in aşı karşıtlığı üzerine yaptığı bir söyleşi videosunu da ekleyerek paylaşmıştır. Paylaşım diline bakıldığında kişinin Wiles'den oldukça etkilendiği ve onun sözlerini aynen kullanarak kendi mesajlarını da verdiği görülmektedir. Metinde cağım, ceğim ekleri ile biten cümleler söyleyerek slogan dili kullandığı söylenebilir. "Bu m…….n Koronavirüs aşılarıyla beni aldatmalarına ve irademe rağmen aşılamalarına izin vermeyeceğim." diyerek kendisinin aklını ve iradesini kulandığını, aşı olanların aldatıldığını ve iradeleri ile aşı olmadığını ima ederek Koronavirüs aşılarını olanları dolaylı bir şekilde aşağılamaktadır. Üçüncü cümlede Koronavirüs aşısı olanların bir süre sonra öleceği belirtilmekte bu toplu ölümlere de "soykırım" denmektedir. Paylaşımcı beşinci cümlenin başında "Bu m…….n" ifadesi ile insanları aşı olmaya yönlendiren esrarlı kişilerin olduğunu söylemekte ve o kişilere "m……r" diyerek hakaret dili kullanmaktadır. Altıncı cümlede "Bu sürecin sonunda açığa çıkacak tek güzel şey, a….l insanların çoğu ölmüş olacak" ifadesi ile duygusuz, insanlık dışı bir dil kullanmıştır. Kişi bu cümlede insanların Koronavirüs aşısı olduktan sonra aşının yan etkileri nedeniyle öleceklerini söyledikten sonra bu ölümlerin "tek güzel şey" olduğunu söylemektedir. Cümlenin devamında aşı nedeniyle ölen insanlarada "a….l" demektedir. Burada "hakaret" dili olduğu kadar kişide "bencil" ve "duygusuz" bir insanın bozuk ruh halini görmek mümkündür.

b.Ardalan Bilgisi

Rick Willes komplo teorisyeni, aşırı sağcı, aşırı dinci kıdemli papaz kimliğine sahip Amerikan vatandaşı bir kişidir. Irkçı, islamofobik, homofobik ve antisemitik komplo teorileri ile ünlü TruNews youtube web sitesinin kurucusudur. Wiles bu sitede

Yahudiler için yalancı, aldatıcı, entrikacı olduklarını, milyonlarca Hristiyanı öldürerek ülkeleri ele geçirmeyi hedeflediklerini, eski başkan John F. Kennedy'yi ABD'deki Yahudilerin öldürdüğünü, Amerika'nın savaşlarla çöküşünü engellemeye çalıştığını, eski ABD başkanı Obama'nın cehennemden gelen bir p…..k ve c…….ı olduğunu, Harvey Kasırgası'nın nedeninin Houston'ın "LGBT bağlılığı" olduğunu, 11 Eylül saldırılarının Müslümanların değil İsrail MOSSAD'ın işi olduğunu, Koronavirüs salgınının Yahudilerin Hz. İsa'ya karşı çıkmaları nedeniyle meydana geldiğini, Koronavirüs'ün Tanrı'nın ölüm meleği olduğunu, Koronavirüs aşılarının "küresel soykırım" olduğunu ifade eden nefret içerikli çok sayıda konuşma yapmıştır (wikipedia.org, 2021 / URL 41). TruNews YouTube kanalı 2019 yılında askıya alınmış, 2020 yılında nefret söylemi paylaşımları nedeniyle tamamen kapatılmıştır.

Paylaşımı yapan kişinin Rick Willes'in Koronavirüs ile ilgili komplo teorilerinden etkilendiği görülmektedir. Willes'in Koronavirüs salgını ile ilgili komplo teorilerini içeren söylemlerini içeren videosunu paylaşmış, videonun özeti denebilecek söylemleri de metin olarak paylaşmıştır. Kişi Rick Willes'in bu sözlerini sahiplenmiş ve kendisi söylemiş gibi aynen paylaşmıştır. Bu paylaşımdan kişinin komplo teorilerini ve teorisyenlerini takip ettiği, bunlardan etkilendiği ardalan bilgisi okunabilir. Bunun yanında paylaşımcı kişi Rick Willes'in videosunu internette rastgele gezinirken görmüş ve beğenip sorgulamadan aynen paylaşmışda olabilir.

Soykırım ırksal, ulusal, siyasal veya dini nedenlerle azınlık kesimi yok etme eylemidir. Paylaşımda da aşı olmayarak "soykırımdan kurtulacağım" denmektedir. Burada "soykırım" ifadesinin yanlış kullanıldığı söylenebilir. Çünkü paylaşımda Koronavirüs aşıları ile küresel ölümler hedeflendiği söylenmektedir, soykırım ise azınlıkların toplu öldürülmesi olduğundan bu ifade yanlış kullanıldığı görülmektedir.

"Bu sürecin sonunda açığa çıkacak tek güzel şey, a…..l insanların çoğu ölmüş olacak" ifadesi kişide "bencillik", "duygusuzluk" gibi sorunlarının olduğu ardalan kodlarını görmek mümkündür. Koronavirüs aşıları yaptıran kişileri "a…..l" olarak görüp, onların aşı nedeniyle ölecek olmalarından mutluluk duyan paylaşımcı kişide "insani" olarak bazı sıkıntıların olduğu ipuçlarını almakda mümkündür.

c.Bağlam Bilgisi

Paylaşımda aşı karşıtlığı Koronavirüs aşıları ile ilgili komplo teorisyenlerinden Rick Willes'in söylemleri bağlamında açıklanmıştır. Metin bağlamında aşı olanların kendi iradeleri ile aşı olmadığı, onların aldatıldığı, aşı olanların toplu olarak öleceği ve "soykırım" yaşanacağı, bu ölümlerin ise işin en güzel tarafı olduğu söylenmektedir. Tweet bağlamına bakıldığında insani duyguların eksikliği de gözlenmektedir. Paylaşımcı kişi "aşılama sonunda olacak tek güzel şey a…..l insanlar (Koronavirüs aşısı olan insanlar) ölmüş olacak" diyerek aşı nefretinin bağlamını insani değerleri zorlayarak açıklamıştır.

B. Mikro Yapı

1-Sentaktik Çözümleme

Paylaşımı yapan kişi "aşıyı reddedin" ve "zorunlu aşılamaya hayır" hashtaglerine tweeti ile katkıda bulunmakta ve görüşünü açıklamaktadır. Paylaşımda altı cümle bulunmaktadır. Cümlelerin yüklemi sonunda olduğundan hepsi kurallı cümledir. Bu cümleler yüklemin türüne göre fiil cümlesidir. İkinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci cümlelerin özneleri gizli özne şeklindedir. Altıncı cümle iki cümleden oluşmaktadır ve bu cümlelerin virgülle ayrıldığı görülmektedir. İlk kısımda "çıkacak" kelimesi yüklem, "tek güzel şey" öznedir. İkinci kısımda "ölmüş olacak" yüklem, "aptal insanların çoğu" öznedir.

Üçüncü cümlenin sonunda kullanılan yan yana iki nokta ".." yanlış kullanılmıştır. Arapça noktalama işaretlerinde yan yana iki nokta kullanımı yoktur. Kişi yan yana üç nokta "…" koymak istemiş de olabilir, bu durumda cümlenin tamamlanmamış, bu konuda söyleyecek daha çok şeyi olduğu anlamı da çıkarılabilir. Altıncı cümlenin sonunda nokta "." işareti kullanılarak cümle sonlandırılması gerekirdi.

2-Bölgesel Uyum

a. Nedensel İlişki:

İkinci cümlede söylenen "asla aşı olmayacağım" ifadesinin nedeni olarak ikinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci cümlede açıklama yapılarak nedensellik ilişkisi kurulmaktadır. Kişi "asla aşı olmayacağım" ifadesinin deneni olarak "soykırımdan kurtulacağım.. Bu m……n Koronavirüs aşılarıyla beni aldatmalarına ve irademe rağmen aşılamalarına izin vermeyeceğim" demektedir. Altıncı cümlenin diğer cümleler ile ilgili nedensellik ilişkisi kurmadığı görülmektedir fakat iki cümlenin

virgülle birleşmesi ile oluşmuş bu cümle içinde de nedensellik ilişkisi kurulmuştur. Cümlenin ilk kısmında "Bu sürecin sonunda açığa çıkacak tek güzel şey" cümlesinin nedeni olarak cümlenin ikinci kısmında "insanların çoğu ölmüş olacak" açıklaması yapılmaktadır.

b. İşlevsel İlişki:

Paylaşımda işlevsel ilişki kurulmuştur. Cümlelerin sıralı olması, bir önceki cümlenin devamı olması, cümlede kullanılan yargının bir önceki yargıyı tamamlaması işlevsel ilişki kurulduğunu göstermektedir.

c. Referansal İlişki:

Rick Wiles'in demecinden sonraki ikinci, üçüncü, dördüncü ve beşinci cümlelerin öznesi aynı kişi olduğundan buradada cümleler arasında referansal ilişki kurulduğu görülmektedir. Altıncı cümle ve önceki cümleler arasında referansal ilişki bulunmamaktadır.

3-Kelime Seçimleri

Paylaşımda metafor ya da metonimi içeren kelimeler kullanılmamıştır. Dördüncü cümlede kullanılan "soykırım" kelimesi ile Koronavirüs aşılarından insanların bir süre sonra toplu olarak öleceği anlatılmaktadır, Bu durumda ırksal, siyasal ya da dinsel nedenlerden dolayı azınlık toplulukların öldürülmesi anlamı olan "soykırım" kelimesinin anlamı dışında kullanıldığı görülmektedir. Çünkü insanlar Koronavirüs aşılarından dolayı ölecekse ölenler azınlık değildir, tüm dünya ülkelerinden, her kesimden insanlardırdır aynı zamanda sosyolojik sebeplerden değil tıbbi bir tercihten dolayı ölümler olacaktır. Tüm bunlar "soykırım" kelimesinin anlamı dışında kullanıldığını göstermektedir. Paylaşımda "m…..…k", "a…..l" denilerek hakaret, "insanların çoğu ölmüş olacak" denilerek bencillik, duygusuzluk içeren kelimeler kullanıldığı görülmektedir.

Kişi şırınga, patlama ve eğrelti otu emojileri kullanarak paylaşımını renklendirmiştir. Şırınga ile Koronavirüs aşılarını, patlama emojisi ile açıklamasının, söyleyeceklerinin çok önemli olduğunu vurgulayarak, sosyal medyada okuyacak diğer kişilerin dikkatini bu emojilerle çekmek istediğini söyleyebiliriz. Paylaşımın sonunda dünyanın en eski bitkilerinden Yeni Zelanda'nın sembolü olan eğrelti otu emojisi ile Koronavirüs

aşılarının negatif etkisinin dünyada çok uzun zaman sürecinde görüleceği mesajı verilmiş de olabilir.

4-Metindeki Retorik

Kişi Koronavirüs aşılarının toplu ölümlere, kendi ifadesi ile "soykırıma" neden olacağı iddiasını videosunu da paylaştığı komplo teorisyeni Rick Wiles'in sözlerine dayandırmaktadır. Rick Wiles ise videoda Koronavirüs aşılarının hangi içeriğinden ya da tıbbi nedenlerden dolayı ölümlere neden olacağını belirtmemekte, sadece iddiada bulunmaktadır. Kişinin etkilendiği bu video içeriğini aynen paylaştığı görülmektedir. "İrademe rağmen aşılamalarına izin vermeyeceğim" cümlesi ile aşı yapılma çalışmalarının genel ya da kısmi zorunlu olduğu anlaşılmaktadır fakat bu ülke ismi verilmemektedir. Suudi Arabistan'da resmi dairelerde çalışan ve buralarda işi olan vatandaşlarının Koronavirüs aşısı olma zorunluluğu olduğu düşünülürse bu ülkenin Suudi Arabistan olduğu düşünülebelir. Tüm bunlar düşünüldüğünde kişinin aşı karşıtlığını paylaştığı video ve içerisindeki demeçler üzerinden anlatması, tweetini okuyan diğer kişilere karşı söylemini ikna ettirme çabasında olduğu anlaşılmaktadır. Bu çabada başarılı olup olmadığı argüman ve referans olarak dünyada tartışmalı bir o kadar da etkileyici kişilik olan komplo teorisyeni Rick Wiles'i seçmesinden dolayı izafidir denilebilir. Yine de paylaşımda eklenen Rick Wiles videosu bu paylaşımı görüp izleyen diğer kişiler üzerinde etkili olma potansiyeline de sahiptir. Etkileyici konuşmaları ile iddialarında kitleleri inandırma özelliği olan Rick Wiles videoları Koronavirüs salgını iddialarıyla sosyal medyada dolaşımda olan bir kişiktir. Paylaştığı Rick Wiles videosu ile iddiasını ispatlama çabasında olan paylaşımcı inandırıcılık konusunda etkili bir performans sergilemiştir.

Analiz 12.

Şekil 51 Analizi Yapılacak 12.Tweet

Kaynak: Twitter, 2021

Çizelge 22 Analizi Yapılacak 12.Tweet Bilgileri

Tweet Bilgileri	**Tweet İçeriği**
Gönderinin İçeriği	En son aşılanmayan ben olsam da ÇKP virüsüne karşı aşı olmayacağım. Beni ezmek zorunda kalacaklar, sınır dışı edecekler, işkence edecekler, hapse atacaklar ama ben pes etmeyeceğim. Katılıyorsan beğen ve retweet et.
Kullanıcı	J.R.
Tweet Tarihi	23.07.2021
Retweet Sayısı	1594
Beğeni Sayısı	3181
Yorum Sayısı	61
Takipçi Sayısı	30,8B
Karşıtlık Türü	Aşı karşıtlığı

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapının İncelemesi

a)Twitter Paylaşımının Metni

“En son aşılanmayan ben olsam da ÇKP virüsüne karşı aşı olmayacağım. Beni ezmek zorunda kalacaklar, sınır dışı edecekler, işkence edecekler, hapse atacaklar ama ben pes etmeyeceğim. Katılıyorsan beğen ve retweet et.”

Kişi aşı karşıtı olduğunu ve ne pahasına olursa olsun bundan vazgeçmeyeceğini söylemektedir. Paylaşımın kurgusu şu şekildedir, "Beni ezselerde, sınır dışı etselerde, işkense etselerde, hapse atsalarda Çin Kominist Partisi'nin ürettiği virüse karşı üretilen aşıları olmayacağım."

b)Twitter Paylaşımında Kullanılan Görsel

Paylaşımda Koronavirüs hastalığının Çin Kominist Partisi'nin (ÇKP) yaydığı virüs olduğu iddia edilmektedir. Kişi buna karşılık belge, ses kaydı, görüntü, bu konuda araştırma yapıp Koronavirüs salgınının ÇKP'nin işi olduğu sonucuna ulaşan kurum ya da bilim insanının araştırma sonucu ya da paylaşımcının kendisi bilimsel çalışma yaptı ise onun sonucu gibi görseller sunmamıştır. Kişi aşı olmama kararına karşı ülkesi olan Fransa'da ezilebileceğini, sınır dışı edilebileceğini, hapse atılabileceğini, işkence edilebileceğini iddia etmektedir. Aynı zamanda bu iddialar oldukça ilginç görünmektedir. Avrupa Birliği'ne bağlı özgürlükler anlamında önemli konumda olduğu bilinen Fransa için bu iddialar oldukça dikkat çekmektedir. Fransa'da aşı olmak istemeyenlere, aşı olmayanlara bu tür baskılar yapılıyor ise bu yapılanlarla ilgili görsellerde sunulmamıştır. Tüm bunlarda paylaşımda enformasyon eksiltimi yapıldığı görülmektedir.

c)Twitter Paylaşımının Bulunması İçin Kullanılan Anahtar Kelimeler

"Vaccin anti-Covid-19", "Le Covid-19 est-il un jeu mondial ?", "Je ne serai pas vacciné", "Anti-masque", "Je ne porterai pas de masque", "Coronavirus", "Anti-Coronavirus" etiketleri ile Twitter'da arama yapılarak çalışma konusu bu tweete ulaşılmıştır.

2.Şematik Yapı:

a. Gönderinin Anlatım Dili

Paylaşımda "caklar", "cekler" ekli fiiller ile "emin olma" dili, "ceğim" ekli fiil kullanarak "kararlılık" dili kullanılmıştır. Kişi paylaşımında sıralı ve kararlı cümleler kullanması slogan dilide kullandığını göstermektedir. Koronavirüs'ü Çin Kominist Partisi (ÇKP) virüsü olarak ifade eden kişi burada parti ismi verdiğinden dolayı Koronavirüs salgınını siyasi bir dille ele aldığı da söylenebilir. Paylaşımın sonunda kullanılan "katılıyorsan beğen ve retweet et" cümlesi fenomen dilidir. Kişi burada sosyal medyada beğeni almak için sınır tanımadan her türlü içeriği paylaşan fenomen

profili çizerek aslında hiçbir mesaj verme niyeti olmayan insan dilinide kullanmış olabilir.

b.Ardalan Bilgisi

Paylaşımda kullanılan ÇKP ifadesi Çin Kominist Partisi'nin kısaltmasıdır. ÇKP'nin kurucu lideri Mao Zedung'dur. ÇKP devrimci düşünceden beslenen Marksizm ve Leninizm'i referans alan sosyalist partiler arasındadır. Mao, Çin Milliyetçi Parti lideri Çan Kay Şek'le iç mücadeleye girmiş bu mücadele Mao'nun 1949 yılında Çin Halk Cumhuriyeti'ni kurması ve Çan Kay Şek'in Tayvan adasına kaçması ile son bulmuştur. Günümüzde Dünyadaki parti üye sayıları sıralamasında ÇKP 97 milyon üye sayısı ile 180 milyon üye sayılı Hindistan Halk Partisi'nden sonra ikinci sıradadır. 2012'den beri ÇKP ve Çin'in lideri Şi Cinping'dir. Çin, 2020'da patlak veren Koronavirüs salgınının Çin'in Wuhan eyaletinde ortaya çıkıp dünyaya yayıldığı iddiaları ile dünyada çok daha fazla konuşulur hale gelmiştir (sputniknews.com, 2021 / URL 42). Salgının kendi ülkelerinden çıktığı iddialarını reddeden Çin yönetimine Dünya Dağlık Örgütü ve birçok ülkeden eleştiri yapılmış ve Çin'in araştırma yapılması için izin vermesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Çin DSÖ ekibine izin vermiş ve araştırma sonucunda DSÖ ekibi Şubat 2022'de "Koronavirüs virüsünün Çin'deki labaratuvarlardan sızma ihtimali son derece düşük bir ihtimal" açıklamasını yapmıştır. Ekip virüsün Çin'den çıkma ihtimalini daha fazla araştırmaya gerek yok diyerek konuyu kapatmıştır (epochtimestr.com, 2021 / URL 43). Çin'de araştırma yapan ekibin lideri Ben Embarek 12.08.2020'de bir gazetecinin "virüsün Çin'den sızdığını reddetmiştiniz, bu açıklamayı ÇKP baskıları nedeniyle mi söylemiştiniz" sorusuna "bu şekilde açıklama yapmaya karar vermiştik, evet durum böyleydi" şeklinde cevap verince tartışmalar yeniden başlamış Çin'de yeni araştırma yapılması gerektiği açıklamaları yapılmıştır. Çin yönetimi ise yeni bir araştırma tekliflerini kabul etmeyerek konuyu kapatmıştır.

Paylaşımda Çin Kominist Partisi kısaltması olarak ÇKP ifadesini kullanan kişi yukarıda bahsedilen süreci dikkate alarak bu tweeti attığı düşünülebilir. DSÖ ekibi başkanı Embarek'in "virüsün Çin'den çıkmış olma ihtimali çok düşük" açıklamasını ÇKP'nn baskısı altında yaptıkları iması ile başlayan tartışmalardan tweeti atan kişininde etkilendiği ve tweetle kendi görüşünü sosyal medyada açıkladığı görülmektedir. Paylaşımcı kişinin Fransa'da fenomen olması, sözlerinin gündem yapma anlamında değeri olan bir kişi olması, paylaşımını Çin Kominist Partisi'nin virüsüne karşı Koronavirüs aşılarını olmayacağım şeklinde yapması, virüsün Çin'den

yayıldığı tezini gündemde tutma çabası yani siyasi bir niyet olarak da değerlendirilebilir.

Paylaşımcı kişi Fransız bir fenomendir ve "Fransa'da ifade özgürlüğü" konusunda paylaşımları olan bir kesime göre de itici görüşleri olan bir kişiliktedir. Kişi "ÇKP virüsüne karşı Koronavirüs aşılarını olmayacağım" açıklaması ile "Beni ezmek zorunda kalacaklar, sınır dışı edecekler, işkence edecekler, hapse atacaklar ama ben pes etmeyeceğim." diyerek daha önce yaptığı açıklamalarda aldığı tepkilere benzer tepkiler alabileceğinin mesajını da vermektedir. Paylaşımdan Fransa'da insan hakları, düşünce özgürlüğü ve demokratik tepki kültürüne karşı yönetimsel anlamda hoş karşılanmadığı hatta orantısız tepki verildiği ardalan kodlarını okumakta mümkündür. Aşı olmayan ve bu görüşünü açıklayan birini "ezmek", "sınır dışı etmek", "işkence etmek", "hapse atmak" otokratik ve demokrasi zaafiyeti olan devletlerde olduğu düşünüldüğünde söz konusu devlet olan Fransa'da ve lideri olan Emmanuel Macron'da demokrasi kültürü ve ifade özgürlüğü anlamında bilinenin aksine bazı sorunların olduğu mesajları da verilmektedir.

Reklamın iyisi ya da kötüsü olmaz mottosunu güden çoğu fenomenlerin tepkilerden bile beslenebildiği düşünüldüğünde kişi bu açıklamayı sosyal medyada fazla beğeni almak, dikkat çekmek, abone sayısını artırmak için yapmış olabileceğini de göstermektedir. Paylaşımın sonunda yaptığı "katılıyorsan beğen ve retweet et." ifadesi kişinin paylaşımını dikkat çekmek, beğeni almak, abone sayısını artırmak amacıyla yapmış olma ihtimalini artırmaktadır.

c. Bağlam Bilgisi

Kişi aşı karşıtı bir paylaşım yapmaktadır. Bu karşıtlığını Çin Kominist Partisi'nin virüsüne karşı geliştirilen Koronavirüs aşılarını ben yaptırmam bağlamında açıklamaktadır. Koronavirüs aşılarının yapılmasını ideolojik düşüncesi (kominizm karşıtı) bağlamında değerlendirdiği söylenebilir. Kişi aşı olmama nedenini anlatmak için bu tweeti atsada en son cümlesi ile sosyal medyada çoğu kişinin amacı olan "beğeni almak", "retweet yaptırmak" bağlamında da paylaşım yaptığı görülmektedir.

B. Mikro Yapı

1-Sentaktik Çözümleme

Paylaşım üç cümleden oluşmaktadır. Birinci cümle yüklemin yerine göre kurallı, yüklemin türüne göre fiil cümlesidir. Bu cümlenin öznesi gizli öznedir. "Olmayacağım" yükleminin şahıs ekinden işin "ben" tarafından yapıldığını anlamaktayız. İkinci cümle ise kurallı bir cümle olup yüklemin türüne göre fiil cümlelerinden oluşmaktadır. Yüklemin yapısına göre ise sıralı cümledir. Çünkü bu cümle öge ortaklığını barındırdığından öznesi ortak sıralı cümledir. Son cümle ise kurallı olmakla beraber yüklemin yapısına göre bağlı cümledir. "ve" bağlacı iki cümleyi birbirine bağlamaktadır. Bu cümlenin öznesi gizli öznedir ve bu özneyi "sen" şeklinde ifade edebiliriz.

Paylaşımda yazım ve noktalama yanlışı bulunmamaktadır.

2-Bölgesel Uyum

a.Nedensel İlişki:

Paylaşımdaki ilk iki cümle arasında nedensellik ilişkisi kurulduğu görülmektedir. İkinci cümlede kişi "beni ezecekler", "sınır dışı edecekler", "hapse atacaklar", "pes etmeyeceğim" ifadelerinin nedeni birinci cümlede "çünkü aşı olmayacağım" demektedir. Birinci cümle içerisinde ise "aşı olmayacağım" eyleminin nedeni olarak ÇKP virüsüne karşı geliştirildiği için denmektedir. Burada birinci cümle içerisinde nedensellik ilişkisi kurulduğu söylenebilir. Dördüncü cümlenin ilk iki cümle arasında nedensellik ilişkisi kurmadığı görülmektedir.

b. İşlevsel İlişki:

Paylaşımda ilk iki cümle arasında işlevsel ilişki kurulmuştur. İlk iki cümlelerin sıralı olması, bir önceki cümlenin devamı olması, cümlede kullanılan yargının bir önceki yargıyı tamamlaması işlevsel ilişki kurulduğunu göstermektedir. Kişi birinci cümlede "aşı olmayacağım" ve bunun sonrasında "beni ezecekler", "sınır dışı edecekler", "hapse atacaklar" ve "ben pes etmeyeceğim" demektedir. Üçüncü cümlenin ise ilk iki cümle ile işlevsel ilişkisi bulunmamaktadır.

c. Referansal İlişki:

Birinci ve ikinci cümle arasında referansal ilişki kurulmuştur. Bu iki cümlede gizli özne (ben) bulunmaktadır. Kişi birinci cümlede ben aşı olmayacağım dedikten sonra, ikinci cümlede beni ezecekler, beni sınır dışı edecekler, bana işkence yapacaklar, beni hapse atacaklar ama ben pes etmeyeceğim demektedir. Burada kişi bahsettiği bu eylemlerin başına gelmesini birinci cümlede aşı olmayan kendisine referans göstererek anlatmaktadır. Üçüncü cümlede ise diğer cümlelerle referansal ilişkisi yoktur.

3-Kelime Seçimleri

Paylaşımda metafor ya da metonimi içeren kelimeler kullanılmamıştır. ÇKP ifadesi ile Çin Kominist Partisi'nin kısaltması yapılmıştır. Hakaret, küfür ve nefret dili içeren kelime kullanılmamıştır. Üçüncü cümlede "katılıyorsan beğen", "retweet et" ifadeleri ile sosyal medya fenomenlerinin vaz geçilmez kelimeleri kullanılmıştır. Bu kelimeler ile kişi aslında Koronavirüs aşıları yapılması çalışmaları ile meselesinin olmadığını, asıl amacının sosyal medyada beğeni, retweet almak için aşı yapma çalışmalarını kullandığı da söylenebilir.

4-Metindeki Retorik

Kişi Koronavirüs aşılarının sebebi olan virüsün Çin Kominist Partisi'nin işi olduğunu tweetinde söylemektedir. Virüsün ÇKP işi olduğuna dair bunu ispatlayan belge, görüntü, bu konuda görevli olan kurum ya da kişilerin açıklamalarını görsel olarak sunmamıştır. Tweette aşı karşıtlığına karşı diğer kişileri ikna etme çabasından ziyade beğeni, retweet alma, abone sayısını artırma gayreti olduğu söylenebilir. Paylaşımcının iddiaları çok büyük olmasına rağmen iddiasını destekleyen içerikler paylaşmadığından inandırcılığı oldukça düşük denilebilir.

Analiz 13.

Şekil 52 Analizi Yapılacak 13.Tweet

Kaynak: Twitter, 2020

Çizelge 23 Analizi Yapılacak 13.Tweet Bilgileri

Tweet Bilgileri	**Tweet İçeriği**
Gönderinin İçeriği	Nefret saçan, tehdit dolu, küstah ifadelerle kimse aşı olmaya ikna edilemez, niyeti olanları da aşıdan uzaklaştırır. Halk cahil veya aptal yerine konmak istemiyor. Halk dayatma istemiyor. Halk, tam ve doğru bilgilendirilmek ve şeffaflık istiyor.
Kullanıcı	A.R.K.
Tweet Tarihi	27.12.2020
Retweet Sayısı	377
Beğeni Sayısı	1691
Yorum Sayısı	109
Takipçi Sayısı	243,4B
Karşıtlık Türü	Aşı karşıtlığı

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapının İncelemesi

a)Twitter Paylaşımının Metni

"Nefret saçan, tehdit dolu, küstah ifadelerle kimse aşı olmaya ikna edilemez, niyeti olanları da aşıdan uzaklaştırır. Halk cahil veya aptal yerine konmak istemiyor. Halk dayatma istemiyor. Halk, tam ve doğru bilgilendirilmek ve şeffaflık istiyor."

Paylaşımının kurgusu "Aşı konusunda halka gerekli bilgiler verilmeli ve ikna edilmeli, bilgi vermeden, küstah ifadelerle aşı yapma çalışmalarını yürütemezsiniz. Bırak aşı yapmayı, aşı olmak isteyenleri bile vaz geçirirsiniz" şeklindedir.

b)Twitter Paylaşımında Kullanılan Görsel

Paylaşımcı tweetinde tehditle, nefret saçan küstah ifadelerle Koronavirüs aşılarının yapıldığını ifade etmektedir. Kişinin Türkiye'de tıp profesörü olduğu düşünüldüğünde bu ifadeleri Türkiye'deki yetkililer ya da kurumlar için söylediği düşünülebilir. Paylaşımda bahsedilen baskı ile aşı yapma çalışmalarını kimin ya da hangi kurumun yaptığına dair bir ifade, görsel paylaşılmamıştır. Paylaşımcı bahsettiği aşı yapma baskı ve tehditlerini delillendiren görsel, belge, görüntü ya da ses kaydı da paylaşmamıştır. Bu durumda paylaşımda enformasyon eksiltimi yapıldığı söylenebilir.

c)Twitter Paylaşımının Bulunması İçin Kullanılan Anahtar Kelimeler

"Covid-19 aşısı karşıtlığı", "Covid-19 küresel oyun mu?", "Aşı olmayacağım", "Maske karşıtlığı", "Maske takmayacağım", "Koranavirüs", "Koranavirüs karşıtlığı", "Covid-19 aşısı karşıtı ünlü Türk'ler" etiketleri ile Twitter'da arama yapılarak çalışma konusu bu tweete ulaşılmıştır.

2.Şematik Yapı:

a. Gönderinin Anlatım Dili

Paylaşımda "ima" dili kullanılmıştır. Çünkü kişi aşı yapma çalışmalarını kimin ya da hangi kurumun tehditle, küstah ve nefret saçan ifadelerle yaptığını belirtmemektedir. Aşı yapma çalışmalarını devlet kurumları yaptığına göre kişi siyasi iktidarı ya da sağlık işlerini yöneten kişileri ya da kurumları ima etmektedir. Aşı yapma çalışmalarının tehditle, küstah ve nefret saçan ifadelerle yapıldığını söyleyen kişinin "abartı" dili kullandığı da söylenebilir. Çünkü Koronavirüs aşılarının isteğe bağlı olduğu, zorla yapılmadığı ve insanların ikna edilerek yapıldığı dikkate alındığında paylaşımcı kişinin kafa karışıklığı içindeki ruh hali ile paylaşım yaptığı söylenebilir. Paylaşımda kullanılan kelimelere bakıldığında hakaret dili görünmese de, nefret dili ve kurum ya da kişileri itibarsızlaştırma dili göründüğü söylenebilir.

b.Ardalan Bilgisi

Klimik Dergisinin 657 sağlıkçı ile yüz yüze yaptığı anket araştırmasına göre Türkiye'de doktorlarda aşı olma isteği %83 iken hemşirelerde %37.7 oranında tespit

edilmiştir. Doktorların ünvanlarına göre aşı olma isteği incelemesinde profesör doktorlar %92.9, doçent doktorlar %76.3 oranında, doktor öğretim üyeleri ise %76.3 oranında tespit edilmiştir (Kader ve dğr., 2020). Köse ve arkadaşlarının sağlık çalışanları üzerinde yaptığı araştırmada Koronavirüs aşısı olmama nedenleri olarak aşının yan etkisinin olma çekincesi, Koronavirüs aşılarının yeni olması nedeniyle bu aşıya güvenmeme, aşıların etkisiz kalma ihtimali, özellikle m-RNA aşılarını uygulamadan önce alınan onaylarda bulunan bazı bilgilerin doktorlar üzerinde tedirginlik oluşturduğu nedeniyle sağlık çalışanlarının denek olarak kullanıldığı düşüncesi, aşıların gerekli olduğunu düşünmeme, aşıların gerekli faz çalışmalarının tamamlanmadan hızlı bir şekilde kullanıma sokulmuş olması, doktorların kendi bağışıklık sistemlerine güvenmeleri olarak tespit edilmiştir. Aşı karşıtı paylaşımcı kişinin tıp alanında profesör olduğu düşünüldüğünde Klimik Dergisi'nin sonuçlarına göre, sağlıkçılar arasında aşı karşıtı olan %7.1'lik kesimde olduğu söylenebilir. Sağlık çalışanları Koronavirüs pandemisi ile mücadele günlerinde büyük risk altında ön saflarda çalışmışlardır. Sağlığın her zaman önemli olduğu düşünüldüğünde sağlık çalışanları rol model olan, örnek olmaları beklenilen gruplardandır. Koronavirüs aşıları konusunda insanlar içinde tereddüt yaşayanlar olabildiği gibi sağlıkçılar içinde de tereddüt yaşayanlar olmuştur. Onların aşılamada olumlu yaklaşımları tıoplumun geri kalanını harekete geçirmede pozitif katkısı olduğu gibi, olumsuz yaklaşımları toplumda ciddi anlamda aşı karşıtlığı oluşturabilmektedir.

Paylaşımcı kişi göğüs hastalıkları uzmanı profösör sıfatında bir tıp insanıdır. Özellikle Koronavirüs pandemisi döneminde sağlık çalışanlarının değerleri çok daha iyi anlaşılmış sosyal medya ve geleneksel medyada ayrı konumda değerlendirilmiştir. Onlar sağlıkta söz sahibidir ve sözleri değerli olan konumdadırlar. Dolayısıyla sağlık alanında söyledikleri her mesaj, her cümle hatta imalı ifadeler dikkati çekmektedir ve bu ifadeler insanları aydınlatabildiği gibi kafaları da karıştırabilmektedir. Yapılan araştırmalarda görüldüğü gibi sağlık çalışanlarının yeni geliştirilen, hızlı bir süreç nedeniyle faz çalışmaları tam olarak bitirilmemiş, acil kullanım izniyle kullanıma sokulmuş Koronavirüs aşılarına karşı mesafeli duruşlarını ve bu konuda tereddütlerini etik kurallar gereği toplumu bilgilendirme bağlamında anlamak da mümkündür.

Paylaşıma bakıldığında tıp profösörü kişinin Koronavirüs aşıları ile ilgili toplumu bilgilendirme gayretinden çok bir trol gibi, sinirli, isyankâr ve birilerine ayar verme gayreti ile paylaşım yaptığı izlenebilmektedir. Halka Koronavirüs aşılarını birilerinin

tehdit ve küstah ifadelerle, nefret saçarak, dayatma ile yaptığını, bu metodla aşı yapılamayacağını aksine insanları aşı olmadan uzaklaştıracağını söylemektedir. Halk Koronavirüs aşılarına karşı bilgilendirilmeli ve herşey şeffaf olmalı diyen kişinin Türkiye'de doktor olduğu düşünüldüğünde bahsettiği baskı ortamı olarak Türkiye'yi kast ettiği düşünülebilir. Türkiye'de aşı yapma çalışmaları isteğe bağlı olduğu ve aşı yapma sürecinde kişinin bahsettiği baskı ortamının ve nefret saçan söylemlerin basında işlenmediği düşünüldüğünde hatta hiç gündem olmadığı dikkate alındığında bu söylemlerin sebeplerini başka yerlerde aramak gerekecektir. Koronavirüs sürecinde bilinmeyen bir hastalıkla savaşan, insanlar evlerinde otururken sağlık çalışanlarının uzun süre stresli bir şekilde hastanelerde can sıkıcı bir kostümle çalıştığı ve arkadaşlarının bu hastalık nedeniyle öldüğü bir ortamda, bu tweetin anlık bir tepki ve stres boşalması ile yazılmış olabileceği de düşünülebilir.

c.Bağlam Bilgisi

Kişi bu tweeti Koronavirüs aşılarının yapılış tarzı, halkın bu aşılar konusunda bilgilendirilmediği onların cahil yerine konulduğu, aşı konusunda karar vericilerin kaba, küstah ifadelerle tehditle bu süreci yürüttüğü bağlamında atmıştır.

B. Mikro Yapı

1-Sentaktik Çözümleme

Paylaşımda dört cümle bulunmaktadır. Dört cümlede yüklemin yerine göre yani ögelerin dizilişine göre kurallı cümlelerden oluşmaktadır. Cümlelerin hepsinin özneleri gerçek öznedir. İkinci ve üçüncü cümlelerdeki "istemiyor" kelimesi anlamına göre olumsuz cümle grubunda yer almaktadır. Dört cümlenin yüklemi de yüklemin türüne göre fiil cümlelerinden oluşmaktadır.

Dört cümlede de yazım yanlışı bulunmamaktadır fakat imla hatası vardır. İkinci, üçüncü ve dördüncü cümleler daha çok sitem anlamı taşıdığından cümle sonunda nokta yerine ünlem işareti getirilmeliydi.

2-Bölgesel Uyum

a. Nedensel İlişki:

Paylaşım 4 cümleden oluşmaktadır. Cümleler arasında nedensellik ilişkisi kurulduğu görülmektedir. Halkın cahil ve aptal yerine konulma nedeni olarak yeterince

Koronavirüs aşıları ile ilgili bilgilendirilmediği ve aşı yapma sürecinin şeffaf olmaması olarak açıklanmaktadır.

b. İşlevsel İlişki:

Paylaşımdaki 4 cümlenin sıralı olması ve birbirini tamamlaması işlevselliğin sağlandığını göstermektedir.

c. Referansal İlişki:

Paylaşımda cümleler arasında referansal ilişki kurulmaktadır. Halkı cahil ve aptal yerine koyan, aşı yapma sürecini dayatma ile yürüttüğü iddia edilen, halkı aşılar konusunda bilgilendirmeden süreci şeffaf bir şekilde yürütmediği iddia edilen kurum veya kişi olarak "nefret saçan, tehdit dolu, küstah ifadeler kullanan" odak referans olarak gösterilmektedir.

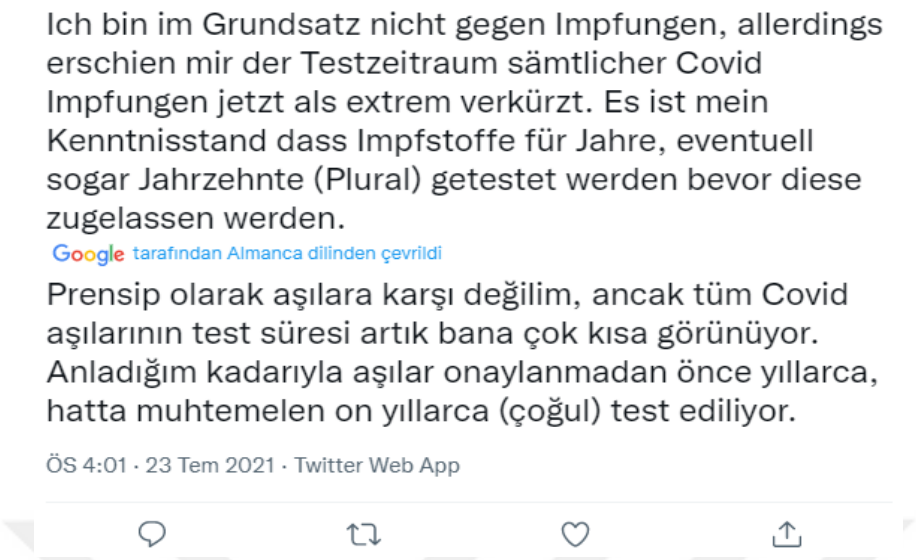
3-Kelime Seçimleri

Paylaşımda metafor ya da metonimi içeren kelimeler kullanılmamıştır. Kişi paylaşımında "nefret saçmak", "küstah", "tehdit", "cahil", "aptal" kelimelerini kullanarak sinirli, gergin bir kişilik profili sergilemektedir. Bu kelimelere ve mesajın bütününe bakıldığında paylaşım trol denilen kişilerin attığı mesajlara benzemektedir ve birilerine ya da kurumlara ayar verme izlenimi vermektedir. Kelime seçimlerinden paylaşımın nefret tweeti olduğu söylenebilir. Paylaşımdaki kelime seçimleri tweete "slogan" atılıyor havası da verdiği görülmektedir.

4-Metindeki Retorik

Kişi Türkiye'de tıp profesörü olduğundan bahsettiği olumsuzluk etkenlerini muhtemelen Türkiye'deki siyasi iktidar ya da sağlık yöneticileri için söylemektedir. Paylaşımda Türkiye ifadesi geçmemektedir. Aynı zamanda Koronavirüs aşı yapma sürecinin bilgilendirilmeden şeffaf olmayan bir süreçle yürütüldüğü söylenmektedir. Kişilere aşı yapma sürecinde dayatma, tehdit, nefret saçan küstah ifadelerin kullanıldığını da iddia eden kişi bu olumsuz havayı estiren kişi ya da kurumu belirtmemektedir. Muhatabını açıklamayan, iddia ettiği olumsuzluklar için görsel, belge ya da ses kaydı paylaşmayan bu tweet slogan havası taşımakta ve ikna edici bir retorik sergilememektedir.

Analiz 14:

Şekil 53 Analizi Yapılacak 14.Tweet

Kaynak: Twitter, 2021

Çizelge 24 Analizi Yapılacak 14.Tweet Bilgileri

Tweet Bilgileri	**Tweet İçeriği**
Gönderinin İçeriği	Prensip olarak aşılara karşı değilim, ancak tüm Covid aşılarının test süresi artık bana çok kısa görünüyor. Anladığım kadarıyla aşılar onaylanmadan önce yıllarca, hatta muhtemelen on yıllarca (çoğul) test ediliyor.
Kullanıcı	R.A.
Tweet Tarihi	23.07.2021
Retweet Sayısı	0
Beğeni Sayısı	0
Yorum Sayısı	0
Takipçi Sayısı	201
Karşıtlık Türü	Aşı karşıtlığı

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapının İncelemesi

a)Twitter Paylaşımının Metni

“Prensip olarak aşılara karşı değilim, ancak tüm Covid aşılarının test süresi artık bana çok kısa görünüyor. Anladığım kadarıyla aşılar onaylanmadan önce yıllarca, hatta muhtemelen on yıllarca (çoğul) test ediliyor.”

Paylaşım aşı karşıtı olmayan ama geliştirilen aşılarla ilgili tereddütleri olan bir kişinin attığı mesajdır. Mesajda kurgu "aşılar sağlık için önemlidir ve şuan kullanılan aşılar çok uzun süreler denenmiş ve güvenirliliği tespit edildikten sonra kullanıma sokulmuş aşılardır. Koronavirüs aşıları ise uzun süreler etkisi denenmeden, bilimsel faz süreleri tamamlanmadan kullanıma sokulmuş aşılardır ve bunlar güven vermemektedir".

b)Twitter Paylaşımında Kullanılan Görsel

Paylaşımda aşı üretilme sürecinin çok hızlı geliştiği, bilimsel faz sürelerinin tamamlanmadığı ve uzun süreler denenmeden yan etkileri görülmeden kullanıma sokulduğu belirtilmektedir. Bu iddia ile ilgili bir görsel paylaşılmamıştır.

c)Twitter Paylaşımının Bulunması İçin Kullanılan Anahtar Kelimeler

"Anti-Covid-19-Impfstoff", "Ist Covid-19 ein globales Spiel?", "Ich werde nicht geimpft", "Anti-Maske", "Ich werde keine Maske tragen", "Coronavirus", "Anti-Coronavirus" etiketleri ile Twitter'da arama yapılarak çalışma konusu bu tweete ulaşılmıştır.

2.Şematik Yapı:

a. Gönderinin Anlatım Dili

Paylaşımda nefret, aşağılama, hakaret ve itibarsızlaştırma dili bulunmamaktadır. Koronavirüs aşılarının bilimsel anlamda yeterince denenmeden kullanıma sokulması nedeniyle bu aşılara karşı "kuşku" dilinin kullanıldığı görülmektedir.

b.Ardalan Bilgisi

Koronavirüs aşılarının geliştirilme süreci dört farklı metotla yapılmaktadır. Bunlar viron aşı yani inaktif/canlı attenüe aşılar, DNA ve mRNA aşıları, rekombinant protein aşılar ve viral vektör aşılarıdır (Dayan, 2021:100). İnaktif aşı türü SARS-CoV-2'nin üretilmesi sonrasında virüsün kimyasal formda inaktive adilmesi ile üretilen aşılardır (Gomez, 2018:51). mRNA aşıları SARS-CoV-2 için üretilmekte olan yeni aşı üretme yaklaşımıdır. Pfizer/BioNTech mRNA aşısı bu kategoride kullanım izni verilen ilk Koronavirüs aşısıdır. Vektör aşılar canlı ve cansız vektörler içine koymak suretiyle üretilen ve vücuda bu şekilde verilen aşı türüdür. Rekombinant protein aşıları viral proteinlerden oluşan aşı türüdür (Dayan, 2021:101). Bir aşının ilk konseptinden klinik olarak kullanıma hazır hale getirilmesi 5-18 yıl arasında değişmektedir ve maliyeti 200-500 milyon dolar arasındadır (Kis ve dğr, 2019: 1-2). Aşıların normal tüm

süreçlerini geçerek kullanılması için gereken sürenin 5-18 yıl gibi uzun bir süre olmasına rağmen Koronavirüs aşıları 1 yıl içinde "acil kullanım izni" formülü ile bazı ülkelerde kullanıma sokulmuştur.

Preklinik	Güvenlik ve uygunluk açısından veri toplanır.Tekrar eden hayvan çalışmaları yapılır. Toksik ve farmakolojik etkiler araştırılır. İnsan deneyleri başlamadan önce gerçekleştirilir.
Faz 1	İlk klinik fazdır. Sağlıklı insanlardan oluşan küçük bir grupta (20-100 gönüllü) gerçekleştirilir. Farklı dozlardaki güvenirlilik ve immün cevap değerlendirilir. Genellikle 1-2 yıl sürer ancak COVID-19 aşı çalışmaları için 3 ay sürmesi beklenmektedir.
Faz 2	Yüzlerce kişi (100-300) ile gerçekleştirilir. Güvenirlilik ve etkinlik daha ayrıntılı değerlendirilir. Aşının optimal dozu ve aşı şeması hakkında bilgi verir.Genellikle 2-3 yıl sürer ancak COVID-19 aşı çalışmaları için 8 ay süreceği tahmin edilmektedir.
Faz 3	Binlerce kişiyi (300-3000) çalışma kapsamına alır. Güvenirlilik ve etkinlik daha geniş bir popülasyonda yeniden değerlendirilir. Genellikle 2-4 yıl sürer ancak COVID-19 aşı çalışmalarında Faz 2 ile birleştirilebilir.
RR	Regulatory Review: Devletlerin düzenleyici kuruluşları Faz 3 çalışma sonuçlarını inceleyerek ruhsatlama başvurusunu değerlendirir. İlaç üretimi ile eş zamanlı olabilir. Genellikle 1-2 yıl sürer ancak COVID-19 için bir kaç ay sürecek şekilde hızlandırılabilir.
Faz 4	Aşı kitlesel olarak kullanılmaya başladıktan sonraki safhadır. Onay sonrası aşının gerçek hayat etkinliği ve güvenirliliği izlenir.

Şekil 54 Aşı Geliştirme Çalışmalarında Zorunlu Olan Fazlar

Kaynak: (Yavuz, 2020:226)

11.12.2020 tarihi itibariyle 28 ülkede geliştirilmiş 9 kategoride içlerinde Koronavirüs aşıları da olan 214 farklı aşı çalışması mevcuttur, bu aşı çalışmalarından 52 tanesi klinik fazda olup, 13 tanesi Faz-3 aşamasında bulunmaktadır (DSÖ, 2020). Faz-3 aşamasındaki 7 Koronavirüs aşısına çalışmaları 1 yıl geçmesine rağmen olayın vehameti gereği değişik devletlerde acil kullanım onayı verilerek kullanıma sokulmuştur. DSÖ 2020 verilerine göre Türkiye'de geliştirilme sürecinde olan 12 aşı bulunmaktadır (DSÖ, 2020). Kayseri Erciyes Üniversitesi'nin yürüttüğü TURKOVAC isimli inaktif Koronavirüs aşısı 05.11.2020 tarihinde insan denemelerine başlamış ve Faz-1 aşamasına geçmiştir. 2021 Haziran ayında Faz-3 aşamasına geçen aşı Aralık 2021 tarihinde acil kullanım izni ile kullanıma sokulmuştur.

Aşı Türü	Örnek
1. İnaktif virüs aşısı	Sinovac/CoronaVac, Sinopharm, Bharat Biotech
2. Canlı zayıflatılmış virüs	Codegenix, Mehmet Ali Aydınlar University/ Acıbadem Labmed Health Services A.S.
3. Protein alt-ünite	Novavax
4. DNA-temelli	Osaka University, Inovıo Pharmaceuticals
5. RNA-temelli	Pfizer/Biontech, Moderna
6. Replike olan viral vektör	Institut Pasteur
7. Replike olmayan viral vektör	AstraZenaca/Oxford, Sputnik V, Johnson & Johnson, CanSino Biologics
8. Virüs benzeri partikül	Icosavax, Max-Planck Institute, Spybiotech, Medicago Inc.
9. Diğerleri	Ose Immunotherapeutics

Şekil 55 Dünyada Acil Kullanım Onayı Alan Koronavirüs Aşıları

Kaynak: (Yavuz, 2020:227)

Aşı üretme standardına göre bir aşının konsepti oluşturulduktan sonra kullanıma geçme süresi 5-18 yıl arasında olmaktadır. Bu süre içerisinde faz çalışmaları olumlu geçen aşılar kullanıma sokulmaktadır. Koronavirüs aşıları ise 1 yıl içinde Faz-3 çalışmalarından sonra "acil kullanım izinleri" ile kullanıma sokulmuştur. Faz çalışmaları standardın altında olan bu aşıların kullanıma sokulması sadece normal insanlarda değil tıp insanlarında da kuşku oluşturmuştur. Paylaşımı yapan kişide de bu kuşku gözlemlenmektedir. Kişi paylaşımında aşıya karşı olmadığını fakat standartların altında faz çalışma süreçleri bitmemiş olan aşıların kullanıma sokulmasının ileride bazı sağlıksal sıkıntılar oluşturabileceğine işaret etmektedir.

c.Bağlam Bilgisi

Kişi paylaşımında Koronavirüs aşılarının kullanıma sokulması için bilimsel olarak gerekli olan faz standartlarını takipçilerine, tweetini okuyanlara hatırlatma, diğer kişileri bu konuda aydınlatma bağlamında gayret etmektedir. Paylaşımın bağlamı bilimsel aşı geliştirme sürecine dikkat edilmeden Koronavirüs aşıları kullanıma sokuluyor, bunun için yıllarca süre geçmeliydi şeklindedir. Bu bağlamda bilimsel faz süreleri tamamlanmadan kullanıma sokulan Koronavirüs aşıları paylaşımcı kişi üzerinde "şüphe" oluşturduğu görülmektedir. Kişi bu şüphesini diğer insanlara açarak onları da uyarma gayreti içinde bulunmaktadır.

B. Mikro Yapı

1-Sentaktik Çözümleme

Paylaşımda iki cümle kullanılmıştır. Birinci cümle "ancak" bağlacıyla bağlandığından yapısına göre bağlı cümledir. Birinci cümle yapısında iki yüklemle karşılaşılmaktadır. Bu cümledeki birinci yüklem "karşı değilim" ikinci yüklem ise "görünüyor" ifadeleridir. "Karşı değilim" isim cümlesi iken "görünüyor" ifadesi yüklemin türüne göre fiil cümlesidir. İkinci cümle ise yine yüklemin türüne göre fiil cümlesidir. Aynı zamanda "test ediliyor" ifadesi yardımcı eylemle kurulmuş bir birleşik fiildir. Özneler ise birinci cümlede "karşı değilim" ifadesinde gizli özne şeklindedir. "Görünüyor" yükleminde ise özne "tüm Covid aşılarının test süresi" özneyi oluşturmaktadır. İkinci cümlede ise "aşılar" ifadesi cümlenin öznesi durumundadır.

Cümlelerde yazım yanlışı yapılmamıştır. Noktalama hataları ise bulunmaktadır. Bağlaçlardan önce "," virgül kullanılmadığından birinci cimlede "ancak" bağlacından önce kullanılan virgül işareti yanlış kullanılmıştır. Aynı şekilde ikinci cümleyi ayıran "hatta" ayıracından önce yazılan virgül işareti yanlış kullanılmıştır.

2-Bölgesel Uyum

a. Nedensel İlişki:

Paylaşımda cümleler arasında nedensellik ilişkisi kurulmuştur. Kişi aşı karşıtı olmadığını, Koronavirüs aşı geliştirme süresinin çok kısa göründüğünü söylemektedir. Bunun nedenini aşı geliştime süresinin on yıllarca yıl sürdüğünü söyleyerek açıklamaktadır. Onyıllarca test süresi olan Koronavirüs aşılarının çok kısa sürede, bilimsel faz testlerinin süresi geçmeden uygulamaya konulması paylaşımcı kişi üzerinde aşılar için "şüphe" oluşturduğu gözlenmektedir.

b. İşlevsel İlişki:

Paylaşımda işlevsel ilişki kurulmuştur. Cümlelerin sıralı olması, bir önceki cümlenin devamı ya da açıklayıcısı olması, cümlede kullanılan yargının bir önceki yargıyı tamamlaması işlevsel ilişki kurulduğunu göstermektedir.

c. Referansal İlişki:

Paylaşımda iki cümle vardır ve bu cümleler arasında referansal ilişki kurulmuştur. Kişi ikinci cümlede geçen on yıllarca test edilen çalışmanın Koronavirüs aşıları olduğunu birinci cümlede ifade etmektedir.

3-Kelime Seçimleri

Paylaşımda hakaret, küfür, itibarsızlaştırma, nefret, metafor ya da metonimi içeren kelimeler kullanılmamıştır. Kişi düz anlam içeren kelimelerle mesajını vermiştir. Hakaret, küfür, itibarsızlaştırma gibi nefret içerikli kelimeler kullanmadan Koronavirüs aşılarının bilimsel faz sürelerini tamamlamamış olmasına karşı endişelerini paylaşmaktadır. "Prensip olarak aşılara karşı değilim" ifadesini yazan kişi aşılara karşı olmasa da bilimsel test süreleri tamamlanmadan uygulamaya konulmasını gayet düzgün ve anlaşılır kelimelerle eleştirmektedir.

4-Metindeki Retorik

Kişi Dünya Sağlık Örgütü'nün (DSÖ) standartları arasında olan aşı geliştirme sürecine parmak basmaktadır. Bu konuda kendi edindiği bilgilere göre paylaşım yaptığı gözlemlenen kişinin DSÖ gibi kurumların bu standardını kaynak olarak göstermemiştir. Paylaşımda bu konuda araştırma yapan bilim insanlarına da atıf yapılmamıştır. Bu kaynakların ya da atıfların yapılmaması paylaşımı inandırıcıktan yoksun bir retorik olarak gösterse de paylaşımın yapıldığı tarihte (23.07.2021) çoğu ülkede Koronavirüs aşılarının faz çalışmaları tamamlanmadan kullanıma sokulmasının tehlikelerinden bahsediliyor olması dikkate alındığında, aynı zamanda mesajını gayet düzgün ifadelerle vermiş olduğundan okuyanı etkileyebilme kapasitesine sahip olduğu söylenebilir.

Analiz 15:

Şekil 56 Analizi Yapılacak 15.Tweet

Kaynak: Twitter, 2020

Çizelge 25 Analizi Yapılacak 15.Tweet Bilgileri

Tweet Bilgileri	**Tweet İçeriği**
Gönderinin İçeriği	1999 da inandığım ayet üzerine mücadele ettim. 2016 da Adalet ve vicdan muhasebesi ve mücadelesine inandım. 2020 de sağlıklı bir müslüman olarak 2021 e gireceğim. Aşı olmayacağım. "Kalk ve uyar!"
Kullanıcı	F.U.
Tweet Tarihi	02.12.2020
Retweet Sayısı	2
Beğeni Sayısı	2
Yorum Sayısı	92
Takipçi Sayısı	172
Karşıtlık Türü	Aşı karşıtlığı

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapının İncelemesi

a) Twitter Paylaşımının Metni

"1999 da inandığım ayetler üzerine mücadele ettim. 2016 da Adalet ve vijdan muhasebesi ve mücadelesine inandım. 2020 de sağlıklı bir müslüman olarak 2021 e gireceğim. Aşı olmayacağım.
'Kalk ve uyar!'"
Paylaşımın kurgusu şu şekildedir "Hayatım mücadele ile geçti, 1999'da inandığım ayetler üzerine başörtüm için mücadele ettim, 2016'da adalet ve vijdan muhasebesi ve mücadelesine inanmış biri olarak 15 Temmuz darbe girişimine karşı mücadele edenler içinde yer aldım, 2020'de Koronavirüs yoluyla küresel çapta oyun oynayanlarla da mücadele edeceğim ve aşı olmayacağım. Sizde bu gerçeği görüp herkesi uyarın".

b) Twitter Paylaşımında Kullanılan Görsel

Kişi paylaşımında Saadet Partisi Konya Milletvekili Abdulkadir Karaduman'ın bir sözünü görsel olarak kullanmıştır. Karaduman'ın sözüne paralel kendi görüşünü paylaşan kişi enformasyon eksiltimi yapmamıştır.

c) Twitter Paylaşımının Bulunması İçin Kullanılan Anahtar Kelimeler

"Covid-19 aşısı karşıtlığı", "Covid-19 küresel oyun mu?", "Aşı olmayacağım", "Maske karşıtlığı", "Maske takmayacağım", "Koranavirüs", "Koranavirüs karşıtlığı", "Covid-19 aşısı karşıtı ünlü Türk'ler" etiketleri ile Twitter'da arama yapılarak çalışma konusu bu tweete ulaşılmıştır.

2.Şematik Yapı:

a. Gönderinin Anlatım Dili

Paylaşımda nefret, aşağılama, hakaret ve itibarsızlaştırma dili bulunmamaktadır. Kişi paylaşımında bir mücadele dili kullanmaktadır ve Koronavirüs aşıları üzerinden küresel çapta oyun oynayanlarla da mücadele edeceğini söylemektedir. Bu mücadelerini Müslüman kimliği üzerinden açıklayan paylaşımcı "Kalk ve uyar!" diyerek tweeti okuyanlara "ikaz, ayar verme, emir" dili kullandığı söylenebilir. Kişi aşı olmama tezini görsel olarak paylaştığı Saadet Partisi Konya Milletvekili Abdulkadir Karaduman'ın bir sözünü referans yaparak açıklamaktadır ve Koronavirüs

aşılarının Bill Gates gibi kişilerin küresel boyutta oyunu olduğunu ifade eden bir dil kullanmaktadır.

b.Ardalan Bilgisi

Paylaşımda Saadet Partisi Konya Milletvekili Abdulkadir Karaduman'ın bir sözü görsel olarak kullanılmıştır. Karaduman bu sözünde "Bill Gates pandeminin ancak aşıyla kontrol altına alınacağını ve bu şekilde de dünya nüfusunun %10-15'inin kontrol altına alınabileceğini söylüyor. Hep birlikte direnmeliyiz. İnsanlığa tek çıkış yolu olarak gösterdikleri köleliğe teslim olmamalıyız" demektedir. Bill Gates "dünyada nüfus yoğunluğunu azaltma fikri" şeklinde bazı basın organlarında manşet yapılan bu sözü 2010 yılında TED konuşması esnasında söylemiştir. 2011 yılında Sovereign Independent gazetesinin manşet haberinde "Bill Gates zorunlu aşılamayla dünyadaki toplam nüfüs sayısını azaltmayı planlıyor" iddiasında bulunulmuştu.

The SOVEREIGN INDEPENDENT

4th Edition - June 2011 www.sovereignindependent.com editor@sovereignindependent.com Price: €100/£1.00 where sold

4 Page Special! Pages 13-16

911 INVESTIGATOR

Depopulation Through Forced Vaccination: The Zero Carbon Solution!

"The world today has 6.8 billion people. That's headed up to about 9 billion. Now if we do a really great job on new vaccines, health care, reproductive health services, we lower that by perhaps 10 or 15 percent."

Billy 'The Kid Killer' Gates

VACCINE DEATHS & AUTISM 2007 1975

Image Courtesy of www.deesillustration.com

10 Facts That Prove The Bin Laden Fable Is a Contrived

ADVERTISE WITH US! E-Mail: editor@sovereignindependent.com for terms and competitive rates

PARENTS, TAXPAYERS AND ALL CONCERNED CITIZENS SHOULD BEWARE THE HIDDEN TRAPS IN THE CHILDREN'S REFERENDUM.

By Kathy Sinnott - Page 3

*** PLEASE RECYCLE THIS PAPER BY PASSING IT ON TO SOMEONE ELSE TO READ ***

Şekil 57 Sovereign İndependent Gazetesinin Bill Gates Haberi

Kaynak: teyit.org, 2011

Bill Gates'in gazetede aktarılan bu konuşması tam olarak

> *"Dünyada bugün 6,8 milyar insan var. Bunun da 9 milyara doğru yolu var. Eğer aşılar konusunda çok iyi ilerlersek ve sağlık ve üreme ile ilgili sağlık hizmetlerinde... bunu belki yüzde 10-15 kadar düşürebiliriz ama burada 1,3'lük bir artış görüyoruz."* şeklindedir.

Karaduman'ın bahsettiği bu konuşmadan İtalyan milletvekili Sara Cunial 14 Mayıs tarihinde yaptığı parlemento konuşmasında Bill Gates'in ifadelerini "Eğer aşılar, sağlık ve üreme konusunda başarılı olursa dünya nüfusunu yüzde 10-15 oranında azaltabiliriz. Dünyayı sadece bir soykırım kurtarabilir." şeklinde aktarmaktadır. Karaduman ve Cunial gibi birçok siyasetçi, gazeteci, sporcu kişiliklerde Bill Gates'in bu konuşması nedeniyle "aşılar yoluyla insan nüfusu azaltılması planlanıyor" algısını taşıyabilmektedir. Bunun yanında bu konuşmada Karaduman ve Cunial'ın bahsettiği gibi aşılar yoluyla dünya nüfusunun azaltılmasından bahsedilmediği, dünya nüfusunun artış hızının aşılar yoluyla yavaşlatılmasından bahsedildiği şeklinde yorumlayanlarda vardır. Bu algı doğru olsa bile burada da sıkıntılı bir durumdan bahsedilebilir. Bill Gates'in dediği gibi aşılar yoluyla nüfus artış hızı azaltılacak ise "Koronavirüs ve diğer aşılar kısırlığa mı sebep oluyor" sonucuna bizi götürebilir. Virüslere karşı bağışıklığın kuvvetlendirilmesi amacıyla vurulan aşıların "insanları kısırlaştırma" gibi gizli bir ajandasıda mı var? İnsanların bilgilendirilmediği bu hedef var ise Karaduman'ın cümlesindeki "İnsanlığa tek çıkış yolu olarak gösterdikleri köleliğe teslim olmamalıyız" haykırışının haklılığı tartışılabilir. Cunial'ın Bill Gates'in sözü diyerek aktardığı cümlenin sonunda "Dünyayı sadece bir soykırım kurtarabilir" ifadesi de komplo teorisyenlerini haklı çıkartabilecek arka plan kodlarına sahip denilebilir. Bill Gates'in "dünyayı kurtarmak için bir soykırım lazım" dediği soykırım milyonlarca kişinin öldüğü Koronavirüs pandemisi olabilir mi? Bu soru Bill Gates'in bu cümlesi nedeniyle büyük bir anlam kazanmaktadır.

Tüm bunlar dikkate alındığında Karaduman'ın meclis konuşmasını alıntı yapan ve bu sözlerden etkilendiği anlaşılan paylaşımcının geçmişte başörtüsü ve 15 Temmuz darbe girişimi süreçlerinde yaptığım mücadelelerin benzerini Koronavirüs aşıları üzerinden küresel boyutta yeni bir oyun kuran Bill Gates gibi oyunculara karşı da vereceğim ardalan kodlarını okumak mümkündür. Kişi bu hali ile "oyunlara inanan" yapıda olmadığını "oyunbozan" bir karakterde olduğunun kodlarını da tweetini okuyanlara vermiş olmaktadır.

c.Bağlam Bilgisi

Paylaşımda kişinin mücadeleci ruhu vurgulanmaktadır. Kişi geçmişte yaptığı mücadelelerini hatırlatarak Bill Gates gibi Koronavirüsü kullanarak küresel boyutta oyun kurduğunu iddia ettiği kişilere karşı aynı şekilde mücadele edeceği bağlamında bu tweeti attığı söylenebilir.

B. Mikro Yapı

1-Sentaktik Çözümleme

Paylaşımda beş cümle kullanılmıştır. Beş cümlede yüklemin türüne göre fiil cümlesinden oluşmakta olup yüklemin yerine göre kurallı cümlelerden oluşmaktadır. Bu cümlelerdeki özneler gizli özne şeklindedir.

Bu cümlelerde yazım yanlışı bulunmamakla birlikte noktalama işareti hataları görülmektedir. Genel olarak tarih bildiren ifadelerden sonra gelen hal ekleri kesme işareti ile ayrılırken bu tweette noktalama işaretleri kullanılmamıştır.

2-Bölgesel Uyum

a. Nedensel İlişki: Paylaşımda nedensellik ilişkisinin kurulduğu gözlemlenmektedir. Kişi aşı olmama nedeni olarak Koronavirüs aşı geliştiricilerinin gizli ajandası yani amaçları var diyerek açıklamaktadır. Bu ajanda ile mücadele edeceğini de özellikle söylemektedir. Koronavirüs aşı geliştiricilerinin gizli ajandası iddiası, görsel olarak paylaşılan Saadet Partisi Konya Milletvekili Abdulkadir Karaduman'ın aktardığı Bill Gates açıklamasına dayandırılarak açıklanmaktadır.

b. İşlevsel İlişki:

Paylaşımda işlevsel ilişki kurulmuştur. Cümlelerin sıralı olması, bir önceki cümlenin devamı ya da açıklayıcısı olması, cümlede kullanılan yargının bir önceki yargıyı tamamlaması işlevsel ilişki kurulduğunu göstermektedir.

c. Referansal İlişki:

Cümleler arasında birbirine atıf yapılarak referansal ilişki kurulmuştur. Paylaşımdaki "Mücadele ettim", "mücadelesine inandım", "gireceğim", "aşı olmayacağım" eylemlerini tek kişi yapmaktadır. O kişi paylaşımı yapan kişidir. Bu konuda eylemler aynı kişiyi işaret ettiğinden paylaşımda referansal ilişki gözlemlenmektedir.

3-Kelime Seçimleri

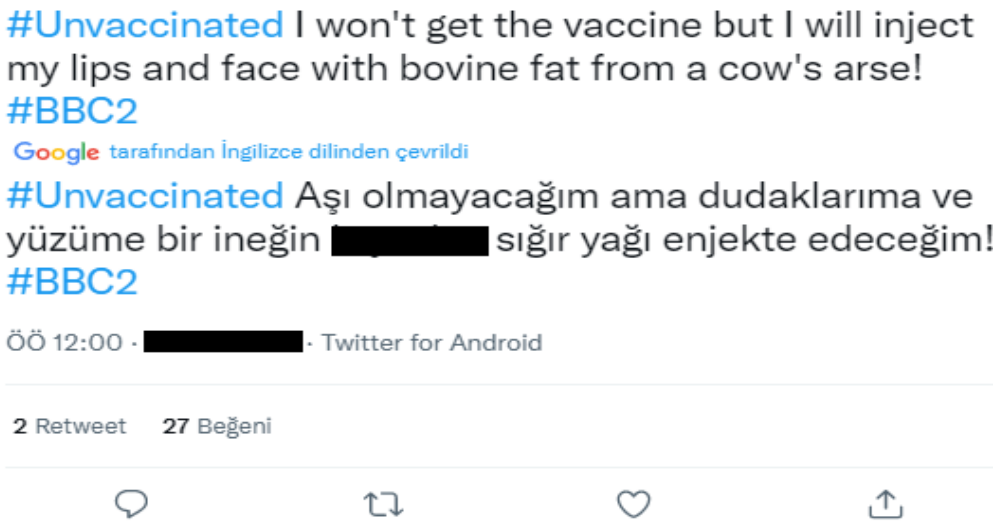
Paylaşımda metafor ya da metonimi içeren kelimeler kullanılmamıştır. Hakaret, küfür, itibarsızlaştırma ve küçük görme karşılığı olan kelimeler de paylaşımda kullanılmamıştır. "Kalk ve uyar!" kelimeleri ile Koronavirüs konusunda takipçilerini aydınlatma ve harekete geçirme amacı güdüldüğü söylenebilir. Kişi "inandığı ayetler"

ve “Müslüman” kimliğinden de bahsederek inanç yönünüde dile getirmekte ve yaptığı her mücadele de bu dinamiklerinden güç aldığı mesajını da vermektedir.

4-Metindeki Retorik

Kişi geçmişte yaptığı mücadelelerden bahsederek paylaşıma başlamıştır. Burada kendisinin mücadeleci kişiliği, iradesi ve oyunları gören sezilerini ön plana çıkararak Koronavirüs oyunlarını ve oyuncularını da görüyorum ve aynı mücadeleyi onlarla da da vereceğim mesajı verilmektedir. 1999 yılında inandığım ayetler üzerine mücadele ettim diyerek muhtemelen o dönemde 28 Şubat kararları ile zirveye çıkan “eğitimde başörtüsü zulmü” ile mücadele ettiğini, “2016’da adalet ve vijdan muhasebesi ve mücadelesini verdim” diyerek yine muhtemelen 15 Temmuz darbe girişimini yapanlarla mücadele ettiğini ifade etmektedir. Koronavirüs pandemisi oyuncuları ile de mücadele edeceğini ve bunu aşı olmadan başaracağını söylemektedir. Kişi Koronavirüs’ün küresel oyun olduğunu ve bu oyunu içinde Bill Gates’inde olduğu etkili kişilerin yürüttüğünü, Saadet Partisi Konya Milletvekili Abdulkadir Karaduman’ın mecliste yaptığı konuşma üzerinden açıklamaktadır. Kişinin paylaşımında görsel ekleyerek inandırıcılığını artırma gayreti içinde olduğu anlaşılmaktadır. Bu görselle fikirlerine istinad duvarı örmeye çalışan kişi paylaşımını okuyanlara “Kalk ve uyar!” diyerek onları aydınlatma ve harekete geçirme gayreti içine girmektedir.

Analiz 16:

Şekil 58 Analizi Yapılacak 16.Tweet

Kaynak: Twitter, 2021

Çizelge 26 Analizi Yapılacak 16.Tweet Bilgileri

Tweet Bilgileri	**Tweet İçeriği**
Gönderinin İçeriği	#Unvaccinated Aşı olmayacağım ama dudaklarıma ve yüzüme bir ineğin k……..n sığır yağı enjekte edeceğim!
Kullanıcı	L.P.
Tweet Tarihi	21.07.2021
Retweet Sayısı	2
Beğeni Sayısı	27
Yorum Sayısı	9
Takipçi Sayısı	182
Karşıtlık Türü	Aşı karşıtlığı

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapının İncelemesi

a)Twitter Paylaşımının Metni

"Aşı olmayacağım ama dudaklarıma ve yüzüme bir ineğin k……..n sığır yağı enjekte edeceğim!"

Paylaşımın kurgusu "Aşı olacağıma dudaklarıma ve yüzüme ineğin k……n sığır yağı enjekte ederim daha iyidir" şeklindedir.

b) Twitter Paylaşımında Kullanılan Görsel

Kişi paylaşımda belge, resim, ses kaydı ya da görüntü gibi görseller kullanmamıştır.

c)Twitter Paylaşımının Bulunması İçin Kullanılan Anahtar Kelimeler

"Anti-Covid-19 vaccine", "Is Covid-19 a global game?", "I will not be vaccinated", "Anti-mask", "I will not wear a mask", "Coronavirus", "Anti-Koranavirus", "Famous people against Covid-19 vaccine" etiketleri ile Twitter'da arama yapılarak çalışma konusu bu tweete ulaşılmıştır.

2.Şematik Yapı:

a. Gönderinin Anlatım Dili

Paylaşımda "hakaret", "itibarsızlaştırma", "alay" ve "ima" dili kullanılmaktadır. Aşı karşıtı olan paylaşımcı Koronavirüs aşılarının yararsız olduğunu anlatabilmek için "aşı olmayacağım ama dudaklarıma ve yüzüme bir ineğin k……..n sığır yağı enjekte edeceğim!" demektedir. İnek yağının dudaklara ve yüze enjekte edildiğinde bile bu aşılardan daha yararlı olacağını "alaylı" bir dille "ima" etmekte ve aşı geliştiren kişilerin emeklerine karşı "hakaret" dili kullandığı söylenebilir. Kişinin "inek yağı Koronavirüs aşılarından daha yayarlıdır" söylemi ile aşı çalışmalarını ve elde edilen aşıları "itibarsızlaştırma" dili kullandığı da görülmektedir.

b.Ardalan Bilgisi

Paylaşımın ardalan kodlarına bakıldığında alaycı bir ifade kullanıldığını görmek mümkündür. Kişi alaycı bir ifade ile "Koronovarüs aşısı olacağıma sığır sağını dudaklarıma ve yüzüme sürerim ondan daha iyidir" diyerek aşıları itibarsızlaştırmaya çalışmaktadır. Kişinin bu paylaşımda Koronavirüs aşılarının önemsiz olduğu fikrine komplo terorilerinden etkilenme, ideolojik, sosyal veya toplumsal bir nedenle mi kapıldığı anlaşılmamaktadır. Paylaşım eğlenmek için atılan ve ciddi anlamda hiçbir atılış sebebi olmayan paylaşım içeriği de olabilir. Aynı zamanda Koronavirüs izolasyonu sürecinde insanların evlerinden çıkamamalarından dolayı strese girme durumu da dikkate alındığında boş bir anında bu hakaret içerikli tweetin atılmış olabileceğini de okumak mümkündür.

c.Bağlam Bilgisi

Paylaşım Koronavirüs aşılarının yararsız olduğu bağlamında yazılan tweetten oluşmaktadır. Tweetin yazım tarzına bakıldığında tweeti okuyan kişileri bilgilendirme amacı gütmediği sadece eğlence, alay etme, aşı çalışmalarını itibarsızlaştırma bağlamında paylaşımın yapıldığı görülmektedir.

B. Mikro Yapı

1-Sentaktik Çözümleme

Paylaşım bir cümleden oluşmaktadır. Bu cümle "ama" bağlacı ile bağlanmış bağlı bir cümle grubudur ve yüklemler sonda olduğundan yüklemin yerine göre kurallı cümlelerden oluşmaktadır. Cümle yüklemin türüne göre fiil cümlesidir. Bağlı cümlenin ilki anlamına göre bakıldığında olumsuz cümledir, ikincisi ise olumlu cümledir. Twette yazım ve imla hatası bulunmamaktadır.

2-Bölgesel Uyum

a. Nedensel İlişki:

Paylaşımda nedensellik ilişki kurulmuştur. Kişi aşı olmayacağını söylemektedir ve bunun nedeni olarak bu aşıların inek yağı kadar bile etkili olamayacağını vurgulamaktadır.

b. İşlevsel İlişki:

Paylaşımda işlevsel ilişki kurulmuştur. Cümlenin kendi içinde sıralı olması, sonraki yargının bir önceki yargının (Aşı olmayacağım yargısının) devamı olması, cümlede kullanılan yargının bir önceki yargıyı tamamlaması işlevsel ilişki kurulduğunu göstermektedir.

c. Referansal İlişki:

Paylaşımda bir cümle bulunmaktadır. Bu cümle içinde "ve" bağlacından sonraki "yüzüme ve dudaklarıma bir ineğin k……..n sığır yağı enjekte edeceğim!" öznesi ile "ve" bağlacından önceki "Aşı olmayacağım" öznesi aynı kişilerdir. Öznelerin aynı olması paylaşımda referansal ilişki kurulduğunu göstermektedir.

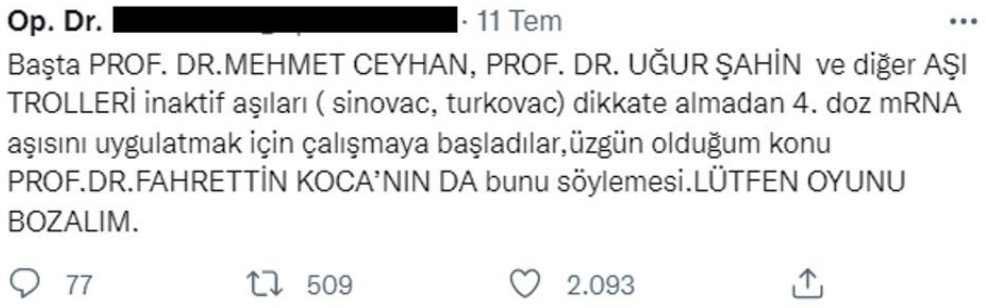
3-Kelime Seçimleri

Paylaşımda metafor ya da metonimi içeren kelimeler kullanılmamıştır. Hakaret, nefret ve itibarsızlaştırma içeren kelimeler paylaşımda kullanılmıştır. "İneğin k…..n yağ enjekte edeceğim" ifadesi ile Koronavirüs aşılarını geliştiren kişilere ve elde edilen ürünlere karşı hakaret ve itibarsızlaştırma içeren kelimeler kullanılmaktadır.

4-Metindeki Retorik

Paylaşıma bakıldığında kişinin tweeti okuyacak takipçilerini ikna etme gibi bir niyeti bulunmadığı görülmektedir. Eğlence için atıldığı izlenimi veren bu tweet için ikna edici doneleri araştırmak gereksizdir. Şayet inek yağının Koronavirüse karşı etkisinin aşılardan daha fazla olduğunu bir tez olarak ileri sürüyorsa bu konuda da tezini delillendirecek ek görseller paylaşmadığından tezinde ikna edici olmadığı da söylenebilir.

Analiz 17.

Şekil 59 Analizi Yapılacak 17.Tweet

Kaynak: Twitter, 2020

Çizelge 27 Analizi Yapılacak 17.Tweet Bilgileri

Tweet Bilgileri	**Tweet İçeriği**
Gönderinin İçeriği	Başta PROF. DR. MEHMET CEYHAN, PROF. DR. UĞUR ŞAHİN ve diğer AŞI TROLLERİ inaktif aşıları (sinovac, turkovac) dikkate almadan 4. Doz mRNA aşısını uygulatmak için çalışmaya başladılar, üzgün olduğum konu PROF. DR. FAHRETTİN KOCA'NIN DA bunu söylemesi. LÜTFEN OYUNU BOZALIM.
Kullanıcı	N.E.
Tweet Tarihi	11.07.2020
Retweet Sayısı	509
Beğeni Sayısı	2093
Yorum Sayısı	77
Takipçi Sayısı	35,5B
Karşıtlık Türü	Aşı karşıtlığı

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapının İncelemesi

a)Twitter Paylaşımının Metni

"Başta PROF. DR. MEHMET CEYHAN, PROF. DR. UĞUR ŞAHİN ve diğer AŞI TROLLERİ inaktif aşıları (sinovac, turkovac) dikkate almadan 4.doz mRNA aşısını uygulatmak için çalışmaya başladılar, üzgün olduğum konu PROF.DR.FAHRETTİN KOCA'NIN DA bunu söylemesi. LÜTFEN OYUNU BOZALIM."

Paylaşımın kurgusu "Başta Prof. Dr. Mehmet Ceyhan, Prof. Dr. Uğur Şahin ve onlara destek olan kişiler (troller) olmak üzere yeni teknoloji olan, uzun yıllar denenmemiş,

faz çalışmaları bitmemiş, yan etkileri görülmemiş mRNA aşısını uygulatmak için çalışmaya başladılar. Sağlık bakanı Prof. Dr. Fahrettin Koca'da bu uygulamanın destekçisi. Bu aşı üzerinden küresel bir oyun oynanmaktadır. Bu oyunu bozmalıyız" şeklindedir.

b)Twitter Paylaşımında Kullanılan Görsel

Tweette Koronavirüs pandemisi mücadelesinde en önde savaşan, medyada söylemleri ve bilimsel çalışmaları ile süreci yönlendiren ve yöneten kişiler hakkında "şüphe" uyandıracak paylaşım içeriği yazılmıştır. Koronavirüs üzerinden bir oyun oynandığını söyleyen paylaşımcı kişinin kendisi de yine bu süreçte Koronavirüsle en önde savaşan doktorlardan biridir. Kişinin doktor olması ve sağlıkla ilgili yönetimsel ve bilimsel bir eleştiride bulunması söyleminin diğer insanlar üzerinde çok büyük bir etkisi olacağı muhakkaktır. Çok önemli bir iddiada bulunan doktor sıfatlı paylaşımcı iddiası ile ilgili belge, fotoğraf, görüntü veya ses kaydı gibi bir görsel paylaşmamıştır. İddiaları delillendirecek görsel paylaşmadığından enformasyon eksiltimi yapılmıştır denilebilir ama kişinin doktor olması nedeniyle söylemleri delil olarak da değerlendirilebilir.

c)Twitter Paylaşımının Bulunması İçin Kullanılan Anahtar Kelimeler

"Covid-19 aşısı karşıtlığı", "Covid-19 küresel oyun mu?", "Aşı olmayacağım", "Maske karşıtlığı", "Maske takmayacağım", "Koranavirüs", "Koranavirüs karşıtlığı" etiketleri ile Twitter'da arama yapılarak çalışma konusu bu tweete ulaşılmıştır.

2.Şematik Yapı:

a. Gönderinin Anlatım Dili

Paylaşım Operatör Doktor sıfatlı bir tıp insanı tarafından yapılmıştır. Paylaşımın dili mRNA türü Koronavirüs aşıları konusunda toplumu "aydınlatma, uyarma" tarzındadır. "Başta Prof. Dr. Mehmet Ceyhan, Prof. Dr. Uğur Şahin ve diğer aşı trolleri" cümlesi ile kendisi gibi doktor olan ve Koronavirüs pandemisi döneminde en önde savaşmış kişilere karşı "hakaret", "aşağılama" ve "itibarsızlaştırma" dili kullanıldığı söylenebilir. Türkiye Sağlık Bakanı Prof. Dr. Fahrettin Koca'nın da "trol" dediği kişiler gibi konuştuğunu söyleyen kişi "lütfen oyunu bozalım" uyarısı ile tüm bu tıp insanlarının ve Sağlık Bakanı Fahrettin Koca'nın Koronavirüs mRNA aşılarıyla ilgili birşeyler saklıyorlar imasını yaparak onları "zan" altında bırakmaktadır.

b.Ardalan Bilgisi

Paylaşımda Prof. Dr. Mehmet Ceyhan, Prof. Dr. Uğur Şahin ve Türkiye Sağlık Bakanı Prof. Dr. Fahrettin Koca'nın mRNA aşılarının trollüğünü yaptıkları söylenmektedir. Troll kelimesinin Türkçe karşılığı "muzip cüce" veya "balık yemi" dir. Trol insanlar en ciddi konularda bile alaycı tavırlarla şakalaşırlar. İnternet dünyasında, sosyal medya literatüründe ise "argo" kelimeleri arasında geçmektedir. Sosyal medya ağlarında açtıkları hesaplar üzerinden diğer insanları etkilemeye, manipüle etmeye, insanları birbirine düşürmeye, tartıştırmaya, keyfini kaçırmaya çalışan "fanatik" düşüncelere sahip insanlara "troll" denmektedir.

Prof. Dr. Mehmet Ceyhan Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Enfeksiyon Hastalıkları Bilim Dalı başkanıdır. Aynı zamanda Enfeksiyon Hastalıkları Derneği ve Çocuk Enfeksiyon Hastalıkları Derneği başkanıdır. Koronavirüs pandemisi döneminde fikirleri ile sürekli medyada ön plana çıkan Ceyhan Sağlık Bakanlığı Bilim Kurulu'nda görev almamıştır. Prof. Dr. Uğur Şahin ise Türk onkolog, immüolog bilim ve iş insanı olup Mainz Johannes Gutenberg Üniversitesi Tıp Merkezi bünyesinde çalışmaktadır. Biyoteknoloji şirketi BioNTech firmasının kurucu ortağı ve CEO'sudur. Uğur Şahin eşi Özlem Türeci ile birlikte pandeminin üzerinden bir yıl bile geçmeden mRNA teknolojisi ile Pfizer-BioNTech isimli aşıyı geliştirmiş ve bu hastalığa karşı bağışıklığı sağlama anlamında büyük bir adım atmıştır. Prof. Dr. Fahrettin Koca İstanbul Üniversitesi Tıp Fakültesi mezunu çocuk sağlığı ve hastalıkları uzmanıdır. Türk Eğitim ve Sağlık Araştırma Vakfı, Medipol Hastanesi ve Üniversitesi kurucusur. Türkiye Cumhuriyeti 60. sağlık bakanıdır.

Operatör Doktor sıfatlı paylaşımcı kişinin kendisi gibi doktor sıfatlı olan Prof. Dr. Mehmet Ceyhan, Prof. Dr. Uğur Şahin ve Prof. Dr. Fahrettin Koca'ya "mRNA aşılarının trolü" demektedir. Sonrasında "lütfen bu oyunu bozalım" çağrısında bulunan paylaşımcı kişi bu üç tıp insanını "zan" altında bırakmaktadır. Oynanan oyun paylaşımda belirtilmemiş ise de genellikle komplo teorisyenlerinin dile getirdiği "Koronavirüs üzerinden yeni bir düzen kurulmaya çalışılıyor" mesajını bu paylaşımdan da almak mümkündür.

Kişinin bu paylaşımından aslında aşı karşıtı olmadığı, mRNA aşılarının yeni bir aşı türü olmasından ve faz çalışmalarının bilimsel sürelerde tamamlanmamış olduğundan bu sürecin karşıtı olduğu anlaşılmaktadır. Kişinin Twitter hesabına bakıldığında

mRNA aşıları ile ilgili "Covid-19 virüsü ve sonrasında yapılacak mRNA gen aşısı dünyanın başına bela edilmiş biyolojik kitle imha silahlarıdır. Bekleyip birlikte göreceğiz" paylaşımını attığını görmekteyiz. mRNA aşılarına karşı "biyolojik kimya silahı" diyen operatör doktor sıfatlı kişi burada mRNA aşıları ile ilgili oldukça ciddi bir iddiada bulunmaktadır. Biyolojik kimya silahları ile emperyalist devletlerin diğer devletleri bu silahlar üzerinde dizayn etme hedefleri dikkate alındığında analizi yapılan tweetlerde bahsedilen şüphenin boyutlarını yorumlamak mümkün olabilmektedir.

Paylaşımda Sinovac ve Turkovac aşıları neden dikkate alınmıyor mesajı da veriliyor. Bu aşılar geleneksel aşı geliştirme süreçlerinin ürünleridir. Bunlarında faz süreleri tam olarak tamamlanmamış olsa da ölü hücrelerden geliştirilmiş olması mRNA aşılarına göre bilinenlerinin daha fazla olması nedeniyle güvenirliliği daha fazla olduğu düşünülen aşılardır. Kişi bu aşılar dururken neden bilinmeyen yönleri çok fazla olan mRNA aşıları yapılıyor mesajını vermektedir. Üç tıp bilim insanına "mRNA aşı trolü" yakıştırması yapan kişinin bir menfeat iddiası ya da daha büyük oyun ikazında bulunduğu da söylenebilir.

c.Bağlam Bilgisi

Paylaşım Koronavirüs aşı geliştirme sürecine olan şüphe bağlamında atılan bir twetten oluşmaktadır. Bu twette geleneksel yollarla elde edilen ve güvenirliliği daha fazla olan Sinovac ve Turkovac aşıları dururken yeni bir teknoloji ürünü olan mRNA aşısını uygulatmada neden acele ediliyor bağlamında süreç sorgulanmaktadır.

B. Mikro Yapı

1-Sentaktik Çözümleme

Paylaşım iki cümleden oluşmaktadır. İlkinde oldukça uzun cümleler bulunmaktadır ve bu cümleler virgüllerle ayrılmıştır. İkinci cümle ise kısa bir cümledir. İki cümlenin yüklemi sonda olduğundan kurallı cümlelerdir. Yüklemin türüne göre ise fiil cümleleridir. Bu cümlelerin öznesi gerçek özneden oluşmaktadır. Tweeti atan operatör doktor sıfatlı kişi vurgulamak istediği kişileri ve vermek istediği mesajı büyük puntolarla yazmıştır fakat normal yazım kurallarına göre bu yazım hatalıdır. Büyük harflerle yazılmak isteniyorsa tweetin hepsi büyük harflerle yazılmalıydı. Parantez içine yazılan (sinovac, turkovac) aşı türlerinin ilk harfleri büyük yazılmalıydı. Tweetin

sonunda yazılan “lütfen oyunu bozalım” ifadesinde sesleniş yapıldığından sonunda ünlem “!” işareti kullanılmalıydı.

2-Bölgesel Uyum

a. Nedensel İlişki:

Paylaşımda nedensel ilişki kurulduğu görülmektedir. Kişinin Prof. Dr. Mehmet Ceyhan, Prof. Dr. Uğur Şahin ve Prof. Dr. Fahrettin Koca’ya tepkisinin nedeni yeni teknoloji ürünü olan mRNA aşılarını uygutmada aceleci davranmalarıdır. Acele davranılmasının arkasında sağlık alanında liyakatli kişilerin olması paylaşımı yapan kişiyi üzmektedir. Çünkü mRNA aşılarının bilimsel faz süreleri geçirilmeden “acil kullanım onayı” ile kullanımı sağlanmıştır. Kişinin kendi Twitter hesabında paylaştığı diğer tweetlerden mRNA aşılarına karşı şüpheci yaklaşımı net bir şekilde görülmektedir. Bir tweetinde “Covid-19 virüsü ve sonrasında yapılacak mRNA gen aşısı dünyanın başına bela edilmiş biyolojik kitle imha silahlarıdır. Bekleyip birlikte göreceğiz” demektedir. Analizi yapılan twette de bu “şüphe” sorgulanmaktadır. Bu şüphe nedeniyle aşının erkenden uygulamaya sokulmasına bir tepki konulmaktadır.

b. İşlevsel İlişki:

Paylaşımda iki cümle arasında işlevsel ilişki kurulmuştur. İki cümlenin sıralı olması, bir önceki cümlenin devamı olması, cümlede kullanılan yargının bir önceki yargıyı tamamlaması işlevsel ilişki kurulduğunu göstermektedir. Oldukça uzun birinci cümle tepki dili içermektedir ve burada asasında virgülle iki cümle başlanmıştır. Bu cümlede virgül sonrası cümle virgül öncesi cümleyi tamamlamaktadır.

c. Referansal İlişki:

Paylaşımda verilen tepkinin kime ve bu kişilerin hangi eylemlerine tepki verildiği açıkça yazıldığından referansal ilişki kurulduğu görülmektedir.

3-Kelime Seçimleri

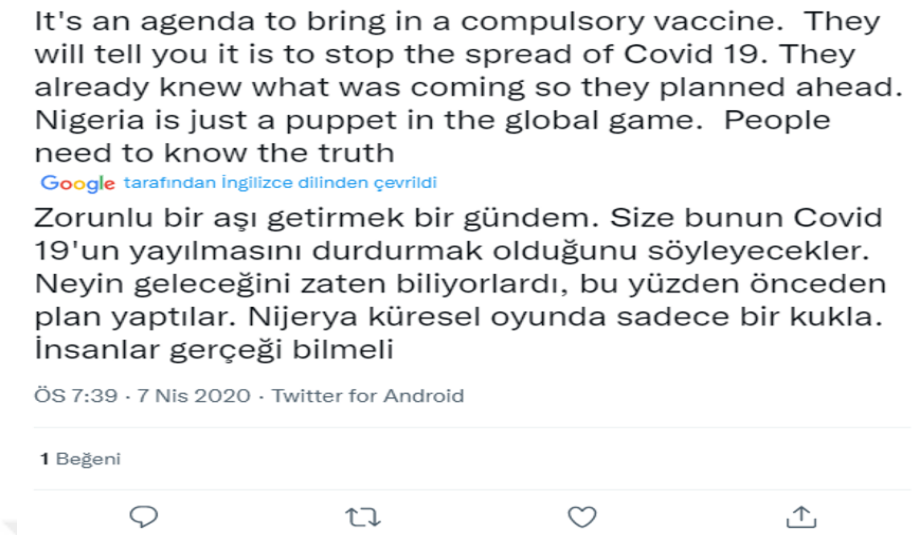
Paylaşımda metafor ya da metonimi içeren kelimeler kullanılmamıştır. Küfür ve nefret dili içeren kelimeler de kullanılmamıştır. Kişi esasında Prof. Dr. Mehmet Ceyhan, Prof. Dr. Uğur Şahin ve Prof. Dr. Fahrettin Koca gibi Koronavirüs pandemisi ile ön saflarda savaşmış son derece liyakatli kişilerin bilimsel faz süreleri henüz tamamlanmamış mRNA aşılarını kullanımına izin ve destek vermelerini

eleştirmektedir. “Aşı trolleri” ifadesi ise amacının dışına çıkan bir mesaj vererek “hakaret”, “itibarsızlaştıma” dili kullanmıştır denilenilir. “Lütfen oyunu bozalım” ifadesi ile bilimsel faz süreleri tamamlanmadan uygulamaya konulan mRNA aşı oyununu engelleyelim mesajı verilmekte ve bu “slogan dili” üzerinden tweetini okuyanları olağanüstü bir oyuna karşı aydınlatma gayreti gözlenmektedir.

4-Metindeki Retorik

Operatör Dr. Sıfatlı sağlık alanında liyakatli bir kişilik olan paylaşımcı yine kendisi kadar liyakatli ve doktor sıfatlı Prof. Dr. Mehmet Ceyhan, Prof. Dr. Uğur Şahin ve Prof. Dr. Fahrettin Koca’ya karşı “mRNA aşıları ile oyun oynuyorlar” diyerek okuyanları oldukça fazla ürkütecek, korkutacak ve aşı karşıtı yapabilecek bir paylaşım yapmaktadır. İddia bir doktordan gelince okuyanların buna dikkat kesileceği düşünülürse bu tür iddialara karşı belge veya iddiayı destekleyecek argümanlar sunulması beklenirdi. Paylaşımda iddiları destekleyen belge, görüntü, ses kaydı, bu konuda araştırma yapmış bir bilim insanına atıf ya da kişi kendisi bilimsel bir çalışma yapmış ise onun sonucu gibi veriler sunulmamıştır. Paylaşım bu hali ile ikna edicilikten uzak gibi görünse de paylaşımcı kişinin doktor olması okuyanları etkilediği ve “şüphe” uyandırdığı söylenebilir.

Analiz 18.

Şekil 60 Analizi Yapılacak 18.Tweet

Kaynak: Twitter, 2020

Çizelge 28 Analizi Yapılacak 18.Tweet Bilgileri

Tweet Bilgileri	**Tweet İçeriği**
Gönderinin İçeriği	Zorunlu bir aşı getirmek bir gündem. Size bunun Covid 19'un yayılmasını durdurmak olduğunu söyleyecekler. Neyin geleceğini zaten biliyorlardı, bu yüzden önceden plan yaptılar. Nijerya küresel oyunda sadece bir kukla. İnsanlar gerçeği bilmeli
Kullanıcı	O.R.
Tweet Tarihi	07.04.2020
Retweet Sayısı	0
Beğeni Sayısı	1
Yorum Sayısı	0
Takipçi Sayısı	27
Karşıtlık Türü	Aşı karşıtlığı

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapının İncelemesi

a)Twitter Paylaşımının Metni

"Zorunlu bir aşı getirmek bir gündem. Size bunun Covid 19'un yayılmasını durdurmak olduğunu söyleyecekler. Neyin geleceğini zaten biliyorlardı, bu yüzden önceden plan yaptılar. Nijerya küresel oyunda sadece bir kukla. İnsanlar gerçeği bilmeli"

Paylaşımın kurgusu, “Koronavirüs aşılarının yayılmasını durdurmak için geliştirildiği söylenen aşılar aslında oynanan küresel oyunun bir parçasıdır. Önceden plan yapıp bu hastalığı yayan güçler şimdi aşı geliştiriyorlar. Nijerya’da bu oyuna alet olmaktadır. İnsanlar oynanan bu oyunu bilmelidir”.

b)Twitter Paylaşımında Kullanılan Görsel

Kullanıcı paylaşımında fotoğraf, belge, sayısal veri, rapor gibi görseller kullanmamıştır. Aşı karşıtlığının gerekçesi olarak söylediği küresel oyunla ilgili hiçbir görsel kullanılmamıştır. Koronavirüs küresel oyununun bir kuklası olduğu ifade edilen Nijerya devletinin hangi uygulamaları ya da kararları ile bu küresel oyunda kukla gibi davrandığı ile ilgili de bir bilgi, detay verilmemiş, görsel sunulmamıştır. Paylaşımcının bu hali ile enformasyon eksiltimi yaptığı söylenebilir.

c)Twitter Paylaşımının Bulunması İçin Kullanılan Anahtar Kelimeler

“Anti-Covid-19 vaccine”, “Is Covid-19 a global game?”, “I will not be vaccinated”, “Anti-mask”, “I will not wear a mask”, “Coronavirus”, “Anti-Coronavirus” etiketleri ile Twitter’da arama yapılarak çalışma konusu bu tweete ulaşılmıştır.

2.Şematik Yapı:

a. Gönderinin Anlatım Dili

“İnsanlar gerçeği bilmeli” ifadesini kullanan kişi paylaşımda insanları “uyarma”, bir konuda “aydınlatma” dili kullanmıştır. “Nijerya küresel oyunda sadece bir kukla” ifadesinde Nijerya devletine “kukla” diyerek “aşağılama”, “itibarsızlaştırma” ve “hakaret” dilinin de kullanıldığı görülmektedir. “Size bunun Covid-19’un yayılmasını durdurmak olduğunu söyleyecekler” cümlesi ile insanları “kandırma”, onlara “yalan söyleme” dilinin kullanıldığını, “Neyin geleceğini zaten biliyorlardı, bu yüzden önceden plan yaptılar” cümlesi ile de Koronavirüsün “bir oyun”, “düzmece” olduğunu ifade eden dil kullanıldığı söylenebilir.

b.Ardalan Bilgisi

Koronavirüs pandemisi günlerinde insanlar evlerinde kalmak zorunda kalmıştır. Bilinmeyen bir düşmanla savaşılan o günlerde bu düşmana karşı ilaç ve bağışıklığın kazanılması için aşı geliştirme çalışmalarına hız verilmişti. Koronavirüs mikrobuna karşı insanların bağışıklığının oluşması için bir yıl içinde aşılar geliştirilmiştir. Bilimsel faz süreleri dolmasa da “acil kullanım onayı” formülüyle aşılar insanların

kullanımına sunulmuştur. Paylaşımcı kişi geliştirilen bu aşılara karşı "Size bunun Covid 19'un yayılmasını durdurmak olduğunu söyleyecekler" cümlesini kurarak Koronavirüs aşılarının üretilme ve insanlara uygulanma nedeninin bağışıklığın kazandırılması olmadığını, başka amaçların olduğunu "ima" etmektedir. Kişinin Koronavirüs aşıları ile ilgili komplo teorilerinden etkilendiği ardalan kodlarını görmek mümkündür.

c.Bağlam Bilgisi

Tweet Koronavirüs hastalığının bilinçli olarak birileri tarafından dünyaya bulaştırıldığı, Nijerya devletinin de bu oyuna alet olduğu bağlamında atılmıştır.

B. Mikro Yapı

1-Sentaktik Çözümleme

Paylaşım beş cümleden oluşmaktadır. Cümleler yüklemin yerine göre kurallı cümlelerden oluşmaktadır. Birinci ve dördüncü cümleler yüklemin türüne göre isim cümleleri iken diğer cümleler fiil cümleleridir. Birinci, dördüncü ve beşinci cümlelerin öznesi gerçek özne iken, ikinci ve üçüncü cümlelerin öznesi gizli öznedir. Tweette yazım hatası bulunmamakla beraber, noktalama işareti analizi açısından değerlendirme yapılırsa, son cümleye yani "İnsanlar gerçeği bilmeli" ifadesine dikkat çekmek için ünlem "!" işareti getirilmeliydi.

2-Bölgesel Uyum

a. Nedensel İlişki:

Paylaşımda Nijerya devletinin küresel oyunda bir kukla olduğu söylenilmektedir. Paylaşımda kukla denilmesinin sebebi olarak küresel çapta kurulduğu söylenen Koronavirüs oyununa Nijerya'nın da alet olması gösterilmektedir. Bu anlamda paylaşımda nedensellik ilişkisinin kurulduğu söylenebilir.

b. İşlevsel İlişki:

Paylaşımda cümlelerin sıralı olmaması ve bir sonraki cümlenin öncekini tamamlıyor olmaması işlevsel ilişki kurulmadığını göstermektedir.

c. Referansal İlişki

Paylaşımda cümlelerin özneleri farklıdır. Bu nedenle cümleler arasında referansal ilişki yoktur.

3-Kelime Seçimleri

Paylaşımda metonimi ve metafor içeren kelimeler kullanılmamıştır. Nijerya devletine "kukla" denmesi bu devlete karşı "aşağılama", "itibarsızlaştırma" ve "hakaret" içerikli kelime kullanıldığını göstermektedir. Paylaşımda ideolojik, siyasal ve toplumsal içerikli kelimeler kullanılmamıştır.

4-Metindeki Retorik

Paylaşımda Nijerya devletine "kukla" denmektedir. Bu söylemin sebebi olarak küresel olarak oynandığı, planlar yapıldığı iddia edilen Koronavirüs oyununa bu devletin alet olması söylenmektedir. Paylaşımda küresel bazda oynandığı iddia edilen Koronavirüs oyununu delillendiren belge, bu konuda yapılan bilimsel çalışma sonucu veya liyakatli bir kişinin söylemleri, kişi kendisi bilimsel bir çalışma yaptı ise onun sonucu gibi görseller eklenmemiştir. Paylaşımda bu hali ile inandırıcılıktan uzak bir retorik gözlenmektedir.

Analiz 19.

Şekil 61 Analizi Yapılacak 19.Tweet

Kaynak: Twitter, 2021

Çizelge 29 Analizi Yapılacak 19.Tweet Bilgileri

Tweet Bilgileri	**Tweet İçeriği**
Gönderinin İçeriği	ALLAH ın düzenini, nizamını benimseyip yönetmek varken, Neden durmadan yıkılan, yeniden inşa ederek şeytani düzene boyun eğilir, eğdirilir… Ahir zamanda bütün dünya İslam üzerine olacak. O zaman şeytanın piyonları çokdan helak olmuş olacak…
Kullanıcı	F.C.
Tweet Tarihi	01.02.2021
Retweet Sayısı	10
Beğeni Sayısı	26
Yorum Sayısı	0
Takipçi Sayısı	145
Karşıtlık Türü	Maske karşıtlığı

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapının İncelemesi

a)Twitter Paylaşımının Metni

“ALLAH ın düzenini, nizamını benimseyip yönetmek varken, Neden durmadan yıkılan, yeniden inşa ederek şeytani düzene boyun eğilir, eğdirilir… Ahir zamanda

bütün dünya İslam üzerine olacak. O zaman şeytanın piyonları çokdan helak olmuş olacak…"

Paylaşımın kurgusu şu şekildedir, "Allah dünyada düzeni kurmuştur. Bazı kötü insanlar bu düzeni bozup, sonrasında oluşturdukları şeytani düzeni yönetmeye çalışmaktadır. Bazı insanlar da bu şeytani planlara alet olmaktadır. Aslolan ise Allah'ın yarattığı düzene tabi olmak ve onun dışına çıkmamaktır"

b)Twitter Paylaşımında Kullanılan Görsel

Paylaşımda üzerinde "plandemia" yazan bir görsel paylaşılmıştır. Görselin paylaşım metni ile uyumlu olduğu görülmektedir. Metinde bazı kötü insanların Allah'ın kurduğu düzeni bozup kendi şeytani düzenlerini kurduğundan, bazı insanların da bu şeytani düzenin piyonluğunu yaptığından bahsedilmektedir. Görselde ise üstte bir göz (Allah'ın düzenini bozup şeytani düzen kuran kişileri simgeliyor), altta ise bu göze maskelerle bağlanmış insan figürleri (piyonlar) görülmektedir. Üstte ise Koronavirüs pandemisi ile ilgili bu pandemiyi bilinçli olarak yayan bir üst aklın olduğunu iddia eden komplo teorilerini yayan "plandemia" ismi bulunmaktadır. Kişi bu resim ile maske takan kişilerin şeytani düzen kuran üst aklın planlarına hizmet etmektedir mesajını vermeye çalışmaktadır denilebilir. Paylaşım metni ile ilgili görsel paylaşılmış olduğundan tweette enformasyon eksiltimi yapılmamıştır denilebilir.

c)Twitter Paylaşımının Bulunması İçin Kullanılan Anahtar Kelimeler

"Covid-19 aşısı karşıtlığı", "Covid-19 küresel oyun mu?", "Aşı olmayacağım", "Maske karşıtlığı", "Maske takmayacağım", "Koranavirüs", "Koranavirüs karşıtlığı" etiketleri ile Twitter'da arama yapılarak çalışma konusu bu tweete ulaşılmıştır.

2.Şematik Yapı:

a. Gönderinin Anlatım Dili

Maske karşıtı olan kişi bu karşıtlığını dini, manevi dille açıklamaya çalışmaktadır. "Allah", "şeytani", "ahir zaman", "İslam" ve "helak olmak" kelimelerini kullanan kişi bu kelimeler üzerinden maske karşıtlığını açıklamaya çalışmaktadır. Aynı zamanda kişi "plandemia" ifadesi ile küresel bazda Koronavirüs hastalığı ve aşılarının elit insanlar tarafından oynanan bir oyun olduğunu iddia eden ve bu tür paylaşım yapan "plandemic" etiketli içeriklerden etkilendiğini kullandığı dille göstermektedir. Paylaşımda kakaret, aşağılama, küfür, itibarsızlaştırma gibi nefret dilinin

kullanılmadığı görülmektedir. İnsanları "dini ifadeler" üzerinden Koronavirüs oyunlarına karşı aydınlatma dili kullanıldığı görülmektedir. "Neden durmadan yıkılan, yeniden inşa ederek şeytani düzene boyun eğilir" diyerek "sitem" dili kullanıldığı, "eğdirilir" diyerek de "şaşkınlık" dili kullanıldığı görülmektedir.

b.Ardalan Bilgisi

Paylaşımcının görsel olarak kullandığı resmin üstünde "plandemia" ifadesi yazmaktadır. Bu içerik Koronavirüs pandemisinin küresel bir oyun olduğunu ifade eden video paylaşımlarıdır. Bu paylaşımlar pandemi döneminde sosyal medyanında etkisiyle hızla yayılmış ve insanları etkileyip aşı karşıtı yapmıştır. Kişinin paylaşımında "plandemia" ifadesini içeren görsel kullanılmış olduğundan, Koronavirüs hastalığı ve aşıları konusunda sosyal medyada hızla yayılan bu bilgi kirliliğine kapılmış olduğu düşünülebilir. Sosyal medya iletişime getirdiği zaman ve mekân üstü özelliği yanında yalan/yanlış içeriklerin hızla yayılmasını da sağlamaktadır. Yalan bir bilginin yayılım hızı doğru bilginin yayılım hızından 6 kat fazla olduğu yapılan araştırmalar ile tespit edilmiştir (Vosoughi, S., Roy, D. veAral, S. , 2018: 1146). Kirli/yalan/yanlış bilgiler sosyal medya kullanıcıları arasında etkileşimi ile kitlesel hale gelebilmekte ve enfodemiye sebep olabilmektedir. Enfodemi yalan/yanlış bilgilerin çok hızlı yayılmasıdır, diğer değişle yalan/yanlış bilgi salgınıdır. Paylaşımda kullanılan "plandemi" kelimesinin İngilizce karşılığı "plandemic (the hidden agenda behind Covid-19)" dir. Koronavirüs salgınının arkasındaki gizli amaç anlamına gelen "plandemic" isimli video içeriği 04.05.2020 tarihinde Facebook ve Youtube ağlarında dolaşıma sokulmuş ve enfodeminin bir örneği sergilenmiştir. Paylaşım iki gün içerisinde iki milyon kişi tarafından izlenmiş ve Koronavirüs salgını ile ilgili komplo teorileri milyonların beynine işlenmiştir. "Plandemic" in Türkiye'deki versiyonu Koronavirüs ile ilgili yalan/yanlış içeriklerini Twitter'da #Plandemi etiketi ile milyonlara sunmuştur. Çalışmanın yapıldığı Twitter paylaşımında kullanılan "plandemia" kelimesi ile paylaşımcı bu komplo teorileri içeren videoları seyredip etkilendiğini göstermektedir.

Kişi paylaşımına eklediği görsel üzerinden dini, manevi ifadelerle maske karşıtlığının ardalan kodları konusunda ipucları vermektedir. Kötü insanlar Allah'ın düzenini bozup kendi şeytani düzenlerini kurmaktadır ve bazı insanlarda maske kullanarak bu şeytani düzene uymakta yani onların piyonu olmaktadır denilmektedir. Görselde

piramidin üst kısmında göz bulunmaktadır. Bu göz kişinin bahsettiği yani şeytani düzenler kuran (Koronavirüs pandemisini de başlatan) odakları simgelemektedir.

Kişi maske karşıtlığını dini, manevi ifadeler üzerinden açıklamaktadır. "Allah'ın düzenini bozup yeni düzenler kuran insanlara neden inanılır" diyen paylaşımcının şaşkınlık halide görülmektedir. Manevi ruh hali ile yazıldığı söylenebilen bu tweette Allah düzenini kurmuş ve bu düzen insanlar müdahale etmese mükemmel bir şekilde işleyecektir, Koronavirüs gibi gizli planlarla Allah'ın kurduğu mükemmel düzen bozulmakta ve insanlar kendi şeytani düzenlerini kurmaktadırlar denilmektedir. Burada paylaşımcı kişinin kafa karışıklığı içinde olduğu da söylenebilir. Çünkü tweetinde "Allah'ın düzenini bozup yeni düzenler kuran insanlara neden inanılır" diye sitem eden kişi görselde kullandığı "plandemia" ifadesi ile ile anlaşılıyor ki internetin haberi hızlı yayma özelliğini kötüye kullanan kişilerin bir anlamda da bir yönüyle Allah'ın düzenini bozup kendi fitne düzenini kurmaya çalışan kişilere inanmaktadır. Onların insanları yönlendirmek aşı, maske karşıtı yapmak için sosyal medyada yaydığı komple teorisi diyebileceğimiz içeriklerinden etkilenip, paylaşımına bu içeriği görsel olarak eklemektedir. Tweetinde şeytani düzen kurmaya çalışan küresel güçlere karşı takipçilerini, tweetini okuyanları uyaran kişi başka bir küresel güç olan komplo teoricilerin "plandemia" içeriğine inanmaktadır.

c. Bağlam Bilgisi

Kişi maske karşıtlığını dini, manevi ifadeler bağlamında açıklamaktadır. "Plandemia" isimli komplo teorileri bağlamında da tezlerine istinad duvarı örmeye çalışmaktadır.

B. Mikro Yapı

1-Sentaktik Çözümleme

Paylaşımda üç cümle bulunmaktadır. Üç cümlenin de yüklemi sonda olduğundan kurallı cümledir. Bu cümlelerden ilki fiilimsilerle oluşturulduğundan yapısı bakımından birleşik cümledir. Bu cümlede noktalama yanlışlıkları bulunmaktadır. "Neden durmadan yıkılan, yeniden inşa ederek şeytani düzene boyun eğilir, eğdirilir…" cümlesinin sonuna "…" değil, "?" gelmeliydi. "O zaman şeytanın piyonları çoktan helak olmuş olacak…" cümlesinin sonunda kullanılan "…" ise doğru kullanılmış denilebilir. Burada paylaşımcı kişi tweetini okuyanlara cümlenin devamını

siz getirin demiş olabilir. İlk cümlede bulunan “ALLAH ın” yazımı ALLAH’ın şeklinde olmalıydı.

2-Bölgesel Uyum

a. Nedensel İlişki:

Paylaşımda nedensellik ilişkisinin kurulduğu görülmektedir. Kişi maske karşıtlığının nedeni olarak, Allah’ın düzenini bozup kendi şeytani düzenlerini kuran kötü kişilerin Koronavirüs pandemisinide başlatan kişiler olduğu, Koronavirüsün aslında düzmece olduğu fikrini söylemektedir.

b. İşlevsel İlişki:

Cümlelerin sıralı olması ve bir sonraki ifadenin bir önceki tezleri tamamlaması paylaşımda işlevsel ilişki kurulduğunu göstermektedir.

c. Referansal İlişki:

Paylaşımda cümleler arasında bir bütünlük olsa da cümleler arasında referansal ilişki kurulmadığı görülmektedir.

3-Kelime Seçimleri

Paylaşımda karşıtlık söylemi dini, manevi kelimeler üzerinden kurulmuştur. “Allah”, “şeytani”, “ahir zaman”, “İslam” ve “helak olmak” kelimelerini kullanan kişi bu kelimeler üzerinden maske karşıtlığını açıklamaya çalışmaktadır. Paylaşımda metonimi, metafor ve hakaret, itibarsızlaştırma, küfür gibi nefret dili içerikli kelimeler kulanılmamıştır. Kişinin kullandığı görselde kulladığı “plandemia” kelimesi ile Twitter ağında #Plandemi etiketi ile Koronavirüs karşıtı içerikleri dile getirmekte aşı karşıtı olmasının kaynağı hakkında ipucu vermektedir.

4-Metindeki Retorik

Paylaşımı yapan kişinin maske karşıtı olduğu anlaşılmaktadır. Bu karşıtlığını dini, manevi ifadeler üzerinden açıklamaya çalışmaktadır. Allah’ın kurduğu düzeni bozup şeytani düzenler kuran kötü kişilerden ve onların maske oyunlarına uyan, piyon gibi davranan diğer insanlardan bahsedilmektedir. Kişi Koronavirüs pandemisini kötü kişilerin kurduğu şeytani düzenin bir parçası olarak açıklamaktadır. Görsel olarak kullandığı “plandemia” içeriği ile kendi tezlerine istinad duvarı örmeye, inandırıcılığını arttırmaya çalıştığı da görülmektedir. Paylaşımını “plandemia” görseli

ile destekleyen kişi maske karşıtlığının referansı olarak Koronavirüs salgını ile ilgili komplo teorilerini içeren #Plandemi etiketli Twitter hesabını göstermiştir ve bu referansla tüm ikna edici vasfını kaybetmiştir denilebilir. Çünkü Koronavirüs salgını ile ilgili yalan/yanlış içerikler paylaşan bu site yargı kararı ile kapatılmıştır.

Analiz 20.

Şekil 62 Analizi Yapılacak 20.Tweet

Kaynak: Twitter, 2020

Çizelge 30 Analizi Yapılacak 20.Tweet Bilgileri

Tweet Bilgileri	**Tweet İçeriği**
Gönderinin İçeriği	COVİD-19, istenen sonuç olarak küresel köleleştirme ile küresel bir oyunda bir hamledir. Pek çoğu, özellikle politikacılar, gazeteciler, bilim insanları, akademisyenler, bilgisiz piyonlardır. Ödül insanlık ve güç biziz. Uyandığımızda oyun ❤️
Kullanıcı	B.T.
Tweet Tarihi	05.09.2020
Retweet Sayısı	0
Beğeni Sayısı	0
Yorum Sayısı	0
Takipçi Sayısı	82
Karşıtlık Türü	Aşı karşıtlığı

A. Makro Yapı

1. Tematik Yapının İncelemesi

a)Twitter Paylaşımının Metni

“COVİD-19, istenen sonuç olarak küresel köleleştirme ile küresel bir oyunda bir hamledir. Pek çoğu, özellikle politikacılar, gazeteciler, bilim insanları, akademisyenler, bilgisiz piyonlardır. Ödül insanlık ve güç biziz. Uyandığımızda oyun ❤️”

Paylaşımın kurgusu şu şekildedir, “Koronavirüs pandemisi insanları köleleştirmeye çalışan küresel bir oyundur. Pek çok politikacı, gazeteci, bilim insanı ve akademisyen bilgisiz piyonlardır. İnsanlar olarak birlik olursak bu oyunu bozabiliriz. Uyandığımızda herşey için geç olabilir”.

b)Twitter Paylaşımında Kullanılan Görsel

Paylaşımda iddialarla ilgili görsel paylaşılmadığından enformasyon eksiltimi yapıldığı söylenebilir. Paylaşımın sonuna eklenen “kalp” emojisi görseli ile “birlik olalım, kalplerimiz birlikte atsın” mesajı verilmeye çalışılıyor denilebilir.

c)Twitter Paylaşımının Bulunması İçin Kullanılan Anahtar Kelimeler

“Covid-19 vaccine opposition”, “Is Covid-19 a global game?”, “I will not be vaccinated”, “Mask opposition”, “I will not wear a mask”, “Coronavirus”, “anti-coronavirus” etiketleri ile Twitter’da arama yapılarak çalışma konusu bu tweete ulaşılmıştır.

2.Şematik Yapı:

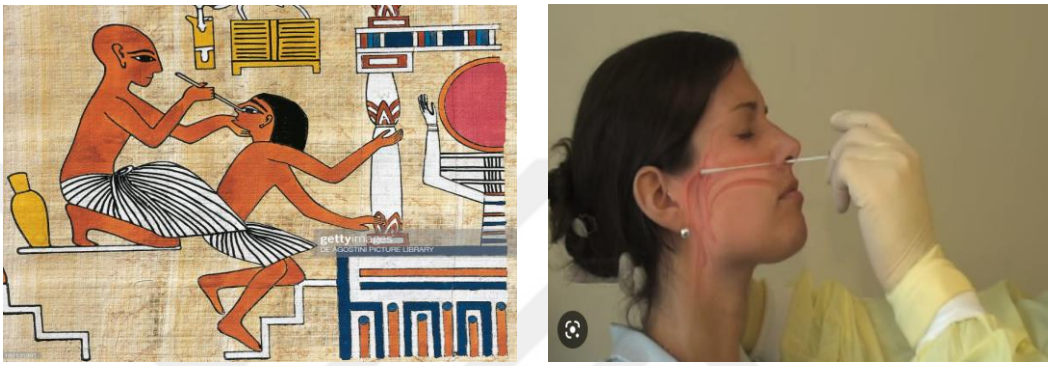
a. Gönderinin Anlatım Dili

“Pek çoğu, özellikle politikacılar, gazeteciler, bilim insanları, akademisyenler, bilgisiz piyonlardır” cümlesinde kullanılan “bilgisiz piyonlar” ifadesinde “hakaret”, “itibarsızlaştırma” ve “aşağılama” dili kullanıldığı söylenebilir. “İnsanlar olarak güç biziz” cümlesi ile kitlelere karşı “hitap” dilinin kullanıldığı görülmektedir.

b.Ardalan Bilgisi

Koronavirüs pandemisi sürecinde kişilerin bu hastalığa yakalandığını anlamak için “PCR” yani “sürüntü testi” yapılmıştır. Bu testin ağızdan/burundan yapılması sosyal

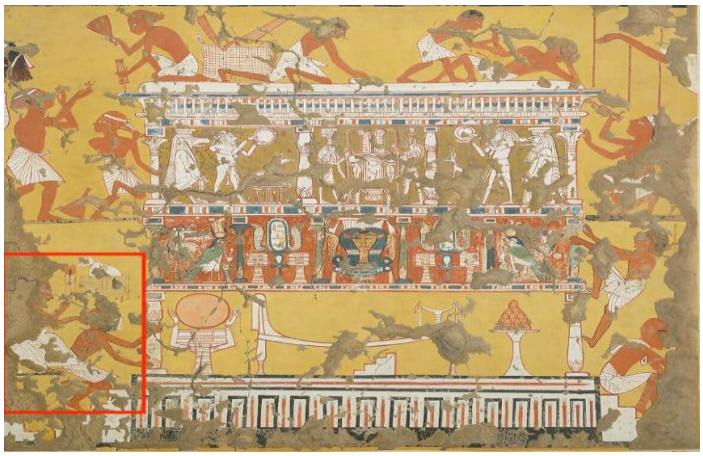
medyada paylaşılan tarihi bir resim üzerinden birçok yorum yapılmasına sebep olmuştur. Bu resimde eski Mısır'da köleler itaatkâr olsun diye epifiz bezlerine müdahale edildiği iddia edilen bir köle ve sağlıkçı görülmektedir. Koronavirüs sürüntü testinin de ağızdan/burundan yapılması nedeniyle bu tarihi resimle karşılaştırma ve benzetmeler yapılmış ve bu içerikler hızla sosyal medyada yayılmıştır. Bu benzerlik nedeniyle ağızdan/burundan yapılan sürüntü testi ile aslında Koronavirüs testi değil insanları iktidarlara veya toplumsal, küresel proje ve güç odaklarına karşı duyarsız, itaatkâr yapma yani köleleştirme hedefi güdüldüğü ileri sürülmüştür.

Şekil 63 Eski Mısır'daki Duvar Resminin PCR Testine Olan Benzerliği

Kaynak: teyit.org, 2021

Koronavirüs sürüntü testi ağızdan veya burundan alınan örnekler üzerinden yapılan bir testtir. Eski Mısır'da kölelerin itaatkârlaştırılması için yapıldığı söylenen müdahale ise daha yakından bakıldığında göze yapılan müdahale gibi görülmektedir. Bu resmin orjinali Mısır'da Nil nehrinin kıyısındaki antik kent Deyr el Medine'de bulunmakta olan bir duvar resmidir. Bu duvar resminin New York Metropolitan Sanat Müzesi 135. galerisinde repredüksiyonu sergilenmektedir ve Şekil-60 de görüldüğü gibi sosyal medyada paylaşılan kısmı çerçeve içine alınmıştır. Bu kısmın tahrip olduğu açıkça görülmektedir. Teknolojik teknikler üzerinden tahrip olan kısmın düzenlenmesi yapıldığında Şekil-59 daki gibi yapılan işlemin göz muayenesi olduğu net olarak görülmektedir. Ankara Üniversitesi Tarih bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Turgut Yiğit duvar resminin orjinali tahrip olduğundan, prodüksiyonu ile biliniyor olduğunu ve resmin söz konusu kısmın çerçeveye alınarak sosyal medyada kullanılan kısmının bilimsel yayınlarda eski Mısır'da yapılan katarakt operasyonu bilgisi olarak kullanılmakta olduğunu ifade etmektedir (Teyit, 2021).

Şekil 64 Deyr el Medine'de Bulunan Duvar Resmi

Kaynak: teyit.org, 2021

Eski Mısır'dan bir duvar resmine benzetilerek "Koronavirüs PCR testinin insanları köleleştirmek için epifiz bezlerine müdahale ediliyor" söylemi tıbben doğru değildir. Epifiz bezi beynin orta kısmında bulunur ve boyutu küçük bir bezelye kadardır. PCR testinde kullanılan sürüntü çubuğu ile kafatası tabanı ile yumuşak damak arasından örnek alınmaktadır ve bu çubuğun çok daha fazla yukarıda olan epifiz bezine teması anatomik anlamda mümkün değildir. Çubuk epifiz bezine temas etse bile iddia edildiği gibi insanları köleleştirme, duyarsızlaştırma meydana getirmeside mümkün değildir. Epifiz bezi insanların aydınlık/karanlık ayrımını yapabilmesini sağlar ve vücut ritminin düzenlenmesi işlevini görür. Pekii epifiz bezi ile oynanarak insanların köleleştirilmesi tezi hangi mantıkla açıklanmaktadır? Paylaşımlarda gerekçeler sunulmuyor olsa da bu kişilerin Hinduizm'den etkilenmiş olduğu söylenebilir. Hinduizm'de epifiz bezi "üçüncü göz" olarak fetişe edilmekte ve bu bezin sezgisel işlevlerinin olduğu inancı vardır. Bu inanç bilimsel bir temele dayanmamakla birlikte mistik bir faktör olduğu kabul edilmektedir.

Paylaşımı yapan kişinin "COVİD-19 istenen sonuç olarak küresel köleleştirme ile küresel bir oyunda bir hamlesidir" cümlesini yazması nedeniyle onun sosyal medyada dolaşıma giren eski Mısır'daki göz muayenesi tasvirinin çarpıtılmasından etkilenerek bu ifadeyi yazmış olabileceğini söylemek mümkündür.

c.Bağlam Bilgisi

Paylaşım aşı karşıtlığı bağlamında atılan bir tweettir. Kişi Koranavirüs pandemisini insanları köleleştirmek, küresel güçlere ve projelere hatta iktidarlara karşı tepkisiz, itaatkâr yapmak için oluşturulan küresel bir oyun olarak ifade etmektedir. Bu

bağlamda "politikacılar, gazeteciler, bilim insanları, akademisyenler, bilgisiz piyonlardır" diyerek insanları uyarmakta ve uyandığınızda herşey için geç olabilir denmektedir.

B. Mikro Yapı

1-Sentaktik Çözümleme

Paylaşımda dört cümle kullanılmıştır. Bu cümleler yüklemin yerine göre kurallı cümle, yüklemin türüne göre ise isim cümlesidir. Bu cümlelerin özneleri gerçek özneden oluşmaktadır. Paylaşımda yazım ve noktalama yanlışı görülmemektedir. Son cümle tamamlanmamış durumdadır, burada paylaşımcı cümleyi tamamlamayarak "uyandığımızda oyun bitmiş olacak" anlamında bir mesaj verdiği düşünülebilir.

2-Bölgesel Uyum

a. Nedensel İlişki:

Paylaşımda cümleler Koronavirüs aşı karşıtlığı üzerine yazılmış olsa da birbirinin devamı olmadığı görülmektedir. Bu durumda tweetin bütününe bakıldığında, paylaşımcının aşı karşıtlığının nedeni olarak Koronavirüs pandemisini "küresel oyun" olarak yorumlaması olarak anlaşılmaktadır. Bu anlamda tweette nedensellik ilişkisi kurulduğu söylenebilir.

b. İşlevsel İlişki:

Twette cümleler Koronavirüs aşı karşıtlığı üzerine yazılmış olsa da birbirinin devamı olmadığı ve birbirini tamamlamadığı görülmektedir. Cümlelerin "slogan" havasında yazıldığı görülen bu paylaşımda işlevsel ilişki kurulmamıştır.

c. Referansal İlişki:

Paylaşımda cümlelerin birbirini işaret etmemesi nedeniyle referansal ilişki kurulmadığı söylenebilir.

3-Kelime Seçimleri

Paylaşımda metafor ya da metonimi ve küfür içeren kelime kullanılmamıştır. "Politikacılar, gazeteciler, bilim insanları, akademisyenler, bilgisiz piyonlardır" cümlesinde "alay etme, aşağılama ve hakaret" anlamına gelebilecek "piyon" kelimesi

kullanılmıştır. “Küresel köleleştirme” ve “güç biziz” ifadeleri ile toplumsal meselelere duyarlı ve eleştiri yönü olan bir insan portresi çizildiği söylenebilir.

4-Metindeki Retorik

Paylaşımda Koronavirüs panademisinin küresel bir oyun olduğu ve hastalık üzerinden insanların köleleştirildiği söylenmektedir fakat küresel oyuncuların kim olduğu ve Koronavirüs pandemisi üzerinden insanların hangi anlamda köleleştirildiği söylenmemektedir. “Politikacılar, gazeteciler, bilim insanları ve akademisyenler, bilgisiz piyonlardır” diyen paylaşımcı onların bilmediğini iddia ettiği faktörleri de açıklamamıştır. “İnsanlar olarak güç biziz”, “Uyandığımızda oyun bitmiş olacak” gibi cümleleri kullanan paylaşımcı buralarda slogan tarzı retorik sergilemektedir. Kişi iddiaları ile ilgili video, ses kaydı, bilimsel çalışma sonucu veya kendisi bilimsel çalışma yapmış ise onun sounucu gibi görselleri paylaşmadığından inandırıcılıktan uzak bir mesaj vermektedir.

V. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sosyal medya yeni medya ürünü bir teknolojidir. Yeni medya dolayısıyla sosyal medya iletişimde yeni bir dönem başlatmış ve kendine has kültürel, sosyal ve ekonomik bir anlayış ortaya çıkarmıştır. Sosyal medya ağları zaman ve mekân avantajları ile iletişimde devrim yapmıştır. Günümüzde bu ağlar insanların çoğunun sıklıkla kullandığı platformlar haline gelmiştir. Evde, sokakta, iş yerinde, okulda, araçta, fabrikada, yolda yürürken ve daha birçok mekânda sosyal medya ağları kullanılmaktadır. Bu kullanımların bir kısmı kullanıcıların kendi hayatlarındaki sevinç ya da üzüntülerini paylaştığı fotoğraf, metin, görüntü, ses kaydı olabildiği gibi ideolojik/sosyolojik fikirlerini yayma, benzer fikirde olan kullanıcılarla iletişim kurma, toplumsal/siyasal bir meselede gündem oluşturma, gündemi takip etme amaçları ile de olabilmektedir. Mesaj verme amacıyla sosyal medya kullanıcısı olan kişilerin yanında ticari amaçla sosyal medyada içerik üreten ve yayan kişilerde vardır. Fenemon olarak isimlendirilen bu kullanıcılar daha çok beğeni almak, abone sayısını artırmak ve tabii daha fazla para kazanmak için en basitinden, en prodüksiyonlu çekimlere kadar içerikler üretmektedirler. Sosyal medya ağlarında hiçbir amacı olmayan kafa dağıtmak ya da eğlenmek için takılan içeriklere bakan, amaçsız içerikler paylaşan kullanıcılar da mevcuttur. Sosyal medya ağları Koronavirüs salgınından dolayı izolasyon uygulandığı günlerde insanların adeta imdadına yetişmiştir. İnsanlar dokunamadığı, yan yana gelemediği sevdiklerine, anne/babasına, akrabalarına, arkadaşlarına sesli, görüntülü, mesajlaşma sosyal medya uygulamaları ile sürekli temasını sürdürmüştür. Kapatılan okullar eğitim çalışmalarını dijital platformlar üzerinden yapmış ve salgın sonrası bile dijital eğitim lisans, yüksek lisans, doktora derslerinin bir kısmı için yapılan eğitim pratiği haline dönüşmüştür.

Sosyal medya ağları "yerinden kalkmadan hareket edebilen" sanal gezginlerini üretmiştir (Köse, 2012: 138). Adeta "gezen insandan", "oturan insana" evrilme süreci yaşanmıştır. Sosyal medyayı mutlu olma platformu gibi görerek, hayalindeki mükemmel insan tiplemesini, kendisini tanımayan insanlara oturduğu yerden sunan

insanlarda, özellikle sanal ve gerçek dünya ayrımını yapamayan çocuk ve gençlerde yeni medya ürünü olan sosyal medya hastalıkları bile görülmeye başlanmıştır. Çocuk ve gençlerde sosyal medya ağlarının bağımlılık derecesinde kullanılması tıp alanında yeni rahatsızlıkların tanımlanmasına neden olmuştur (Adnan, 2016:145). Tıp literatürüne giren bu rahatsızlıklar genel anlamda teknolojik davranışsal bağımlılık ve kimyasal bağımlılık olarak iki başlıkta ele alınmaktadır (Olcay, 2018: 95). Gerçek dünya ile dijital/sosyal medya dünyası dinamikleri farklıdır. Sosyal medyada dikkat çekmek, daha fazla beğenilmek, abone sayısını artırmak için dijital kimliğini gerçek kimliği dışında popüler değerler ve genelin mükemmel anlayışı üzerinden kuran ve bu mükemmelliğinin devamı için çok sık çevrimiçi olması gereken kullanıcıda zamanla gerçeklik algısı bozulabilmekte ve psikolojik rahatsızlıklar ortaya çıkabilmektedir.

Yeni medya ve sosyal medya haber alma anlamında çok zengin içeriklere sahiptir. Twitter gibi ağlar devlet görevlilerin toplumu bilgilendirme amaçlı paylaşım yaptığı yarı resmi kurumlar gibi çalışmaktadır. Bilgiye ulaşmak için sistematik hareket gerekir (Yengin, 2017:2). Bilgi edinme, haber alma, gündemi takip etme anlamında sürekli sistematik güncel haberler sunan yeni medya ve sosyal medya ağları çok önemli bir konumdadır. Geleneksel medya ürünü olan gazetelerin internet uygulamaları üzerinden takip edilmeleri bu sürecin alışkanlıklarındandır. Sosyal medya ağları üzerinden güncel haber sunmak, geleneksel medyadaki gibi uzmanlık gerektirmeyen bir durumdur. Sosyal medyada herkes istediği an haber içeriği paylaşabilme imkânlarına sahiptir. Bu durumun sansür gibi engellemeler olmadan haberi olduğu gibi verebilme yanı olduğu kadar haberi/bilgiyi manipüle ederek sunma yönüde vardır. Araştırmanın alanı olan Twitter'da kişi ya da kurumlar açılan hashtagler üzerinden yapılan yorumlarla, bir videonun bir kısmı kırpılıp manipülasyon yapılarak linç edilebilmekte, video görüntüleri hesaptan hesaba aktarılarak Trend Topic (TT) olması sağlanıp paylaşımın etkisi artırılabilmektedir.

Araştırmanın yapıldığı Twitter ağında kişiler genellikle eğlence amaçlı bulunmamaktadır. Gerçek filitresiz bilgi verme/edinme, düşüncesini açıklama, kendisi gibi düşünen insanları bir araya getirip açtıkları hashtaglerle siyasi iradeye ya da herhangi bir kuruma/kişiye seslerini duyurma amaçlı paylaşımlar yapmaktadırlar. Twitter bu amaçlarla kullanıldığında muazzam bir sinerji oluşmakta, düşünceler aracısız, sansürsüz sunularak demokrasininde olumlu anlamda gelişmesi sağlanmaktadır. Normal bir bireyin herhangi bir zamanda ulaşamayacağı ülkenin en

etkili siyasetçi, sanatçı, sporcu gibi kişiliklere mesajını gönderme olanağı sunan bu sistem olumsuz denilebilecek yan etkilere de açık bir sistemdir. Bu sistemde doğru yanlışmış gibi, yanlış doğruymuş gibi gösterilebilir, haber manipüle edilerek bağlamının dışında mesaj verir hale getirilebilir, kişilere ya da kurumlara hakaret/küfür/aşağılama/nefret içerikli paylaşımlar yapılabilir, toplum yalan içeriklerle hareketlendirilip anarşi ortamı oluşturulabilir, kişilerin saygınlığına gölge düşürülebilir. İdeolojik, toplumsal anlamda huzuru bozabilecek birlikler kurularak sosyal medya üzerinden huzur bozucu mesajlar verilebilmekte, bu mesajlar diğer kullanıcılar tarafından beğenilip, retweet yapılarak hızla yayılması sağlanabilmektedir. Toplumun yararına olan çalışmalar yapılan olumsuz içeriklerle itibarsızlaştırılabilmekte, kişilerde kuşku oluşturabilmektedir. Araştırma konusu olan "sosyal medyada Koronavirüs sürecinde aşı ve maske karşıtlığı söylemleri" tweetleri Twitter'da taranarak bulunmuştur. Türkçe, İngilizce, Arapça, Rusça, Fransızca ve Almanca dillerinde toplam 20 adet aşı ve maske karşıtlığı paylaşımları Van Dijk"in eleştirel söylem analizi çerçevesinde analiz edilmiştir. Bu bağlamda Twitter paylaşım metinleri dilbilimsel veya yapısal olarak analiz edilmiş ve ideolojik, toplumsal ve sosyopolitik inançların arka plan kodlarına inilerek söylemin inşa ediliş şekli ortaya çıkarılmıştır.

Koronavirüs salgını sonrası virüsün bulaştığı kişilerdeki etkisini ve öldürücü özelliğini azaltmak amaçlı aşı geliştirme çalışmaları başlanmış ve kısa sürede bulunan aşılar "acil kullanım izni" verilerek kişilerin isteğine bağlı olmak üzere kullanıma sokulmuştur. Koronavirüs'le mücadele anlamında virüsün yayılım hızını azaltma amaçlı maske kullanımı zorunlu tutulmuştur. Sosyal medya kullanıcıları isteğe bağlı olsada tüm dünyada bilimsel faz çalışmaları bitirilmeden kullanıma sokulan Koronavirüs aşılarına ve zorunlu tutulan maske takılması kararlarına sosyal medya da olumlu ve olumsuz paylaşım yapmışlardır. Bu çalışmada sosyal medyada görülebilen manipülasyon, hakaret, itibarsızlaştırma, küfür eylemleri daha genel ifade ile nefret söylemi pratikleri Koronavirüs aşılarına ve maske takma kararlarına yönelik atılan tweetlerde ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır. İsteğe bağlı Koronavirüs aşı çalışmaları ve zorunlu maske takma kararlarına yönelik nefret söylemleri "özgürlükler", "benim bedenim benim kararım", "siyasi görüş", "komplo teorileri", "ideoloji", "bilimsel sebepler", "Bill Gates'in nüfus azaltma projesi", "emperyalist devletlerin takip çipi", "insan hak ve özgürlüklerinin ihlali", "ilaç tekellerinin küresel oyunu", "köleleştirme"

ve “eğlence” bağlamında şekillendiği görülmüştür. Analizi yapılan tweetlerde Suudi Arabistan hariç (kamusal alanda aşı ve maske zorunlu) Türkiye, Amerika, Kanada, İngiltere, Nijerya, Fransa, Almanya ve Rusya’da Koronavirüs aşıları isteğe bağlı olmasına rağmen sanki zorla yapılıyormuş gibi paylaşımların yapıldığı görülmüştür. Bu ülkelerde aşı olma isteğe bağlı olsa bile insanların aşı olması için o ülkelerin önde gelen sanatçı, sporcu, siyasetçi, fenomen kişiliklerin video çekip bunları paylaşması analizi yapılan tweetlerin sahipleri üzerinde psikolojik baskı oluşturduğu düşünülmektedir. Analizi yapılan paylaşımlar arasında dünyaca ünlü sanatçılarında olması ve sanatçıların konser, tiyatro veya sergi gibi çalışmaları yapabilmesi için aşı olma zorunluluğu olması o kişilerin maddi kayıplarından dolayı nefret içerikli aşı karşıtlığı paylaşımlarını attığı düşünülmektedir.

Koronavirüs ve maske karşıtı tıp insanlarınında olduğu bilinmektedir. Bu kişilerin attıkları tweetler tıp dışındaki işler yapan kişileri etkileyebilmekte ve bu insanlar “bilim insanları, doktorlar bile karşıysa bende karşıyım” mantığı ile aşı ve maske karşıtı olabilmekte ve analizi yapılan tweetlerde olduğu gibi hakaret, küfür, itibarsızlaştırma içerikli nefret paylaşımları yapabilmektedir. Doktor sıfatlı kişilerin aşı karşıtlığı söylemlerinin bilimsel temelde olduğu gözlemlenmiştir. Bu kişilerin salt aşı karşıtlığından çok, Koronavirüs aşılarının bilimsel faz süreleri geçirilmeden, test edilmeden, yan etkileri tam olarak tespit edilmeden “acil kullanım onayı” formülüyle kullanıma sokulması kararlarını eleştirdiği ve diğer insanları aydınlatma gayreti içinde olduğu görülmüştür. Doktorların aldıkları tıp eğitimi ve ettikleri yemin gereği etik kuralları bağlamında gördüğü bilimsel yanlışı ifade etme ya da sonradan karşılaşılabilecek durumlar hakkında kendilerini takip edenleri bilgilendirme, uyarma amacı ile bu tweetleri attıkları düşünülebilir.

Komplo teorisyenleri küresel ya da yerel bazda önemli meselelere karşı kafa karıştırıcı video, ses kaydı içerikli paylaşımları sosyal medya ağlarında yaymayı çok severler. Koronavirüs salgını sürecinde de “plandemic” isimli video içeriği Facebook ve Youtube sosyal medya ağlarında dolaşıma sokulmuş ve video içeriklerinde bazı bilim insanı, doktor sıfatlı kişiler tarafından Koronavirüs salgınının küresel bir oyun olduğu algısı yaratılmıştır. Aynı zamanda Rick Wiles isimli komplo teorisyeni tarafından da Koronavirüs salgını ile ilgili kirli olduğu düşünülen bilgiler dolaşıma sokulmuştur. Analizi yapılan tweetlerde paylaşımcıların görsel paylaşımlarında referans gösterdiğinden bu komplo teorisyenlerinden etkilendikleri anlaşılmaktadır. Sosyal

medyada tarama yapıldığında bu komplo teorilerinden etkilenen kişilerin oldukça fazla olduğu görülmektedir. Çalışmada araştırmanın sınırlılığı dahilinde 20 tweet analiz edilmiştir. Analizi yapılmayan diğer tweetlerin oldukça fazlasının bu komplo teorileri içeriklerini referans göstererek attıkları görülmüştür. Bill Gates bilgisayar ve yazılımları üzerinde otorite bir isimdir fakat son zamanlarda liyakatı dışında olan tıp alanı ile ilgili oldukça fazla demeç vermiştir. Gates Koronavirüs salgını çıkmadan seneler önce 2015 yılında "eboladan çok daha büyük bir salgının gelme ihtimali %50'den fazladır" dediği bilinmektedir (tr.euronews.com, 2020 / URL 44). Analizi yapılan tweetlerde "Bill Gates işin içindeyse Koronavirüs salgını küresel bir oyundur, geliştirilen aşılar içindeki özel karışımlarla insanları robotlaştırıp köleleştirecek" denilerek bunun üzerinden hakaret, küfür, aşağılama içerikli aşı karşıtlığı yapıldığı görülmüştür.

ABD, Kanada ve Türkiye'deki siyasi kutuplaşmanın etkisinin Koronavirüs aşı karşıtlığında da kendisini gösterdiği yapılan analizlerde görülmüştür. Siyasi iradenin vaad ettiği özgürlükleri hatırlatan paylaşımcıların Koronavirüs aşıları isteğe bağlı olmasına rağmen aşı yapma çalışmaları ile ilgili "vaadlerinize rağmen özgürlükleri kısıtlıyorsunuz" mesajı verdiği görülmüştür. Yine Kanada'dan paylaşım yapan kişi siyasi görüş farklılığından dolayı Çalışma Bakanı O'Regan'a tepki göstemekte ve aşı karşıtı olmasa bile (O'Regan aşı olun dedi diye) aşı olmayacağını attığı tweetle belirtmektedir. Analizi yapılan tweetlerde ABD'deki siyasi kutuplaşmanın Koronavirüs pandemisinin yayılımını azaltma amacıyla alınan zorunlu maske takma kararlarına ve isteğe bağlı aşı yapma çalışmalarına yansıdığı da gözlemlenmiştir. Koronavirüs salgını döneminde iktidarda olan Cumhuriyetçi Başkan Donald Trump "Maske takmak vatanseverlik değil, kimse benden daha vatansever olamaz" diyerek ilk zamanlar maske takmayı reddetmiştir. Trump'ın Koronavirüs salgınına olan bu yaklaşımı Cumhuriyetçi Partili seçmeni de etkilemiştir. ABD'de yapılan anket çalışmasında muhalefette olan Demokrat Partili seçmenin %94'ü her zaman ya da sıklıkla maske taktıklarını belirtmiştir. Buna karşılık Cumhuriyetçi Partili seçmenlerin %46'sı maske kullandığını belirtmiştir (Anadolu Ajansı, 2020). Yaklaşık yarı yarıya oranda olan bu durum siyasi düşüncelerin Koronavirüs hastalığına olan bakışı değiştirebilme kapasitesini çok iyi göstermektedir. Yapılan tweet analizlerinde de siyasi düşünceler nedeniyle Koronavirüs aşıları ve maske takma kararlarına hakaret, aşağılama, itibarsızlaştırma içerikli nefret paylaşımların yapıldığı tespit edilmiştir.

Çalışma için ele alınan araştırma dahilinde yapılan 20 tweet analizinde ilginç bir durumda tespit edilmiştir. Özgürlükleri kısıtlıyor yaklaşımı ile atılan tweetlerin çoğu zorunlu olan maske takma kararlarına yönelik değilde, isteğe bağlı Koronavirüs aşılarına yöneliktir. Özgürlük konusunda hassas olduğu anlaşılan paylaşımcılar "bunu takacaksın" denilen maskelere karşı tepkilerini tweetlerinde çok fazla göstermezken, "isteyen aşı olur" kararlarına daha fazla hakaret, itibarsızlaşma ve küfür içerikli nefret paylaşımları yapmışlardır.

Çizelge 31 Çalışma İçin Ele Alınan 20 Tweetin Analizi

Karşıtlık Türü	Paylaşım Sayısı	Paylaşım Sayısı Yüzdesi
Aşı Karşıtı	16	%80
Maske Karşıtı	3	%15
Hem Aşı Hemde Maske Karşıtı	3	%5

Koronavirüs pandemisine bakış açısını belirleyen diğer bir faktörde dini bakış açılarıdır denilebilir. Kişiler sahip oldukları inanç donanımları dâhilinde olaylara karşı tavırlarını şekillendirebilmektedir. Dini duyarlılığı olan ya da bu duyguları kullanan kişiler aşı meselesini Allah'ın koyduğu düzene ve yarattığı insan vücuduna müdahale bağlamında değerlendirebilmektedir. Aşı olmayı Allah'ın yarattığına müdahale olarak değerlendiren bu kişiler bunun "günah" olduğundan yola çıkarak meseleyi "vücut bütünlüğü, "insan hak ve özgürlükleri", "bedenime müdahale edilemez" gibi retoriklerle politikleştirebilmektedir. Dini duyarlılık politikleştirilerek bunun bir hak gasbı olduğu, insanların "köleleştirildiği" gibi iddialarla "aşı ve maske karşıtı" olunabilmektedir. Bazı aşı karşıtları dini duyarlılıklarını gizleyerek de kitlelerin kulağına hoş gelebilecek politik argümanları kullanabilmektedir. Bazı kişiler dini duyarlıkları nedeniyle reddettikleri aşı olma ve maske kullanma kararları nedeniyle aslında bilime karşı olmadıklarını kanıtlama ihtiyacı da duyabilmektedir. Analizi yapılan tweetlerde de bu durum gözlemlenmiştir. "ALLAH'ın düzenini, nizamını benimseyip yönetmek varken, neden durmadan yıkılan, yeniden inşa ederek şeytani düzene boyun eğilir, eğdirilir… Ahir zamanda bütün dünya İslam üzerine olacak. O zaman şeytanın piyonları çokdan helak olmuş olacak…" paylaşımını yapan kişi aşı karşıtlığı dini duyarlılığı üzerinden anlatmaya çalışmıştır. Bu tweette kişi aşı olmayı Allah'ın düzenine karşı çıkmak olarak değerlendirerek, bunun dışında yapılan aşı gibi her çalışmayı "şeytani düzen" olarak değerlendirmektedir.

Koronavirüs mikrobunun insanlara 5G teknolojisi üzerinden yayıldığı fikrini ileri süren birçok kişi sosyal medya ağlarında bu görüşlerini paylaşmışlardır. 5G yeni nesil cep telefonu teknolojisidir. Standart uygulamalar içeren ve önceki versiyonu 4,5G teknolojisinden daha hızlı kablosuz internet hizmeti sunan bu teknoloji çok daha az gecikme süresine sahiptir. 5G teknolojisi 4,5G teknolojisine göre 60-120 kat arası daha hızlıdır. Bu hız sayesinde sanal gerçeklik uygulamaları kullanılabilir duruma gelmektedir. 5G ile 4,5G arasında hız ve gecikme süresi arasında fark olduğu düşünüldüğünde Koronavirüsün 5G teknolojisi üzerinden yayılımı sağlanıyor tezi çok sağlam bir tez olarak görünmemektedir. Koronavirüsü yaydığı söylenen Küresel güçler 5G'yi beklemeden 4,5G varkende bu virüsü dünyaya yayabilirdi. Sosyal medyanın bu tür haberleri yayma gücü burada da kendini göstermiş ve Koronavirüsün 5G teknolojisi üzerinden yayıldığı paylaşımları hızla artmıştır. Facebook, Instagram, YouTube ve Twitter sosyal paylaşım ağlarında yapılan bu paylaşımlar milyonlarca kişiye yayılmış ve bunun sonucunda İngiltere Birmingham ve Merseyside gibi yerlerde 5G baz istasyonları yakılmıştır. İngiltere hükümeti iddiaları reddetmiş olsada gösterileri sakinleştirmek çok mümkün olmamıştır. İngiltere Sağlık Hizmetleri Tıbbi direktörü Stephan Powis 5G üzerinden Koronavirüs hastalığının yayıldığı haberlerinin "komplo teorileri arasındaki en kötüsü" olarak nitelendirmiştir (bbc, 2020). Türkiye'de 5G üzerinden Koronavirüs hastalığının yayılma iddiasını ilk ileri süren kişi yazar, stratejist ve TV yorumcusu Abdullah Çiftçi'dir. Abdullah Çiftçi sosyal medya bugünkü anlamda etkili olmadan önce 1995'li yıllarda Bilkent Üniversitesi ve Türkiye'nin birçok yerinde "internetin sosyal yönü" isimli çok sayıda konferans vermiş etkin bir isim olarak diğer insanları da etkilediği düşünülebilir. Analizi yapılan tweetlerde de 5G teknolojisinin Koronavirüsü yaydığı fikrinden etkilenen kişilerin olduğu görülmüştür.

Şekil 65 Abdullah Çiftçi'nin 5G Teknolojisinin Koronavirüsü Yaydığı İddiası

Kaynak: Twitter, 2020

Nefret, hakaret, yargılama, aşağılama, kaba söz, yaftalama ve küfür dilinin ortadan kalkması genel anlamda sosyal medya kültürünün oluşması ile ilgilidir. İnsanlar için adeta ikinci bir hayat alanı haline gelen sosyal medya ağlarında online ilişkiler kurulmaktadır. Bu online ilişkilerde normal hayattaki duygular olsa da en yoğun aktarılan duygu "nefret" duygusu olarak göze çarpmaktadır. Sosyal medyada bireyler yeni kimlikler oluşturur ve paylaşımlarını bu kimlikler üzerinden yaparlar (Castells, 2013:475-476). Günümüzde "klavye delikanlıları" olarak da isimlendirilen bu kişiler çoğu zaman takma isimlerle agresif cümleler kullanarak dünyaya, diğer kişilere nizam vermeye çalışmaktadırlar. Olumsuz düşünme üzerine hayat kuran bu kişilikler için eğitim önemli bir kurtarıcı olabilir. Eğitimin aileden başladığı bir gerçektir fakat ailenin eğitimde bıraktığı boşlukları formal eğitim doldurur. Bu boşluk hem akademik hemde değerler eğitimi kapsamında giderilebilir. "Dijital okuryazarlık" akademik eğitim kapsamındadır. Normal hayatta karşımızdaki ile yüz yüze konuşurken ahlaki değerler devreye girer. Sosyal medyada konuştuğumuz yüzü tanımıyorsak ahlak değerleri ötelenip kimlik belirsizliği ortaya çıkabilmekte ve kişi davranışlarına ket vuramayıp zehir zemberek paylaşımlar yapabilmektedir. "Dijital okuryazarlık" ve "değerler eğitimi" ile online ortamda "kimlik belirsizliği" yaşayan kişiliklere dokunulabilir, karşılarında insan olduğu ve ahlaki değerlerin bu alanda da yaşatılması gerektiği algılatılabilir.

Sosyal medyada herkes siber zorbalığa maruz kalabilir. Yetişkinler bu duruma karşı hazırlıklı olabilir fakat gençler özellikle çocuklar bu durumda daha fazla dezavantajlı durumdadır. Bu durumla karşılaştığında gençlerin özellikle çocukların ne yapması gerektiği "dijital okuryazarlık" eğitimleri ile öğretilebilir. Siber zorbalığa uğrayan bir genç/çocuk okullarındaki rehber öğretmenlere ya da en sevdiği öğretmene bunu anlatabilir. Birisi ile konuşmak istenmiyorsa profesyonel destek veren https://www.guvenliweb.org.tr/, https://www.guvenlicocuk.org.tr/, https://www.siberay.com/siber-zorbalik yardım hatlarından yardım istenebilir. Genç ve çocuklara bu yardım hatlarının varlığı "dijital okuryazarlık" eğitimlerinde verilebildiği gibi okullarda öğrencilerin görebileceği yerlere yazılarak gerekli bilinçlenme sağlanabilir. Bu konuda animasyonlar yapılıp çocuk ve gençlerin yoğun olarak kullandıkları sosyal medya ağlarına bu animasyon içerikleri yüklenerek yayılımı ve öğrenilmesi sağlanabilir. Okullarda öğretmenlerin verdiği "performans ödevleri" arasında bu tür çalışmalara yer verilebilir. Okulların katıldıkları Tübitak

2204 ve 4006 çalışmalarında, Teknofest İnsanlık Yararına Teknoloji yarışmalarında öğrencilerin bu tür projeler yapmaları sağlanabilir.

Empati becerilerinin geliştirilmesi ile sosyal medyada nefret dili kullanılmasının önüne geçilebilir. Sosyal medyada çok fazla zaman geçiren kullanıcılarda empati kurma zaafiyeti oluşabilmektedir. Karşısında sürekli monitör gören kişi insanlarla iletişim kurduğunu unutabilmekte ve içgüdesel/dürtüsel hareket edebilmektedir. Bu anlamda verilen dijital ya da değerler eğitimi kapsamında empati kültürünün sosyal medyada da geçerli olduğu öğretilebilir, hatırlatılabilir. Empati kavramının kişilerde gelişmeme sebebi "sosyal medya kabarcığı" olarak ifade edilen dar bir alanda yaşama durumu da olabilir. Yani kişilerin dijital ortamlarda gezinirken tıklama ya da paylaşma yapmaları sonucu bıraktığı izler sonucunda özel yapay zekâ algoritmaları o kişilerin karşısına kendisi gibi düşünen insanların fikirlerini çıkarır. Bu duruma "yankı odaları" da denmektedir. Kişiler bu algoritmalar nedeniyle sadece kendileri gibi düşünen insanlarla iletişim kurarak kendi "yankı odalarını" oluşturmakta ve empati yeteneklerini körelterek farklı fikirlere kendini kapatabilmektedir. Kişilerin sosyal medyada hakaret, aşağılama, küfür ve nefret dilini kullanmasının nedeni kendi "sosyal medya kabarcığı" dünyasında, kendi "yankı odalarında" yaşamaları ve empati duygularının zaafiyete uğraması olabilir. Bu durumda kişilerin bu kabarcıklardan, yankı odalarından çıkmalarını sağlayıp evrenini genişletebilmek, sosyal medyada kullandığı dili düzeltme anlamında iyi bir çözüm olabilir.

Nefret dili kullanan kullanıcılar internet dünyasının sanal sokaklarında sanal kimlikleri ile dolaşırken gerçek hayatla kıyaslanamayacak "özgürlük" ortamında hareket ederler. Bu sanal steril ortam kişide sosyal pratikleri üzerinde doping etkisi yapar ve kişi yüksek perdeden laf etme ve taraf tutma gibi konularda daha cesaretli olur. Kişi bu cesaretle kendi doğal kişiliğinin dışına çıkar bencil, kırıcı, edep sınırlarını zorlayan/aşan abartılı paylaşımlar yapabilir. Gerçek hayatında bilmediği konularda yargılanma endişesi ile çoğu kez müdahil olmayan kişi sanal dünyada bilip/bilmediği birçok konuda yorum yapar ya da paylaşım yapar. Sanal dünyada yeni bir kimlik inşa eden insan aslında kontrolsüz hareket etmeye başlar. Bu anlamda denilebilir ki kişiler teknolojinin gerçek kimliklerini değiştirmesine izin vermemelidir. Durum kontrolden çıkmış ve bağımlılık durumuna gelmişse tıbbi bir yardım alınarak bu durumdan kurtulunabilir. Kişiler bu davranışları farkına varmadan da yapıyor olabilir. Dijital dünyada insanların bu tür davranışlara girebileceği konusunda "dijital okuryazarlık"

ya da "değerler eğitimi" derslerinde uyarılarda bulunulması önceden bilinç sağlama ve bağımlılık konusunda dikkat etme anlamında yararlı olacağı düşünülebilir.

Sosyal medyada hakaret, yargılama, aşağılama, kaba söz, yaftalama, küfür dilinin daha genel anlamda nefret dilinin kullanılması "sanal zorbalık" olarak da değerlendirilebilir ve bu bir suçtur. Bu tür nefret içerikli paylaşımlara maruz kalmamak için "yorum kısıtlama" özelliğini kullanarak kimlerin paylaşıma yorum yapabileceği önceden belirlenebilir. Nefret içerikli paylaşıma maruz kalınmış ise bu zorbalığı yapan kişi engellenebilir. Bu zorbalığa uğrayan kişiler paylaşımı yapan zorba şahsiyeti şikâyet de edebilir. Nefret dili içeren paylaşımın ekran görüntüsünü alıp siber@egm.gov.tr linki üzerinden direk şikâyette bulunulabilir. Türkiye'de sosyal medyaya özel Ekim-2022 tarihinde çıkarılan "Sosyal Medya Yasası" ile getirilen haklar üzerinden savcılığa suç duyurusunda bulunulabilir, nefret suçu paylaşımlarının hukuksal takibi yapılabilir. Aynı zamanda 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu üzerinden de yargısal haklar kullanılabilir. Almanya ve Fransa gibi AB ülkelerinde sosyal medya suçlarına özel olarak "sosyal medya üzerinden aşırı sağ ve nefret suçları ile mücadele yasası" başlıklı yargı düzenlemeleri yapılmışlar ve sosyal medyaya özel bu yasalar sayesinde "sosyal medyada nefret suçları" daha hızlı tespit edilip, nefret paylaşımının hemen (en fazla 24 saatte) silinmesi ve ağır cezaların verilmesi sağlanmıştır. Türkiye'de de Ekim-2022 de çıkarılan "sosyal medya yasasının" evrensel değerler ve dünya gerçekleri ile uyumlu hali ile işletilmesi durumunda nefret paylaşımlarının önlenmesi anlamında caydırıcı etkisi olacağı düşünülebilir. Mevcut yasalar üzerinden dijital suçlarla mücadele etmek zaman almakta ve hakaret paylaşımları uzun yargılama süreçlerinde sosyal medya ağlarında kalmaya devam ettiğinden mağduriyetler oluşmaktadır. Çıkarılan sosyal medyaya özel yasal düzenlemesi ile sosyal medya ağlarının bulundurmaları zorunlu hale gelen temsilcileri üzerinden dijital mekânda yapılan nefret suçları ile mücadele etmek daha hızlı olacağı ve adaletin gerçekleşeceği bir gerçektir.

Çalışmanın hipotezi olan "Sosyal medya toplumsal meselelerde karşıtların/nefret söylemcilerinin seslerini duyurmaya hizmet eder" tezi analizi yapılan 20 tweette de görülmüştür. Türkiye, ABD, Kanada, Suudi Arabistan, Rusya, Almanya, Nijerya ve Çin kaynaklı bu tweetlerde kullanıcıların görsellerle desteklenmemiş iddialarda bulunarak seslerini duyurmaya çalıştıkları ve kanıtsız paylaşımları nedeniyle inandırıcılıktan uzak oldukları görülmüştür. Kullanıcıların tamamen kişilerin özgür

iradeleri ile vuruldukları Koronavirüs aşı yapma çalışmalarına zorla yapılıyormuş psikolojisi ile tepki gösterdikleri, toplumsal destek bulma çabalarına girdikleri görülmüştür. Analizi yapılan tweet sahiplerinin bazılarının dünyaca ünlü sanatçı, gazeteci, doktor ve fenomen oldukları dikkate alındığında seslerini duyurma amaçlı atılan bu tepki paylaşımlarının Twitter sosyal medya ağı aracılığıyla çok daha fazla geniş kitlelere yayıldığı düşünülebilir. Etki alanları oldukça geniş, rol model olan bu kişilerin zorunlu maske kullanımı ve isteğe bağlı aşı olma çalışmalarına verdikleri tepki diğer kişileride hareketlendirdiği ve Twitter'da aşı ve maske karşıtı nefret paylaşımlarının sayısını artırdığı düşünülebilir.

VI. KAYNAKÇA

KİTAPLAR

ALĞAN, T. C. , ŞENSEVER F. L. (2010). **Ulusal Basında Nefret Suçları: 10 Yıl, 10 Örnek**. İstanbul: Sosyal Değişim Derneği Yayınları.

ARONSON, ELLİOT, TİMOTHY D. WİLSON, and ROBİN M. AKERT. (2012). **Sosyal Psikoloji**. Çev: Okhan Gündüz, İstanbul: Kaktüs Yayınları.

ATABEK, Ü. (2005). **İletişim Teknolojileri ve Yerel Medya İçin Olanaklar**, Editör: Sevda Alankuş, **Yeni İletişim Teknolojisi ve Medya**, Baldini, Massimo (2000), İletişim Tarihi, Çev: Gül Batuş. İstanbul: IPS İletişim Vakfı Yayınları,

AYGÜL, E. (2010). **Facebook'ta Nefret Söyleminin Üretilmesi ve Dolaşıma Sokulması**, Der: Tuğrul Çomu. **Yeni Medyada Nefret Söylemi**, İstanbul: Kalkedon Yayıncılık.

BALDİNİ, M. (2000). **İletişim Tarihi**. Çev: Gül Batuş İstanbul: Avcıol Basım Yayınevi

BAYRAK, T. (2015). **Sosyal Ağ Uygulaması Olarak Vine, Sosyal Medya Araştırmaları içinde,** (Editör: Deniz Yengin), İstanbul: Paloma Yayınevi.

BEAUVOİR, S. (1980). **Kadın Genç Kızlık Çağı**, Çev: Bertan Onaran, İstanbul: Payel Yayınevi.

BİNARK. (2007). **Yeni Medya Çalışmaları**. Der: Mutlu Çomu. Ankara: Dipnot Yayınları.

BİNARK, M. ve BAYRAKTUTAN-SÜTCÜ, G. (2009). **Devasa Çevrimiçi Oyunlarda Türklüğün Oynanması: Silkroad Online'da Sanal Cemaat İnşası ve Türk Klan Kimliği**. M. Binark ve diğerleri (Der.). **Dijital Oyun Rehberi içinde**. İstanbul: Kalkedon Yayınları.

BİNARK, M., ÇOMU, T. (2013). **Yeni Medya Ortamlarında Nefret Söylemi**. Editör: Mahmut Çınar. **Medya ve Nefret Söylemi, Kavramlar Mecralar Tartışmalar içinde.** İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları.

BURTON, G. (2008). **Görünenden Fazlası**. İstanbul: Alan Yayıncılık.

BÜYÜKKANTARCIOĞLU, N. (2012). **Söylem İncelemelerinde Eleştirel Dilbilimsel Boyut: Eleştirel Söylem Çözümlemesi ve Ötesi**, Editör: Ömer Özer, Haberi Eleştirmek, Konya: Literatürk Yayınları

CASTELLS, M. (2013). **Ağ Toplumunun Yükselişi**. İstanbul: İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.

CÜCELOĞLU, D. (2002). **Keşkesiz Bir Yaşam İçin İletişim Donanımları.** (1.baskı). İstanbul: Remzi Kitabevi.

DÖKMEN, Ü. (2005). **İletişim Çatışmaları ve Empati**, İstanbul: Sistem Yayıncılık.

EROL, G. (2007). **Medya Üzerine Çalışmalar**, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım Erving Goffman (1959).The Presentation of Self in Everyday Life. New York: Doubleday Anchor Books.

FOUCAULT, M. (1993). **Hapishanenin Doğuşu**, (Çev. M. Ali Kılıçbay), Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

GLANZ, K. & RİMER, B. K. (2005). **Theory at a glance: a guide for health promotion practice (2nd Edition)**. National Cancer Institute (US). Washington, DC: NIH.

GOFFMAN, E. (2014). **Günlük Yaşamda Benliğin Sunumu**. İstanbul: Metis Yayınları.

GÖLE, N. (2001). **Modern Mahrem**. İstanbul: Metis Yayınları.

GÖREGENLİ, M. (2012). **Temel Kavramlar: Önyargı, Kalıp yargı ve Ayrımcılık**, in (eds.) Kenan Çayır ve Müge Ayan Ceyhan (2012), Ayrımcılık: Çok Boyutlu Yaklaşımlar, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

GÖREGENLİ, M. (2013), **Temel Kavramlar: Önyargılar, Özcü İnançlar ve Ayrımcılık**, Editör: M. Çınar, Medya ve Nefret Söylemi: Kavramlar, Mecralar, Tartışmalar, İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları.

GÜLLÜOĞLU, Ö. (2012). **Söylenmeyenin Analizi: Bellona Markasına Yönelik Tüketici Algısı Üzerine Bir Söylem Analizi.** Editör: Ö. Güllüoğlu. İletişim Bilimlerinde Araştırma Yöntemleri Yazılı Metin Çözümleme, Ankara: Ütopya Yayınevi.

GÜNER, U.; KALKAN, P; ÖZ, Y.; ÖZSOY, E. ve SÖYLE, F. (2011). **Türkiye'de Cinsel Yönelim veya Cinsiyet Kimliği Temelinde Ayrımcılığın İzlenme Raporu**. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayını.

GÜNGÖR, N. (2016). **İletişim: Kuramlar, Yaklaşımlar**. Ankara: Siyasal Kitabevi.

HUİZİNGA, J. (2003). **Homo Ludens A study of The Play-Element in Culture**. Abingdon: Routledge Angelico Press.

İNCEOĞLU, Y., SÖZERİ, C. (2012). **Nefret Söylemi Ve/Veya Nefret Suçları**. 1. Baskı. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

İNCEOĞLU, Y. (2013). **Tartışmalı bir kavram: nefret söylemi**. Editör: M. Çınar, Medya ve Nefret Söylemi Kavramlar Mecralar Tartışmalar içinde, İstanbul: Hrant Dink Vakfı Yayınları.

İNCEOĞLU, S. (2017). **Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Türkiye ve Latin Modelleri**, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.

İNCEOĞLU, S. (2017). **Anayasa Mahkemesine Bireysel Başvuru Türkiye ve Latin Modelleri**, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık.

KAHRAMAN, A. (2008). **İslam Hukuk ve Ahlak İlkeleri Işığında Özel hayatın Gizliliği (Mahremiyet)**. Ankara: Ebabil Yayınları.

KAHRAMAN, M. (2013). **Sosyal Medya 101:2.0.** İstanbul: Mediacat Yayınevi.

KAHRAMAN, M. (2013). **Sosyal Medya 101 2.0, Pazarlamacılar İçin Sosyal Medyaya Giriş,** İstanbul: Media Cat Kitapları, Kapital Medya Yayınları.

KIRIK, M. (2017). **Sosyal Medya Araştırmaları 1**. Editör: A. Büyükaslan ve A. M. Kırık, Gelişen Web Teknolojileri ve sosyal Medya Bağımlılığı, Konya: Çizgi Kitapevi.

KÖSE, H. (2012). **Sanal Gezginin "Ego Sörfü": Ekran-Gezerlik, İnternette Gezinmek ya da Yolculuk Üzerine Düşünceler**. H. Köse (Ed.) Flanör

Düşünce: **Arkaik Dönemde ve Dijital Medya Çağında Aylaklık**. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

LUKES, S. (1997). **İktidar ve Otorite**, Çev: Sabri Tekay, in. **Sosyolojik Çözümlemenin Tarihi**, Tom Bottomore/Robert Nisbet, Yayına Hazırlayan: Mete Tunçay/Aydın Uğur, Ankara: Ayraç Yayınları.

MARSHALL, G. (1999). **Sosyoloji Sözlüğü**, Çev: O. Akınhay ve D. Kömürcü, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

MCQUAİL, D. ve WİNDAHL, S. (2010). **Kitle İletişim Modelleri**, Çev: Yonca Kumlu, Ankara, İmge Kitabevi.

MYERS, D. G. (2015), **Sosyal Psikoloji**, Çeviri Editörü: S. Akfırat, Ankara: Nobel Yayıncılık.

MORA, N. (2009). **Alman Kültüründe Düşman İmgesi**, Altkitap E-Kitap Yayınevi.

NİEDZVİECKİ, H. (2011). **Dikizleme Günlüğü Kendimizi ve Komşularımızı Gözetlemeyi Niçin Bu Kadar Sevdik?**, Çev: Gökçe Gündüç. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

ÖZER, Ö. (2011). **Haber Söylem İdeoloji, Eleştirel Haber Çözümlemeleri**, Konya: Literatürk Yayınları.

ÖZER, Ö. (2012). **Teun Van Dijk Örneğinde Eleştirel Söylem Çözümlemeleri**, Editör: Ö. Özer, Haberi Eleştirmek, Konya: Literatürk Yayınları.

ÖZER, Ö. (2015). **Teun Adrian V. Dijk'ın Örneğinde Eleştirel Söylem Çözümlemesi**, **İletişim Araştırmalarında Yöntemler** (içinde), Konya: Literatürk Yayınları.

ÖZMEN, E. (2007). **Stigma, Ruhsal Hastalıklara Yönelik Tutumlar ve Damgalama**, İzmir: Meta Basım Matbaası.

PAKER, M. (2012). **Psikolojik açıdan Önyargı ve Ayrımcılık**, Editör: K. Çayır, M. A. Ceyhan içinde, **Ayrımcılık Çok Boyutlu Yaklaşımlar**, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

PARKER, I. (2002). **Discourse analysis**. P. Banister., E. Burman., I. Parker., M.Taylor., C. Tindal. In. **Qualitative Methods in Psychology: A Research Guide**. Buckingham: Open University Press.

POTTER, J., WETHERELL, M. (1987). **Discourse and social psychology: Beyond attitudes and behaviour**, London: Sage.

ROBINS, Kevin. (1999). **İmaj / Görmenin Kültür ve Politikası**, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

SABUNCUOĞLU, Z. (2004). **İşletmelerde Halkla İlişkiler**. Bursa: Aktüel Yayınları

SAFKO, L. (2010). **The Social Media Bible: Tactics, Tools and Strategies for Business Success**.2nd Ed., 2010;4, Canada: Wiley.

SAKALLI-UĞURLU, N., UĞURLU, O. (2004). **Eşcinsellik ve eşcinselliğe ilişkin tutumlar: Önyargı ve ayrımcılık. Kaos GL, Geylerin ve lezbiyenlerin sorunları ve toplumsal barış için çözüm arayışları içinde,** Ankara: Kaos GL Kitapları.

SANCAR ÜŞÜR, S. (1997). **İdeolojinin Serüveni Yanlış Bilinç ve Hegemonyadan Söyleme**, Ankara: İmge Kitabevi.

SEVERİN, W. J. ve TANKARD, J. (2001). **Communication Theories: Origins, Methods and Uses in the Mass Media.** 5. Baskı, New York: Addison Wesley Longman.

SOYGÜR H.,ÖZALP E. (2007). **Stigma Ruhsal Hastalıklara Yönelik Tutumlar ve Damgalama**. Der: Oryal Taşkın, Kitle İletişim Araçları, Ruhsal Hastalıklar ve Damgalama, İzmir: Meta Yayınları.

SÖZEN, E. (1999). **Söylem: belirsizlik, mübadele, bilgi, güç ve refleksivite**. İstanbul: Paradigma Yayınları.

SUGÖZÜ, H. İ., DEMİR, S. (2011). **İnternet Teknolojisi ve Elektronik Ticaret**, (1. Basım). Ankara: Nobel Yayınları.

TAJFEL, H. (1982). **Social Identity and Intergroup Relations**. Cambridge: Cambridge University Press.

THOMAS, C. (2011). **Sakatlık Kuramı: Kilit Fikirler, Meseleler ve Düşünürler, Sakatlık Çalışmaları: Sosyal Bilimlerden Bakmak**, Der: D. Bezmez, S. Yardımcı ve Y. Şentürk, İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.

TOPRAK, A. ve DİĞ. (2009). **Toplumsal Paylaşım Ağı Facebook: Görülüyorum Öyleyse Varım**, İstanbul: Kalkedon Yayınları.

TUNCER, A., ÖZATA Z., AKAR, E., ÖZTÜRK, M. (2013). **Sosyal Medya.** Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayını.

UNITED NATIONS. (1997). **Human Rights: A Compilation of International Instruments.** Volume II of Regional Instruments, New York: United Nations.

VAN, D,, TEUN A. (1988). **New Analysis: Case Studies of International and National News in the Press**, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.

VAN, D., TEUN, A. (2015). **Critical Discourse Analysis, The Handbook of Discourse Analysis**, Second Edition. Edited by Deborah Tannen, Heidi E. Hamilton, and Deborah Schiffrin, John Wiley & Sons, Inc. Published.

VOLOŞİNOV, N.V. (2001). **Marksizim ve Dil Felsefesi**, Çev: M. Küçük, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

YENGİN, D. (2012). **Dijital Oyunlarda Şiddet**. İstanbul: Beta Yayıncılık

YENGİN, D. (2014). Yeni Medya ve Dokunmatik Toplum. İstanbul: Derin Yayınları.

YENGİN, D. (2017). **İletişim Çalışmalarında Araştırma Yöntemleri ve Uygulamaları**. İstanbul: Der Yayınları.

WEBER, A. (2011). **Nefret söylemi el kitabı**. Strazburg: Avrupa Komisyonu Yayınları.

WEBSTER, F. (2014). **Theories of the Information Society**. New York: Routledge.

MAKALELER

ADNAN, M. ve Gezgin, D.M. (2016), "Modern Çağın Yeni Fobisi: Üniversite Öğrencileri Arasında Nomofobi Prevalansı", **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi**, Cilt: 49, Sayı:1, ss. 141-158.

AKÇAY, HABİBE. (2011). "Kullanımlar ve Doyumlar Yaklaşımı Bağlamında SosyalMedya Kullanımı: Gümüşhane Üniversitesi Üzerine Bir Araştırma". **İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi,** 2011; Güz, Sayı 33, ss.137-161.

AKER, A. A. (2018). Aşı karşıtlığı. **Toplum ve Hekim**, 33(3), ss.175-186.

AKYILDIZ, M. ve ARGAN, M. (2011). "Using Online Social Networking: 'Students' Purposes of Facebook Usage at the University of Turkey". **Journal of Technology Research.**

AMERİCAN PHYCHOLOGICAL ASSOCİATİON. (2015). "Guidelines for Psychological Practice With Transgender and Gender Nonconforming People". **American Psychological Association**, 2015; 70 (9), ss.832– 864.

ARTİCLE 19. (2003). "Statement on the Right to Communicate By Article 19: **Global Campaign for Free Expression**". London.

BADAMCHİ, D.K. (2015). "Nefret Söylemi İfade Özgürlüğünün Bir Parçası mıdır?". **Felsefe Dünyası Dergisi,** 2015; 61, ss.55-79.

BALTARETU, M. ve ABALABAN, D.C. (2010). "Motivation in Using Social Network Sites by Romanian Students: A Qualitative Approach", **Journal of MediaResearch 2010**, 6/2010, ss. 67-74.

BHUGRA, D. (2016), "Social Discrimination and Social Justice", **International Review of Psychiatry**, 2010, 28 (4), ss.336-341.

BULUÇ, B. (2005). "Televizyonlarda yer alan şiddet içeren programların okulda şiddete etkisi ve şiddet önleme amacıyla okul yöneticilerinin alabileceği önlemler". **Mesleki Eğitim Dergisi,** 2005, 7(14), ss:44-73.

BULUNMAZ, B. (2011). "Otomotiv Sektöründe Sosyal Medyanın Kullanımı ve FiatÖrneği", **Global Media Journal**, 2011, Cilt:2, Sayı:3, ss.19-50.

ÇALIŞIR, G. (2015). "Kişilerarası İletişimde Bir Araç Olarak Sosyal Medya". Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma. **NWSA-Humanities**, 2015, Sayı:10, ss.115-144.

CANATAN, K. (2008). "Hollanda Toplumunda Yabancı Karsıtı Tutumların Analizi". **Turkish Studies International Periodical For the Languages, Literature and Historyof Turkish**, 2008, 3/7, ss.220-240.

CANDANSAYAR, S. (2014). "Heteroseksist Tip", **Toplum ve Hekim Dergisi**, 2014, Cilt: 29 (4).

CAROTHERS, T. & PRESS, B. (2020). The Global Rise of Anti-Lockdown Protests—and What to Do About It. **World Politics Review**.

ÇINARLI, S. (2010). "Türkiye İle Bazı Avrupa Birliği Ülkelerinde Engellilik Kavramı ve Engelli İstihdamı İle İlgili Düzenlemelerin İncelenmesi", **Öz-Veri Dergisi,** 2010, C. 7, S. 2.

ÇİLDAN, C. ve DİĞ. (2012). "Sosyal Medyanın Polistik Katılım ve Hareketleri Rolü". **Akademik Bilişim Konferansları.**

ÇUHADAR, D., ÇAM, O. (2011). "Ruhsal Hastalığa Sahip Bireylerde Damgalama Süreci ve İçselleştirilmiş Damgalama". **Psikiyatri Hemşireliği Dergisi – Journal of Psychiatric Nursing**, 2011; 2(3): ss.136-140.

ÇUHADAR D. (2011). "Ruhsal hastalığa sahip bireylerde damgalama süreci ve içselleştirilmiş damgalama". **Psikiyatri Hemşireliği Dergisi**, 2011, 2(3), ss.136-140.

DAYAN, S. (2021). **Dicle Tıp Dergisi** / Dicle Med J (2021) 48 (Özel Sayı / Special Issue) : ss.98-113

DEMİRBAŞ, T. (2017). "Nefret Söylemi ve Nefret Suçları", Prof. Dr. Şeref ERTAŞ'a Armağan, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, ss. 2701.

DEPERLİOĞLU, Ö., ve KÖSE, U. (2010). "Web 2.0 Teknolojilerinin Eğitim Üzerindeki Etkileri ve Örnek Bir Öğrenme Yaşantısı". **10. Akademik Bilişim Konferansı, Muğla Üniversitesi Eğitim Fakültesi**, 2010, Muğla.

DERY, D. (2000). "Agenda Setting and Problem Definition", **Policy Studies**, 2000,Vol.21, No.1, ss. 37-47.

DİKMEN, M. (2021). COVID-19 "Pandemisinde Üniversite Öğrencilerinin Depresyon Düzeyleri ile Sosyal Medya Bğımlılıkları Arasındaki İlişki: Bir Yapısal Eşitlik Modeli". **Bağımlılık Dergisi**, 22(1), ss.20-30.

DİLMEN, Necmi Emel (2007), "Yeni Medya Kavramı Çerçevesinde İnternet Günlükleri-Bloglar ve Gazeteciliğe Yansımaları", **Marmara İletişim Dergisi**, Sayı:12 Şubat.

DOLAN, B. (2020). Unmasking History: Who Was Behind the Anti-Mask League Protests During the 1918 Influenza Epidemic in San Francisco?. **UC Perspectives in Medical Humanities Medical Humanities Consortium**, May 19, 2020.

DONDURUCU, Z. (2018). "Yeni Medyada Cinsel Kimlik Temelli Nefret Söylemi: İnci Sözlük Örneği, **Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi,** 2018, 6 (2), ss.1376- 1405.

GELBAL, S. ve DUYAN, V. (2006). **"**Attitudes of University Students toward Lesbians and Gay Men in Turkey", **Sex Roles**, 2006, 55, ss.573-579.

GOMEZ PL, ROBINSON JM. (2018). "Vaccine Manufacturing. In: Plotkin's Vaccines", 7th, Plotkin S, Orenstein W, Offit P, Edwards K (Eds), **Elsevier**, 2018. p.51.

GÜLER, M. A. (2002). "Modern Kölelik ve Modern Köleliğin Görünümleri", **Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Dergisi**, ss. 24.

HENLEY, J. & MCINTYRE, N. (2020). Anket, yaygın inancı ortaya koyuyor,**"Tehlikeli" Covid komplo teorileri**. Gardiyan.

HERBİG, P., MİLEWİCZ, J. (1993). "The relationship of reputation and credibility to brand success". **Journal of Consumer Marketing**, 1993; 10(3), ss.18–24.

HERDT, G., MEER, T. (2003). "Homophobia and anti-gay violence: contemporary perspectives". **Culture, Health and Sexuality**, 2003; 5(2), ss.99-101.

HEREK, G.M., KİMMEL, D.C., AMARO, H. ve MELTON, G.B. (1991). "Avoiding heterosexist bias in psychological research". **American Psychologist**, 1991, 46, ss.957-963.

HERNANDEZ, T. K. (2010). "Hate Speech and The Language of Racism in Latin America". **University of Pennsylvania Journal of International Law,** V.32, pp.805-841

JONG, M. (2008), "Discrimination", in (ed.) Vincent N. Parrillo (2008), **Encyclopedia of Social Problems**, Thousand Oaks: SAGE Publications, pp.243-245.

KILIÇ, D. (2011). "Bir Ötekileştirme Pratiği Olarak Basında Eşcinselliğin Sunumu: Hürriyet ve Sabah Örneği (2008-2009)", **Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi**, 1, ss.143-169.

KLİMOVA, B & POULOVA, (2015). A social networks in education. **12. International Conference Cognition and Exploratory Learning in The Digital Age** (October 24-26), ss. 240-246.

KIRAN, S., YILMAZ, C., EMRE, İ. (2019). "Instagramdaki Influencerların Takipçiler Üzerindeki Etkisi". **Uluslararası Yönetim Bilişim Sistemleri ve Bilgisayar Bilimleri Dergisi.** 2019;3(2), ss.100-111.

KİETZMANN, J. H., HERMKENS, K. (2011). **"**McCarthy, I. P. ve Silvestre, B. S. Social media? Get serious! Understanding the Functional Building Blocks of Social Media". **Journel of Business Horizons**, 2011; 54(3), ss.241–251.

KLANG, M. (2004). "Avatar: From Deity to Corporate Property A Philosophical Inquiry Into Digital Property in Online Games". **Journal of Information Communication and Society**, 2004; 7(3), ss.389-402.

KIS, Z, SHATTOCK, R. SHAHS, N. KONTORAVDİK, C. (2019). Emerging Technologies for Low-Cost, Rapid Vaccine Manufacture. **Biotechnol J**. 2019;14(7):ss.1-2

KOENİG, P. (2020). "COVID-19, "We Are Now Living the Lock Step Scenario". **Global Research**.

KONDA. (2011). "İnternet ve Sosyal Medya Kullanımı". **Konda Barometresi Tema Raporları.**

KOSE S, MANDIRACIOGLU A, SAHIN S, KAYNAR T, KARBUS O, OZBEL Y. (2021). Vaccine hesitancy of the COVID-19 by health care personnel. **International Journal of Clinical Practice**. 2021; 75(5): e13917.

LARSON, H. J., JARRETT, C., SCHULZ, W. S., CHAUDHURİ, M., ZHOU, Y., DUBE, E. & WILSON, R. (2015).**Measuring vaccine hesitancy: The development of a survey tool. Vaccine**, 33(34), ss.4165-4175.

MONTIEL, A.V. (2012). "Communication and Human Rights", **International Association for Media and Communication Research**, Mexico: Universidad Nacional Autónoma de México.

OLCAY, S. (2018). "Sosyalleşmenin dijitalleşmesi olarak sosyal medya ve resimler arasında kaybolma bozukluğu: photolurking". **Yeni Medya Elektronik Dergisi**, 2018; 2(2), ss.90-104.

OSCE. (2005). “Combating Hate Crimes in the OSCE Region, An Overview

ÖZMELEK TAŞ, N. (2019). “Gündem Belirleme ve Sosyal Medya Üzerine Betimsel Bir Yaklaşım”, **Journal of International Social Research**. 12(67): 957-972

ÖZTEKİN, H., ÖZTEKİN A. (2020). “Dijital oyunlarda nefret söylemi ve ayrımcı dil: agar.io örneği”, **Turkish Studies - Social**, 2020; 15(1), ss.548-552.

PALAZ, R.A. (2022). “Nefret söylemi”. **Journal of Social and Humanities Sciences Research**, 2022; 9(82), ss.663.

POLİMENİ, A., HARDİE, E., BUZWELL, S. (2000). “Homophobia amongAustralian heterosexuals: The role of sex, gender role ideology and genderrole traits”. **Current Researchin Social Psychology**, 2000;5(4), ss.47-62.

PAREKH, B. (2006). “Hate speech: Is there a case for banning?”, **Public Policy Research**, 2006; 12(4), ss.213-223.

ÖZTÜRK, Ş. (2015). “Sosyal Medyada Etik Sorunlar”, **Selçuk İletişim Dergisi**, 2015;

SAĞLIK BAKANLIĞI. (2017, 13-14 Ekim). Sağlık Bakanlığı ulusal aşılama (GBP) programı, **Ulusal Sosyal Pediatri Sempozyumu**.9 (1): ss.287-311.

SAKLI, E. (2020). “Murat Uluk ve hakikat sonrası çağda yeni medya & yalan haber kitabı üzerine bir değerlendirme”. **Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi**, 2020;10(1), ss.1-11

SALEN, K., ZİMMERMAN E. (2004). “Rules of Play: Game Desing Fundamentals”. **MIT Press.**

SALLAM, M. (2021). COVID-19 Vaccine Hesitancy Worldwide: **A concise systematic review of vaccine acceptance rates. Vaccines**, 9(2), ss.160

TOKATLI, M., ÖZBÜKERCİ, İ., GÜNAY, N., ALINCI VURAL, B. (2017). “Kurumsal İtibarın Sosyal Medya Üzerinden Aktarımı: Sektör Liderlerinin Twitter Yönetimi Üzerinden Bir Araştırma”. **Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi**, 2017; 5(1), ss.34–57.

TUNCER. (2019). **Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 2019; 12(67).

ÜÇOK, A. (1999). “Şizofreni: Damga, Mitler ve Gerçekler”. **Psikiyatri Dünyası Dergisi**, 1999; 3, ss.67-71.

ÜNLÜ, F. (2018). "Orta Yaş Üstü Bireylerde Sosyal Medya Bağımlılığı ve Sosyal İzolasyon". **PESA Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi**, 2018;4 (1), ss.161-172.

VOSOUGHİ, S., ROY, D., ARAL, S. (2018). "The spread of true and false news online", **Science**, 357(6380), pp.1146-1151.

YAVUZ, E. (2020). "COVID-19 Aşıları", **Sağlık Bilimleri Üniversitesi Samsun Eğitim ve Araştırma Hastanesi Türk Aile Hekimliği Dergisi**. 2020; 24 (4): ss.227-234

YILDIZ, T.(2021). "Kadına Şiddet Teması Üzerinden "Halam Geldi" Filminin İçerik Analizi", **ODÜ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi**, 11(3), ss.931-935.

ZİNCİR, O., YAZICI, S. (2013). "Kriz Yönetimi ve Afetlerde Sosyal Medya Kullanımı". **İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi**, No. 49, Ekim, ss.65-82.

TEZLER

ÇOMU, T. (2012). "Video Paylaşım Ağlarında Nefret Söylemi: Youtube Örneği". (Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Ankara Üniversitesi.

EDWARSEN, G. ELİZABETH, G. (2013). "Use of social media as a support network in families with a child diagnosed with trisomy 13, 18, or 21". (Master's thesis), United States: University of South Carolina.

EGGER, O. ve RAUTERBERG, M. (1996). "Internet behaviour and addiction". (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Zurich: Swiss Federal Institute of Technology (ETH)

SARI, M. (2014). "Sosyal Medyanın Sosyal Hareketler Üzerindeki Etkisi: Gezi Parkı Platformu Örneği". (Yüksek Lisans Tezi). Elazığ: Fırat Üniversitesi SBE.

TOPAÇAN, Ü. (2016). "Sosyal Medya Paylaşımlarında Duygu Analizi: Makine Öğrenimi Yaklaşımı Üzerine Bir Araştırma". (Doktora Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

ANADOLU AJANSI, (2020). "ABD'de maske kullanımı Cumhuriyetçilere kıyasla Demokratlar arasında daha yaygın", https://www.aa.com.tr/tr/dunya/abdde-

maske-kullanimi-cumhuriyetcilere-kiyasla-demokratlar-arasinda-daha-yaygin/1909261 (ErişimTarihi:26.02.2023)

ANADOLU AJANSI, (2022). “Türkiye'nin Kovid-19 salgınıyla mücadelesinin 2 yılı” https://www.aa.com.tr/tr/koronavirus/turkiyenin-kovid-19-salginiyla-mucadelesinin-2-yili/2529977 (Erişim Tarihi: 20.12.2022)

ANADOLU AJANSI, (2023). “Fransız Charlie Hebdo dergisinden Türkiye'deki depremlerle ilgili nefret paylaşımı”, https://www.aa.com.tr/tr/dunya/fransiz-charlie-hebdo-dergisinden- turkiyedeki-depremlerle-ilgili-nefret-paylasimi/2809587 (Erişim Tarihi: 20.02.2023)

ATLAS, (2020). “COVID-19 Salgını Kronolojisi” https://www.atlasdergisi.com/gundem/covid-19-salgini-kronolojisi.html (Erişim Tarihi: 20.12.2022)

BAĞIŞ, H. (2019). “Bilmeniz Gereken 65+ Sosyal Ağ Sitesi”, https://www.haydarbagis.com/tr/news/desc/8469/en-populer-65-sosyal-medya-siteleri-hakkinda-daha-fazla-bilgi-edinin.html (Erişim Tarihi: 05.10.2022)

BBC, (2020). “Koronavirüse 5G denemelerinin neden olduğu doğru mu?”, https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-52188418 (ErişimTarihi: 26.02.2023)

BİLGİBİLİMİ, (2021). “web 1.0 – Web 2.0 – Web 3.0 – Web 4.0 Nedir”, https://bilgibilimi.net/web-1-0-web-2-0-web-3-0-nedir/ (Erişim Tarihi: 12.12.2022)

BRANDING, (2018). “Sosyal Medya ile Geleneksel Medya Karşılaştırması”, https://www.brandingturkiye.com/sosyal-medya-ile-geleneksel-medya-karsilastirmasi/ (ErişimTarihi: 26.10.2022)

BURRUWES, R. J. (2020a). “The Elite’s COVID-19 Coup against a Terrified Humanity: Resisting Powerfully”, Transcend Media Service, https://www.transcend.org/tms/2020/04/the-elites-covid-19-coupagainst-a-terrified-humanity-resisting-powerfully/ (Erişim Tarihi: 12.01.2022)

CİSCO A, (2018–2023). “White Paper. (2020, March 10. Retrievedfrom”, https://www.cisco.com/c/en/us/solutions/collateral/executiveperspectives/annual-internet-report/white-paper-c11-741490.html (Erişim Tarihi: 13.01.2022)

DSÖ, (2020). “Taslak manzara COVID-19 aday aşıları”, https://www.who.int/publications/m/item/draft-landscape-ofcovid-19-candidate-vaccine (Erişim Tarihi: 11.02.2023)

GÜNEY, N., KARGI, E. ve ÇORBACI-ORUÇ, A. (2004). “Üniversite öğrencilerinin eşcinsellik konusundaki görüşlerinin incelenmesi”, 20 Mart 2008, http://www.hatam.hacettepe.edu.tr/74/. (Erişim Tarihi: 13.01.2022)

KADER ve DĞR. (2020). “Sağlık Çalışanlarının COVID-19 Aşılamasına Yönelik Tutum ve Davranışlarının Değerlendirilmesi”, https://www.klimikdergisi.org/tr/2022/03/28/saglik-calisanlarinda-covid-19-asilamasi/ (Erişim Tarihi: 10.02.2023)

SAYILGAN, M. (2021). “Sosyal Medya İstatistikleri – 2021”, https://www.mertsayilgan.com/sosyal-medya-istatistikleri-2021/ (Erişim Tarihi: 05.10.2022)

NORDANGARD, J. (2020). “The Great Reset”, Globalists’ reboot of the world and their plans for us”, Sott.net, https://www.sott.net/article/441490-The-Great-Reset-Globalists-reboot-of- the-world-and-their-plansfor-us (Erişim Tarihi: 12.01.2021).

NTTDATA, (2021). “WEB 1.0'dan WEB 4.0'a İnternetin Evrimi”, https://nttdata-solutions.com/tr/blog/web-bir-sifirdan-web-dort-sifira-internetin-evrimi/ (Erişim Tarihi: 12.12.2022)

REDRODIGITAL, (2022), “Türkiye'de Sosyal Medya Ağlarının Kullanım Yüzdeleri (2022)”, https://recrodigital.com/we-are-social-2022-turkiye-sosyal-medya-kullanimi-verileri/ (Erişim Tarihi: 11.02.2022).

SEOAKADEMİ, “Sosyal Medya Terimleri”, https://www.seokursu.com.tr/sosyal-medya-terimleri (Erişim Tarihi: 11.02.2022).

SOSYALMEDYA, (2014). “Yeni kullanıcılar için Twitter terimleri”, https://sosyalmedya.co/yeni-kullanicilar-icin-twitter-terimleri/ (Erişim Tarihi: 13.02.2022).

SOVEREIGN INDEPENDENT, (2011). “Sovereign İndependent Gazetesinin Bill Gates Haberi”, https://teyit.org/analiz-bill-gatesin-asilarla-dunya-nufusunu-azaltmayi-amacladigi-iddiasi (Erişim Tarihi: 11.02.2023).

TEKİN, O. (2020). “Sosyal Medya ve Devrim”, https://www.enternasyonalsosyalizm.org/sosyal-medya-ve-devrim.html (Erişim Tarihi: 07.07.2022)

TEYİT, (2021). “Görselin PCR testlerinin köleleştirmek için yapıldığının eski Mısır’dan beri bilindiğini gösterdiği iddiası”, https://teyit.org/analiz-pcr-testlerinin-kolelestirmek-icin-yapildigi-ve-bunun-eski-misirdan-beri-bilindigi-iddiasi (Erişim Tarihi: 22.02.2023)

TICIMAX, (2022). “Geleneksek Medya ile Yeni Medya Nedir, Arasındaki Farklar Nelerdir?”,https://www.ticimax.com/blog/geleneksek-medya-ile-yeni-medya-nedir-arasindaki-farklar-nelerdir (Erişim Tarihi: 11.02.2022).

YARDIMCI, G. (2018). “Manevi Şiddet Temelinde Nefret Söylemi ve Nefret Suçları”, https://www.academia.edu/7270604/MANEV%C4%B0_%C5%9E%C4%B0DDET_TEMEL%C4%B0NDE_NEFRET_S%C3%96YLEM%C4%B0_VE_NEFRET_SU%C3% 87LARI (Erişim Tarihi: 24.04.2021).

URL-1 “Çocuklarda Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırması”, https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Cocuklarda-Bilisim-Teknolojileri-Kullanim-Arastirmasi-2021-41132 (Erişim Tarihi: 15.03.2021)

URL-2 “Yaşlar Arası İnternet, Cep Telefonu ve Bilgisayar Kullanım Oranları”, https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Cocuklarda-Bilisim-Teknolojileri-Kullanim-Arastirmasi-2021-41132 (Erişim Tarihi: 12.03.2021)

URL-3 “WEB 1.0'dan WEB 4.0'a İnternetin Evrimi”, https://nttdata-solutions.com/tr/local-blog/web-bir-sifirdan-web-dort-sifira-internetin-evrimi/ (Erişim Tarihi: 07.07.2022)

URL-4 “We Are Social ve Hootsuite Ortak Çalışması Sonucu Dijital 2022 Raporu”, https://recrodigital.com/dunyada-ve-turkiyede-internet-sosyal-medya-kullanimi-2022/ (Erişim Tarihi: 25.06.2022)

URL-5 “We Are Social ve Hootsuite Ortak Çalışması Sonucu Dijital 2021 Raporu”, https://www.webolizma.com/blog/hootsuite-ve-we-are-social-2021-dijital-turkiye-raporu (Erişim Tarihi: 29.06.2022)

URL-6 “Cambridge Analytica skandalı”, https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-48974921 (Erişim Tarihi: 03.07.2022)

URL-7 “Deloitte Global Mobil Kullanıcı Araştırması 2017”, https://www2.deloitte.com/tr/tr/pages/about-deloitte/articles/deloitte-global-mobil-kullaici-arastirmasi-2017.html (Erişim Tarihi: 12.04.2022)

URL-8 “Sosyal Medyanın Bağımlılık ve Gereklilik Olarak İki Yüzü”, https://webrazzi.com/2021/04/19/commencis-2021-sosyal-medya-raporundan-one-cikan-basliklar/#:~:text=Sosyal%20Medya%20Kullan%C4%B1m%20ve%20Kullan%C4%B1c%C4%B1,milyar%20sosyal%20medya%20kullan%C4%B1c%C4%B1s%C4%B1%20mevcut. (Erişim Tarihi: 24.05.2022)

URL-9 “Yıllara Göre Sosyal Medya Plarformlarındaki Kullanıcı Değişimi”, https://webrazzi.com/2021/04/19/commencis-2021-sosyal-medya-raporundan-one-cikan-basliklar/#:~:text=Sosyal%20Medya%20Kullan%C4%B1m%20ve%20Kullan%C4%B1c%C4%B1,milyar%20sosyal%20medya%20kullan%C4%B1c%C4%B1s%C4%B1%20mevcut. (Erişim Tarihi: 25.05.2022)

URL-10 “Sosyal Medya Kullanım ve Kullanıcı Verileri”, https://webrazzi.com/2021/04/19/commencis-2021-sosyal-medya-raporundan-one-cikan-basliklar/#:~:text=Sosyal%20Medya%20Kullan%C4%B1m%20ve%20Kullan%C4%B1c%C4%B1,milyar%20sosyal%20medya%20kullan%C4%B1c%C4%B1s%C4%B1%20mevcut. (Erişim Tarihi: 26.05.2022)

URL-11 “Bazı Ülkelerin Nüfüslarına Göre Sosyal Medya Kullanım Oranları”, https://recrodigital.com/turkiye-internet-ve-sosyal-medya-aliskanliklari-raporu-Ocak-2021/ (Erişim Tarihi: 30.05.2022)

URL-12 “Bazı Ülkelerin Sosyal Medyada Geçirdiği Günlük Ortalama Süreler”, https://recrodigital.com/turkiye-internet-ve-sosyal-medya-aliskanliklari-raporu-Ocak-2021/ (Erişim Tarihi: 02.06.2022)

URL-13 “Türk Dil Kurumu, itibar tanımı”, https://sozluk.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 05.06.2022)

URL-14 “Türk Dil Kurumu, nefret tanımı”, https://sozluk.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 05.06.2022)

URL-15 “İsrail’in Filistin’i işgalinde bugüne kadar kaç kişi öldü?”, https://www.evrensel.net/yazi/88714/israilin-filistini-isgalinde-bugune-kadar-kac-kisi-oldu (Erişim Tarihi: 06.06.2022)

URL-16 “Dil Derneği, homofobi tanımı”,http://www.dildernegi.org.tr/TR,274/turkce-sozluk-ara-bul.html (Erişim Tarihi: 06.06.2022)

URL-17 “Cetad, Eşcinsel Panik ve Homofobi”, https://www.cetad.org.tr/OnlineNewspaper.aspx?content=9 (Erişim Tarihi: 10.06.2022)

URL-18 “Aşırı Sağcı Wilders'in Twitter Hesabı Askıya Alınma Haberi”, https://www.cnnturk.com/dunya/hollandada-asiri-sagci-lider-wildersin-twitter-hesabi-askiya-aldi (Erişim Tarihi: 24.06.2022)

URL-19 “Avrupa Medyasında Yayınlanan İslamafobik İçerik Örneği”, https://www.kureselsiyaset.org/avrupada-islamafobi/ (Erişim Tarihi: 26.06.2022)

URL-20 “Sputnik Türkiye”, https://sputniknews.com.tr/20181211/avrupali-yahudilerin-yaklasik-yuzde-doksani-yahudi-karsitliginin-tirmandigini-hissediyoruz-diyor-1036581429.html (Erişim Tarihi: 18.05.2022)

URL-21 “Tarık Akan: Savcıyı Vuranlara Terörist Diyemem”, https://www.haberler.com/guncel/tarik-akan-savciyi-vuranlara-terorist-diyemem-7149380-haberi// (Erişim Tarihi: 29.06.2022)

URL-22 “Türk Ceza Kanunu”, https://www.bghukukburosu.com.tr/9616/ (Erişim Tarihi: 28.06.2022)

URL-23 “Resmi Gazete”, https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/10/20221018-1.htm (Erişim Tarihi: 19.10.2022)

URL-24 “Ensonhaber”, https://www.ensonhaber.com/saglik/koronavirusun-kisa-bir-tarihcesi (Erişim Tarihi: 02.06.2022)

URL-25 “Gazeteduvar”, https://www.gazeteduvar.com.tr/dsoden-covid-19-tarihcesi-ilk-olum-ilk-mutasyon-ilk-asi-galeri-1547506?p=7 (Erişim Tarihi: 02.06.2022)

URL-26 “DSÖ Coronavirüs Kontrol Paneli”, https://covid19.who.int/ (Erişim Tarihi: 26.11.2022)

URL-27 “Yayınlanan İlk Koronavirüs Tablosu”, https://doktorclub.com/latest-news.php?haberId=18986 (Erişim Tarihi: 14.06.2022)

URL-28 “Sağlık Bakanlığı'ın 2022 Mayıs Ayından İtibaren Açıkladığı Haftalık Koronavirüs Tabloları”, https://covid19.saglik.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 26.11.2022)

URL-29 “Türkiye’de En Az İki Doz Aşı Olmuş 18 Yaş ve Üstü Nüfus (%)”, https://covid19.saglik.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 05.12.2022)

URL-30 “Türkiye’de Yapılan Koronavirüs Aşılama Sayıları”, https://covid19asi.saglik.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 05.12.2022)

URL-31 “Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Sağlık Bakanı Fahrettin Koca, Şovmen Cem Yılmaz ve Microsoft'un Kurucusu Bill Gates'in Coıvid-19 Aşısı Olma Görselleri”,https://onedio.com/haber/koronavirus-asisi-olurken-cektikleri-fotograflari-farkindalik-yaratmak-adina-paylasan-19-unlu-isim-987798 (Erişim Tarihi: 14.06.2022)

URL-32 “COVID-19 Aşıları”, https://www.toronto.ca/wp-content/uploads/2020/12/94a7-COVID19_Vaccine-Fact-Sheet_Turkish.pdf (Erişim Tarihi: 27.11.2022)

URL-33 “Türk Dil Kurumu Köle Tanımı”, https://sozluk.gov.tr/ (Erişim Tarihi: 31.08.2022)

URL-34 “Köle ticareti günümüzdeki gen haritasında nasıl bir etki bıraktı?”, https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-53558885 (Erişim Tarihi: 31.08.2022)

URL-35 “Bill Gates neden Koronavirüs komplo teorilerinin merkezinde”, https://www.milliyet.com.tr/molatik/galeri/bill-gates-neden-koronavirus-komplo-teorilerinin-merkezinde-87992/8 (Erişim Tarihi: 03.08.2022)

URL-36 “Koronavirüs: Maske takmak virüsten korur mu?”, https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-51360544 (Erişim Tarihi: 07.08.2022)

URL-37 “Maske takmak koronavirüse karşı ne kadar etkili?”, https://tr.euronews.com/2020/08/03/maske-takmak-koronaviruse-karsi-etkili-mi-uzmanlar-yanitladi-virusle-mucadele-yontemleri (Erişim Tarihi: 07.08.2022)

URL-38 “Kanada’da Yaşlılardan önce meslek grupları aşılanacak”, https://www.gazeteduvar.com.tr/ucuncu-dalgayi-yasayan-kanadada-strateji-degisikligi-yaslilardan-once-meslek-gruplari-asilanacak-haber-1518919 (Erişim Tarihi: 08.08.2022)

URL-39 “Avrupa Huzurevlerinde Koronavirüs Nedeniyle Ölümler”, https://www.yenisafak.com/koronavirus/huzurevinde-virusten-olum-orani-kanadada-yuzde-71-turkiyede-yuzde-4-3538428 (Erişim Tarihi: 08.08.2022)

URL-40 “Rusların virüslere karşı kullandığı geleneksel yöntemler”, https://tr.sputniknews.com/20200430/ruslarin-viruslere-karsi-kullandigi-geleneksel-yontemler-1041944427.html (Erişim Tarihi: 10.08.2022)

URL-41 “Rick Wiles”, https://en.wikipedia.org/wiki/Rick_Wiles (Erişim Tarihi: 11.08.2022)

URL-42 “Vuhan'da araştırma yürüten DSÖ ekibinin vardığı sonuç”, https://tr.sputniknews.com/20210209/vuhanda-arastirma-yuruten-dso-ekibinin-vardigi-sonuc-kovid-19un-laboratuvardan-sizmis-olmasina-1043769852.html (Erişim Tarihi: 13.08.2022)

URL-43 “DSÖ Yetkilisi ÇKP’nin Baskısı Altında Konuştuğunu İtiraf Etti”, https://epochtimestr.com/index.php/dso-yetkilisi-ckpnin-baskisi-altinda-konustugunu-itiraf-etti (Erişim Tarihi: 13.08.2022)

URL-44 “Bill Gates öngörmüştü”, https://tr.euronews.com/2020/03/19/netfilx-ve-bill-gates-de-ongormustu-covid-19-salgini-kimi-sasirtti (Erişim Tarihi: 27.11.2022)

ÖZGEÇMİŞ

Ad / Soyad: Tuncay YILDIZ

ÖĞRENİM DURUMU:

Lisans: 1997, Akdeniz Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Fizik Bölümü

Karabük Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Bilgisayar Mühendisliği Bölümü (Devam Ediyor)

MESLEKİ DENEYİM VE ÖDÜLLER:

2014 yılına kadar Özel eğitim kurumlarında öğretmen veya kurucu/müdür/öğretmen pozisyonlarında çalıştım. 2014-2016 yılları arasında Kormetal şirketi ve İSTOÇ'un A sınıfı İş Sağlığı ve Güvenliği uzmanlığı ve koordinatörlüğünü yaptım. 2016 yılında Milli Eğitim Bakanlığı'na geçtim ve Ağrı Dağı Anadolu Lisesi, Ağrı Fen Lisesi ve İstanbul Ispartakule Şerife Bacı ÇPAL kurumlarında fizik öğretmeni ve TÜBİTAK sorumlusu olarak görevlerde bulundum. Teknolojiye ve gençlerle teknolojik ürün geliştirmeye merakım oldukça fazladır. Ağrı Dağı Anadolu Lisesi öğrencileri ile katıldığımız 2018 Teknofest Orta İrtifa Roket Yarışması'nda finalist takımlardan olduk. Ispartakule Şerife Bacı ÇPAL öğrencileri ile girdiğimiz Teknofest 2021 Robot Yarışmasında yarı finale kadar çıktık. Medya alanına ilgim üniversite yıllarımda başlamıştır. Üniversite yıllarımda Akdeniz Üniversitesi'nin resmi "Paylaşım" adındaki dergi ekibinde bulunmuş ve yaptığım röportajlar yayımlanmıştır. Bunların dışında A sınıfı İş Sağlığı ve Güvenliği uzmanıyım.

YAYINLAR:

YILDIZ, T. (2021). "Kadına Şiddet Teması Üzerinden 'Halam Geldi' Filminin İçerik Analizi". Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 11 (3) , 929-950.